

A világgjáró királyfi

Dégh Linda (szerk.)

A világszáró királyfi

Angol, ír, skót, walesi, cornwalli, izlandi, holland, belga mesék

Móra, Budapest, 1963

ANGOL MESÉK

LEIR KIRÁLY

Bladud király után fia, Leir örökölte a birodalmat, és hatvan esztendeig uralkodott gyönyörű országán. Bölcs tanácsosai javaslatára pompás várat építtetett magának, és a saját neve után elnevezte Kaerleirnek. Ez a Kaerleir, vagy másként Leicester, fölséges vár volt a régi időkben, később azonban sok minden baj érte, s végül lakóit fogságba ejtették, és falait lerombolták.

Leir királynak nem volt fia, csak három lánya; ezért aztán sokat töprengett, hogyan tarthatná fenn családjának uralmát az országban. A három lány közül a legidősebbiket Gornoille-nak hívták, a középsőt Regaunak, a legkisebbiket, aki mindnyájuk közt a legszebb és a legpallérozottabb volt, Cordoille-nak. Apja is ezt a legkisebbik lányát szerette a legjobban.

Leir király, miután – mint említettem – hatvan esztendeig viselte az uralkodás gondját, szerfölött megaggott és elgyöngült; említettem azt is, mennyit emésztette magát amiatt, mi lesz birodalmával, ha ő egyszer lehunyja a szemét.

„Mi egyebet tehetnék – tanakodott magában –, mint hogy fölosztom három lányom közt az országot? Igen, így cselekszem, előbb azonban próbára teszem őket, s aki a legjobban szeret, annak adom szép országom legszebb részét.”

Így töprengedett az öreg Leir király, és így is cselekedett. Először kedves Gornoille lányát hívatta maga elé, s így szólott hozzá:

– Tudod, Gornoille, hogy igen-igen szeretlek; mondd meg igaz lelkedre: mennyire szeretsz mennyire becsülsz engem?

Gornoille összeszedte minden furfangosságát, és nagy hamisan így felelt apjának:

– Édes jó apám, isten engem úgy segítjen, többet érsz nekem, mint az egész fényességes világ; igen, többet érsz nekem még a tulajdon életemnél is. Mindezt tiszta szívből mondom; hitelt adhatsz a szavamnak.

Leir király hitt az álnokságnak, s így felelt:

– Édes lányom, Gornoille, mondom neked, busás jutalom jár szívből való szeretetedért. Engem bizony nagyon megnyomott már

az idő, te pedig nagyon szeretsz engem, jobban szeretsz mindennél a világon. Tudd meg: három részre osztom szép országomat; legyen tiéd a legjobb rész, és válaszd férjül magadnak a legkiválóbb lovagot, aki csak országomban él.

Nem sokkal később középső lányát is maga elé hívatta a király.

– Kedves lányom, Regau, mivel tudnád megörvendeztetni a te öreg édesapádat? Mondd meg nekem nyíltan, mindenki füle hallatára, mennyire szeretsz engem.

– Nincs a világon semmi, ami csak félig is annyira kedves volna nekem, mint a te életed – felelte ravaszul a középső lány.

Mert bizony ő sem mondott igazabbat, mint a nénje, a király azonban elhitte a hazugságukat. Ezért hát nagy szívbeli nyugalommal mondta néki:

– Országom egyharmadát adom neked jutalmul, s válassz magadnak olyan férjet, amelyet csak akarsz.

Szegény balga király nem érte be ennyivel, próbára akarta tenni legkisebbik lányát is, Cordoille-t, akit mindhárom közt a legjobban szeretett, és aki a legigazmondóbb volt a hármójuk közt.

Cordoille tanúja volt nénjei hazudozásának, s erősen megfogadta magában, hogy ő a világért sem hízeleg, a világért sem füllent édesapjának, hanem megmondja neki a színtiszta igazságot, akár a kedvére van, akár nem.

A balga öreg neki is föltette a kérdést:

– Szeretném hallani, édes lányom, milyen kedves neked az én életem.

Cordoille tréfás nevetéssel így felelt az ő édes-kedves édesapjának:

– Kedves vagy nekem, mert az édesapám vagy, és én is kedves vagyok neked, mert a lányod vagyok. Híven, szívemből szeretlek, mert egy húsból, egy vérből vagyunk; és mert jutalmat várok, többet is mondok neked: annyit érsz, amennyit birtokolsz, és ameddig hatalmas vagy, az emberek szeretni is fognak; mert azt, akinek semmije sincs, megvetik és gyűlölik.

Így szólt Cordoille, aztán elhallgatott. A királynak ellenben sehogyan sem tetszett ez a beszéd; azt képzelte, legkisebbik lánya azért beszél így, mert semmibe sem veszi őt, és egyáltalán nem tiszteli-becsüli úgy, mint a két nagyobbik, hazudós lánya. Elfogta a

harag; az arca elfeketült haragjában, fekete lett, akár egy fekete kendő, és a fekete éjszakánál is feketébb lett iszonyatos dühében, és ez a düh úgy elöntötte, hogy ájulatra esett. Hanem aztán lassan megint magához tért, és bőszt szavakkal támadt a rémült Cordoille-ra.

– Figyelj a szavamra, Cordoille! Eddig legkedvesebb lányom voltál; mostantól fogva te vagy a leggyűlöletesebb. Soha egy talpalatnyit nem kapsz országomból: amim van, azt a két nénéd közt osztom széjjel, te pedig élj átokban és nyomorúságban. Sosem gondoltam volna, hogy egyszer még ilyen gyalázatosan fogsz bánni velem. Pusztulj hát a szemem előtt, ha kedves az életed! Az ország a két idősebbik lányomé: ez eltökélt akaratom. Regau legyen Cornwall hercegének, a szép Gornoille legyen a skót királynak a felesége; és minden javam legyen az övéké!

Így szólt az öreg Leir király, s így is cselekedett.

Cordoille pedig azt sem tudta, hová legyen szíve fájdalmában, amiért az édesapja így megharagudott rá. Behúzódott a kamrájába, ott üldögélt keserves sóhajtozásban, s így bűnhődött, amiért semmiképpen sem akart hazudni az édesapjának. S így éldegélt egy ideig, megszegyenülten, bánatban és szomorúságban.

Uralkodott akkortájt Franciaországban egy gazdag és bátor király, bizonyos Aganippus; népének legkiválóbb vitéze volt ez a nemes ifjú, és éppen ideje volt már, hogy megházasodjék. Utazó lovagoktól, vándor kereskedőktől hallotta hírét Leir király legkisebbik lányának; hallotta, milyen szép, milyen pallérozott, s hogy nincs abban az országban fehérrép, aki szebb és nemesebb volna nála. Követet küldött hát Leir királyhoz szíves köszöntéssel, hogy érdeklődjék nála a lánya felől.

Az öreg király töprengett, mitévő legyen, aztán elszánta magát, körülményes levelet írt, s a levelet elküldte a követ útján a francia királynak. Ez állott benne:

„Leir király, a britek királya, üdvözetét küldi Aganippusnak, a franciák legnemesebbikének!

Nagylelkűséged és tisztas követséged szerfölött megtisztel, ám ezen soraimmal tudomásodra kell hoznom, hogy országomat felosztottam két hűséges, szerető leányom között. Van egy harmadik lányom is, de hogy az hol él, s mint él, nekem teljességgel mindegy,

mivel megvetett engem, s oly igen-igen megharagított, hogy igaz lelkemre mondom: abból, amim van, országomból és népemből, egy fikarcnyit sem kap. Ami azt illeti, szemrevaló leányzó, és ha te mindazok ellenére, amiket írtam, igényt tartasz a kezére, szíves-örömezt kiszolgáltatom neked, hajóra rakom, és elküldöm hozzád, a rajta való egyetlen szál ruhában, mivelhogy egyebet nem kap. Ha így jó, hát jó, s hogy miért, most már tudod az okát. De te azért élj egészségben!”

Megkapta a nemes francia király a levelet, fölolvastatta magának, és örvendezett rajta. Minél inkább becsmérelte Leir király a lányát, ő annál hevesebben kívánczozott utána. Maga köré gyűjtötte a báróit, s így szólt hozzájuk:

– Gazdagnak elég gazdag vagyok; amim van, azonfölül egyébre nincs szükségem. Azzal, hogy nem ad vele semmit Leir király, még nem tagadta meg tőlem a lányát, és én csak annál inkább feleségül akarom venni. Az apja csak tartsa meg mind országát, mind aranyát-ezüstjét. Nekem nem a kincse kell, hanem egyedül csak Cordoille királykisasszony; s ha ő az enyém, nincs egyéb kívánságom.

Mindezt szépen levélben is írta, s követével eljuttatta Leir királynak, azzal a kéréssel, küldje csak el neki a lányát: jó szívvel várja, szívesen fogadja.

Az öreg Leir király abban az egy szál ruhájában hajóra ültette és átküldte a tengeren a lányát. Aganippus, a franciák királya pedig elébe ment a kikötőbe, és hamarosan feleségül vette; Cordoille attól fogva ott élt Aganippus udvarában, mint a franciák királynéja, férjeura boldogságára és az egész nép szeretetében.

Leir király meg fölosztotta országát a lányai közt, és az egyik lányt, Gomoille-t hozzáadta Maglaunushoz, a skótok hatalmas királyához, a másikat, Regaut pedig Cornwall hercegéhez. Ezek ketten aztán, Maglaunus és Cornwall ura, Amari, hamarosan titkos tanácsot tartottak, s elhatározták, hogy kezükbe veszik az országlást; úgy döntöttek, hogy Leir királyt élete fogytáig eltartják negyventagú kíséretével; lehetnek sólymai és vadászkutyái, s azokkal kedvére kóborolhat az országban gondtalanul, ameddig csak él. Ez volt a megállapodásuk, hanem aztán utóbb mégsem tartották meg. Szegény öreg Leir király eleinte örült a dolognak, de később bizony keserves kárát látta.

Először Maglaunus királyhoz látogatott el s annak feleségéhez, idősebbik lányához, Gornoille-hoz. Barátsággal fogadták, s jól is tartották negyven emberével, kutyáival, lovaival és minden egyébével együtt. Csakhogy ez a jó világ nem tartott sokáig. Gornoille-nak sehogy sem tetszett, hogy apja, az öreg Leir király ilyen nagy lábon él, negyven kísérőt tart, falkányi kutyát s egész kis ménest. Panaszkodni kezdett hát esténként Maglaunusnak, az urának.

– Édes jó férjem, édesapámnak, úgy hiszem, egy kicsit meghibbant az elméje. Megfeledkezik a tisztességről, eltompult az esze járása. Negyven kísérőt tart itt a nyakunkon, ráadásul sólymokat, kutyákat, itt élőködnek rajtunk, mindent elprédálnak, és jószágunkért hálátlansággal fizetnek. Rengeteg kárt okoz nekünk ez a here népség, bántalmazza embereinket, dúlja-mocskolja kertünket, udvarunkat. Nem gondolod, hogy apám túl népes kíséretet tart? Engedjük szélnek a negyedét, éppen elég neki harminc ember ahhoz, hogy fölszolgáljon az asztalánál. A többi menjen, amerre lát; mert az életemre mondom, tovább ezt el nem tűrhetem!

Maglaunus király végighallgatta az asszony dohogását, majd nemes szavakkal emigyen felelt neki:

– Balgaságokat beszélsz, asszony! Nincs elég kincsed, gazdagságod? Hagyd meg apádnak az örömét, úgysem él már sokáig. Ha külföldi királyoknak a fülébe jut, hogy rosszul bánunk vele, abból reánk nagy szégyen háramolnék. Tartsa meg kedve szerint a tényérnyalóit; úgyis hamarosan meghal, s egyébként is fele országa a miénk.

– Hagyd el, uram – mondta erre Gomoille –, egy szót se szólj többet, és bízd rám a dolgot; majd én szélnek engedem őket!

Azzal elküldött az öreg Leir király lovagjainak szállására, és megüzente nekik, menjenek, amerre látnak, mert ő ezt a sok ingyenélő szolgát és cselédet nem eteti tovább.

Leir király, amint ezt meghallotta, igen megkeseredett a szívében, és keserves szóval így fohászzkodott föl:

– Jaj annak a boldogtalannak, aki országát és népét kiadja a gyermekeinek, amíg ő maga örvideni tud birodalmának, mert a késő bánat már semmit sem segít rajta! Szedem is a sátorfámat, elmegyek innét, megyek egyenest Cornwallba, tanácsot kérek a

középső lányomtól, Regautól, aki férjével, Amari herceggel országom másik felét kapta.

Ment szegény öreg Leir király hajdani országának déli felébe, lányához, Regauhoz, hogy tanácsot kérjen tőle, mert nem tudta, mitévő legyen. Megérkezett Cornwallba, s ott szívesen fogadták, és fél esztendeig jól is tartották, egész kíséretével egyetemben. Akkor azonban Regau megkörnyékezte férjét, Amarit, s így szólt hozzá:

– Hallgass csak rám, férjem-uram: ostobaságot cselekedtünk, amikor apámat harminc csatlósával befogadtuk. Nekem ez sehogy se tetszik. Húsz emberét eresszük szélnek, éppen elég lesz neki tíz is; mert ez a here népség kizabál itt minket mindenünkből.

A gonosz Amari herceg, aki annak idején a tulajdon apját is elárulta, így válaszolt neki:

– Szavamra, igazad van; elég lesz neki öt lovag is: egy ilyen dologtalan vénember ennyivel is beéri; de ha nem tetszik neki: föl is út, le is út, mehet, amerre tetszik.

Úgy is cselekedtek, ahogyan megbeszélték; megfosztották az öreg Leir királyt a csatlósaitól, elkergették egész cselédségét, s csupán öt lovagot akartak meghagyni a kíséretében.

Leir király, ahogy ezt látta, még jobban elbúsult; egészen megzavarodott elméjében, és keserves panasz fakadt az ajkán.

– Jaj, jaj, jaj! Jaj, gonosz szerencse, hogy elbánsz te némely emberrel! Amikor a legjobban bízunk benned, akkor csalsz meg a legkegyetlenebbül! Íme, két esztendeje sincs még, gazdag király voltam, kincseket ajándékoztam lovagjaimnak, most pedig megértem a napot, hogy csupasz vagyok, és mindenemet elrabolták! Jaj nekem, jaj nekem! Miért is nem maradtam az én kedves Gornoille lányomnál; jól élhettem volna nála a harminc lovagommal! Én azonban búcsút mondtam neki, otthagytam az udvarát, s azt hittem, okosan teszem, és csak most derül ki, mekkora nagy balgaságot tettem! Mi mást tehetnék? Visszamegyek Skóciába Gornoille-hoz, lányomhoz, hátha megesik a szíve rajtam, és magához vesz a megmaradt öt lovagommal.

Így is tett, visszament északra a legnagyobbik lányához, Gornoille-hoz, és kérve kérte, szánja meg őt, hiszen úgysem él már sokáig.

Gornoille szállást adott neki meg az öt emberének, de csak három éjszakára. A negyedik napon kemény esküvéssel kijelentette, hogy eztán csak egy lovagja lehet, és ha így nem tetszik neki, mehet, amerre lát.

Szegény Leir király sokat bánkódott már életében, de ilyen keservesen még soha.

– Jaj nekem, jaj nekem! – siránkozott. – Bárcsak megváltana már a halál ettől a sok szenvedéstől! Most látom csak, mennyire igazat szólt legkisebbik lányom, Cordoille, akit úgy szerettem, s aztán úgy meggyűlöltem. A színtiszta igazságot mondta, amikor azt mondta nekem, hogy akinek semmije sincs, az semmit sem ér, és megvetés a része, és hogy csak annyit érek, amennyi a birtokom. Bizony hogy a színtiszta igazságot mondta, és a legmélyebb bölcsesség lakozott a szívében. Mert amíg enyém volt a királyságom, országom és javaim kedvéért szeretett a népem, és grófjaim térdre estek előttem. Most pedig szegény, szerencsétlen öregember vagyok, és senki sem szeret. Legkisebbik lányom azonban megmondta az igazságot, most már hiszek neki, és látom, hogy a két nagyobbik hazudott, mikor azt mondta, drágább nekik az életem az életüknél. Cordoille-nak igaza volt, s ő úgy szeretett engem, ahogy egy leánynak az édesapját szeretnie kell. Mit remélhetek még a lányaimtól? Szedem a sátorfámat, átkelek a tengeren, megkeresem legkisebbik lányomat, Cordoille-t, és az ő akaratára hagyatkozom. Igaz szavára haraggal válaszoltam, és most szégyellem magam a haragomért, hiszen ahhoz kell folyamodnom, akit annak idején megvetettem. Egyebet úgysem tehet velem, mint hogy kitilt az országából.

Azzal Leir király tengerre szállt; egyetlen apród kísérte, és nem ismerte meg senki. Átkeltek a tengeren, és nemsokára kikötöttek a tenger túlsó partján. Ott az öreg Leir király tudakozódni kezdett, hol merre találja meg a királynét, és az emberek megmondták neki, merre van a királyné kastélya. Útnak indultak hát Leir király és az egy szál szolgálja; téres síkságon vándoroltak keresztül, és a síkság közepén Leir királyt elhagyta az ereje.

Hűséges apródja sietve sietett a királynéhoz; bejutott hozzá, és titkon a tudtára adta:

– Köszöntlek, szépséges királyné! Én atyád szolgálja vagyok; Leir király tiszteltet általam: eljött országodba, miután az övét

mindenestül elvették tőle. Két nénéd kegyetlenül bánt veled, s ő most végső szükségében hozzád folyamodik; segíts rajta, ha tudsz, hiszen az édesapád.

Cordoille királyné sokáig szótlanul ült, arca elpirult, mintha bort ivott volna, és a hűséges apród ott kuporgott a lábánál. Végül ezekkel a jóságos szavakkal fordult az apródhoz:

– Uram, köszönöm neked, hogy elhoztad országomba az édesapámat! Szívem repes az örömtől annak hallatán, hogy öreg édesapám él még. Vigasza szeretnék lenni agg napjainak. Figyeld rám, derék ember! Adok neked egy jókora ládikát, száz font arany van benne. Jó lovat is adok alád: vidd ezt az aranyat apámnak, és mondd meg neki: tiszta szívemből köszöntöm, és kérem őt, tüstént költözzék valamelyik büszke várba, vagy valamelyik gazdag városban vegyen szállást magának. Legyen meg bőven mindene, amit csak kíván: étele-itala, pompás ruhája, sólyma, kutyája, sok szép paripája; negyven lovag szolgáljon neki, valamennyi pompás öltözetben, és mindenben úgy rendelkezék, ahogyan kedve tartja. Ha pedig ez a pénz nem elég, és még kellene hozzá: nálam mindig kaphatsz. Adok neki, amennyi kell; és egykori országában egyetlen herceg, lovag vagy csatlós se tudjon erről. Negyven nap elteltével hírül kell adni mind az egész országnak, hogy Leir király átkelt a tengeren, és hozzánk érkezett, meglátogatni birodalmunkat, és én is úgy fogok tenni, mintha addig semmiről sem tudtam volna. Elébe megyek férjemmel egyetemben, és örvendezni fogunk a váratlan találkozáson. De addig ne is sejtse senki, hogy itt van, ne sejtse még az én édes férjem, Aganippus király se. Fogd a pénzedet, és használd föl jól; nem fogod megbánni, ha híven szolgálsz.

A derék apród fogta a pénzt, és ment vele a gazdájához. Ott találta szegény öreg Leir királyt a síkság közepén, a földön kuporogva, keserves jajgatásban. Elmondta neki, mit végzett, és mit üzen édes lánya, Cordoille, a szépséges francia királyné.

Az öreg király nagyon megörült az üzenetnek, egykettőre megvigasztalódott, és szelíd hangon így szólt:

– Borúra derű, bánatra öröm jön; boldog, aki ki tudja várni.

Bevonultak egy büszke várba, és mindent úgy tettek, ahogyan a királyné meghagyta.

Alikor negyven nap eltelt, Leir király maga köré gyűjtötte leghívebb embereit, és követet küldött vejéhez, Aganippus királyhoz: tudatta vele, hogy megérkezett látogatóba a lányához. Aganippus örömmel vette a hírt; teljes lovagi seregével indult Leir király fogadására, és magával vitte Cordoille királynét is. Amikor találkoztak egymással, összeölelkeztek, összecsókolóztak, aztán bevonultak a királyi palotába. A palota örömben úszott, kürtök harsogtak, sípok sípoltak, dús szőnyeggel vontak be minden oszlopot, arannyal díszítették a lakoma asztalait, minden lovag kezén aranygyűrű ragyogott, hegedűk zsongtak, hárfaszó zengett, férfiak éneke zúgott. A király futárokat küldött országszerte; azok kihirdették minden sánctól, minden bástyáról, hogy megérkezett Leir király, és közhírré tették Aganippus király parancsát, imígyen:

– A király, országunk ura és elseje, erős parancssal meghagyja, engedelmeskedjétek mindannyian Leir királynak; tekintsétek őt uratoknak mindazon ideig, ameddig országunkban időzni kedve tartja; királyotok, Aganippus is mának tekinti őt, önnönmagát pedig az alattvalójának. Eszerint cselekedjék, akinek kedves az élete, és aki ez ellen cselekednék, nem marad bosszúlatlan.

A nép pedig azt felelte:

– Megfogadjuk a király parancsát, és engedelmeskedünk akarátának mind szívünkben, mind tetteinkben.

Így éltek békében és boldogságban egy álló esztendeig.

Mikor pedig az esztendő letellett, Leir király kezdett hazakíváncozni, és engedelmet kért Aganippus királytól, hadd mehessen vissza országába.

– Egy tapodtat sem engedlek innét nagy, erős sereg nélkül – felelte neki Aganippus. – ötszáz hajót adok neked, megrakva válogatott vitézeimmal, és mindent, ami a hadjáráshoz szükséges. Menjen veled leányod is, Cordoille, az én hites feleségem, ennek az országnak a királynéja. Vonulj be a birodalomba, melynek egykor ura és királya voltál, és ha valaki ellenáll neked, érvényesítsd jogodat erővel és hatalommal, küzdj bátran, és sújtsd a porba az ellened lázadókat. Foglald vissza országodat, és add lányod, Cordoille kezébe, hogy halálod után ő uralkodjék rajta.

Leir király mindent aszerint tett, ahogyan veje tanácsolta. Kedves leánya kíséretében szállt partra országában; a jókkal, akik

meghódoltak neki, békességre lépett, s a gonoszokra, akik ellene tusakodtak, keményen lesújtott. Hamarosan egész országát visszanyerte, s aztán Cordoille-nak ajándékozta, legkisebbik lányának, a francia királynénak.

Még három esztendőt élt, békében és nyugalomban; s a harmadik év végével az ő élete is végét érte. Nagy pompával temették el; hamvait Leicester várában helyeztette végső nyugalomra Cordoille, a francia királyné...

GAWAIN ÚR ÉS A ZÖLD LOVAG

Arthur, a britek legnagyobb királya kerékasztalának lovagjai körében ünnepelte Camelot-ban a karácsonyt. A hősök éppen lakománál ültek; a szolgák trombitaszóra hordták föl a válogatott étkeket. De alighogy az első fogást körbe kínálták, szokatlan lárma harsant: egy félelmetes lovag ugratott a csarnokba, valóságos óriás, akinél nagyobbat a világ még nem látott. Sudár és hatalmas volt, minden tagja súlyos, minden porcikája csupa erő, karja hosszú, és rajta az izom kemény, mint a vas. Tetőtől talpig zöldbe öltözködött: feszes zöld ruha simult a testére, prémes zöld köpenyeg borult a vállára. Sarkantyúja színarany, nyerge madarakkal és pillangókkal kivarrrva, s kengyele, kápája zöld drágakövektől ragyogott. Haja dúsan omlott a vállára, bozontos szakálla lefolyt a mellére. Paripája is zöld volt, aranyszálak fonva sörényébe, farkalója is zöld, csengőkkel teleaggatva. De a lovag nem viselt se sisakot, se páncélt, keblét sem óvta pajzs, egyik kezében olajágot tartott, másikban élesre fent zöldacél szekercét.

A zöld lovag beugratott a csarnokba, nem bántott senkit, nem is köszönt senkinek, hanem egyenest a főhely felé léptetett. Csak akkor szólalt meg, mikor odaért; azt mondta:

– Ki a feje ennek a lovagi társaságnak? Azt szeretném látni, azzal kívánnék beszélni.

Körülpillantott, a leghatalmasabb lovagot kereste, azt, aki a legelső, a legkülönb mind között.

Akik a teremben voltak, elámultak, amikor meglátták pázsitzöld lován a zöld lovagot, s mindannyian elnémultak, mintha álomba estek volna, részint riadalomból, részint udvariasságból.

Arthur király a főhelyen ült, onnét figyelte, mi történik, s onnét köszönt rá szíves barátsággal az idegenre.

– Üdvözlég, lovag! Én vagyok e ház ura, Arthur. Szállj le lovadról, és ülj közénk, hadd tudjuk meg, mi a kívánságod.

– Nem az a dolgom, hogy közéték üljek – felelte a lovag. – Én a bátrak bátrait keresem, a legvitézebbeket azok közt, akik fegyvert viselnek, a legkiválóbb lovagokat a világon, hogy próbára tegyem

őket. Hallottam nagy híret udvarodnak, az hozott ide. Kezemben olajág, arról láthatod, hogy szándékom békés; ha háborút akarnék, pajzsomat, dárdámat aligha hagytam volna otthon. Ha valóban olyan bátrak vagytok, amilyenek a világ hírel benneteket: rajta, álljatok elébem!

– Ha viadalt kívánsz, lovag úr – felelte Arthur –, abban nem lesz hiányod.

– Viadalt nem kívánok – mondta a lovag. – Hogyan is kívánnék, mikor csupa pelyhes állú gyermek ül itt a padokon körben! Ha fegyverben, vitézi ménen volnék: nincs itt egyetlen ember, aki velem megmérkőzhetnék. Másfajta karácsonyi ajándékot kérek én, Arthur király, a te udvarodtól. Körös-körül csupa bátor harcost látok; akad-e köztük olyan merész, aki hajlandó vágást ejteni rajtam, de azzal a föltétellel, hogy majd visszakapja tőlem? Kezébe adom szekercémet, és kiállom a csapását. Egyévi s egyheti haladékat kap tőlem; annak elmúltával aztán visszaadom a vágást.

A vitézek már eddig is csodálkoztak az idegen lovagon, de a félelem csak most bénította meg igazában a nyelvüket. Az ismeretlen pedig fölgaskodott nyergében, körüljártatta rőt szemét a csarnokon, összevonta zöld szemöldökét, és szakállát simogatva várta a választ. De nem kerülközött senki, aki szavát szóval viszonzta volna.

– Mi az? – nevetett föl. – Ez volna Arthur udvara, melynek híre bejárta a világot? Hát egyetlen ember egyetlen szóval semmivé teszi a kerekasztal hírnevét? Hiszen mindenki reszket itt félelmében, és senki nem meri megejteni a vágást!

Így szólt, s olyan hangosan nevetett hozzá, hogy Arthur királynak szégyenében arcába szökkent a vére, s mint valami vihar, rázta meg a szörnyű indulat.

– Senkit nem látok – mondta –, aki hetvenkedő szavaidtól félne. Add ide a szekercédet, hadd tegyek eleget a kívánságodnak.

Megragadta a szekercét és megcsóválta; a zöld lovag pedig nyugodt arccal állt előtte, és szakállát simogatta. Olyan higgadtan, mintha csak borozgatott volna az imént, levetette a kabátját.

Ekkor Gawain úr, a király unokaöccse, aki a király mellett ült, odakiáltott nagybátyjának.

– Nem illik, hogy te magad vállalkozzál a dologra, mikor annyi bátor vitéz ül asztalodnál! Én vagyok köztük a leggyöngébb, jól tudom, de a te véred folyik ereimben, éppen ezért kérek: hadd álljak szembe én a zöld lovaggal!

Körben a helyeslés moraja hangzott, s mindannyian kérték a királyt, hagyja Gawainre a dolgot.

Az ifjú térdre ereszkedett a király előtt. Fölvértették, Arthur pedig megáldotta, és a lelkére kötötte, őrizze meg mind a keze, mind a szíve nyugalmát. Azzal Gawain fogta a szekercét, és szembe állt ellenfelével.

– Hogy hívják ezt a vitézt? – kérdezte a zöld lovag.

– Gawain vagyok – felelte a derék hős –, vállalkozom rá, hogy megejtsem rajtad a csapást, amit kívánsz, bármi történjék is; s egy év s egy hét elteltével állok majd a csapásod elébe, s el fogom túrni, bármilyen fegyverrel tedd, de egyedül csak tőled és senki mástól széles e földön.

– Hidd meg – mondta az idegen –, ínyemre van, Gawain úr, hogy a te kezedtől szenvedjem el a csapást, amit itt kerestem. Előbb azonban add a szavadat rá: a határidő leteltével fölkeresel engem, hogy megkapd a jutalmat a csapásért, melyet ma e bátor sereg előtt rám mérsz.

– Hol keresselek? – kérdezte Gawain. – Hiszen sem azt nem tudom, hogy hívnak, sem azt, hol tartod udvarodat. Nevezd meg magad, és esküszöm rá, fölkereslek.

– Mihelyt a csapást rám mérted, megmondom, hol keress – felelte a zöld lovag. – Hanem most láss dologhoz!

Lehajtotta kissé a fejét, hosszú haját félresimította, s úgy tartotta csupasz tarkóját a csapás elébe. Gawain pedig meglendítette a szekercét, és rásújtott vele a zöld lovag tarkójára, úgyhogy éle átvágta a lovag nyakát, és lemetszette fejét a törzséről.

Az, bár testéből sugárban dőlt a vér, se meg nem ingott, se el nem zuhant; előrelépett, és gyors mozdulattal fölkapta a földről levágott fejét. Aztán lovához ment, zablán ragadta, és nyeregbe ugrott, fejét pedig, hajánál fogva, egyre a kezében tartotta. Megfordult, és arcát szembefordította a bátrak bátrával. A levágott fő pillái megrebbentek, ajka megmozdult, s így szólt:

– Ügyelj rá, Gawain, hogy idejében indulj fölkeresésemre, ahogyan megígérted. A zöld kápolnánál fogod visszkapni a csapást, amit nekem adtál. Egy év s egy hét elteltével gyere el a zöld kápolnához, különben mihaszna gyáva a neved!

Azzal kevélyen megfordult, és kivágtatott a csarnok kapuján. Lovának patája alatt szikrákat vetett a kövezet. Senki sem tudta, honnét jött, és hová megy.

Telt, múlt az idő; lassacskán végére járt az év. Mindszentek napján Arthur király lakomát adott unokaöccse tiszteletére, akiért valamennyien, akiket meghívott, udvarának hölgyei és lovagjai tiszta szívből aggódtak; de azért igyekeztek tréfáikkal földeríteni. Gawain lovag pedig másnap hajnalban fölfegyverkezett, búcsút vett Arthurtól és kerékasztalától, a soha viszont nem látásra, ahogyan mindannyian gondolták, s útnak indult. Keresztüllovagolt az egész angol királyságon; nem volt se társa, se kísérője, akivel szót válthatott volna; ment, ment, kettesben a lovával, és végül beért Wirral rengeteg vadonjába. Akivel csak találkozott, attól mind megkérdezte, merre találja a zöld lovagot meg a kápolnáját, de tudakozódására senki sem tudott válaszolni: senki nem látta a zöld lovagot, senki nem hallott felőle. Meredek sziklák közt vergődött, vad zuhatagok szegték útját, kígyókkal és farkasokkal kellett viaskodnia, de mindez a sok szenvedés semmi volt ahhoz képest, amit a jeges téli viharok miatt kellett kiállania. A zuhogó jégeső majdnem agyonverte, s páncéljában a puszta földön hált. Karácsony reggelén egy elvadult, ősrégi tölgyesen lovagolt keresztül. A mogyorófákat és csipkebokrokat vastag moha lepte; az ágakon szomorú madarak gubbasztottak, s éhükben meg a fagytól keservesen csipogtak. Gawain nagyot fohászkodott: bárcsak találna emberi hajlékot ezen az elátkozott vidéken. Abban a minutában kerek dombot pillantott meg az erdő közepén és a domb tetején egy várat. Arrafelé ügetett, és csakhamar a főkapuhoz ért.

– Hallod-e, jó ember – szólt föl az őrnek, aki a bástyán vigyázott –, megtennéd-e, hogy szólsz e vár urának, és szállást kérsz nekem tőle?

– Szólok, hogyne szólnék – felelte az őr. – Tudom én, hogy szívesen látnak itt téged.

És nyomban leereszkedett a fölvonóhíd; kitárultak a kapuk, és Gawain belovagolhatott a várba. Nemes apródok siettek elő a köszöntésére, és lecsatolták sisakját, pajzsát, páncélját. Aztán bevezették a csarnokba, a vidáman pattogó tűz mellé. S akkor előjött lakosztályából a várúr is.

– Üdvözlégy nálunk – mondta. – Amit csak láatsz, tekintsd a magadénak, rendelkezél vele kedved szerint.

Gawain szemügyre vette a vendéglátó gazdát: hatalmas dalia volt, mellére dús szakáll borult, arca tüzesen lángolt. Köszöntésére Gawain is szép köszöntéssel válaszolt, majd követte egy pompás lakosztályba, ott levetette lovagi zubbonyát, és fényes ünneplőt öltött. Nem sokkal ezután asztalt terítettek, és dús lakomához telepedtek. Utána számtalan kérdést tettek föl Gawainnek, s ő megmondta a nevét és azt, hogy Arthur király udvarába tartozik. A várúr, ahogy ezt meghallotta, örvendezve fölnevetett, s mind, akik a teremben voltak, elégedetten mosolyogtak. Lakoma után a kápolnába vonultak vecsernyére; ezen palotahölgyei kíséretében a várúr felesége is megjelent. Szébb volt a legszebb királynőnél, fejéke gyöngyösen csillogott, keble és nyaka fehérebb volt a frissen esett hónál. Gawain hódolattal köszöntötte, és kérte, hadd lehessen a szolgálatára.

Elmúlt karácsony ünnepe, és Gawain szerette volna folytatni útját. A várúr azonban váltig marasztalta, és megkérdezte tőle, mi vette rá, hogy röviddel karácsony előtt otthagyja Arthur király udvarát.

– Uram – felelte Gawain –, nagy és sürgős kötelesség szólított el Arthur király udvarából. Anglia-szerte keresek egy helyet, de sehol sem találom; ezért kérlek, uram, mondd meg nekem őszintén: nem hallottál-e a zöld lovagról és az ő zöld kápolnijáról? Megesküdtem, hogy újesztendőre ott leszek, és már csak három napom van a határidőig; márpedig inkább meghalnék, semhogy szavamat szegjem.

– Sose búslakodjál – felelte a várúr. – Idejében megmutatom neked a zöld kápolnát: mindössze két mérföldnyire van innét. Ezért

maradj csak nyugodtan még három napig, és mulasd magadat kedved szerint.

– Köszönöm, uram, a szavaidat – mondta Gawain örvendezve. – Most, hogy sorsom végére jár, szívesen maradok, és engedelmeskedem akaratomnak.

– Jól van – válaszolta a várúr. – Ha engedelmeskedni akarsz akaratomnak, teljesítsd egy kérésemet.

– A te dolgod, uram, hogy parancsolj, s az enyém, hogy eleget tegyek a parancsodnak.

– Fáradt vagy a nagy úttól, maradj nyugodtan a szobádban délebédig és pihenj. Akkor vezesd asztalhoz a feleségemet, és mulassatok együtt, amíg hazatérek. Én ugyanis kora hajnalban kimegyek vadászni.

Gawain megígérte, hogy mindent úgy tesz, ahogyan a várúr kívánja. De ez még nem fejezte be a mondókáját.

– Amit pedig az erdőben ejtek – tette hozzá –, neked adom: elcserélem arra, amit te nyertél napközben.

Gawain beleegyezett ebbe a föltételbe is; azzal elváltak.

Másnap kora hajnalban talpon volt az egész várnép, nyergeltek, lóra kaptak, és kilovagoltak gazdájukkal vadászni. Gawain úr pedig pompás függönyök mögött feküdt ágyában; s ahogy ott szendergett, egyszerre csak neszt hallott az ajtó felől. Fölemelte fejét, és kikukkantott az ágyelő függöny résén: a várúr gyönyörűséges feleségét látta, amint belép, gondosan bezárja maga mögött az ajtót, és elindul az ágy felé. Az ifjú elszégyellte magát, gyorsan visszatette fejét a párnára, és lehunyta a szemét, mintha aludnék. Az úrnő meg széjjelhúzta a függönyt, leült az ágya szélére, és várta, hogy fölédredjen.

Gawain nem tudta mire vélni a dolgot, tovább is alvást színlelt, s úgy leleskedett; aztán hirtelen kinyitotta szemét, és kezét a mellére tette, mint aki hirtelen veszélytől óvakodik.

A szépséges hölgy pedig így köszöntötte:

– Jó reggelt, lovag; te aztán igazán hétalvó vagy, hogy csak így be lehet sétálni a szobádba!

– Jó reggelt – válaszolta Gawain. – Örömet vagyok a szolgálatodra, hölgyem, de engedd meg, hogy előbb fölkeljek és felöltözzem, úgy jobban tudunk társalkodói.

– Szó sincs róla, szép lovagom – mondta a hölgy. – Csak maradj nyugodtan ágyadban; úgy akarok beszélgetni a lovagommal, ahogyan megleptem. Tudom, ki vagy, hiszen Gawain urat az egész világ becsüli, s messze földön híre jár tisztességének és lovagi érdemeinek. Ezért örömezt kedveskedem neked, uram.

– Méltatlan vagyok én arra, hogy te nekem kedveskedjél – felelte Gawain.

– Márpedig én, ha újra férjet kellene választanom, rajtad kívül senkit sem választanék, hanem egyedül csak téged választanálak!

– Boldog vagyok, hogy ennyire becsülsz – felelte Gawain –, és biztosítlak róla: nincs az az apród, aki nálam hívebben tudhat szolgálni téged.

Így beszélgettek egész délelőtt, de Gawain közben mindegyre az elkövetkező viadalra gondolt. A hölgy pedig, mikor az idő délre járt, fölállt, megcsókolta Gawain urat és eltávozott. Akkor Gawain szolgálattévő apródjaiért kiáltott, felöltözködött, és bevonult a lakomaterembe. Ott együtt költötték el az ebédet a várúrnővel, s utána az egész napot tréfával és játékkal töltötték.

Ahogy bealkonyult, megjött a várúr, és Gawain illendően elébe ment, hogy fogadja. Az úr egybehívta népét a csarnokba, ott kiterítettette a zsákmányt, és vendégéhez fordult:

– Elég busásnak találsz?

– Hét esztendeje nem láttam télidőben ekkora zsákmányt! – hangzott a válasz.

– S ez mind a tiéd – folytatta a házigazda –, úgy, ahogyan szerződtünk.

– Valóban; az viszont, amit én nyertem itt, amíg te távol jártál, legyen a tiéd.

Azzal átkarolta a várurat és megcsókolta.

– Ez az én zsákmányom – mondta –, ennél többet nem szereztem.

Azzal lakomához ültek, majd mikor érkezett az ideje, nyugovóra tértek.

Másnap is minden ugyanígy történt, azzal a különbséggel, hogy aznap Gawain két csókot kapott a várúrnőtől, és este ő is kettőt adott a várúrnak a zsákmányért cserébe.

Harmadnap kora hajnalban ismét kiment vadászni kíséretével a vendéglátó házigazda; ezúttal rókára vadászott. Gawain békességgel aludt ágyának gazdag függönyei mögött. A várúrnő azonban megint fölkel, gyönyörű köpönyeget kanyarított magára, és beosont hozzá. Ablakot nyitott és fölkiáltott:

– Ó, uram, hogy tudsz ilyenkor aludni, hiszen rád süt a nap!

Gawain éppen a rá váró viadalról álmodott, s most egyszerre fölriadt. A várúrnő föléje hajolt és megcsókolta.

– Ha már el kell válnunk egymástól, kedvesem, adj nekem valami emléket, ha mást nem, egy fél kesztyűt legalább, hadd legyen valamim, ami eszembe juttat, ha elfog a bánat.

– Sokkal nemesebb vagy te annál, úrnóm, mint hogy én ajándékot adhatnék neked!

– Hát ha már én nem kaphatok tőled semmit, legalább azt engedd meg, hogy én adjak neked emléket.

Így szólt a szép hölgy, és lecsatolta aranyszóttas zöld selyemövét.

– Nem kell nekem ajándék – felelte Gawain. – Egyszerű vándor lovag vagyok, nem hordok magammal kincsesládikát, nincs mivel viszonzhatnom a nagylelkűségedet. Ne haragudjál hát rám, ha visszautasítom ajándékodat, hiszen egyebekben mindenben hűséges szolgáló vagyok.

– Azért utasítod vissza ezt az övét, mert túlságosan szegényes? Nem olyan értéktelen, amilyennek látszik; megbecsülnéd, ha tudnád, milyen varázserő lakik benne. Mert aki magát ezzel a zöld szalaggal felövezi, azon semmi csapás vagy sújtás nem fog.

Gawain lovag gondolkodóba esett: eszébe jutott a reá váró viadal, és hogy ki tudja, nem veszi-e majd jó hasznát a zöld kápolnánál ennek a hímes pántnak. Elfogadta hát, és megígérte, hogy titokban tartja a dolgot. A várúrnő erre harmadszor is megcsókolta és eltávozott.

Gawain fölkel, fölöltözködött, és az övét jól elrejtette. Tovább aztán ez a nap is úgy telt, mint az előző kettő, mindaddig, amíg este meg nem érkezett egyetlen elejtett rókával a várúr. Gawaint ott találta a csarnokban a tűznél, vidám tréfálkozásban a feleségével. Az ifjú fölállt a jöttére, és megcsókolta, úgy, ahogyan megegyeztek, az övét azonban eltitkolta előle.

– Látom, jól ment a sorod – mondta a lovag. – Én egész nap hajszoltam magam, s egyebet sem szereztem, mint ennek a hitvány rókának a bundáját; bizony, ez kevés ilyen kincsekért cserébe.

Másnap volt újév napja. Keményen fagyott, zúgott a vihar, sűrűn hullott a hó, és az örvénylő szél nagy hófuvatokat emelt a völgyekben. Gawain keveset aludt ezen az éjszakán, minden kakasszóra fölriadt, s már jóval hajnal előtt bekiáltotta szolgálattévó apródját, és a fegyverzetét kérte tőle. Fölcsatolta vértjét, de előbb derekán kétszer körültekerte az övét, amit a várúrnőtől kapott. Virradattal aztán köszönetét mondott szívességéért a várúrnak, búcsút vett tőle, nyeregbe vetette magát, s úrnak indult arra, amerre a kíséretére rendelt csatlós vezette.

Hegyen-völgyön át lovagoltak, tar erdőn keresztül, fagytól pengő sziklák közt; fölöttük sötét az ég, útjuk mentén a lópokon köd borongott, s fejükön hósipkával, lebernyeges bő ködköpenyükben hallgattak a halmok. Mentek, mentek, míg föl nem kelt a nap; akkor egy magas domb tövében találták magukat. Hó fődte a dombot, és aljában a csatlós megállította Gawaint.

– Elvezettelek idáig – mondta –, s innét már nincs messze a hely, ahová olyan hevesen kíváncsoltál. Csakhogy az a hely szerfölött veszedelmes. Pustájában lakik egy ember, aki senki fiának nem irgalmaz; ezért azt tanácsolom neked, fordulj meg, és távozz innét, mert különben véged lesz, még ha hús életed volna is.

Gawain megköszönte a jóakaratóu intelmet, de azt mondta: az élete árán is a kápolnához akar menni.

– Hát ha mindenáron letettél az életedről, én nem állok utadba – mondta a csatlós. – Jól szorítsd meg sisakod szíját, jól markold meg lándzsádat, és vágj neki ennek a szirti ösvénynek, addig ügess rajta, míg a völgy aljába nem érsz. Ott, bal kéz felől, a szurdokban meglátod majd a kápolnát. Ég veled, nemes Gawain lovag, mert nincs a világnak az a kincse, amiért én innét akár csak egy tapodtat is továbbmennék.

Így szólt, azzal elügetett, és magára hagyta Gawaint. Az meg átvágott a völgyön, és sehol életnek- semmi nyomát sem találta; egyebet sem látott, mint meredek sziklákat, s mintha még az árnyékok is vad fenyegetéssel meredtek volna rá. Egy idő múlva egy zuhogó patak mellett kerek dombot pillantott meg; odaügetett, és

lovát egy faághoz kötötte. Aztán körüljárta a dombot; kétfelől is nyitva volt, olyasformán, mint egy zöld lombbal borított boltozat.

– Ez valóban arra való hely, hogy a zöld lovag ájtatoskodjék benne – mondta magában, és fején a sisakjával, kezében a lándzsájával nekivágott a dombnak. Ám abban a pillanatban a patak túlsó feléről különös, vad zúgás hallatszott; éles csisszenések, mint mikor kaszát fennek, és dohogás, mint mikor malomkerekek alatt csobog a víz; és morgott és dübörgött valami, hogy hallani is iszonyat volt.

„Nincs az a lárma, amitől én megijednék, ha az életem megy is rá!” – mondta magában Gawain, aztán fennszóval így kiáltott: – Van-e itt valaki, aki hajlandó szót váltani velem? Mert én vagyok itt, Gawain lovag, és most álljon ki, akinek dolga van velem!

– Várj! – dördült meg a feje fölött, a túlsó parton egy hatalmas hang. – Mindjárt megkapod, amit egykor megígértem.

Az egyik sziklaüregből, kezében széles szekercét lóbálva, a zöld lovag lépett ki, zöld kabátban, vállára omló zöld hajjal, mellére boruló bokros zöld szakállal. Átugrott a patakon, és kemény lépésekkel Gawain felé tartott. Az meg így szólt hozzá:

– Eljöttem, uram, ahogy megígértem, és kész vagyok rá, hogy szót ejtsek veled.

– Isten hozott, Gawain – köszöntötte a zöld lovag. – Derék ember vagy, szavadnak álltái, s idejében eljöttél. Tudod, miben állapodtunk meg. Vedd le hát a sisakodat, és fogadd a csapásomat.

Gawain kissé meghajolt, és félelem nélkül tartotta oda csupasz nyakát. A zöld lovag pedig fölemelte iszonyú szerszámját, és rettenetes erővel lesújtott.

Gawainnek megrázkódott kissé a válla, ahogy az éles vas a nyakához közeledett. A zöld lovag erre visszafogta fegyverét, és kevélyen így szólt:

– Te volnál az a Gawain lovag, akit olyan sokra tartanak, s aki soha, semmilyen seregtől sem félt, se hegyen, se völgyön? Hiszen még fájdalmat sem éreztél, és máris inadba szállt a bátorságod! Gawaintől bizony nem vártam volna ilyen gyávaságot. Bezzeg én meg se rezdültem, amikor lesújtottál rám. Fejem a lábad elé perdült, de egy jöttányit sem tágítottam; én vagyok hát a derekabb férfi.

– Egyszer elhúzódtam, de másodszor nem teszem, ha fejem a sziklára gördül is. Hanem igyekezzél, s végezz már velem! Kiállom a csapásodat, és rezdülés nélkül várom, hogy szekercéd lesújtson. Szavamat adom rá.

– Hát tartsd is meg – felelte a zöld lovag; fölemelte a szekercét, és megcélozta vele Gawain nyakát, de az utolsó pillanatban ismét visszafogta a fegyvert.

Gawain nyugodtan várt, egyetlen porcikája sem rezdült; olyan nyugodtan állt ott, mint egy fa, mely ezer és ezer gyökérrel kapaszkodik a földbe.

– Most, látom, higgadt a szíved – mondta a zöld lovag –, most már lesújthatok rád.

– Rajta, rajta, kevély ember! – kiáltott ingerülten Gawain. – Mit késlekedel annyit? Még a végén azt hiszem, neked szállt inadba a bátorságod.

– Hát ha ilyen fennen beszélsz, nem halasztom tovább a dolgot – felelte a zöld lovag, és szemöldökét összevonva, ajkát összeszorítva nekikészült a csapásnak. Magasba emelte fegyverét, és lesújtott vele Gawain csupasz nyakára. Kemény csapás volt, de a loagnak éppen csak a bőrét sebezte meg, úgyhogy kicsordult a vére.

Ahogy a hős ifjú megpillantotta tulajdon vérét a havon, gyorsan fölkapta és fejébe nyomta sisakját, aztán kirántotta villogó kardját, és haragosan így szólt:

– Hagyj föl csapásaiddal, ember! Egyet védekezés nélkül kiálltam, de többre nem kötelez a szerződésünk! Ha még egyet megkockáztatsz, azon nyomban visszaadom neked!

A zöld lovag szekercéjére támaszkodva végigmérte Gawaint, ahogy ott állt előtte, bátran és büszkén.

– Ne haragudjál, lovag úr – mondta –, semmi jogtalanság nem esett rajtad. Kétszer megcéloztalak, mert kétszer kaptál csókot szép feleségetől, de visszafogtam a szekercémet, mert megadtad nekem mindkét csókot, ahogyan megállapodtunk. Harmadszor azonban hibáztál, ezért adtam egy könnyű csapást neked. Azt az övét, melyet a feleségetől kaptál, nekem szőtték. De azért tudom, hogy nincs nálad makulátlanabb lovag kerek e világon. Igaz, az övét eltitkoltad előlem, de én nem ócsárolak emiatt, mert nem galádságból tetted, hanem azért, mert szereted az életet.

Gawain lesújtottan állt; vére arcába csordult, és szégyenében magába roskadt.

– Átkozott legyen minden gyávaság és galádság! – kiáltotta.

Azzal lerántotta magáról az övét, és odavetette a zöld lovagnak.

– Sose szégyenkezzél – mondta az mosolyogva. – Attól a kis hibától, amit vétettél, azért még éppolyan makulátlannak tartalak, mintha bölcsődtől fogva soha semmi bűnt sem ismertél volna. Fogd csak ezt az aranszöttes övét, neked adom, emlékül a kalandról, amit a zöld kápolnánál kiállottál. Most pedig gyere velem a váramba, ünnepeljük meg együtt az újesztendőt.

– Nem – felelte Gawain. – Fizesse meg az ég a szívességedet; és tiszteltetem a feleségedet, aki megkísértett. A zöld övet pedig életem fogytáig hordani fogom, hogy örökké emlékeztessen botlásomra. Valahányszor elfog a kevélység, elég lesz csak egyetlen pillantást vetnem erre a pántra, és azon nyomban eszemre térek.

Így váltak el egymástól; a zöld lovag visszatért várába, Gawain pedig hazalovagolt Arthur király udvarába. Ott nagy örömmel fogadták, a király és a királyné csókkal üdvözölték, és kikérdezték kalandos útja felől. Gawain apróra mindent elmondott nekik, és nem hallgatott el semmit előlük. Haragtól és szégyentől könnyes szemmel mutatta meg tarkóján a sebet, melyet botlásáért kapott. A király és lovagjai meg váltig vigasztalták, s a kerekasztal valahány hölgye és vitéze erős fogadással megfogadta, hogy eztán Gawain kedvéért ugyanilyen zöld szalagot hord a ruháján.

Így is történt, s a kerekasztal híre-neve a szalagra is átszállt: aki azt viselte, annak tisztelet és becsület járt széles e világon.

ROBIN HOOD

VILÁGHÍRES SZEGÉNYLEGÉNY VISELT DOLGAI

Robin Hood nemes grófi család sarjadéka volt, de vakmerő csínytevései végül is oda juttatták, hogy a király kitagadta mindennemű törvényes jogából, miáltal szabad lett és védtelen, mint a vadmadár, amelyet a vadász nyila büntetlenül eltalálhat a magasban. Ő a királyi átokra azzal válaszolt, hogy összegyűjtött néhány magaformájú, mindenre elszánt fickót, és a sherwoodi erdőbe húzódott velük. Ott aztán a rablás, útonállás mesterségét folytatták. Egész Nottinghamshire rettegte a sherwoodi erdő szegénylegényeit, akiknek száma folyvást gyarapodott. Vezérük egyetlen intésére vagy kürtje szavára előtermettek a sűrűségből néha ötvenen is, hogy kisegítsék, ha netalán bajba került. Robin Hood egyet sem kedvelt annyira emberei közül, mint Borsszem Johnt, aki valóban kicsiny termetű volt, ha erő és éberség dolgában nem is maradt el társai mögött.

A sherwoodi erdő királya senkit sem fogadott szolgálatába, amíg ő maga meg nem verekedett vele, és ilyen módon bátorságát, erejét, ügyességét ki nem próbálta. Emiatt aztán gyakran sebek borították, csúfították kék és zöld foltok a testét, ámde ez nem akadályozta abban, hogy egész szívével szeresse, bizalmával, becsülésével tüntesse ki azt, aki ilyen alaposan el tudott bánni vele. Sőt, az új cimborá talán annál kedvesebb volt előtte, mennél jobban kikapott tőle.

Többen is szót emeltek a híres-nevezetes szegénylegény érdekében a király őfelségénél, hogy kegyelmezzon meg neki, de Robin Hood betyárságai és kegyetlen tréfái olyan haragra ingerelték a királyt, hogy számos fegyverrel ő maga indult végül a haramiavezér ellen, és nemhogy kegyelmet adott volna neki, de a törvényerejével akart lesújtani rá. Mígnem végtére, sok-sok idő múlva, Catharina királyasszonynak mégis sikerült kiengesztelnie férjét. Robin Hood, a messze földön híres szegénylegény kegyelmet

kapott, és öregségét ismét apái házában tölthette. A környék népe szerette és megbecsülte.

A következőkben Robin Hood viselt dolgairól, vakmerő kalandjairól fogunk számot adni, valamint arról, hogy tréfálta meg több ízben is a világ felfuvalkodott hatalmasait. Elmondjuk pedig ezeket egyfelől azért, hogy hősünk becsületét növeljük az olvasó előtt, másfelől, hogy a pompás tréfákban ő is mulatságát lelje.

ELSŐ HISTÓRIA

(ARRÓL, HOGY HARCOLT MEG ROBIN HOOD, BORSSZEM JOHN ÉS SKARLÁT WILLY A HÁROM KIRÁLYI VADÓRRAL, ÉS MILYEN KIMENETELE LETT A VIADALNAK)

Egyszer, Szent Iván-nap reggelén, Robin Hood maga mellé vette két kedves cimboráját, Borsszem Johnt. és Skarlát Willyt, és útra kerekedtek, abban a reményben, hogy ezen a napon bátorságukhoz méltó kalandok várnak rájuk. Alig mentek egy darabon, három királyi erdőcsősz bukkant elő nem messze tőlük az úton, fejszével, karddal és pajzzsal felfegyverezve.

– No lám, még csak nem is kellett messzire fáradnunk, és megtaláltuk, amit keresünk – mondta Robin Hood a társainak. – Ezekről a derék vadőröktől most már aligha válunk meg anélkül, hogy bátorságukat és a fegyverforgatásban való ügyességüket ki ne próbálnánk.

Eközben azok is odaértek, és egyikük, miután egy darabig vizsgálódva nézte a banda vezérét, kurtán-kereken megkérdezte tőle:

– Hallod-e, barátom, nem Robin Hood vagy véletlenül?

– De igen, így hívnak, mióta az erdőben ütöttem fel tanyámat.

– Ejnye, akkor éppen jól adódik, ti is hárman vagytok, mint mi. Azt ajánlom, vívjunk meg, egy egy ellen. Ami engem illet, legszívesebben veled állnék ki, bátor Robin, ha neked is úgy tetszik.

– Egyet gondoltunk, cimbora. Így akkor a fegyver dönti majd el, a vadőrök érnek-e többet vagy a szegénylegények.

Sorra ledobták zubbonyukat, husángot törtek maguknak, és dologhoz láttak. Jó két óra hosszat csépeltek egymást nagy buzgalommal. De a vérpezsdítő testgyakorlatban Robin Hood és társai túltettek a vadőrökön, és mikor először leeresztették karjukat,

hogy egyet szusszanjanak, Robin Hood meg is kérdezte, hogy vélekednek róluk.

– Jól csináljátok, szavamra – felelte az, aki ővele küzdött. – Se bátorságért, se ügyességért nem kell a szomszédba mennetek. Csak az a kérdés: a kardot is éppen olyan ügyesen forgatjátok-e, mint a husángot?

– Tán bizony kételkedel benne? – fortyant fel Robin Hood. – Most nyomban megláthatod, ha úgy tetszik, és remélem, nem lesz ránk panaszotok.

Nekivetkeztek, most már a mellényüket is ledobták, és nosza, kard ki! üsd, ahol éred! Csapdosták egymást kegyetlenül, de a pajzsot is ügyesen forgatta mind a hat legény, kivédték a csapásokat, hibátlanul. Kis idő múltával Robin Hood észrevette, hogy – ami még sohase történt – két jó cimboráját kezdik hátraszorítani. Nem várta meg, amíg ezt az erdőcsőszök is észreveszik, jobbnak látta cselhez folyamodni. Azt ajánlotta, fújják ki magukat, hogy aztán friss erővel folytathassák, és a kurta pihenő után ilyen szavakkal fordult a vadőrökhöz:

– Becsületemre, ti aztán értitek a módját! Nálatoknál derekabb fickókkal még nem hozott össze a szerencse, se itt az erdőn, se egyebütt. Hadd tudjam legalább a neveteket, hogy ha valaha még találkozunk, úgy bánhassak veletek, amint az ilyen bátor férfiak érdemlik.

– Eh, hadd el! – legyintett a legidősebb közöttük. – Mért vesztegessük ilyen haszontalanságra a drága időt? A nevünk nem fontos, de ha karunkkal és jó kardunkkal még jobban meg akartok ismerkedni, hát egy szavunk sincs ellene.

– Látom, tudtok becsületet. És ezért úgy gondolom, eleget döngettük egymást, adtunk is, kaptunk is, most már hagyjuk abba a verekedést. Gyertek velünk Nottinghambe, a „Királyi fő”-ben pompás vörös bort mérnek, tegyük félre a kardot, folytassuk kupával, aztán majd meglátjuk, ki győzi jobban. Arany, ezüst van nálam elég, vendégeim vagytok. Ha elfáradtunk, barátságunkra iszunk még egy utolsót. Kedvelem az olyan embereket, mint ti, akik a legnagyobb szájhőssel is szembefordulnak, ahelyett, hogy hátat fordítanak neki.

– No, ezt jól megmondtad, tréfás Robin, kész-örömet elfogadjuk a meghívást – felelték a vadőrök.

A kardokat hüvelyükbe dugták, felvették a mellényt, zubbonyt, és mentek együtt – vadőrök és vadorzók – Nottinghambe. Három nap és három éjjel öntözték barátságukat a jó vörös borral, míg aztán ugyancsak megerősödött, és többé semmi a világon nem árthatott neki.

MÁSODIK HISTÓRIA

(AMELYBEN ROBIN HOOD EMBERÉRE TALÁL EGY NOTTINGHAMI CSERZŐVARGA SZEMÉLYÉBEN, ÉS KEMÉNY KÜZDELEM UTÁN ÖRÖK HŰSÉGET FOGADNAK EGYMÁSNAK)

Robin Hood akkoriban nemigen mutatkozott Nottingham városában, mert sok ellensége volt ott. Néhány nagyon is erőszakos cselekedetét maga is megbánta, de jóvá már nem tehetette, várnia kellett, amíg a város népe megenyhül iránta.

Bevette hát magát szegénylegényeivel a sűrűségbe, és hacsak tehetne, nem mutatkozott. Egy nyári reggelen azonban, amikor a szokott erdei sétájára indult, tegezében élesre hegyezett nyilakkal, meglátott egy tagos-erős embert, amint hetykén, szinte kihívóan közeledik feléje az ösvényen. Rákiáltott, hogy tüstént álljon meg, ha jót akar, mert bizonyosan a király szarvasaira fáj a foga, ő pedig erdőcsősz, akinek tiszte, hogy lefülelje és törvény elé állítsa a vadorzókat. A hatalmas termetű idegen azonban nem ijedt meg a fenyegetéstől, és olyasmit felelt, hogy korábban keljen fel, vagy legalábbis harmadmagával jöjjön, ha őt meg akarja állítani útjában, mert ért valamennyire a husáng forgatásához, meg elég fürge mozgású is.

– Engem ugyan meg nem ijesztesz a kardoddal, sem a nyilaiddal – így folytatta nagy fennen –, mire nyiladat kilőnéd, alighanem sürgősebb dolgot adok majd neked, barátocskám!

Robin Hood se volt éppen ijedős természetű, azt ajánlotta az idegennek, válogassa meg szavait, különben másként tanítja majd becsületre.

– Próbáld csak meg, te anyámasszony katonája! Látom, a száddal hősködsz, de én annyiba se veszek, mintha egy szalmaszál feküdnék keresztbe az utamon.

– No, várj csak, majd mindjárt többre nézel – vágott vissza most már bosszúsan a sherwoodi erdő királya. Lekapcsolta tegezét, íját, letette a gyepre és jókora husángot tört magának egy fiatal kőrisfáról. Aztán felszólította ellenfelét, hogy mérje össze botja hosszát az övével, mert nem akar egyenlőtlen fegyverekkel harcolni.

Ellenfele azonban legyintett.

– Bánom is én, hogy milyen hosszú a botod! Az enyém jó tölgyfa husáng, és nyolc láb a hossza. De ha pár hüvelykkel rövidebb is a tiednél, ahhoz elég, hogy a búbotat betörje, mindjárt tapasztalni fogod.

No, erre Robin Hood se felelhetett másként – egyet kanyarított feje felett a fütykösével, és lesújtott a fickó kobakjára: olyan kézjegyet hagyott rajta, hogy nem köszönte meg.

A cserzővarga azonban – mert az volt a keménykötésű fickó –, bár egy pillanatra elfeketedett előtte a világ, hamar összeszedte magát, és rákiáltott, hogy most aztán szorítsa meg a madzagot, mert ellátja a baját egyszer és mindenkorra. Azzal nekiesett. Robin Hood azt hitte, hogy a botja elülső végével akarja fejbe kólintani, de a tímár hirtelen visszarántotta és megfordította fegyverét, mielőtt Robin felkészülhetett a védekezésre, oldalról csapott rá úgy, hogy a betyárvezér is megszédült egy pillanatra, és most már az ő feje is vérzett. „No, ezt megkeserülöd” – gondolta magában, és teljes erejével rávetette magát ellenfelére. Csakhogy az se volt rest, ügyesen forgolódott a porondon, amit kapott, menten visszaadta, nem maradt adós.

A bajvívók jó két óra hosszat páholták egymást lankadatlan buzgalommal, csapásaiktól visszhangzott az erdő, csontjaik recsegték-ropogtak, egyetlen porcikája se maradt épen egyiküknek sem.

Végre Robin megelégette a mulatságot. Azt ajánlotta, hagyják abba, mivel úgy látja, egyikük se tudja legyűrni a másikat, ütleget meg eleget kaptak és adtak, ennyivel beérhetik. Még azt is hozzátette, hogy elismerése jeléül szabad járást-kelest enged neki a sherwoodi erdőben.

– Adta hencegő fickója! – csattant fel erre a derék tímár. – Mintha bizony nem a magam jó karjának köszönhetném, hogy félreállasz az utamból. Tőled nem kértem engedelmet, de nem is kérek, tudd meg!

Robinnak megtetszett a bikaerejű fickó, nevét és mesterségét tudakolta.

– Bland volnék, ha a nevemre kíváncsi vagy. És mesterségem szerint cserzővarga. Ha Nottinghambe visz az utad, nálam megszállhatsz ingyen, amért ilyen kellemesen töltöttük itt egymással az időt.

– No, barátom, akkor mondanék egyet, kettő lesz belőle. Mi lenne, ha felhagynál a mesterségeddel, és inkább az enyémet választanád helyette? Szívesen látlak a tanyámon, sőt, ha neked is úgy tetszik, akár ne is menj tovább, maradj velünk máris. Aranyat, ezüstöt annyit szerezhetsz, amennyit akarsz, semmiben nem látsz majd szükségét.

Bland fejében most már világosság gyulladt, egyszeriben kitalálta, kivel van dolga, holott addig nem is gyanította.

– Vagy úgy! No, ha Robin Hood vagy, pajtás, itt a kezem, felcsapok közétek. Gondolhattam volna, hogy te vagy, mert ilyen bátran kevesen forgatják a fütyköst. Hát jó, ha úgy akarod, veletek maradok. De hol van Borsszem John? Rég nem láttam az öcsköt, pedig anyámról rokonom volna.

Robin Hood megfújta vadászkürtjét, és abban a szent pillanatban már feltűnt a hegyoldalon Borsszem John. Jött lefelé, mint a fergeteg, meglátta a fütykösöket, meg hogy gazdájának vérzik a feje, azt hitte, segítségül hívja. Robin már messziről kiáltotta neki, hogy egy nottinghami cserzővarga akadt az útjába, és alaposan kicserezte a bőrét. A kis John visszakurjantott:

– Annál jobb, most majd meglátjuk, velem is meg tudja-e csinálni ugyanazt! – Rákiáltott ura ellenfelére: – Vigyázz, öreg, amíg nem késő! – És ráugrott volna, hogy elbánjon vele, ha Robin vissza nem parancsolja.

– Hé, te! Lassabban a testtel! Csak nem döngeted el, mikor jó barát és rokonod is!

– Ni csak! Arthur Bland! Te vagy az! Édes egy komám! – lelkesedett Borsszem John. – De örülök, hogy látlak! – azzal messzire hajította fütykösét, megölelte a tímárt, azt se tudta, hogy kedveskedjen neki.

HARMADIK HISTÓRIA

(ARRÓL, HOGYAN VÁSÁROLTA MEG ROBIN HOOD EGY HENTES KANCÁJÁT
A REÁRAKOTT HÚSOKKAL EGYÜTT, ÉS HOGY TRÉFÁLTA MEG
A NOTTINGHAMI VÁROSBÍRÓT)

Nem sok idővel ezután Robin Hood jártában-keltében egy lovast látott közeledni. Mindjárt gondolta, hogy hentes lehet, és a nottinghami vásárba igyekszik, mert a lova alaposan meg volt pakolva nagy darab hússal.

– Szép jó reggelt, barátom, és szerencsét az útra!

– Ha azt akarod, hogy szerencsés utam legyen, derék idegen – felelte kicsit aggodalmasan a hentes –, azt kívánd inkább, hogy ne találkozzam Robin Hooddal, mert akkor aligha jutok el oda, ahová igyekszem, meg erre a sok jó hússal is keresztet vehetek.

– Szívesen társadul szegődöm, ha úgy biztonságosabbnak gondolod – felelte Robin. – Kedvemre Való legény vagy! Hadd hallom, hová indultál, és mi a szándékod ezzel a sok hússal.

– A nottinghami vásárba igyekszem, jó uram, eladni viszem a húst.

– Hány font lehet? És mit kérsz érte? Ha tisztességes árat mondasz, megveszem, de a kancáddal együtt, mert hátamon nem vihetem el.

– Négy márka, uram, de abból már igazán nem engedhetek, úgyse kértem sokat.

– No, jó. Akkor szállj le szépen, itt a pénzed, olvasd meg, hátha becsaplak.

A hentes hát lekászálódott a nyeregből, gondosan megolvasta a pénzét, Robin Hood meg felült a lóra, és elkocogott a nottinghami vásárba, ott elkezdte a húst mérni, mintha ő volna a hentes. Olyan olcsón mérte, hogy mind elkapkodták, délelőtt tíz órára már üres volt a sátra. Nem is csoda, hogy tódultak hozzá a vevők, hiszen egy garasért többet kaptak nála, mint más helyen ötért.

Körülötte a bódésok összesúgtak:

– Ez vagy romlott húst árul, vagy úgy lopta, különben nem adhatná ilyen olcsón!

– És ki lehet, honnan jön? Sose láttuk itt a vásárban.

– No, várjatok csak – mondta az egyik a hentesek közül –, én majd kipuhatolom, miféle szerzet. – Azzal odament Robin Hoodhoz.

– Úgy nézlek, nem hentes vagy te, barátom, hanem valami álruhás király, a bőkezűségedről ítélve. Hozzád hasonlót még nem láttunk itt a vásárban, annyit mondhatok. Úgy illenék, hogy összeismerkedjünk, ha már egy mesterséget folytatunk, azt ajánlom, ebédelj velünk.

– Kötelet érdemel, aki a szíves meghívást elutasítja – felelte a szegénylegények királya.

Mikor a vásár bevégeződött, egymás tenyerébe csaptak a hentesek, mindahányan voltak, és elmentek együtt a vendégfogadóba. Mindjárt megterítették nekik a leghosszabb asztalt, ételt, italt raktak elébük.

Ettek, ittak, s amikor elfogyott az ital, Robin Hood újabb bort hozatott, töltött magának, és felköszöntötte sorra az asztalnál ülőket, azt mondta, vigadjanak, egyenek, igyanak, amennyi tetszik, a fizetésre pedig ne legyen gondjuk, ő állja, még ha öt fontra rúgna is.

– Ilyen derék vásárost se látott még Nottingham! – dicsérték a hentesek, és nekiláttak a lakomának.

Egyik flaskó a másik után ürült ki, körbe járt a kupa, olyan dáridót csaptak, olyan vígan voltak, hogy a városbíró, aki egyik közeli asztalnál ült, erősen figyelni kezdett a lármás társaságra és kivált arra, aki a fejüknek látszott.

– Valami könnyelmű birtokos lehet – mondta asztaltársainak –, eladott pár ökröt meg talán egy darabot a földjéből, és nem áll meg zsebében a pénz, még ma elmulatja az egészet. Ismerem a fajtáját.

Robin Hood elkapott egy-két szót a városbíró beszédéből, és úgy intézte, hogy ebéd után odaülhessen az asztalához. Nem kellett sokáig várnia, a derék úr mindjárt odafordult hozzá.

– Jó vásárt csináltál ma, fiatal barátom, igaz-e? Azért vagy ilyen vígan. Ugye, hogy eltaláltam? Mondd csak, van-e még szarvasjóságod eladó? Mert vennék egyet-kettőt én is.

– Van még két-háromszáz darab, nagy jó uram, és etetésükre vagy száz hold kövér fekete föld, úgy igaz, mint ahogy én, a gazdájuk itt ülök előtted.

A városbíró kapzsi ember volt, úgy számított, hogy ha a fiatal gazda meg van szorulva most pénz dolgában, potom áron eladja neki a szép ökröket. Elővezettette lovát, és már indult is Robin Hooddal, hogy megnézze a jószágot, és megalkudjon vele. De mikor

már vagy két mérföldnyire benne jártak a sherwoodi erdőben, kezdett nem tetszeni néki a dolog, tekergette a nyakát, és vissza akart fordulni.

– Mi baj, városbíró uram, valami nem tetszik? Mért olyan nyugtalan kegyelmed?

– Megmondom neked, fiam, őszintén, nem érzem magam elég biztonságban itt, veled kettesben.

– Értem. De ezen ne múljék. Ha kevesli kegyelmed a kíséretet, majd megszaporítjuk.

– Ne felejtse el, hol járunk, ez az erdő Robin Hood tanyája. Attól pedig mentse meg az isten minden utast!

– Amit látni akart, városbíró uram, azt máris megmutathatom – felelte erre Robin Hood, és egy legelésző szarvascsordára mutatott, nem messze tőlük, a tisztáson. – Hogy tetszenek? Mert ezeknél különbekkel nem szolgálhatok.

Mielőtt derék útitársa megijedni is ráért volna, kürtjébe fújt, és azon nyomban ott termett Borsszem John, jó ötvenedmagával. Robin örömmel újságolta nekik, hogy a vendéget hozott, a nottinghami városbíró ebédel ma velük.

– Szívesen látjuk – felelte John. – Az pénzes ember, remélem, nem fukarkodik, és tisztességesen megfizet majd az ebédért.

– Ilyenformán gondoltam én is – bólintott a bandavezér.

Azzal leakasztotta a nyeregkápáról a bíró tarisznyáját, és minden teketória nélkül kivette, ami benne volt, kicsi híján háromszáz fontot. Mivel pedig feltehetette róla, hogy sajnálja a pénzét, és aligha tudná ezek után jó ízűen elkölteni az ebédjét, inkább lovára ültette, és elkísérte az erdő széléig. Ott barátságosan elbúcsúzott tőle, még a bíróné asszonyt is tiszteltette, és békével hazabocsátotta.

NEGYEDIK HISTÓRIA

(AMELYBEN ROBIN HOOD ÖREGASSZONYNAK ÖLTÖZIK, ÉS ÍGY MEGMENEKÜL A PÜSPÖK ÚR ELŐL, AKI NEMCSAK A ZSÁKMÁNYTÓL ÉS GAZDAG JUTALOMTÓL ESIK EL ILYENFORMÁN, DE MÉG CSÚFFÁ IS TESZIK)

Robin Hood egyszer, amikor megint magányosan és gyalogszerrel barangolt az erdőn, hogy körülnézzen, és az arrajáróktól esetleg hírt halljon a nagyvilágból, majdnem pórul járt. Egy püspök ugyanis,

Londonba utaztában, éppen akkor haladt arra vagy száz főnyi fegyveres kísérettel. Robin Hoodnak későn jutott eszébe, hogy elrejtőzzön előlük, és a jó főpap szeme villanásából rögtön látta, hogy az ráismert. Éppen csak annyi ideje maradt, hogy beugorjon egy útmenti kunyhó ajtaján, és az öregasszonynak, aki a szobában volt, sebtiben elmondja baját, felfedje kilétét. Sose látta azt az öregasszonyt, de az annál jobban ismerte őt, sőt, mi több, valamilyen jótéteményért hálás is volt neki. Mindjárt azt mondta, szívesen segít rajta, de okosabbat nem tud kitalálni hamarjában, mint hogy cseréljenek ruhát. Úgy is tettek. Mire Robin magára kapta a jó anyóka szoknyáját, kendőt kötött a fejére, és az anyóka nagy nehezen felhúzta az íjászok zöld mellényét, feszes nadrágját, már be is rontottak, kivont karddal, hangos kiáltozással a püspök csatlósai. Az öregasszonyt megfogták, és uruk elé hurcolták, aki egy fehér lóra kötöztette foglyát, és ő maga szorosán mögötte léptetett almásderesén. Azt se tudta, hová legyen örömeiben, hogy ilyen zsákmánnyal vonulhat be London városába, és bezsebelheti a haramiavezér fejére kitűzött aranyakat.

Alig hagyták maguk mögött a kunyhót, egy szürke kis öregasszony tipegett el mellettük, botjára támaszkodva, guzsallyal a kezében, de a püspök úr rá se hederített. Ugyanez a görnyedt anyóka nem sok idővel azután már a zsványok tanyájához közeledett az erdő sűrűjében, és ugyancsak ismerni látszott a járást arrafelé. Mikor Borsszem John meglátta a zöld réten, elkiáltotta magát:

– Ejnye, hát itt meg ki jön? Úgy nézem, valami boszorkány, legjobb lesz, ha lelövöm, és egy hosszú nyílvesszővel a földhöz szegezem, nehogy feltámadjon valamilyen ördögi praktikával.

– Megállj, hé! Csak nem küldöd a másvilágra szeretett gazdádat! – méltatlankodott a jövevény. És elbeszélte, mi történt vele. Bizonyítani se kellett, hogy igazat mond, mert akkorra már feltűnt odalenn az úton a fényes menet, közepén maga a kevély főpap, délceg almásderesén és előtte fehér lovon az íjas, tegzes anyóka. A püspök is észrevette a fák alatt álló gyanús tekintetű íjászokat, és foglyától kérdezte, hogy mit gondol, kik lehetnek.

– Alighanem Robin Hood lesz az embereivel, mást nem gondolhatok.

– Mit beszélsz? Hát te ki vagy? – bámult rá ijedten a nagyúr.

– Jámbor öregasszony vagyok – felelte a fogoly. – Csodálom, hogy nem láttad mindjárt, püspök uram; a gőg nyilván hályogot vont szemedre.

– Hű, a mindenit! Akkor jaj nekem! – kiáltott a püspök, de másodszor feljajdulni már nem ért rá, mert vagy száz íjas, tegzes marcona legény fogta körül. Robin Hood pedig odaugrott hozzá, rákiáltott, hogy álljon meg, és megragadta az almásderes zabláját. Míg emberei leszállították lováról, és egy közeli fához kötözték, Robin Hood leakasztotta a püspök tarisznyáját, és kivett belőle vagy ötszáz fontot, jó aranyokban. Magasra emelte jóízű nevetéssel a könnyen szerzett zsákmányt, hogy cimborái is láthassák, aztán intett Borsszem Johnnak, hogy most, mái eloldozhatja a foglyot, hadd üljön fel a lovára, és menjen, ahová akar. De a vidám fickók hangosan tiltakoztak.

– Ments isten! Csak nem eresztjük el addig a püspök urat, amíg énekes misét nem mond nekünk, nagyon is ránk fér, te is tudod, jó urunk, hogy régen nem volt részünk effélében.

A püspök nagy keservesen teljesítette kívánságukat, bár kicsibe múlt, hogy meg nem ütötte a guta misemondás közben.

Aztán felültették a nyeregbe, arccal a ló farka felé, és megkérték, hogy Londonban is mondjon majd egy misét Robin Hood lelkiüdvéért. Ezek után pedig útjára bocsátották, szíves jókívánságokkal, s nem bánták, hogy eggyel több hatalmas ellenségük lesz mostantól fogva.

ÖTÖDIK HISTÓRIA

(AZ ORSZÁGOS ÍJÁSZVERSENYRŐL, AMELYEN CATHARINA KIRÁLYASSZONY PARANCSÁRA ROBIN HOOD IS RÉSZT VESZ, GYŐZELMET ARAT, ÉS RÁADÁSUL KEGYELMET KAP MAGA ÉS EMBEREI SZÁMÁRA)

Robin Hood, mivel most bőviben volt a pénznek, szép ajándékot küldött Catharina királyasszonynak, és a küldeményhez levelet is mellékel, amelyben arra kéri, hogy próbálja megengesztelni iránta férjeurát és kieszközölni a kegyelmet. A királyasszony szívesen fogadta mind az ajándékot, mind a levelet, és egyik hű apródját, Richard Patringtont bízta meg, hogy választ vigyen Nottinghamshire-be. Az ifjú megnyergelte a leggyorsabb lábú lovat, és két nap alatt

megjárta a hosszú utat Londontól Nottingham városáig. Ott aztán akadtak jó emberek, akik vállalkoztak rá, hogy másnap korán reggel elvezetik a szegénylegények tanyájára. Úgy is történt. Patrington átadta Robin Hoodnak a felséges asszony üzenetét, hogy jelenjen meg udvaránál, mégpedig mentül hamarabb, és ő, tudniillik Catharina királyné, mindent el fog követni érdekében, ami erejétől telik. Robin Hood azt üzenete vissza, hogy a felséges asszony kívánsága szerint cselekszik, hamarosan tiszteletét teszi nála, és hódolata, valamint alattvalói hűsége jeléül újabb ajándékkal bátorkodik majd kedveskedni.

Amint a hírvivő eltávozott, maga mellé vette, és megfelelően kiöltöztette emberei közül a legkülönbeket. A fehér tollas fekete kalpag valóban pompásan mutatott rajtuk, míg ő maga bíborszínű mentét öltött, amint vezérhez illik.

Catharina királyasszony kegyesen fogadta, és úgy szólította, amint kellett:

– Köszöntelek udvaromban, derék Locksley, jobbkor igazán nem jöhettél volna. Nagy íjászverseny lesz Finsburyben, férjem uram már előrelovagolt, hogy utánanézzon, rendben van-e minden. Siessetek oda, úgy lehet, szükségem lesz néhány ügyes íjászra. Én is indulok hamarosan.

Mikor Robin Hood és emberei a versenytérre érkeztek, a király íjásza éppen a távolságot lépte ki, hogy a célt kellő helyre állítsák. Közben megjelent az emelvényen a királyasszony, és elfoglalta helyét férje ura mellett. Az mindjárt odafordult hozzá, tőle kérdezte, mi legyen a győző jutalma.

A királyné így válaszolt:

– Háromszáz hordó rajnai bor, háromszáz hordó sör és háromszáz kövér őzbak. Ennyit megérdemel az ország első íjásza.

– No, akkor ez királyi verseny lesz valóban. Hercegeknek se adhatnék ennél nagyobb jutalmat. De nem bánom, legyen, ha így kívánod! Rajta, emberek! Tűzzétek le a célt!

Parancsát nyomban teljesítették, pontosan háromszáz lépés volt a távolság, és Clifton, a város egyik híres íjásza nagyon köpte a markát, hogy ő nem sokallja, sőt fogadni merne, hogy minden lövése szöglövés lesz, középre talál. És valóban kitétek magukért a király

mesterlövői, máris háromszor beletaláltak a belső, piros körbe. A királyné emberei még nem álltak versenybe.

Catharina ekkor fennhangon kérdezte, nem ajánl-e fogadást valaki az ő pártjára. Éppen mellette ült egy előkelő nemes úr, név szerint Richard Lee, ahhoz fordult hát elsősorban. De a vitéz nemes hevesen tiltakozott. Dehogyan fogad, hiszen az kétségbeesett vállalkozás volna! Akkor a herefordi püspököt szólította fel a királyné, de az még az udvariasságról is megfélekedezett, kurtán-furcsán kijelentette, hogy ő bizony egy lyukas garast se vesztegetne a királyné íjászára, hiszen a vak is látja, hogy a király oldalán válogatott mesterlövők álltak ki, azok meg, akiket a királyné kiszemelt, jöttmentek, senki se tudja, kicsodák, honnan jöttek.

– Ami pénzem van, mind felteszem, de az ellenpártra!

– Mennyi az a pénz, püspök uram? – kérdezte tőle Robin Hood.

– Kicsi híján száz font – felelte a püspök.

– No, jó – mondta Robin vagyis, ahogy ott nevezte magát, Locksley. – Én állom a fogadást, leteszem püspök uram ellen, ami pénzem van! – azzal leakasztotta iszákját, és a gyepre tette. Skarlát Willy nem állhatta meg, hogy ő is közbe ne szóljon:

– Én meg a fejemet teszem rá, hogy tudom, ki lesz a nyertes!

Most újra felálltak a lövészek, és a királyné emberei hamar utolérték a király íjászait, három találatuk volt, ugyanannyi, mint azoknak. A király ekkor így szólott feleségéhez, fennhangon, hogy mindenki hallhassa:

– A következő három dönti el a versenyt!

Elsőnek Robin Hood repítette ki nyilát, mégpedig olyan mesteri ügyességgel, hogy nyila a feketébe fúródott, hajszáll híján a szögbe talált. Utána a király embere következett. Ügyesen célzott az is, de nyila éppen csak súrolta a tábla legközepét, a szöget. A királyné oldalán most Borsszem John volt soron. Célzott és lőtt – egyenest a fekete kör közepébe. A királyné udvarhölgyei hangosan kacagtak, mivel most már szinte bizonyosra vehették, hogy a szerencse hozzájuk pártolt. És Midge, a molnár fia még inkább az ő oldalukra billentette a mérleget. Igazán nem lehet tudni, ügyességének köszönhető-e, vagy csak szerencséje volt, de telibe talált. És íja is, mikor a nyíl kirepült, olyat pendült, hogy az maga már a győzelmet hirdette.

Catharina királyasszony, miután ilyen módon ő lett a nyertes a híres-nevezetes íjászversenyen, térdet hajtott királyi férje előtt, és arra kérte, hogy ne haragudjék egyikre sem azok közül, akik az ő nevében álltak ki ezen a versenyen. Őfelsége hamarjában nem tudta ugyan, hogy értse felesége szavait, de mivel ez a nap különben is az öröm ünnepe volt, azt felelte, legyen úgy, amint a királyné kívánja. Mire Catharina fennhangon így szólott a felsorakozott íjásokhoz:

– Üdvözöllek titeket, derék íjászaim, akik dicsőséget szereztetek nekem! Üdvözöllek, Robin Hood, Borsszem John és Midge, molnár fia, és titeket valamennyiteket, akik a versenyen itt megjelentetek.

– Mit hallok? Hát Robin Hood itt van? – csodálkozott a király. – Azt hittem, hogy már nem is él!

Hát még a püspök mekkorát nézett! Felháborodva fordult a király őfelségéhez:

– Csodálnám, ha Felséged kegyesen fogadná ezt a mindenre elszánt zshiványt! Hiszen csak a minap, a múlt hét csütörtökön rabolt tőlem ötszáz fontot, jó aranypénzből, ráadásul még csúffá is tett, fához kötöztetett, és nem eresztett el, amíg énekes misét nem mondtam neki és istentelen cimboráinak ott az erdő közepén!

– Ezt cselekedtem, csakugyan? – kérdezte Robin Hood ártatlan képpel. – Akkor csak annyit mondhatok, hogy nagyon is jól tettem, és örülök neki, mert hosszú évek óta nem hallgattunk misét. De hogy a misemondásén megkapja püspök uram, ami illeti, tessék, a fele pénzét visszaadom.

Borsszem John azonban hevesen tiltakozott.

– Nem, nem, azt ne tedd! Gondolj arra, uram, hogy a király meg a királyné udvari népe ajándékot vár tőlünk, és arra éppen jó lesz a püspök úr pénze!

AZ ÉGBE NYÚLÓ BABVIRÁG

Egy kis faluban, nem messze Londontól élt egyszer egy szegény özvegyasszony. Nem volt neki az égvilágon senkije, aki támasza lehetett volna, csak egyetlenegy fia: Jack. Csakhogy ezt az egy szem fiát úgy elkényeztette, hogy mi tagadás, se szorgalmas nem volt, se engedelmes. Igaz ugyan, hogy a gyereken körömfeketényi rossz szándék sem volt, mikor ezt vagy azt a bolondságot elkövette, de azért tudta jól, hogy bármit tesz is, anyja megbocsátja. Nem is kapott tőle egyetlen korholó szót sem, amióta csak élt. Ám miből éljen, kinek se pénze, se szorgalma?

Az özvegyasszonynak apránként el kellett adogatnia mindenét. Végül nem maradt semmije, csak egy árva tehénkéje.

Könny szökött akkor a szegény asszony szemébe, és kétségbeesésében mégiscsak korholni kezdte a fiát:

– Ó, te hasznavehetetlen kölyök! A te tunyaságod, nemtörődöm lustaságod most aztán megbosszulta magát! Ébredj föl végre, te félkótya! Annyi pénzem sincs, hogy egy falás kenyeret vegyek! Nincs semmink, csak ez az egy szem tehénkénk, és most azt is el kell adnunk, máskülönben éhen veszünk.

Jacknek megesett a szíve az édesanyján, és fogadkozott, hogy lesz ez még másképp is! De mert nemsokára alaposan megéhezett, és egy falás kenyér nem sok, annyi sem volt a házban, rábeszélte a szegény asszonyt: adjanak túl a tehéneken, de nyomban. Az özvegy nagy keservesen beleegyezett.

Elindult hát Jack a tehénnel. Útközben találkozott egy mészárosossal, aki szintén a vásárra igyekezett. A mészárosnál volt egy zacskó bab, s nagy büszkén mutogatta, mert nem akármiféle bab volt, hanem fehérbe, szürkébe, zöldbe játszó, óriás szemű tarkabab. Jack vágyakozva nézegette. Észrevette ezt a mészáros, aki ismerte jól a mi emberünket, és elhatározta, kihasználja a fiú bolondos természetét. Felkínálta hát a babot cserébe a tehénért. A félnotás Jack azt hitte, pompás vásárt csinál. Ráállt hát az alkura, és a tehén néhány hitvány babszemért gazdát cserélt.

Mikor aztán a fiú odahaza előhúzta a babos zacskót, és elbüszkélkedett a vásárral, a szegény özvegy kétségbeesésében, haragjában fogta az egészet, és kihajította az ablakon. A nyitott zacskóból szanaszét repültek a babszemek, még a kert végébe is jutott belőlük.

Másnap reggel, amikor Jack felült az ágyban, és kitekintett az ablakon, nem akart hinni a szemének. Fel is pattant rögtön, és rohant ki a kertbe. Hát uramfia, látnia kellett, hogy a csodálatos babszemek az éjszaka gyökeret eresztettek, kihajtottak, s hogy indáik hatalmas buja szövevénye láncba vagy még inkább létrába fonódott össze, mely felvezet egészen az égiig.

Meresztgette a szemét, de hiába, sehogy sem látta, hol végződik a bab-létra, messze-messze, talán a fellegeken is túl. Megpróbált az indák ága-bogán felkapaszkodni, és lám, súlya alatt meg sem ingott, meg sem moccant a hatalmas babvirág, erős volt, mint a vas.

Nosza, gondolt egyet a legény, ő bizony kitapasztalja, hova-meddig nyújtózik ez az égi létra. Szaladt is nyomban az édesanyjához, s elmondta neki, mit akar.

Hasztalan rimánkodott szegény özvegy, hogy így, hogy úgy, leesik, meg ne próbálja. Jack rá se hederített, hanem elindult. Hosszú-hosszú ideig kapaszkodott felfelé, míg az indák végéhez nem ért. Ájuldozott is már a fáradtságtól. Ahogy ott körülnézett, hát csodák csodája, ismeretlen, idegen világban találta magát. Terméketlen, pusztasivatagnak látszott, sehol egy fa, egy bokor, egy ház, egyetlen élőlény. Jack elszomorodva leült egy kőre, és eszébe jutott az édesanyja. Azt gondolta, igaza volt szegény asszonynak, ebben a sivatagban nyomorultul el kell pusztulnia.

Kisvártatva azért összeszedte magát, és útnak indult. Bizakodott, hogy előbb-utóbb mégiscsak valami házra vagy tanyára bukkan, ahol ennivalót kérhet. Ment, mendegélt hát szál magában a sivatagban, s uramfia, egyszerre csak elébe toppant egy gyönyörű szép asszony. Selyem volt a ruhája, selyem a cipellője, jobbában egy elefántcsont pálca, azon egy páva, színaranyból.

– Jól figyelj rám, Jack – mondta az asszony –, elárulok neked valamit, amit még az édesanyád sem mert elmondani. De mielőtt megtenném, add szavadat, hogy cserébe minden parancsomat teljesíted. Tudd meg, hogy én tündér vagyok, és segíteni akarok

rajtad, s ha nem engedelmeskedsz, megfosztasz attól a varázserőtől, amivel téged megsegíthetlek. Akkor pedig véged van neked is, anyádnak is.

Megijedt erre a fiú, már hogyné ijedt volna meg, hiszen a szavaiból megértette, hogy nehéz próba vár rá. De ha már belefogott, nem hátrálhat meg. Így hát engedelmeskedett, ahogy a tündér kívánta.

– Halld hát, amit hallanod kell – mondta a tündér. – Apád gazdag ember volt, de kegyes szívű, adakozó kedvű. Sőt gyakran maga kutatta fel az elesetteket, a megszorodott szívű gyámoltalanokat. Élt pedig édesapád házából nem messze egy rettenetes óriás. Ez a szörnyeteg fertelmes gonoszságában nem állhatta, ha valakit dicsérve emlegetett a nép, s így hát elhatározta, hogy egyszer s mindenkorra véget vet annak a sok beszédnek, amely édesapád jótetteit magasztalja. Nem sok idő múlva a szerencse a kezére játszott, hogy alávaló tervét megvalósítsa. Megtudta ugyanis, hogy szüleid útra kelnek, mert néhány napot idegenben, barátaiknál akarnak eltölteni. Visszaútbán rájuk tört, apádat megölte, édesanyádat pedig elfogta, és házába hurcolta.

Karon ülő gyerek voltál, amikor ez történt. Édesanyádat az óriás tüstént pincebörtönbe zárta, és ott tartotta nagy titokban. Rólad meg kijelentette, hogy ő a te gyámod, s mivel szüleid elpusztultak, minden vagyon reá száll. Be is ült a birtokba teljes nyilvánossággal.

Hosszú ideig senyvedt édesanyád a föld alatti börtönben. Végre az óriás, aki félt, hogy netán mégis valami szóbeszéd támad, felajánlotta, visszaadja szabadságát, visszaadja édes gyermekét, ha megesküszik: soha senkinek el nem árulja, mi történt valójában. Mit tehetett szegény özvegy, ráállt az egyezségre, hiszen már azt sem tudta, hova legyen a fia nélkül. Az óriás hát hajóra ültetett benneteket, és elküldött egy messzi országba.

Én édesapádat születésétől fogva ismertem. Szerettem volna segíteni rajta, de még a tündérrel is megesik, hogy nem ura akaratának. Azon a napon kaptam vissza tündérhatalmam, amikor te a mézáróssal találkoztál. Láttam, hogy odaadod a tehenet a tarkababért. Segíteni akartam, legalább rajtad, apád helyett, ezért növeltem magasra a babvirágot, ezért fontam égbe nyúló létrát az indáiból. Az én hívásomra jöttél te ide. Tudd meg hát, az óriás itt

lakik ebben az országban, és a te dolgod, hogy megbosszuld édesapád csúf halálát, édesanyád végtelen szenvedését.

Jack engedelmesen bólintott.

– Megparancsolom – emelte fel a hangját a tündér –, hogy pusztítsd el az óriást. Pusztítsd el, de előbb szerezd vissza az édesapád kincseit, az aranytojó tyúkot, a feneketlen kincseszsákot és a magától szóló hárfát. De megmondom előre, jól vigyázz, mert nehéz próbát kell kiállnod. Az első próba az, hogy anyádnak egy szót sem szólhatsz, bárhogy faggasson is, amíg el nem pusztítottad az óriást. A második próba, hogy az óriás gyanakvásán fondorlattel kell túljárnod. Ravaszságán csak ravaszsággal győzhetsz. Egyet sose feledj: úgy őrzi a vagyonát, mint a hétfejű sárkány. Ha csak egy szem lencsét is elveszel, azt is észreveszi. Az utolsó próba akkor vár rád, ha feladatodat sikerrel elvégezted. Ez a próba a szíved próbája. Édesapád kincse csak addig marad a kezvedben, amíg úgy élsz vele, mint ahogy valaha ő élt vele. Ha nem segítesz a bajbajutottakon, ha csak magadra gondolsz, porrá válik a kezvedben a gyémánt, és a feneketlen zsák kiürül. Most menj! Veszélyek közé küldlek, de ne félj, mert segíteni fogok.

Így szólt, s eltűnt a tündér. Jack meg nekivágott az útnak. Ment, ment, rőtta az utat, egészen alkonyatig. Már éppen azon gondolkozott, mitévő legyen éjszakára, mikor a távolban egy szép, tágas udvarházat pillantott meg. Örült Jack, hogy nem marad étlenszomjan, nem kell a puszta földön éjszakáznia, és meggyorsította a lépteit. Hamarosan oda is ért a ház elé. Egy barátságos asszonyt állt a küszöbön. Jack köszöntötte, ahogy illik, s szállást kért tőle meg egy falás kenyeret. Az asszony ámult-bámult, alig tudott szóhoz jutni, hogy egyszerre csak ott állott előtte egy idegen. Amióta csak világ a világ, nem fordult meg az ő házában sohase vendég. Tudja mindenki – mondta –, tudja az egész környék, hogy az ő férje kegyetlen és hatalmas óriás, megöli nyomban, aki csak a keze ügyébe kerül.

Megrémült erre Jack, de mégsem fordult vissza, mert eszébe jutott a tündérnek tett ígérete. Kérlelni kezdte az asszonyt, hogy fogadja be és rejtse el. Fogadja be legalább erre az éjszakára.

Jó asszony volt az óriás felesége, s megesett a szíve a fiú könyörgésén. Bevezette Jacket a konyhába, s ellátta étellel-itallal

bőségesen. Alig fejezte be a fiú a falatozást, odakint feldübörgött a föld: jött az óriás.

Megijedt az asszony, sebtében a kemencébe bújtatta Jacket, s szaladt az ura elébe.

De már akkor ki is vágódott az ajtó, s belépett az óriás.

– Asszony, asszony – kiáltott fel mennydörgő hangon –, idegen szagot érzek!

– Ugyan, jó uram – felelte az asszony –, nincs itt senki idegen. Már hogy is lenne! – s azzal, amelyen gyorsan csak tudta, elébe rakta a párolgó ételt.

Az óriás kéjesen beleszagolt a jó pecsenyeillatba, és hitt neki.

A fiút elfogta a kíváncsiság, s egy keskeny résen át kitekintett. No hiszen, volt mit néznie, volt min csodálkoznia. Az óriás evett, ivott hat helyett. Vége-hossza nem volt a vacsorájának. De hát az óriás bendője sem volt feneketlen bendő, egyszer mégiscsak megtelt. Megtörölte a bajuszát meg a szakállát, s akkor aztán maga elé állított az asztalra egy tyúkot. Egyszerre csak rászólt, hogy „Rajta!” – mire a tyúk tojt egy tojást. Egy tojást, de színaranyból! Aztán az óriás újból ráparancsolt, s újból ott ragyogott az asztalon az aranytojás. Így ment ez hosszú ideig.

Végre az óriás elunta, lefeküdt, és úgy hortyogott, hogy zengett belé a ház.

Hajnalban – aludt még mindenki – Jack nagy óvatosan kilopakodott a kemencéből. Nem sokat gondolkozott, fogta az aranytojó tyúkot, s futott, ahogy a lába bírta.

Futott, futott, s mire az óriás felébredt, már el is érte a babvirág-létrát, s gyorsan lemászott rajta.

„No, ez is megvolna” – gondolta magában, s nevetnie kellett, mert szinte elevenen látta, hogy dül-fül odahaza haragjában az óriás.

Aztán fogta a tyúkot, s benyitott az édesanyjához. Sírva fakadt szegény özvegy, úgy esett a fia nyakába, sírt, zokogott nagy örömeiben. De igazánból jól ki sem sírhatta magát, Jack máris elébe állította a tyúkot, s rászólt: „Rajta!” – s íme, ott csillogott az ő asztalukon is az aranytojás.

Örült szegény özvegyasszony, persze hogy örült a tojásnak, még jobban örült megkerült fiának, s így aztán semmi, de semmi nem hiányzott a boldogságához.

Igen ám, de Jack nem tudott nyugton megülni odahaza. Egyre az óriás járt az eszében, s a tündérnek adott szava. Egy reggel fogta magát, nekiindult, megmászta a bab-létrát, s csakugyan estére megint elérte az óriás házát. Az asszony ott állt az ajtóban. Jack kieszelt valami hosszú és keserves históriát, hogy meghassa a jó szívét, s szállást kért tőle ismét.

Szabódott az óriás felesége, hogy így meg úgy, egyszer már befogadott egy idegent, s az a hálátlan elemelte az ura legdrágább kincsét, nem mer ő már senkit se beereszteni a házba. De Jack addig-addig kérlelte, míg az mégiscsak engedett, s elrejtette a fiút a ház mélyén egy kamrában.

Jött az óriás, teletömte a bendőjét, majd előhozatta feleségével a kincseszsákját, s megszámlálta aranyát, ezüstjét. A roppant csillogástól végül is elálmosodott, bekötötte a zsák száját, és elaludt. És persze hortyogott megint, hogy remegett belé a ház.

Jack, aki rejtekhelyéről mindezt titokban végignézte, nagy óvatosan előlopakodott, s már ki is nyújtotta a kezét a zsák után, amikor az óriás kutyája dühösen felüvöltött.

De csodák csodája, az óriás meg se moccant álmában, és a kutya is apránként megnyugodott. Jack nem tétovázott tovább, fogta a zsákot, ki az ajtón, és futott, futott a babvirágig.

Bizony éppen ideje volt, hogy hazaérjen. Alig lépett be a konyhába, elfogta valami titkos nyugtalanság. A tűzhelyre nézett, nem égett a tűz. Bekopogtatott édesanyja szobájába, ugyan kopogtathatott, sehol senki. A harmadik szomszédnál lelt az édesanyjára, nagy betegen. Szegény asszonynak a szíve majd megszakadt bánatában, hogy a fia eltűnt.

Bánta a dolgot Jack, azt se tudta, hogy kényeztesse, ápolja, ölelgesse szegény édesanyját, hogy verjen lelket belé. Kicsinybe múlt, hogy a tündér beszédét ki nem kottyantotta. De végül mégis megemberelte magát, s hogy az édesanyja erőre kapott, megmutogatta neki a kincset. Teljes volt már megint az özvegy boldogsága.

Igen ám, de meddig? Mert Jack jól emlékezett a tündér parancsára, hogy harmadszor is neki kell vágnia a kalandos útnak. Az év leghosszabb napján, pirkadatkor hát nekirugaszkodott, és felkúszott újra a magasba. Megtalálta az utat, s estére el is ért az

óriás házához. Ott állt az asszony, ott álldogált most is, mint annak előtte. Csakhogy Jacket nem akarta semmiképpen sem beengedni. A fiú azonban addig-addig könyörgött, míg végre mégis ráállt. De közben telt az idő, már jött is az óriás. Nem volt mit tenni, Jack nagy hirtelen belebújt a rézüstbe.

Az óriás csak belépett, s máris felkiáltott:

– Asszony, asszony! Idegen szagot érzek!

A fiú rá se hederített, mert tudta már, hogy így szokta. Később úgylát megnyugszik. Csakhogy úgy látszott, ez egyszer az óriás nem nyugszik meg. Hiába csitította a felesége, dúlva-fúlva végigkutatatta a házat, felforgatta a kamrát, tűvé tett mindent a konyhában. Jack hallotta a bútorok zuhanását, a léptei reccsenését, a nehéz fújtatását, s majd belehalt a félelembe. Ezerszer is azt kívánta, bár otthon maradt volna. Mikor az óriás az üstnek is nekiesett, és már-már felemelte a tetejét, azt hitte: ütött az utolsó órája. De csodák csodája, az óriás keze tétovázni kezdett, lecsúszott a fedőről, majd kiszáradva a kutatást is abbahagyta, és megnyugodva letelepedett a tűz mellé.

Vacsora után az óriás előhozatta a hárfáját. Jack alig tudott magához térni meglepetésében, mert egyszerre csak gyönyörű muzsikát hallott. El sem tudta képzelni, hogy ki játszik; olyan lágy, andalító dallamok követték egymást. Nem, egy ilyen gonosz, beste lélek, mint az óriás, nem csálhat ki a hárfából ilyen gyönyörűséget! Összeszedte hát a bátorságát, és kikandikált a fedő alól. S csakugyan nem az óriás játszott, magától szólott a csodálatos hárfára. Jack abban a szempillantásban tudta, hogy ez a hárfára kell még neki az óriás rabolt kincseiből.

Az óriás különben – jól sejtette ezt Jack – nem élvezte a gyönyörű zenét, ilyen gonosz lélek hogy is élvezhette volna, hanem inkább elálmosodott tőle. Le is feküdt nyomban aludni.

Itt volt hát a cselekvés ideje! Jack előbújt az üstből, s a hárfát magához szorítva indult az ajtónak. De a hárfára egy gonosz tündér varázslata alatt állott, és hangosan kiáltozni kezdett:

„Uram! Uram!”

Az óriás felriadt, s megindult a fiú után. Szerencsére a hárfajáték alatt unalmában olyan sokat ivott, hogy forgott vele a világ. Jack pedig rohant, rohant, ahogy a lába bírta. Igen ám, de az óriás

apránként összeszedte magát, s ha dülöngélve is, mindenütt a nyomában volt. Így értek végül a babvirág csúcsára. Jack utolsó erőfeszítésével belevetette magát az indák közé, s kúszott, csúszott lefelé. Pillanatokig tartott, s földet ért.

Azt hitte, megmenekült. Az óriás nem jöhet utána. Csakhogy amint föltekintett, hát uramfia, mit lát? Ott kúszik az óriás a babszáron lefelé.

Nosza, futott a baltáért, s vágta, csépelte a babot. El is vált az nyomban a tövétől. Egy puffanás, de olyan puffanás, hogy olyat még nem hallott senki, amióta a világ világ, s az óriás behemót teste ott feküdt a kertben. Ott feküdt mozdulatlan, bizony, mozdulatlan, mert azonmód szörnyethalt a beste lélek.

Jack most már szép sorjában mindent elmondott az édesanyjának, a tündért, az óriással való kalandjait, és szívből kérte bocsánatát, hogy annyi aggodalmat, gondot okozott neki. Megfogadta, hogy a jövőben engedelmes jó fia lesz. És az egész szomszédság bizonyíthatja: megtartotta az ígéretét.

Anya és fia aztán példás szeretetben és boldog megelégedésben élt. Csak azon nem győztek csodálkozni, hogy olyasmi esett meg velük, ami csak a mesében szokott, de ott aztán minden mesében megesik. Mondogatták is egymásnak:

„Úgy látszik, nincsen új a nap alatt! Olykor még a mesében sincs.”

HORN ÉS RIMENHILD

Uralkodott valaha Dél-Dániában egy Murry nevű király. Feleségét Godhildnak hívták, fiukat pedig Hornnak, s nap még talán sohasem süttött olyan szépséges szép ifjúra, mint amilyen az volt. Mire tizenötödik esztendejét betöltötte, jobban fényeskedett a legfényesebb kristályüvegnél, szebben fehérlett a legfehérebb virágnál. Tizenkét pajtása volt, s ezek egy percre sem tágítottak mellőle: csupa nemes ifjú, és közülük Horn kettőt kedvelt leginkább, Athulfot és Fikenhildet. Athulf volt mindnyájuk közt a legjobb és Fikenhild a legrosszabb.

Egy szép nyári napon Murry király kilovagolt jókedvében a tengerpartra. Tizenöt szaracén hajót talált ott, éppen akkor vetettek horgonyt, zsúfolva katonákkal. Megkérdezte tőlük, mit keresnek itt.

– Eljöttünk – felelték –, hogy leverjük népedet, és lemészároljunk veled együtt mindenkit, aki a keresztény hitet vallja.

A király és kísérei leugrottak lovaikról, kirántották kardjukat, és szembeszálltak a pogányokkal. De bármilyen elszántan harcoltak is, a túlerő ellen nem sokra mentek, s végül mind egy szálig elestek.

A szaracénok akkor rátörtek az országra, és akik nem hódoltak törvényük alá, azokat megölték. Godhild királyasszonynak volt a legsanyarúbb a sorsa: férje halála miatt is sírt, fia után is bánkódott; védtelenségében egy sziklaüregbe húzódott a pogányság elől, s ott imádkozott buzgó szívvel édes gyermekéért, Hornért.

Társaival együtt azonban a gyerek is a szaracénok kezébe került. Minden bizonnal megölték volna, ha meg nem esik szívük a szépségén.

– Erős, sudár legény vagy, Horn – mondta neki egy emír. – Ha életben maradsz, és még hét esztendeig növekszel-gyarapszol, valamennyiünkön győzedelmeskednél. Ezért társaiddal együtt fölrakunk egy hajóra, melynek se kormányja, se vitorlája, s aztán majd elbánik veletek a tenger.

Azzal a fiúkat kivitték a partra: beterelték a csónakba, és újukra bocsátották őket. A tenger háborogni kezdett, és Horn, akinek még soha életében nem volt ilyen nehéz a szíve, megragadta az evezőt.

Egész nap, egész éjszaka sebesen sodorták a hullámok a törékeny sajkát; aztán mikor hajnallott, szárazföld tűnt föl a távolban, és Horn embereket pillantott meg a parton.

– Barátaim! – kiáltotta. – Jó hírt mondok nektek! Zöldellő füvet látok, zengő madárszót hallok! Örüljünk életünknek, mert csónakunk révbe tart!

Partra szálltak; csónakjuk ott himbálódzott a hullámokon.

– Eredj, sajka, suhanj a habokon! – mondta neki Horn. – Ha egyszer hazaérsz, köszönts szeretteimet, köszönts édes jó anyámat, és mondd meg annak a gaz pogány királynak: épségben szárazföldet értem, és megérzi még a karom erejét!

Könnyes szemmel taszította a tengerbe a csónakot: azzal fölkerelkedtek, s mentek, mentek hegyen-völgyön át, amíg egy városba nem értek.

Westernes királya, Ailmar szívesen fogadta őket. Kikérdezte Hornt, honnét jő, mi a neve, és Horn mindent elmesélt neki. A királynak megtetszett a büszke fiú, el sem akarta engedni többé maga mellől. Lóra kapott, s őt is, társait is elvitte a kastélyába. Bevonult a csarnokba, ahol lovagjai várták, és hívatta udvarmesterét, Athelbrust.

– Vedd gondjaidba ezt a jövevényt – mondta. – Tanítsd meg a vadászat és halászat fortélyaira, hárfajátékra s az étékfogás és pohárnokság mesterségére. Társait is oktasd ki egyéb fajta szolgálatokban.

Athelbrus tanítgatni kezdte Hornt és társait, és Horn mindezt jó igyekezettel fogadta.

Az udvarban is, a városban is megkedvelték a derék Hornt, de mindenkinél jobban megkedvelte őt Rimenhild, a király lánya. Oly forrón szerette, hogy szinte megzavarodott tőle, és sem az asztalnál nem mert szólni hozzá, sem a csarnokban a lovagok gyülekezetében, sem sehol egyebütt, mert restelkedett az emberek előtt. Végül is, hogy könnyítsen a szíve szorongásán, eltökélte magában, hogy megparancsolja Athelbrusnak, keresse föl, és Hornt is hozza magával.

Az udvarmester nagy gondba esett, nem tudta, mitévő legyen. Semmiképpen sem találta jónak, hogy Hornt a királynány

lakosztályába vezesse. Maga elé hívatta hát Horn egyik társát, Athulfot.

– Neked kell bemenned Horn helyett Rimenhildhez – mondta neki. – Be kell csapnunk a királynőt, mert attól tartok, szemet vetett Hornra, márpedig az apja ebbe sosem fog beleegyezni.

Athulf valóban elment Rimenhildhez. A királynő zavarában föl se tekintett, s azt hitte, Horn áll előtte. Karját a nyaka köré fonta, és így szólt hozzá:

– Horn, én régóta tiszta szívemből szeretlek téged. Fogadjunk örök hűséget egymásnak: mostantól fogva vőlegényemnek tartalak, te pedig tekints engem a menyasszonyodnak.

– Egy szót se többet! – súgta a fülébe Athulf. – Vigyázz, rá akarnak szedni téged. Én nem Horn vagyok, nem is hasonlítok rá: ő szép és gazdag. S ha ezer mérföldnyire volna innét, akkor sem csapnám be.

Rimenhild, amint ezt meghallotta, megfordult, és haragosan rákiáltott az udvarmesterre.

– Gyűlöllek, Athelbrus, takarodjál a szemem elől! Tudom, hogy nem Hornnal beszélek: ő sokkal szebb.

Athelbrus térdre esett a királynő előtt.

– Bocsáss meg, úrnőm; légy egy kicsit türelemmel, tüstént eléd vezetem Hornt. Ailmar úr a gondjaimra bízta őt, s én attól féltem, a király zokon veszi, ha kettesben maradtok, és megharagszik rám. Nézd el nekem most az egyszer, hogy becsaptalak, s engedd meg, hogy most tüstént elmenjek Hornért.

Rimenhild arca mosolyra derült.

– Jól van – mondta –, megbocsátom a vétkeidet. Eredj, s amikor a király kimegy vadászni, küldd őt hozzám! Akkor estig nálam maradhat, és neked sem lesz bajod belőle.

Athelbrus a csarnokban találta Hornt, amint éppen bort töltött a királynak.

– Lakoma után jelentkezzél Rimenhildnél a lakosztályában – mondta neki.

Horn úgy tett, ahogyan mondták neki. Térdet hajtott a királynő előtt, és nyájasan köszöntötte. A szoba csak úgy csillogott a szépségétől.

– Üdvözlégy, királykisasszony – mondta. – Az udvarmester küldött ide; úgy mondta, beszélni kívánsz velem. Mondd meg, mit parancsolsz, készséggel figyelem a szavadat.

Rimenhild kézen fogta, megcsókolta, s így szólt hozzá:

– Csakhogy itt vagy, Horn! Reggeltől estig, estétől reggelig egyre csak utánad vágyakozom; se éjjelem, se nappalom temiattad. Csillapítsd gyötrelmemet, és végy feleségül; szánj meg, és fogadj nekem örök hűséget.

Horn gondolkodott egy darabig, aztán így felelt:

– Alacsonyabb sorban születtem, semhogy ilyen feleségem lehessen. Senkifia szolga vagyok, sehonnai jövevény, afféle talált gyerek; hogyan lehetne közösség egy szolgálégény meg egy királylány közt!

Rimenhild csak sóhajtott egyet, s ájultan elhanyatlott.

Horn ijedten kapta a karjába, megcsókolta, s így szólongatta:

– Vigasztalódjál, édesem-kedvesem! Légy segítségemre, hogy apád lovaggá üssön; szolgasorból akkor lovagi sorba jutok, s egyszeribe méltó leszek rád.

Rimenhild lassan magához tért.

– Amit kívánsz, Horn, hamarosan meg fog történni – mondta. – Nem telik el hét éjszaka, és lovag leszel. Vidd el ezt a kelyhet és ezt a gyűrűt Athelbrusnak; mondd meg neki, boruljon le a király előtt, és kérje meg őt, üssön lovaggá téged. Arannyal, ezüsttel jutalmazom meg érte.

Közeledett az este, Horn búcsút vett a királylánytól. Ment egyenest Athelbrushoz, átadta az ajándékokat és Rimenhild üzenetét. Athelbrus pedig a király elébe járult, és kérve kérte őt, üsse lovaggá Hornt. Ailmar király habozás nélkül beleegyezett a dologba.

Másnap virradatkor Horn tizenkét társával megjelent a király előtt, s az annak rendje és módja szerint lovaggá ütötte őt. Akkor előállott Athulf, térdre esett, és úgy könyörgött Ailmarnak:

– Uram királyom, nekem is volna egy nagy kérésem! Horn úr immár lovag lett: ura a maga országának, és urunk nekünk is. Engedd meg, hogy bennünket is lovaggá üssön, mert hiszen ez a dolgok rendje.

Így is történt. A lovaggá avatás szertartását pompás lakoma követte; ezen azonban Rimenhild nem vett részt. Elküldött hát Hornért, aki hamarosan meg is jelent a lakosztályában, de nem egyedül, hanem Athulf kíséretében.

– Isten hozott, Horn úr! – köszöntötte őt a királyné. – Amit ígértem, megtörtént: íme, lovag lettél; ideje, hogy te is beválsd ígéretedet, és feleségül végy.

– Hallgass, Rimenhild – felelte Horn –, hiszen tudhatod, hogy a szavamnak állok. Előbb azonban bizonyítást akarok tenni lovagi mivoltomról. A lovagságnak pedig az a rendje, hogy meg kell vívnunk a kedvesünkért, mielőtt hazavisszük.

– Akkor hát, lovagom – szólt a királyné –, fogadd el tőlem ezt az aranygyűrűt, és hordd az ujjadon irántam való szerelemből. Varázserő lakik a kövében: ha ránézel és közben énrám gondolsz, nincs az a kard, amelynek csapásától félned kellene.

Horn lovag megcsókolta Rimenhildet, elbúcsúzott tőle, és kiment a csarnokba a lovagok közé. Amikor azok asztalhoz telepedtek, lesietett az istállóba, kiválasztott egy szénfekete paripát, és kivezette az udvarra. A paripa ficánkolt örömeiben, s úgy csörgött, csilingelt rajta a páncél, hogy csak úgy csengett-bongott tőle az udvar. Horn a hátára pattant, megsarkantyúzta, és boldog énekszóval vágatott neki a messzeségnek.

Jó mérföldnyi út után kiért a tengerpartra; hát egy hajót lát ott, roskadásig rakva pogánnyal. Megkérdezte tőlük, mi járatban vannak.

– Eljöttünk – felelte az egyik –, hogy elfoglaljuk ezt az országot, s aki benne él, mind egy szálig lemészároljuk.

Horn erre kirántotta kardját, s egyetlen suhintással levágta a hetvenkedő szaracént. Most aztán, ahányan voltak, mind nekiestek, de ő a gyűrűjére pillantott, Rimenhildre gondolt, és keményen viaskodott. Levágott már vagy százat közülük, s végül vezérük fejét is lemetszette, és a kardja hegyére tűzte. Így tért vissza a királyi házba; bevonult a csarnokba, ahol a lovagok mindannyian együtt voltak, és elmesélte nekik a kalandját.

Másnap virradatkor a király kilovagolt vadászni, és vele tartott a gonosz Fikenhild is. Horn pedig Rimenhild lakosztályába sietett, és könnyek közt találta a királynét.

– Miért sírsz olyan keservesen, kedvesem? – kérdezte tőle.

– Azt álmodtam, hogy halászni megyek; bevettem a tengerbe a hálomat, s akadt is belé egy szép nagy hal; hanem a hálószemek szétbontottak, és a hal megszökött. Attól tartok, elveszítem a halat, akit kiválasztottam magamnak.

– Ne adja az ég, hogy álmod valaha is teljesedésbe menjen! Sosem foglak megcsalni, sosem fogok a kedved ellenére tenni, és esküszöm rá, hogy a tiéd akarok lenni testestül-lelkestül.

Míg ők így beszélgettek, Ailmar király vidáman ügetett a vadászatra, de az irigy Fikenhild melléje csatlakozott, és így szólt hozzá:

– Figyelmezz a szavamra, uram királyom. Ügyelj magadra, mert Horn az életedre tör, hogy Rimenhildet feleségül kaphassa. Számtalanszor fölkeresi, és most is ott van nála. Fordulj csak vissza, lepd meg őket: saját szemeddel győződhetel meg róla, hogy igazat beszélek. Azt ajánlom neked, száműzd innét, mielőtt gyalázatot hoz rád.

Ailmar tüstént visszafordult, és valóban ott lelte Hornt Rimenhildnél.

– Takarodjál, hitvány sehonnai! – kiáltotta – Takarodjál, de azonnal, különben megérezed a kardom erejét! És meg ne lássalak többé országomban, mert ha még egyszer itt kaplak, jaj neked!

Horn egy szót sem szólt, csak nagy búsan fölnyergelte lovát, és fölcsatolta fegyvereit, aztán még egyszer bekopogtatott Rimenhildhez.

– Látod, kedvesem – mondta –, valóra vált az álmod. Egy gonosz hal szétszakította hálodat, és engem is elüldöz innét. Ég veled, Rimenhild; nekem el kell bujdosnom, idegen országba kell mennem és hét álló esztendeig bujdoskolnom ott. Ha letelik a hét esztendő, s én nem jönnék vissza, és üzenetet sem küldenék: válassz magadnak más férjet, és miattam többé ne emézd magad.

Azzal megölelték, megcsókolták egymást, és Rimenhild ájultan roskadt a földre nagy keserves bánatában.

Horn a hűségese Athulftól is elbúcsúzott.

– Barátom – mondta neki –, vigyázz a kedvesemre. Te soha nem árultál el, soha nem hagytál cserben: terád bízom Rimenhildet.

Így szólt, aztán lóra kapott és elvágatott, s mind, akik ott álltak, könnyes szemmel néztek utána.

Horn a kikötőbe lovagolt, ott hajót bérelt magának, és tengerre szállt. A vihar Írországra sodorta. Ahogy partot ért, két nemes ifjúval találkozott, az egyiket Athildnek hívták, a másikat Berhildnek; ezek neve és származása után tudakozódtak.

– Cutbert vagyok – felelte nekik, mert nem akarta elárulni nevét –, és messzi földről jöttem a tengeren át, szerencsét próbálni.

Berhild kantáron fogta Horn lovát.

– Gyere velem, és állj be a király szolgálatába – mondta. – Életemben nem láttam még olyan délceg lovagot, amilyen te vagy.

Azzal bevezette őt Thurston király udvarába, és az uralkodó örömet fölvette vitézei közé.

Telt, múlt az idő, eljött a karácsony, s akkor egy hatalmas pogány óriás jelent meg a király előtt, és így szólt hozzá:

– Uram, öt hajóval érkezünk birodalmad partjára. Egy közülünk kiáll hármotok ellen: ez a viadal döntsön közöttünk. Ha a te három bajnokod győz, maradjon tiéd az ország; de ha a mi harcosunk kerekedik fölül, minden talpalatnyi földed a miénk lesz. Holnap hajnalban kell megesnie a tornának.

Mikor a pogány elment, a király végignézett lovagjain.

– Cutbert lesz az egyik, aki kiáll, a másik a nagyobbik fiam, Berhild, a harmadik pedig a kisebbik, Athild.

– Uram királyom – szólt közbe Horn –, ez így nem igazság: hárman egy ellen. Én egymagám akarok kiállni, és fogadom, hogy egykettőre elmeszem a kardommal ellenfelem életének fonálát.

Másnap hajnalban szorongó szívvel ébredt a király. Horn már talpon volt, éppen a fegyverzetét öltötte magára.

– Gyere velem, uram királyom – mondta –, légy tanúja a viadalnak.

Kilovagoltak, s egy szép zöld mezőben ott találták a pogány óriást; társai közt várta, hogy megvirradjon.

Horn bátran nekitámadt, és csapást csapás után mért rá.

– Soha emberfiától ilyen kemény vágásokat nem kaptam még – kiáltott fel az óriás –, kivéve Murry királyt, akinek Dél-Dániában oltottam ki az életét!

Horn, amint ezt meghallotta, megborzongott, hiszen az állt előtte, aki szülőföldjéről elűzte, és édesapját megölte. Rápillantott a

gyűrűjére, Rimenhildre gondolt, és kardját ellenfelének szívébe mártotta.

Erre a pogányok, akik vele voltak, sietve kereket oldtak, Horn azonban utánuk eredt a kísérelével, és mind egy szálig levágta őket.

A király serege nem sok veszteséget szenvedett, hanem a két királyfi elesett a küzdelemben.

– Örököseim itt fekszenek kiterítve – mondta a király. – Figyelj a szavamra, Cutbert! Te fogsz országolni eztán, és feleségül veszed a lányomat, Reynhildet.

– Galádság volna, uram, ha elvennem tőled az országodat meg a lányodat – felelte az ifjú. – Inkább hét álló esztendeig szolgálok neked, és ha a hét esztendő elmúltával el akarnám nyerni a lányod kezét, ne tagadd meg tőlem.

Ott maradt hát hét esztendeig; Rimenhildnek azalatt semmiféle üzenetet sem küldött, és ő maga sem látogatta meg.

Rimenhild pedig csak ült, ült nagy búsán Westernesben; de soha még olyan bús nem volt, mint amikor Modi király azzal állt elő, hogy feleségül akarja venni, és apja, Ailmar király beleegyezett a házasságba. Szegény királylány alig kapott valamicske haladékokat. Nem vesztegethette az időt, azon nyomban világgá küldte egyik kedves emberét, hogy keresse meg Hornt.

Horn minderről semmit sem tudott. Egy napon, ahogy az erdőben vadászgatott, a sűrűből elébe toppant Rimenhild követe, és kérdezgetni kezdte, nem tudna-e tanácsot adni neki, hol, merre keresse Hornt; azt is elmondta, mi járatban van, miért küldték.

– Sose búsulj, barátom – mondta Horn könnyes szemmel. – Éppen az áll előtted, akit keresel. Menj vissza, mondd meg Rimenhildnek: vigasztalódjék meg, mert idejében ott leszek nálatok, a vasárnap első órájában.

A követ boldogan indult útnak, de a tengeren viharba került, és a vízbe fulladt.

Szegény Rimenhild egész álló nap ablakában ült, és a tengert kémlelte: vajon nem tűnik-e föl Horn hajója a messzeségben. De hiába várta, és ráadásul egy reggelen hűséges szolgájának holttestét vetette ki ablaka alatt a víz. Rimenhild keserves sírásra fakadt, kezét tördelte, s azt hitte, megszakad a szíve bánatában.

Horn azonközben Thurston király elé járult, fölfedte neki kilétét meg Rimenhild iránt való szerelmét, s azt mondta:

– Most aztán megfizethetsz hűséges szolgálatomért, uram királyom: légy a segítségemre, hogy elnyerhessem Rimenhildet. Ami a lányodat illeti, őt leghívebb lovagomhoz, Athulfhoz szeretném hozzáadni.

A király lovagokat rendelt mellé, s Horn ezekkel az ír vitézekkel hajóra szállt. Hamarosan kikötöttek Westernes partjain, éppen annak a vasárnapján a reggelén, amelyen Modi király és Rimenhild menyegzőjét ülték. Horn hátrahagyta seregét egy erdőben, s ő maga elindult a királyi vár felé.

Útjában egy zarándokkal találkozott. Megállította, így szólt hozzá:

– Beszélj el nekem, zarándok, mit láttál.

– Menyegzőről jövök – felelte a zarándok –, Rimenhild királykisasszony kézfogójáról. De nem állhatta meg szegény, hogy patakzó könnyeinek utat ne engedjen. Váltig azt hajtogatta, nem akar férjhez menni; van már neki mátkája, ha idegen földön bujdosik is. De Modi keményen ráripakodott, s egy víhatatlan, erős várba vitte; ott voltam a kapujánál, de nem engedtek be. Inkább eloldalogtam hát, mert nagyon hasogatta a szívemet a boldogtalan menyasszony jajongása.

– Cseréljünk ruhát, zarándok – mondta Horn. – Vedd magadra gyorsan az én köpönyegemet, s add érte nekem a koldusgúnyádat!

Nyakába kanyarította a tarisznyát, kezébe vette a koldusbotot, és bekormozta az arcát. Így ment a kapuhoz, de az őr gorombán elutasította. Horn újra kérlelni kezdte, hogy engedje be, de mert hasztalanul kérlelte, odalépett a kiskapuhoz, beroppantotta a vállával, s amikor az őr rá akart támadni, derékon kapta, és lehajította a várárokba. Aztán besietett a csarnokba, és helyet foglalt a többi koldus közt a koldusok padján. Ahogy onnét körültekintett, meglátta Rimenhildet, vigasztalhatatlanul keserves zokogásban; de hűséges Athulfját sehol sem látta. Nem is láthatta, mert az főt vigyázott a toronyban, s egyre a tengert nézte, nem bukkan-e föl hajó rajta, nem hozza-e a szabadítót. „Ó, jaj, Horn, hol időzöl, merre késlekedel! – sóhajtozta. – Mindeddig híven megőriztem neked Rimenhildet, de most már nem tudom tovább őrizni.”

Rimenhild pedig fölemelkedett ültéből, hogy a lakoma végén bort és sört töltsön a lovagoknak. Horn akkor megdöngette a padlót, és így kiáltott:

– Gyere hozzám, királyné! Először nekünk tölts: a koldusok szomjaznak!

Rimenhild odament, és telitöltött neki egy kupát barna sörrel.

– Idd ki ezt a kupát – mondta. – Soha életemben nem láttam még ilyen bátor koldust.

Horn a kupát a szomszédja kezébe nyomta.

– Nem iszom, királyné, hacsak nem kristálykehelyből! Te koldusnak nézel engem, pedig én halász vagyok; nagy messzünnen jöttem, hogy menyegződön halásszam; hálóm ott van kivette egy szép kis tóban, ott van az kivette már hét hosszú éve. Most eljöttem, hogy megnézzem, fogott-e halat. Ha fogott: hasznod lesz belőle. Koccintsunk hát, királyné, a szerencsés halfogásra; igyál velem, királyné, Horn egészségére!

Rimenhild elszoruló szívvel meredt rá; nem ismerte föl a koldust, s nem értette, mit akar mondani ezzel a halfogással; csak azt találta különösnek, hogy koccintani kíván vele. Töltött hát magának, és kelyhe szélét odakoccantotta a koldus poharához.

– Igyál, amennyi jólesik, aztán mondd meg nekem, találkoztál-e valaha életedben Hornnal.

Horn nem felelt, csak nagyot húzott az italból, és közben gyűrűjét a serlegbe ejtette; a királyné pedig udvarhölgyeivel sietve szobájába vonult, s ott a serleg alján megtalálta a gyűrűt, melyet valaha Hornnak ajándékozott. Szorongva gondolt arra, hogy Horn talán meghalt; gyorsan a koldusért küldött hát, hogy kifaggassa, hogyan jutott a gyűrűhöz.

– Messze-messze, nyugatnak vándoroltam, szerencsét próbálni – mondta a koldus. – Ott találkoztam az ifjú Hornnal a tenger partján, amint éppen Westernesbe akart hajózni. Együtt keltünk át a tengeren; Horn közben megbetegedett és meghalt, és ahogy haldoklott, így szólt hozzám: „Vidd el ezt a gyűrűt az ifjú Rimenhildnek!”

– Szakadj meg, szívem! – jaj dúlt föl Rimenhild. – Nincs többé Horn, aki után olyan epedve vágyakoztál!

Ágyára dőlt; egy kést rejtegetett ott a párnája alatt, hogy éjszaka megölje vele a gyűlölt Modi királyt és utána önnönmagát is, ha Horn addig meg nem érkezik. Megragadta ezt a kést, és a szívébe akarta szúrni; Horn azonban kirántotta a kezéből. Letörölte arcáról a kormot, s így szólt:

– Királyné, én vagyok Horn, a te Hornod, nem ismeresz meg?

Akkor aztán nagy-nagy örömmel összeborultak, s ölelték, csókolták egymást.

– Rimenhild – mondta aztán Horn –, visszamegyek az erdőbe, ott várakoznak harcra készen a lovagjaim, rajta leszünk, hogy Modi király megemlegesse a menyegzőjét.

Azzal kisietett a csarnokból, odakint elhajította koldusgúnyáját, a királyné meg szaladt föl a toronyba Athulfhoz:

– Örvendezzél, Athulf! – lelkesedett. – Horn megérkezett!

Erre Athulf is odafutott, ahol Horn csapata gyülekezett. Tetőtől talpig fegyverben nyomult Horn vitézeivel a várba, s mindenkit levertek, aki odabent volt, kivéve Ailmar királyt és Horn tizenkét régi társát. Fikenhild keményen megesküdünt, hogy soha többé nem csalja meg a gazdáját. Esküjét azonban később megszegte, és ezért Horn kezétől lelte halálát.

Most aztán igazi menyegzőre kondultak a harangok, s maga Ailmar király adta lánya kezét Horn lovag kezébe, örökös hűségre. Bőséges, boldog lakomát ültek utána, zsúfolt asztalok mellett vígadtt a lovagi nép, és a csarnok csak úgy zengett az énektől és a hárfaszótól.

Néhány nappal a nász után Horn elindult híveivel Dél-Dániába, visszafoglalta örökségét, s aztán Rimenhildet is oda vitte; ő lett az ország királynéja, és sokáig éltek és uralkodtak ott békességben és boldog szeretetben.

A BÖLCS GOTHAMIEK

A BIRKAVÁSÁR

Volt egyszer két gothami ember.

Az egyik útban volt a nottinghami vásárra, mert birkát akart venni, a másik meg éppen a vásárról jött, s így aztán összetalálkoztak a nottinghami hídon.

– Hova? Hova? – kérdezte az egyik, az, aki éppen hazafelé tartott.

– Bizistók – mondta a másik, aki a vásárra igyekezett –, birkát akarok venni.

– Birkát? – így az első. – És aztán merre hajtod haza?

– Bizistók – így a másik –, ezen a hídon át.

– Robin Hoodra mondom – így az, amelyik Nottinghamból jött –, meg ne tedd!

– Marian hajadonra – mondta, amelyik Nottinghambe tartott –, bizony megteszem!

– Nem, ha mondom! – így az egyik.

– De bizony, hogy úgy! – emígy a másik.

Azzal a botját mind a kettő lecövekelte, és úgy elállták egymás útját, mintha mindegyik legalább száz birkát hajtana maga előtt.

– Félre az útból! – kiáltotta az egyik. – Vigyázz, le ne szorítsd a hídról a birkáimat!

– Mit bánom én – kiáltotta a másik –, de itt ugyan át nem hajtod őket!

– De még mennyire hogy keresztülhajtom! – mondta az egyik.

Mire a másik:

– Ha még soká az utamba állsz, ellátom ám a bajod!

– Még hogy ellátod?

Ahogy így veszekedtek, beérte őket egy harmadik gothami, aki egy zsák lisztet hozott a vásárból a lova hátán. Látta, hallotta, hogy vitatkoznak szomszédai a birkák miatt, holott egy fia birka, annyi sem volt körülöttük.

– Hé, ti bolondok – mondta –, térjetek észre! Segítsétek inkább a vállamra ezt a zsákot.

Amazok megtették, ez meg a hídkorláthoz ment, és a zsák lisztet a folyóba öntötte.

– No, szomszédok – kérdezte aztán –, mennyi liszt van a zsákban?

– Bizistók – mondták azok –, egy csöpp sincs!

– Az ördögbe is – mondta erre a harmadik –, ugyanannyi sütnivalótok van nektek kettőtöknek, hogy olyasmin veszekedtek, ami nincs!

Ugyan ki volt hármuk közül a legbölcsebb? Döntsétek el magatok.

HOGY VITTÉK A SAJTOT A VÁSÁRRA?

Volt egyszer egy gothami ember, aki elindult a nottinghami vásárra, hogy eladja a sajtját. Amint leereszkedett a nottinghami hídhöz, kiesett a tarisznyájából az egyik kerek sajt, és gurult, gurult lefelé.

– Ejnye, cimborá – szólt a legény –, hát magad is elmegy a vásárra? No, akkor utánad küldöm a többit is.

Azzal letette a tarisznyáját, előszedte belőle a sajtokat, és szép egymásutánban útnak indította őket lefelé a domboldalon.

A sajtok szanaszét gurultak, be a bokrok közé:

– Ide hallgassatok – szólt utánuk –, találkozunk a vásártéren!

A legény kiért a vásárra, s várta a sajtjait.

Várta majd a vásár végéig.

Addigra is elfogyott a türelme, s boldog-boldogtalant, szomszédot, ismerőst kérdezgetni kezdett, nem látták-e az úton a sajtjait.

– Kire bíztad őket, hogy elhozza? – kérdezte az egyik vásáros.

– Bizistók, hát saját magukra – felelte a legény –, ismerik azok a járást.

És azt gondolta magában:

„Az ördög vigye el őket! Sejtettem én, hogy túl gyorsan gurulnak, és túlszaladnak a vásáron. Bizonyára már York felé járnak!”

Azzal kapta magát, lovat bérelt, és elügetett a sajtjai után Yorknak.

Hiába, ott se lelte őket.

Gothamben azóta se tudja senki: hova a csudába mehettek a sajtok.

HOGYAN FOJTOTTÁK VÍZBE AZ ANGOLNÁT?

Hogy túl voltak már nagypéntek estéjén, összedugták a fejüket a gothamiek, s megtanácskozták, mitévők legyenek a nyakukon maradt sok böjti hallal, sózott vagy füstölt heringgel meg sprotnival. Addig-addig tanácskoztak, míg el nem határozták: bedobják mind a városközepi tóba, hadd szaporodjanak. Jövőre legalább nem lesz gondjuk a halra böjt idején.

– Nekem bőven van friss heringem – mondta az egyik.

– Nekem bőven van lazacom – így a másik.

– Nekem bőven van füstölt heringem – így a harmadik.

– Nekem bőven van sózott halam. Dobjuk be valamennyit a tóba. Legalább jövőre, a böjt idején, úgy élünk majd, mint a nagyurak.

A következő év elején össze is gyűltek mind a gothamiek a tóparton, hogy kifogják a halaikat. De bizony nem fogtak mást, csak egy hatalmas angolnát.

– Ó – mondták –, átkozott legyen ez az angolna, mind fölfalta a halainkat!

– Mit csináljunk vele? – kérdezte az egyik. – Mit érdemel?

– Üssük agyon a bestét! – mondta valamelyik polgár.

– Négyeljük fel – mondta egy másik.

– Nem, nem – mondta a bíró –, veszejtsük vízbe.

– Úgy legyen! – mondták mind. És elmentek egy másik tóhoz, és beledobták az angolnát.

– Maradj csak itt, és segíts magadon, ha tudsz, mert mi ugyan nem segítünk rajtad. – Így veszejtették vízbe az angolnát.

HOGY SZÁMOLNAK GOTHAMBEN?

Volt egyszer tizenkét gothami ember. Elmentek halászni. Egy részük bement a vízbe, a többiek meg a szárazon maradtak. Visszaútban megszólalt az egyik:

– Veszedelmes dolog az ilyen halászat. Adja isten, hogy egyikünk se veszett volna oda!

– Bizistók – felelte valamelyik –, ennek nyomban a végére kell járnunk. Tizenketten indultunk útnak.

Számolni kezdtek, de mindegyik csak tizenegyig számolt, mert saját magát egyik se számította.

– Jaj nekünk – siránkoztak –, egyikünk vízbe fúlt!

Visszamentek hát a patakhoz, és rettenetes lármával keresték a vízbe fúltat.

Arra lovagolt egy udvaronc, és megkérdezte, mit keresnek, és miért olyan szomorúak.

– Ó – mondták a gothamiak –, itt halásztunk, ma tizenketten, és egyikünk belefulladt a vízbe.

– Ejha! – mondta az udvaronc. – Számoljátok csak meg, hányan vagytok.

Az egyik gothami elszámolt tizenegyig, de magát nem számította.

– Figyeljete csak, emberek – szólt az udvaronc –, mit adtok, ha megtalálom a tizenkettediket?

– Ami pénzünk csak van, uram, mind neked adjuk.

– Akkor ide azzal a pénzzel – mondta az udvaronc. És elkezdte a számolást az elsőn, s akkorát csapott a hátára, hogy annak a lélegzete is elállt.

– Egy – mondta –, ez az egyes. – És sorba ellátta mindnek a baját, hogy nyögtek belé. És amikor az utolsóhoz ért, annak tetézve megadta a magáét, és szólt:

– Itt a tizenkettedik!

– Isten áldása kíséren utadon – mondta az egész társaság –, hogy megtaláltad a mi elveszett szomszédunkat.

SZEGÉNY DICK KINCSE

Highgate-ben, London városának határában van egy kő, amelyet a környék lakosai így neveznek: *Whittington köve*.

– Ki volt az a Whittington? – tudakolja az idegen, ha arra vetődik.

– Nevezetes ember volt valamikor, vagy hatszáz esztendővel ezelőtt – felelik az öregek, akik sok mindent tudnak arról, ami a régi időkben történt. – Nemcsak London polgármesterének tette meg a király, de még lovagi méltóságra is emelte. Ma is ott áll a szobra a régi várbörtön előtt: palástban, macskával a karján.

– Miért tart macskát a karján az a nevezetes lovag? – kérdezősködik az idegen. – És miért hívják azt a követ Whittington kövének?

– Története van annak! – válaszolják a mesemondásra mindig kapható öregek, és mindjárt rá is kezdenek, ilyenformán:

Élt egyszer, valamikor réges-régen, III. Edward király korában egy Dick nevű fiú, teljes nevén Dick Whittington. De hát a falujában mindenki csak úgy hívta, hogy Szegény Dick. A szülei korán meghaltak, s nem akadt még csak egy rokona sem, aki megsegítse. Ott tengett-lengett szegény jó emberek háza táján, sovány kegyelemkenyéren. Az igazat megvallva, többet éhezett, mint ahányszor jóllakott. Mert hát ahhoz fiatal volt még, hogy dolgozzék, de akkorácska volt már, hogy a gyomra ne teljék be holmi csip-csup apró falattal.

– Nem adhatok többet, fiacskám – sajnálkoztak itt is, ott is, ha meglátták az éhes tekintetét. – Szegények vagyunk magunk is, a tulajdon gyermekeinknek sem jut elég.

S igazat is mondtak, mert abban a faluban csupa szegény ember lakott.

Azok a szegény emberek abban a kis faluban egyre csak a gazdag, fényes London városáról álmodoztak. Mert még egyikük sem járt Londonban, és mind azt képzelték, hogy ott csupa öröm, csupa boldogság az élet, s az emberek egyebet sem tesznek, mint

naphosszat táncolnak, dalolnak, finom ételeket esznek, finom italokat isznak.

– Tehetik is! – mondogatták a falu hiszékeny lakói. – Hiszen ott úgy hever az utcán az arany meg a drágakő, mint másutt a szemét! Bizony, aki Londonba kerül, menten meggazdagszik.

Hallotta ezt a beszédet Szegény Dick is, és mert ő volt a legszegényebb az egész szegény faluban: ő kíváncszott leginkább London városába. Nem is kincsre vágyott (hiszen jóformán azt sem tudta, mi fán terem az arany meg a drágakő), hanem egy tele tányér levesre és egy karéj kenyérre, akkorára, hogy egyszer istenigazában jóllakhassék vele.

De hát London igen messze esett Dick falujától, gyalogszerrel sehogyan sem lehetett eljutni oda. Kocsija, lova meg senkinek sem volt az egész környéken, s ha lett volna, akkor sem Szegény Dicket fuvarozta volna.

Így hát Dick is csak álmodozott, ábrándozott arról a gazdag, fényes, messzi városról, de igazában még csak nem is gondolhatott arra, hogy valaha is meglátja.

Hanem egyszer az történt, hogy egy négy ló vont a sebes hintó hajtott át a falun. A nép mind kitódult az utcára, mert ilyent még sohasem látott. Hogy került ide ez a messziről jött, messze világba tartó gyorsjáratú kocsi?

Hát úgy, hogy az utat, valahol a távoli határban, elmosta az árvíz, s ezért a hintónak kerülőt kellett tennie. A kocsis mondta el ezt, amikor megállt a kocsmá előtt, hogy egy kis savanyú borral enyhítse a szomjúságát.

Ott ácsorgott az álmélkodó falusiak között Szegény Dick is. És mivel – mint tudjuk – ő kíváncszott leginkább London városába, legyőzte a félenkségét, odalépett a kocsishoz, és megkérte, hogy vigye magával.

– Hát te is azt hiszed, hogy Londonban az utcán hever az arany és a drágakő? – kérdezte a kocsis. – Te is kincsekre vágyol?

– Nem vágyom én egyébre, mint egy tele tányér levesre meg egy karéj kenyérre – felelte Dick.

– Hát a szüleid – faggatta a kocsis –, azok mit szólnának ahhoz, hogy elhagyod őket?

– Nincsenek szüleim – felelte Szegény Dick. – Még csak rokonom sincs, aki megsegítsen.

Megszánta a kocsis a szegény gyereket.

– No, ha így áll a dolog – mondta –, akkor igazán nincs sok keresnivalód ebben a faluban. Nem bánom: kapaszkodjál fel oda hátra, a saroglyába, magammal viszlek London városába.

Szegény Dick nem mondatta kétszer magának, hanem fűgén bent termett a saroglyában. A kocsis meg felugrott a bakra, fogta az ostorát, odacserdített a lovak közé, és a hintó, nagy port kavarva, széleseben elrobogott. Csak úgy bámult utána a falusi nép.

Teljes egy hétig tartott az út, s Szegény Dicknek egyelőre nem volt oka megbánnia, hogy otthagya a faluját. Mert a kocsis jólelkű ember volt, jóltartotta Dicket egész úton, s még tanácsokat is adott, hogy merre menjen, mihez fogjon, ha Londonba érkezik.

– A város szélén szegény emberek laknak, éppoly szegények, mint a faludbeliek – magyarázta. – Azoknak maguknak sincs meg mindig a betevő falatjuk. Hanem a belsővárosban, ott a gazdagok palotái állnak. Ha arra őgyelegsz, megtörténhetik, hogy valamelyiknek megesik rajtad a szíve, és befogad magához. Mert hát ahhoz még gyerek vagy, hogy munkával keresd meg a kenyeredet.

Szegény Dick – mit tehetett volna egyebet! – szót fogadott a kocsisnak. London határában elbúcsúzott tőle, és nekivágott az irdatlan nagyvárosnak, hogy megkeresse a gazdagok palotáit.

Hát bizony, azt mindjárt látta, hogy arany meg drágakő éppenséggel nem hever az utcán, de egy-két nap alatt azt is tapasztalnia kellett, hogy a gazdag emberek szíve sem egykönnyen esik meg a magafajta ringyes-rongyos gyereken. Egyik-másik nagy kegyesen odavetett neki egy-egy félpennyt – de ebből sehogyan sem telt arra a jókora tányér levesre meg jókora karéj kenyérre, amelyre olyan nagyon áhítozott.

Napközben az utcán ténfergett, és amúgy, korgó gyomorral bámulta a sok csodát: a fényes palotákat, díszes hintókat, selyembe, bársonyba öltözött urakat és hölgyeket, de legfőképpen a boltokat és piaci bódékat, amelyekben jobbnál jobb eledelek kellették magukat a pénzes járókelőknek.

Ha pedig leszállt az éjszaka, nem lévén szállása, meghúzódott valami mély kapualjban, ott aludt a kemény, hideg kövön, ameddig megreggeledett.

Egyik este egy gazdag kereskedő kapuja alatt telepedett le éjszakára. Fitzwarren úrnak hívták a kereskedőt. Nem is lett volna semmi baj, ha meg nem hallja a motoszkálást a kereskedőék morcos, zsémbes szakácsnője. De hát a szakácsnőnek jó füle volt, és meghallotta, hogy valaki ott moco rog a kapu tövében. Kinyitotta a lesőnyí lást, és rá rivallt Dickre:

– Ejnye, szedtevette lusta kölyke! Mit le bzszel sz itt a kapu előtt? Ha tüstént el nem takarodó! innen, egy fazék forró vizet öntök a nyakad közé!

Megijedt Dick a fenyegetéstől, és mindjárt fel is ugrott, hogy eliszkoljon. De éppen akkor tért haza vacsorára Fitzwarren ú r, és meglátta a fiút.

Nem volt éppen valami vajszívű ember, de azért olyan emberevő sem volt, mint a szakácsnő. Megkérdezte Dicktől:

– Ha befogadlak a házamba, elvégzed-e a munkát, amit rád bíznak?

– Ha bírom, elvégzem, uram – válaszolta Szegény Dick.

Akármennyit dohogott is a zsémbes szakácsnő, Fitzwarren ú r megparancsolta, hogy eresszék fel a fiút a padlásra (ahol a sarokban holmi régi rongyok hevertek), és adjanak neki vacsorát. Amikor Dick megette a vacsoráját – talán életében először lakott jól! –, így szó lt hozzá Fitzwarren ú r:

– Itt maradhatsz, ameddig akarsz. Csakhogy dolgoznod kell azért, amit kapsz, mert én semmit a világon nem adok ingyen.

Dick megkérdezte, hogy mi lesz a dolga. Fitzwarren ú r azt felelte, hogy azt majd a szakácsnő mondja meg.

Így hát Dick a konyhára került, s ez jó is volt, rossz is. Jó volt, mert a konyhában egész nap kellemes meleg volt a tűz mellett, és azért is, mert a lábosok alján mindig akadt egy kis maradék, s a szakácsnő ezt Dicknek adta, semmint hogy a szemé tbe ö ntse – de rossz volt, mert szegény fiúnak egész nap a szakácsnő közelségében kellett lennie, márpedig az egy percre sem hagyta abba a veszekedést, zsémbeskedést.

Mi volt a dolga Dicknek a konyhán? Fát hasogatott, vizet hordott, felmosta a padlót. Nem szakadt bele éppen a munkába, de pihenni való ideje sem sok maradt. A lába nemegyszer remegett a fáradtságtól, amikor a meredek létrán felkapaszkodott a padlásra, hogy leheveredjék a vackában, azokra a régi rongyokra.

De hát szegény Dick nem szokott jobbhoz, s nem is panaszkodott volna, ha legalább odafent a padláson jól kialhatta volna magát. Csakhogy nem alhatott, mert annyi volt ott az egér, hogy már a cincogásuktól is minduntalan felébredt. Ha pedig győzött a fáradtság, és mégis elaludt, akkor meg arra riadt fel nemsokára, hogy az egerek keresztül-kasul ugrálnak, táncolnak, szaladoznak rajta.

Ezért aztán Szegény Dick reggelente még fáradtabban ereszkedett le a padlásról, mint ahogy előző este felkapaszkodott. A lába valósággal rogyadozott a kimerültségtől, a szeme alja kék volt az álmatlanságtól, s csak úgy dülöngélt, miközben a vizescsöbröket felhordta a kútról.

De hát a házbeliektől akár meg is halhatott volna: ügyet sem vetettek reá. A szakácsnő egyre többet szidta (s most már szinte oka is volt erre, mert a fáradtságtól támolygó Szegény Dick ki-kidöntötte a faskosarat, ki-kiloccsantotta a vizescsöbröt), s a többiek: a kukták, a mosogatóleányok, azok sem bántak vele különül.

Jószerecsére egyszer letévedt a konyhába Fitzwarren úr leánykája. Alice-nak hívták, s éppen egykorú volt Dickkel, olyan nyolc-tízéves forma. Meglátta Dicket, és mindjárt megakadt a tekintete a fiú rogyadozó térdén, reszkető kezén, karikás kék szemealján.

– Mi bajod van? – kérdezte. – Beteg vagy?

Dick bizalommal kivallotta, hogy mi a baja: nem alhatik a nehéz napi munka után, mert a padlás ezernyi egere mind ott táncol, dalolászik a fekhelye körül; hiába kergeti őket, nem bír velük, annyian vannak.

– No, várj csak, majd segítek rajtad – felelte a jószívű Alice.

S aznap este, amikor Szegény Dick már végigheveredett a fekhelyén, Fitzwarren úr leánya beállított a padlásra. Nem érkezett üres kézzel: egy jól megtermett cirmos macskát hozott magával.

– Ne félj, ez majd elbánik az egerekkel! – mondta.

De a macskának nem is akadt valami sok dolga. A sok egér, ahogy meglátta a cirmost, egyszeriben elköltözött Fitzwarren úr padlásáról. Amelyik pedig nem takarodott el idejében, azt irgalmatlanul nyakon csípte a macska.

Szegény Dick aznap békésen töltötte az éjszakát. S reggelre mintha kicserélték volna: nem rogyadozott már a lába, nem reszketett a keze, a fáskosarat sem döntötte ki, a csöbörből sem loccsantotta ki a vizet. Nem győzte köszönni Alice-nak, hogy megsegítette.

De a kislány nemcsak a macskát ajándékozta Dicknek, hanem ahányszor tehetett, mindig segítségére volt. Ha valami finom süteményt tálaltak fel Fitzwarren úrék asztalára, Alice mindig félretett Dick számára egy-két darabot. Új ruhát is kerített a számára a ringyes-rongyos falusi gúnyája helyett, a fekhelyére is szerzett derékaljat, vánkost, takarót. És ezenfelül, ahányszor csak tehetett, felosont Dickhez a padlásra, s ott játszadoztak hármásban, a cirmos macskával.

Történt azonban, hogy Fitzwarren úr egyik hajója (amelyet *Alice*-nak nevezett, a leányáról) nagy rakomány áruval indulóban volt a tengeren túlra. A kapitány elbúcsúzott a gazdájától, s az családotul lekísérte a kapuig.

– Rendben van minden a hajón? – kérdezte a kapitánytól a kereskedő.

– Rendben van, uram – felelte a kapitány. – Egy baj van csak: sok az egér a hajófenéken. Félek, hogy kirágják a bálákat, a zsákokat.

Meghallotta ezt a kis Alice.

– Azon könnyen segíthetünk! – kiáltotta. – Van nekünk egy nagy cirmos macskánk, és nincs már szükségünk reá, mert a padláson mind kipusztította az egeret.

– Nem bánom, elviszem azt a macskát, ha ideadod – felelte a kapitány.

Alice mindjárt rohant a padlásra, és elújságolta Dicknek, hogy beajánlotta a hajóra a cirmost. Dick nem szívesen vált meg a macskájától, de Alice kérésének nem állhatott ellent. Alice pedig szaladt vissza a kapitányhoz a macskával. De megmondta neki, hogy nem örökbe adja, hanem csak kölcsön, mert a macska nem az

övé, s nem is Fitzwarren úré, hanem Szegény Dické, akinek szüksége lehet rá, ha a padláson megint elszaporodnak az egerek.

A macska nélkül valahogy még csak meglett volna Dick, pedig nagyon megszokta, hogy ott doromboljon mellette, a fekhelyén, de azt már nehezen viselte el, hogy kis jótevőjétől, játszópajtásától, Alice-től is meg kellett válnia. Mert nyár volt, és a szülei vidékre küldték Alice-t, valami rokonukhoz, friss levegőt szívni. S még Alice hazajövetelét is türelemmel kivárta volna Szegény Dick, ha a zsémbes szakácsnő tűrhetetlenné nem teszi az életét.

Gyötörte, szidta, szalajtotta már akkor is, amikor a házhoz került, most azonban elirigyelte a jó dolgát, a puha fekhelyét, Alice gondoskodását – s amit ettől fogva művelt, azt már igazán nem lehetett elviselni. Szegény Dick tűrte, ameddig bírta, de egy napon elfogyott a türelme. Meg sem gondolta, hogy mit csinál, de egyszer, amikor a szakácsné megint végigvágott a hátán a sodrófával, sírva kirohant a házból. Futott, futott, végig a londoni utcákon, és csak akkor állt meg, amikor már nem bírta tovább a lába. Highgate határában leült pihenni egy kőre. Azon töprengett, hogy merre juthat vissza leghamarabb a falujába, mert ha rossz sora volt is otthon, legalább senki sem szidta, ütötte, verte igaztalanul.

Esteledett éppen, s a távolban megszólaltak a Bow-templom harangjai. Hat harangja volt a templomnak, s mind a hat rázendített.

„*London... London...*” – kongatták a nagyobbak.

„*Whittington... Whittington...*” – csilingelték a kisebbek.

Szegény Dick fülelni kezdett. És csakhamar azt hallotta (de az is lehet, hogy csak képzelődött), hogy a Bow-templom hat harangja ezt kongatja, ezt csilingeli:

Hová indulsz, Whittington?

Maradj, meglásd: jobb itthon!

Meg ezt:

Ne menj, ne menj, Dick Whittington,

hosszú útra, messze, messze!

Maradj London városában:

itt vár reád a szerencse!

– Miféle szerencse vár reám London városában? – tűnődött Szegény Dick. – Mi lehet belőlem, ha itt maradok?

„*Lovag úr... Lovag úr...*” – zúgták a nagyharangok.

polgármester... Polgármester...” – fecsegték a kicsinyek.

– No, hát ha lovag úr lesz belőlem és ráadásul még polgármester is, akkor csakugyan maradok. Ennek a kedvéért még a szakácsnő kínzásait is érdemes elviselni. Aztán meg: a nyárnak is vége lesz egyszer, s Alice is hazajön vidékről.

Mindjárt fel is kelt a kőről – ez az a kő, amelyet később *Whittington* kövének neveztek el a környék lakosai –, és elindult vissza, Londonba, Fitzwarren úr házába. Sikerült észrevétlenül felosonni a padlásra, másnap reggel pedig jókedvűen állt ismét munkába. Hogyne lett volna jókedve! Hiszen a harangszó is megmondta (vagy legalábbis így hallotta Szegény Dick), hogy maholnap lovag úr lesz belőle és London városának polgármestere...

Fitzwarren úr hajója sokáig úszott a tengeren. Végül is egy Barbária nevű ország partjaira sodorták a szelek. Abban az országban szerecsenek éltek, akik még soha nem láttak angolokat. Mindjárt odasereglettek a partra, hogy megbámulják a messziről érkezett hajót és különös, fehér utasait.

Amikor aztán egy kissé nekibátorodtak, felkapaszkodtak a hajó fedélzetére is. Ott még több bámulnivalójuk akadt: a sokféle finom ruha meg szövet, amellyel Fitzwarren úr megrakatta a hajót. A szerecsenek nem voltak szegények. Megvásárolták majd az egész hajórakományt, és arannyal, drágakővel fizettek éne.

A kapitány pedig összeszedte a legszebb portékát, partra szállt, meglátogatta a szerecsenek királyát, és különféle becses ajándékokkal kedveskedett neki, ahogy illik. A fekete király nagyon megörült az ajándéknak. Viszonzásul gazdag lakomát rendezett a kapitány tiszteletére.

Egymás után tálalták fel a finomabbnál finomabb fogásokat, de senki sem ehetett jó étvággal, mert hamarosan egész egérsereg rontott a szobába. Nemcsak a padlón rohángásztak, kergetődztek, hanem még az asztalra is felugráltak, és a legkövérebb falatokat lopkodták ki a tálból.

– Hát bizony, nagy csapás ez rajtunk! – sóhajtott a király. – Békességben, boldogságban élnénk, ha ez a rengeteg egér meg

nem keserítené minden percünket. Egy zsák aranyat, egy zsák drágakövet adnék annak, aki megszabadítana tőlük!

A kapitány gondolt egyet.

– Van a hajómon egy jószág, amely egykettőre végezne az egerekkel! – mondotta.

– Miféle jószág az? – tudakolta a király.

– Egy nagy cirmos macska – felelte a kapitány.

– Hát az meg micsoda? – rázta a fejét a király. – Macska? Soha hírét sem hallottam.

A kapitány mindjárt elszalajtott egyik emberét a hajóra, s az nemsokára hozta is a macskát. Az egerek – lehetek vagy ezren – még javában ott hancúroztak az ebédlőasztalon.

A macska, mihelyt meglátta az egereket, maga is az asztalra ugrott. Az egerek rémülten rebbentek széjjel, a macska meg utánuk! Egy-két tál kidőlt a nagy kergetőzésben, de nem telt bele egy szempillantás, egyetlen egér sem maradt, nemhogy az asztalon, de még a szobában sem.

– Add el nekem ezt a csodálatos állatot! – kérlelte a király a kapitányt. – Nem egy, hanem két zsák arannyal, két zsák drágakővel fizetek érte.

– Nem adhatom, uram királyom – válaszolta nagy ravaszul a kapitány. – Ha odaadom, a hajófenéken is úgy elszaporodik az egér, hogy mind kirágja a bálákat még a zsákokat.

– Majd szerzel másikat! – biztatta a király a hajó kapitányát.

– Igen ám! – felelte a kapitány. – Csakhogy ki tudja, vajon kapok-e két zsák aranyért, két zsák drágakőért ilyen szép erőset, cirmosat?

– Nem bánom – mondta a király –, hát legyen három zsák arany, három zsák drágakő. Ennyi csak elég?

A kapitány úgy tett, mint aki csak nagy nehezen áll rá az alkura. De végül is belecsapott a király markába:

– Tiéd a macska!

A király szavának állt, tüstént három zsák aranyat, három zsák drágakövet vitetett a hajóra. S nem is bánta meg az alkut, mert nemcsak jó egérfogó volt a cirmos, hanem kedves jószág is: alighogy szétkergette az egérsereget, a királyné ölébe telepedett, és hízelkedve, dorombolva simult a kezéhez.

A hajó nemsokára eltávolodott Barbária partjától, és jó széllel hamarosan hazaérkezett.

A kapitány a kikötőből egyenesen Fitzwarren úrhoz ment, elmondta neki, hogy merre járt, mit végzett, és leszámolta a kezéhez az aranyat és a drágakövet, amelyet a hajó rakományáért kapott.

– Ezt a három zsák aranyat és három zsák drágakövet pedig a cirmos macskáért fizette Barbária királya – mondta végezetül.

S azzal elbeszélte az udvari ebéd és a szerencsés macskavásár történetét. Fitzwarren úr becsületes ember volt – meg aztán arra is gondolt, hogy Dick és a kis Alice egyszer talán egy pár lesz –, s ezért ezt felelte:

– Ez a kincs nem engem illet, hanem Szegény Dicket, mert övé volt a macska. Ha pedig a kincs az övé, akkor mától fogva nem Szegény Dick a neve, hanem nagyságos Dick Whittington úr!

Mindjárt hívatta is Dicket. Az nagy elfogódottan lépett gazdája szobájába. Fitzwarren úr felállt, elébe sietett, és helyet kínált. Dick azt gondolta, hogy csúfot üznek belőle, és arra kérte a kereskedőt, hogy engedje vissza a konyhába, mert még nem készült el a padlósikálással.

– Eszem ágában sincs tréfálkozni kegyelmeddel, nagyságos Whittington uram – szólt a kereskedő. – Csak azt akarom tudtára adni, hogy a kapitány három zsák aranyért és három zsák drágakőért eladta a cirmos macskáját Barbária királynak.

Dick alig hitt a fülének. S a szemének is alig akart hinni, amikor megmutatták neki azt a garmada kincset, amelyet a tengeren túlról hozott neki a kapitány. Aztán eszébe jutott, hogy mit is kongatott, csilingelt azon az estén a Bow-templom hat harangja:

Hová indulsz, Whittington?

Maradj, inkább itt, itthon.

Meg aztán ezt:

*Ne menj, ne menj, Dick Whittington,
hosszú útra, idegenbe!*

*Maradj London városában:
itt vár rád a szerencse!*

Igazat kongattak, csilingeltek a harangok.

De hát mit is kezdjen Dick azzal a töméntelen kincssel? Arra kérte Fitzwarren urat, engedje meg, hogy továbbra is

ottmaradhasson a házban. Ebben meg is egyeztek. Dick most gazdagon viszonzhatta Alice ajándékait. De nemcsak a leánynak adott ajándékot, hanem Fitzwarren úrnak, a feleségének és a házbeli cselédeknek is. Még a goromba szakácsnőről sem feledkezett meg.

De hát persze, nem maradt meg a régi, viseltes gúnyájában, hanem szép, drága ruhákat vásárolt. Egyszeriben olyan daliás legény vált belőle, hogy rá sem lehetett ismerni.

Telt, múlt az idő. Dick is felnőtt, Alice is szép südő leánnyá serdült. Egy napon aztán Dick odaállt Fitzwarren úr elé.

– Alice meg én szeretjük egymást. Arra kérem, adja hozzám feleségül a leányát.

A kereskedő örömmel egyezett bele a házasságba. Így legalább a leánya sem ment el a háztól, és a három zsák arany, három zsák drágakő is ottmaradt...

Dick Whittington azonban nemcsak gazdag volt, hanem derék, okos, vitéz ifjú ember is. Aki ismerte, mind szerette, becsülte. Amikor aztán az öreg polgármester meghalt, őt tették meg London polgármesterének. Ez még III. Edward király uralkodása idején történt. Sok esztendőn keresztül töltötte be ezt a méltóságot, és olyan jól intézte a város dolgát, hogy V. Henrik, az új király (mert közben III. Edward is meghalt) lovaggá ütötte a hajdani Szegény Dicket, akinek valaha az esteli harangszó jövendölte meg a szerencséjét.

–... Így hangzik Dick Whittington története – fejezik be a mesemondó öregek. – S most már mindenki tudhatja, hogy miért nevezik azt a highgate-i követ *Whittington kövének* a környék lakosai, és miért tart macskát a karján a hajdankori lovag palástos szobra a régi várbörtön előtt...

ÍR MÉSÉK

A VARÁZSFLASKA

Valamikor régen egy Mick Purcell nevezetű szegény ember néhány hold földet bérelt az egykor híres mourne-i rendház közelében, tizenhárom mérföldnyire a szép Cork városától.

Micknek felesége is volt, gyerekei is. Éltek, ahogy tudtak, küszködtek, vesződtek, mert a gyerekek még kicsinyek voltak ahhoz, hogy segíteni tudjanak a szüleiknek. Az asszonynak is éppen csak arra futotta az idejéből, hogy a gyerekekkel foglalatoskodjék, megfejeje a tehenet, megfőzze a sovány ebédet, vacsorát, és néhanap egy-két tojást vigyen a piacra. Keresetükből alig tudták kifizetni a föld bérét. Egy darabig úgy-ahogy mégis megéltek.

Egyszer azonban elkövetkezett egy olyan aszályos esztendő, amikor még a csekély zabvetésük is lábon száradt el, mielőtt beérhetett volna, a tyúkjaik mind egy szálig elhullottak, egyetlen koszos malacuk pedig orbáncban pusztult el. Hiába fordította ki minden zsebét Mick, annyi pénzt sem talált bennük, amennyiből a bér fele kitelt volna.

– No, Molly – szöjt a feleségéhez –, most mi lesz velünk?

– Maradt még egy tehenünk – felelte az asszony –, szépen megfogod a kötőfékjét, elvezeted a corki hetivásárra és eladod.

– És mihez kezdünk, ha már tehenünk sem lesz? – kérdezte Mick szomorúan.

– Majd csak megleszünk valahogy! – mondta Molly.

– Nem bánom – válaszolta a férfi –, holnap reggel útnak indulok.

Másnap délben Mick a tehén nyakába vetette a kötelet, és elbúcsúzott a feleségétől. Az asszony nagyon a lelkére kötötte, hogy jó árat kérjen a tehénért, és ne adja el, ha keveset ígérek érte. Mick megfogadta, hogy ügyesen alkuszik.

Ment, mendegélt az országúton a tehénnel, átkelt egy kis folyón, aztán Mourne falai mentén, az öreg kolostor szegleténél nekivágott a dombnak. Hat hosszú mérföldnyi utat tett meg a rekkenő napsütésben, amíg feljutott a dombtetőre. (Ezt a dombot ma a Jó Manó Dombjának nevezik a környék lakói – mindjárt kitudódik, hogy

miért.) Megállt, hogy kissé kifújja magát. Csak akkor vette észre, hogy egy ember áll előtte.

– Jó napot! – köszöntötte az idegen.

– Adjisten, pajtás! – felelte Mick.

Jobban megnézte az idegent. Kicsi, öreg emberke volt, az arca ráncos, sárgás színű, mint valami fonnyadt kelkáposztafej, az orra hegyes és vörös, a haja ősz, az ajka színtelen. Szeme nyugtalanul tekingetett jobbra-balra. Mick szinte megfagyott tekintetének hidegségétől. Az volt az érzése, hogy a kis ember mindent egyszerre lát.

Az igazat megvallva, Mick nem nagyon örült a különös társalgásnak. Furcsállta azt is, hogy az idegen a nagy melegben bő, szürke köpenybe burkolózik. Háta fordított neki, és elindult lefelé a domb túlsó oldalán. De hiába, az idegen csatlakozott hozzá, és akárhogyis szaporázta a lépteit Mick, a másik csak nem tágított mellőle. Emberünk a végén már-már futott, és sehogy sem értette, hogy bírja az iramot a kis öreg. Meg is ijedt egy kicsit, kiváltképpen azért, mert akárhogy fülelt, sehogy sem hallotta kísérője lépteinek neszt. Mintha nem is a földön járt volna, anyától lett emberek módjára. Úgy szállt, suhant, libegett a hepehupás úton, könnyedén, hangtalanul, akár az árnyék.

Micknek össze-össze koccant a foga a rémülettől, és buzgón kívánta, bárha sose indult volna útnak. Legszívesebben hanyatt-homlok elmenekült volna, de még csak ezt sem tehette, mert lomhán lépegető tehenére kellett vigyáznia.

De egyszer csak megszólalt az öreg:

– Hová igyekszel a tehénnel, jó ember?

– A corki piacra – felelte Mick fogvacogva.

– El akarod adni? – tudakolta az idegen.

– Eladom, ha megveszik – mondta Mick.

– Eladnád-e nekem? – kérdezte az idegen.

Mick nem tudta, mit feleljen. Cseppnyi bizalma sem volt a kis öregben, de félt tőle, és nem mert ellenkezni vele.

– Mit adnál érte? – nyögte ki végre.

– Ezt, ni! – felelte az öreg, és köpenye alól előhúzott egy üres flaskát.

Mick, akármennyire ijedt volt is, elnevette magát.

– Csak neved, barátom, ha éppen nevetnéked van–
mondotta a kis ember. – De annyit mondok, hogy ez a palack
sokkalta többet ér, mint a tehened!

Mick csak nevetett.

– Bolondnak nézel engem? – kérdezte. – Csak nem képzeled,
hogy ezt a jól tejelő, szép tehenet odaadom egy üres flaskáért!

– Hallgass a szavamra – felelte az öreg –, máskülönben még
megbánod a végén!

– Ugyan miért bánnám meg? – szólt Mick. – Hogy fizessem ki a
föld bérét ezzel a flaskával? Pénz kell nekem, nem ilyen haszontalan
holmi!

– Márpedig én azt mondom neked, hogy ennek a palacknak több
hasznát veszed, mint akármennyi pénznek. Utoljára mondom, Mick
Purcell: fogadd el, és add érte cserébe a tehenedet!

„Vajon honnan tudhatja a nevemet ez az ismeretlen?” – gondolta
magában megdöbbenően Mick.

Az idegen folytatta:

– Honnan tudod, hogy ez a tehén egyáltalában eljut-e a corki
piacra? Hogy nem fordul-e fel útközben? Aztán vajon bizonyos-e,
hogy jó árat kapsz a tehenedért? És az vajon nem eshetik meg,
hogy hazafelé jövet útonállók támadnak meg és elveszik a
pénzedet?

Mick meghökkent.

– Van valami igazság abban, amit mondasz, uram – felelte. – És
ha bizonyosan tudnám, hogy az a palack csakugyan olyan értékes,
amilyennek mondasz, egy pillanatig sem haboznék, ámbár sosem
szerettem az üres palackokat, és mihelyt kiittam belőlük a bort, el is
hajítottam őket.

– Hidd el, nem hazudtam – szólt az idegen. – Ha elfogadod a
palackot: gazdag leszel, ha visszautasítod: holtig koldus maradsz,
gyermeked nyomorúságban nevelkednek, feleséged előbb-utóbb
belepusztul a nélkülözésbe. Válassz hát, Mick Purcell, dönts a
sorsodról!

Mick töprengve, habozva állt a domb tövében, nem tudta, mitévő
legyen. De aztán hirtelen elhatározással megragadta a flaska
nyakát, és így szólt:

– Vidd a tehenet, és ha hazudtál: a szegények átká legyen rajtad és maradékaidon!

– Rajtam nem fog sem az átkod, sem az áldásod – telelte az idegen –, és nem is adok semmit az effélére. Hanem azt magad is tapasztalni fogod, még ma éjszaka, hogy igazat beszéltem. De persze, csak ha megteszed, amit mondok.

– Megteszem én! – ígérte Mick. – Mit kell tennem?

– Eredj haza, és ne vedd a lelkedre, ha a feleséged megharagszik, nagy lármát csap, és mindennek lehord. Te csak felelj szép csendesen. Takarítsd ki a szobát, a feleséged súrolja fel a padlót, terítse meg az asztalt, rendesen, csinosan, mintha ünnepre terítene. Akkor aztán fogd a flaskát, állítsd az asztalra, és mondd neki ezt:

*Rég nem ittam,
rég nem ettem!
Uccu, rajta,
mind a ketten!*

*Hordjatok fel,
uccu, rajta,
ételt, italt
az asztalra!*

– Miért kell azt mondanom, hogy „mind a ketten”? – kérdezte Mick. – Hiszen csak egy palackot kaptam tőled.

– Ne kíváncsiskodjál annyit! – felelte az idegen. – Ettől a perctől fogva gazdag ember vagy, Mick Purcell!

Azzal megfordult, és a tehenet maga előtt hajtva, elindult lefelé a dombról. Mick hazafelé vette útját. De nem állhatta meg, hogy még egyszer a tehene után ne nézzen. Hanem azt már sehol sem látta, s nem látta a furcsa öreget sem.

Gondosan az inge alá rejtette a becses portékát, és sietett, hogy minél előbb hazaérjen. Alig várta már, hogy kipróbálhassa a csodatevő flaskát. De azért egy kicsit szorongva gondolt arra, hogy micsoda fogadtatás várja otthon.

Estére érkezett haza. A felesége a tűzhely mellett üldögélt. Meglepve ugrott fel.

– Ó, Mick, hát már hazaérkeztél? Hiszen még el sem juthattál Corkba, nemhogy megjárhattad volna az utat! Mi történt veled? És hol a tehen? Talán eladtad valahol? Mennyit kaptál érte? Mi történt, beszélj gyorsan!

– Mindjárt, Molly, mindjárt, csak hagyd, hogy előbb egy kicsit kifújjam magam.

– Csak annyit mondj: eladtad a tehenet?

– Eladtam – felelte Mick.

– Hát akkor hol a pénz, amit érte kaptál?

– Várj egy kicsit, Molly, mondtam már, hogy ne faggass. Mindent megtudsz idejében.

– Hát ez meg miféle palack ott, az inged alatt? – kérdezte Molly. – Csak nem ittad el a tehen árát?

– Ej, dehogyis ittam! – felelte Mick.

S azzal letette a butéliát az asztal közepére, és így szólt:

– Ezt kaptam a tehenért.

– Micsoda? – kiáltotta az asszony. – Ezt kaptad a tehenért? Ezt az ócska, üres flaskát? Hát ezzel fizessük ki a föld bérét, ebből etessük a gyermekeinket?

– Nyughass már, Molly! Nem tudod te, hogy mire jó ez a palack!

– Hogy én nem tudom? – kiáltotta Molly. – Már hogyan tudnám! Arra, hogy a fejedhez vágjam!

S azzal megragadta a flaska nyakát. De Mick még idejében elvette tőle, és nagy óvatosan visszadugta az ingébe. Szegény Molly, mit tehetett egyebet, leült a lócára, és keserves könnyekkel siratta meg egyetlen tehenüket, amelyet ostoba férje egy haszontalan palackért elkótyavetyélt.

Mick megvárta, amíg felesége egy kicsit elcsendesedett, aztán nekifogott, és elejétől végig elmesélte kalandját. Molly, aki hitt is, nem is a tündérekben, manókban és más efféle szerzetekben, nagyot sóhajtott, majd fogta a söprűt, és nekilátott a takarításnak, a kis ember kívánsága szerint. Aztán fehér abrosszal megterítette a nagy asztalt.

Mick az asztal közepére állította a flaskát, nagyot fohászkozott és megszólalt:

*Rég nem ittam,
rég nem ettem!*

*Uccu, rajta,
mind a ketten!*

*Hordjatok fel,
uccu, rajta,
ételt, italt
az asztalra!*

Még be sem fejezte a varázsmondást, amikor két apró fickó bújt elő a palackból. Térültek, fordultak, s egy pillanat alatt finomnál finomabb ételekkel és italokkal rakták tele az asztalt. De nem ám holmi cserépedényekben tálalták fel az ünneplő estebédet, hanem drágakövekkel kirakott, súlyos arany- meg ezüstdálakban. Nem volt ilyen asztala még a királynak sem.

Az emberkék pedig dolguk végeztével visszabújtak az üvegbe.

Mick és felesége szólni sem bírt a meglepetéstől. Csak bámultak, és nem tudtak betelni a csodás látvánnyal. Szinte az éhségük is elszállt, s úgy érezték, egy falatot sem tudnának megenni, annyira sajnálták megbontani a királyi asztalt. Csak a gyerekek húzigálták az anyjuk szoknyáját, hogy: mi lesz már, miért nem eszünk, ha van mit?

– Gyere, Mick, üljünk le, és fogjunk hozzá – mondta végül Molly, aki hamarabb szedte össze magát, mint a férje. – Hiszen megéheztél az egész napi járás-kelésben.

– Látod, hogy nem csapott be a manócska, amikor rávett, hogy fogadjam el az üveget a tehénért! – nevetett Mick.

Az egész család asztalhoz telepedett. Pukkadásig jóllaktak valamennyien, pedig a felét sem ették meg annak, ami az asztalon kellett magát.

– Kíváncsi vagyok – mondotta Molly –, vajon előjönnek-e az üvegből azok a derék kis legények, hogy magukkal vigyék a maradékot meg az arany- és ezüstdálakat.

Vártak egy darabig, de az apró fickók csak nem bújtak elő.

– Úgy látszik, minden a mienk – mondta az asszony. – Akkor pedig úgy igaz, ahogy az öreg mondta: gazdag ember lett belőled, Mick Purcell!

Mick meg a felesége ezen a napon korán nyugovóra tért. Hamar ágyba dugták a gyermekeket is. De nem azért, mintha aludni akartak

volna, dehogyis! Csak szép nyugodtan meg akarták beszélni, hogy mit tegyenek másnap, el akarták tervezni a boldog jövőjüket. Megbeszélték, hogy eladják a szép arany meg ezüst asztali holmit, és földet vesznek az árából.

Mick reggel elment Corkba, jó pénzért eladta a drága tálakat, kifizette a tartozását az uraságnak, földet, szekeret, lovat vásárolt a maradékért. Nem leplezhette sokáig a gazdagságukat, pedig szerette volna, ha a flaska titka titok marad.

De hiába szerette volna. Egy napon meglátogatta őket az uraság, és kérdezősködni kezdett, hogy honnan származik Mick Purcell gazdagsága.

– Nemrégén még a föld bérét is alig tudtad kifizetni – mondotta. – Most pedig majd fölvet a jó mód! Mitől gazdagodtál meg ilyen hirtelen? – faggatózott. – Talán bizony kincset találtál?

Egy darabig húzódozott Mick, nem akarta megmondani az igazat, de a végén bevallotta, hogyan jutott a bűvös flaskához.

Erre így szólt a földesúr:

– Add el nekem ezt a palackot, annyi pénzt adok érte, amennyit kívánsz!

– Dehogy adom! – felelte Mick. – Nincs nekem szükségem pénzre!

– Odaadom a kastélyomat is ráadásnak – mondotta a földesúr, mert nagyon szerette volna megszerezni a csodaflaskát.

– Kis ár az ezért a kincsért – felelte Mick.

– Nem bánom, legyen a tiéd birtokom, minden jobbágyom, csak ezt a palackot add nekem!

Micket, hiába tökéltelte el magában, hogy semmi áron sem válik meg a flaskától, most mégis elfogta a nagyravágyás.

„Gazdag vagyok, nincs szükségem több pénzre – gondolta magában. – De ha az az ősi birtok az enyém lesz, a végén még talán lovaggá is üt a király, és éppúgy megsüvegelnek az emberek, mint az eddigi földesurat. Többet ér az uraság, mint ez a flaska!”

Odaadta a palackot a földesúrnak.

De az, mihelyt a markában érezte a drága holmit, nagyot nevetett:

– Csak nem képzeled, hogy igazán neked adom a birtokomat, az ősi kastélyomat? Enyém a flaska, te pedig magadra vess, amiért

hagytad, hogy lóvá tegyenek!

Azzal elvonult, kezében a palackkal. Mick meg a felesége megnyúlt arccal nézett utána. Most ott álltak a palack nélkül, abból kellett megélniük, amijük maradt.

Ez sem volt éppen kevés. Meg is élhettek volna belőle tisztességesen, ha közben nem szokták volna meg a könnyű életet, és nem szórták volna gondolkozás nélkül a pénzt. Hosszú volna elmondani a történetet: elég az hozzá, hogy Mick és családja nemsokára teljesen elszegényedett. Végül már nem maradt csak egy öreg tehenük. És eljött az a szomorú nap, amikor Mick ismét felkerekedett, hogy az utolsó tehenét a corki piacra hajtsa, eladni. De Mick csendesen reménykedett szívében: hátha ismét összehozza a jósort a kis öreggel.

Éjszaka indult el hazulról, s hajnalodott, amikor elérte a dombtetőt. A völgy mélyén még lomha köd aludt. A nap lassan emelkedett felfelé az égen, és Mick lábánál egy pacsirta rebbent fel alacsony fészkeből.

Egyszer csak megszólal mögötte egy jól ismert hang:

– Megint itt vagy, Mick Purcell! Mi járatban vagy?

Mick hátranézett. Hát ki áll ott? A kis öregember.

– Be jó, hogy itt talállak, uram! – kiáltotta fel Mick. – Tudd meg, hogy gazdag ember voltam a te jóvoltodból, amíg könnyelműen el nem tékoztam, amit tőled kaptam. Nincs véletlenül még egy csodatevő palackod? Éppolyan szükségben vagyok, mint akkor régen, és megint szívesen eladnám neked a tehenemet.

– Áll az alku! – mosolygott az öregember. – Flaskám ugyan nincs több, de van egy jó öblös poharam. Ha hazatértél, tedd az asztal közepére, és mondd el ezt a varázsverset:

*Hahó, manók
a pohárban!
Gyertek elő
mind a hárman!*

*Fel, munkára,
gyorsan, hahó!
pohárlakó*

három manó!

– Köszönöm, uram! – hálálkodott Mick.

– Szívesen, Mick Purcell! Hanem most elbúcsúzom tőled, mégpedig örökre. Rám többé ne számíts.

– Minden jót, uram – mondotta Mick –, és sok szerencsét kívánok! – Ennek a dombnak pedig, amelyen találkoztunk, mától fogva „Jó Manó Dombja” legyen a neve, és sok szerencsét mindenkinek, akinek erre visz az útja!

Sietett Mick, ahogy csak tudott, hogy drága poharával mielőbb hazaérjen. Már messziről meglátta Mollyt az udvaron, és vidám hangon kiáltotta neki:

– Találkoztam az öreggel, kaptam tőle egy varázspoharat, most már minden jóra fordul!

– Igazán? – kiáltotta Molly örvendezve. – Mégiscsak szerencsés ember vagy te, Mick Purcell!

Gyorsan kitakarított, rendet csinált a szobában. Mick pedig megilletődve, ünnepélyesen az asztal közepére helyezte a bűvös poharat, és elkiáltotta magát:

*Hahó, manók
a pohárban!
Gyertek elő
mind a hárman!*

*Felt munkára,
gyorsan, hahó!
pohárlakó
három manó!*

Egy szempillantás alatt három manó ugrott ki a pohárból, mindegyik akkora, mint egy-egy óriás. Egy-egy hatalmas furkósbot volt kezükben, ütni-verní kezdték Micket meg a feleségét. Csak akkor hagyta abba a három kegyetlen behemót, amikor már az egész család összetett kézzel esedezett irgalomért. Akkor aztán kapták magukat, és visszabújtak az üvegbe.

Mick meg a felesége fájós tagjait tapogatva, nagy keservesen feltápáskodott a földről. De Mick egyszerre csak a homlokára

csapott. Azután a hóna alá dugta a poharat, kirohant a házból, és meg sem állt a földesúr kastélyáig.

Éppen nagy vendégség volt a földesúrnál. Az ajtónálló inas be sem akarta bocsátani Micket, de az annyira erősködött, hogy fontos dologban akar beszélni az urasággal, hogy a szolga végül is bement, és kihívta a gazdáját.

– No, mit akarsz? – kérdezte Micktől barátságtalanul az uraság.

– Csak azt, uram – felelte Mick –, hogy szereztem egy bűvös poharat, és szívesen elcserélném a flaskáért.

– Az a kérdés – mondta a földesúr –, van-e olyan jó, mint a másik.

– Sokkal jobb, uram! – felelte Mick. – Ha akarod, be is mutathatom mindjárt, itt az urak és asszonyságok szeme láttára.

– Az jó lesz. Gyere velem.

A földesúr bevezette Micket egy pompás vendégfogadó terembe. Ott állt egy magas polcon a csodatevő flaska.

– No – mondotta a földesúr –, hadd látom, mit tud az a pohár!

Mick az asztal közepére állította a poharat, és megtanította a földesurat a varázsversre. Az pedig rákezdte:

*Hahó, manók!
a pohárban,
Gyertek elő
mind a hárman!*

*Fel, munkára,
gyorsan, hahó!
pohárlakó
három manó!*

Azon nyomban kiugrott a pohárból a három óriás, és furkósbotjával nekiállt püfölni a díszes társaságot. Csakhamar a földön hempergett mindenki: a földesúr, a kényes urak és dámák, a belső cselédek és inasok. Volt is jajveszékelés, sikoltozás, ordítozás, káromkodás, hogy olyat még nem hallottak a kastély falai.

A földesúr végül könyörgőre fogta a dolgot.

– Állítsd meg már ezt a három ördögöt, Mick Purcell! – kiáltotta.

– Addig nem, amíg vissza nem adod a palackot, amelyet kicsaltál tőlem! – felelte Mick.

– Visszaadom, visszaadom! – kiáltotta a földesúr. – Hiszen máskülönben még valamennyiünket agyonüt ez a három óriás!

Mick gyorsan inge alá rejtette a drága flaskót. A három óriás, mintha csak ezt várta volna, visszatakarodott a pohárba, és láthatatlanná vált. Mick fogta a poharat, sarkon fordult, és sietve hazatért.

Kell-e még folytatni a történetet? Ki-ki maga is elképzeli, hogyan gazdagodott meg újra Mick Purcell.

Mick és felesége még sokáig élt, de egyszer mégis elérkezett az ő idejük is. Akkor a varázsflaskát meg a varázspoharat gyermekeikre hagyták.

A két fiú azonban összeverekedett az örökségen, és verekedés közben szétörte a flaskát is, a poharat is. Megbánták alaposan, mert hiába mászták meg apjuk példájára a Jó Manó Dombját, a kis öreg nem mutatkozott meg előttük. De a domb örökké megőrzi a bűvös flaska meg a varázspohár emlékét, és ez a különös történet is fennmarad, amíg csak lesznek emberek, akik elmesélik gyermekeiknek.

DICK FITZGERALD ÉS TÜNDÉRFELESÉGE

Valamikor régen, egy szép nyári hajnalon, amikor a nap éppen felkelőben volt, egy szegény halászlegény álldogált a smerwicki öböl partján, és csendesen pipázgatott. Dick Fitzgeraldnak hívták. Aranyló ezüstcsíkok futkostak a tenger színén, s a köd, akárcsak Dick pipájának füstje, gomolyogva szállt felfelé a völgyek mélyéből.

– Nincs szebb, mint az ilyen nyugodalmas, csendes nyári reggel!
– sóhajtott Dick. – Nem is hiányzik a boldogságomhoz más, csak egy kis pénz meg egy jó feleség!

Fennhangon gondolkozott. Megszokta a magányos beszédet, mert reggeltől estig egyedül halászgatott a tengeren, és este, ha hazatért, akkor sem várta senki a kunyhójában – és nemigen bírta ki, hogy naphosszat ne halljon emberi hangot!

– De hát hol kaphatna feleséget a magamfajta szegény halászlegény? – folytatta. – Mit tegyek, hogy egyszer már vége szakadjon ennek a nagy magányosságnak?

Tekintetét végigjárta az öböl mentén emelkedő sziklákon, mintha azoktól várná a feleletet. Hanem hát a sziklák, amelyek annyi mindent láttak-már, amióta ott ácsorognak a víz partján, most is hallgattak, konokul, komoran. Pedig bizony éppen azok a sziklák adhattak volna választ Dick Fitzgerald kérdésére ezen a szép, csendes nyári hajnalon!

Mert az egyik sziklán egy tündérszép leány üldögélt, és tengerzöld haját fésülgette. Nem sejtette, hogy a szikla tövében egy halászlegény álldogál.

Dick meglepetten bámulta a leányt. De nem sokáig. Mindjárt gyanította, hogy csak vízitündér lehet (ámbar eddigelé csak hírből ismerte ezeket a teremtményeket), és tudta azt is, hogy a vízitündérek egy kis varázssapka segítségével járnak fel a földre és merülnek le ismét a tenger fenekére. Ha valamiképpen elvesztik a sapkát, vagy ha valaki elcseni tőlük: tehetetlenné válnak, és ittrekednek az emberek világában.

Lábujjhegyen odasettenkedett hát, ahol a szép vízitündér a haját fésülgette, és látta is mindjárt, hogy csakugyan: ott hever mellette a varázssapka a sziklán, a keze ügyében. Dick a leány mögé lopódzott, és hirtelen felkapta a sapkát. A tündér meghallotta a neszt, gyorsan a varázssapka után nyúlt, de keze már csak a puszta sziklát érte.

Most vette csak észre a hableányka a halászlegényt. Ránézett, és sírva fakadt. Úgy rítt, olyan hangosan, vékonyan, keservesen, mint valami újszülött gyerek.

Dick Fitzgerald megsajnálta.

– Ne sírj, kincsem – vigasztalta –, nem bántalak!

De a tündérke csak sírt tovább. A válla rázkódott, a könnye végigcsorgott az arcán. Dick leült mellé, két kezébe fogta a tündérlány keskeny, fehér kis kezét.

– Hogy hívnak, galambom? – kérdezte. – Az én nevem Dick Fitzgerald, és ha tudni akarod: nagyon örülök, hogy rád találtam.

A leány mintha megvigasztalódott volna egy kevéssé, nem zokogott már olyan keservesen. Dick gyengéden átölelte a vállát, csókot cuppantott könnyes arcára.

– Felelj, kicsikém – unszolta –, ha ugyan értesz emberi nyelven.

A tündérlány Dickre tekintett, azután megszólalt:

– Igazán nem bántasz? Nem akarsz megenni?

– Megenni? – kiáltotta Dick. – Micsoda ostoba locsifecsi hal ültette a füledbe ezt az ostobaságot? Egy ember sem eszik vízitündért, én meg mind között a legkevésbé! Esküszöm azokra a szoknyákra, amelyek Dingle és Tralee között az asszonyok ládáiban tornyosulnak, hogy egyetlen ujjal sem nyúlok hozzád!

– Hát akkor mit akarsz tőlem? – kérdezte a tündérlány.

Dick Fitzgerald – aki éppen azon a reggelen töprenkedett, hogy miképpen juthatna kedvére való feleséghez – a szívére szorította kezét, és így válaszolt:

– Feleségül akarlak venni!

– De hát én nem vagyok földi leány! – felelte a tündér. – Nem szoktam a földi élethez, és nem is tudom, hogy az emberek befogadnának-e maguk közé. De meg aztán azt sem tudom, hogy igazán szeretsz-e.

– Jobban szeretlek, mint bárkit a világon! – kiáltotta a halászlegény. – És fogadom, itt, a mindent halló tenger, a mindent látó mennybolt színe előtt, hogy akár tetszik az embereknek, akár nem: a feleségem leszel!

Dick Fitzgerald őszintén beszélt, s nem is csoda! Hiszen a tündérleány szép volt, mint a tündérek általában, sokkalta szebb, mint a földi leányok. Hanem a halászlegénynek az tetszett rajta leginkább, hogy semmiben sem különbözött az emberektől, legfeljebb abban, hogy a haja nem volt sem szőke, sem barna, sem fekete, sem vörös, hanem halványzöld, mint a hajnali tenger – de hát ez igazán nem olyan égbekiáltó különbség.

És ámbár vízitündér volt, mégpedig – ez meglátszott rajta – nem is holmi közrendű fajta, nem mutatkozott sem rátartinak, sem finnyáskodónak. Pedig hát látnia kellett, hogy a kérője csak afféle halászlegény, aki mellett nem vár reá valami könnyű, gondtalan élet. Mégis ezt felelte:

– Szívesen leszek a feleséged, Dick Fitzgerald. Feltéve persze, hogy az apám is beleegyezik a házasságba.

– De nem engedem ám, hogy lemenj hozzá a víz fenekére, mert még rád parancsol, hogy maradj otthon.

– Nem kell nekem ahhoz lebuknom a tenger fenekére – válaszolta a sellő. – Megtudakolhatom én azt innen, a tenger partjáról is.

– Hát akkor tudakold meg, de minél hamarabb! – biztatta Dick.

A leány leszökölt a fvényre, ráhajolt a víz színére, és néhány szót suttogott maga elé. A halászlegény látta, hogy a halk szavak nyomán lágy fodrokat vet a tenger, s a fodrok sebesen gyűrűznek a tenger közepe felé. Azután elcsitult a víz, majd megint megfodrozódott: de akkor a tenger közepe felől a part felé futottak a gyűrűk a sima tengeren. A leány még mindig a víz fölé hajolt, mintha valami hangra fülelne, amelyet rajta kívül nem hall senki más.

Azután felemelkedett, és odalépett a halászlegényhez.

– Apám maga jön el, hogy beszéljen veled – mondta. – Mindjárt itt is lesz.

– Kicsoda a te apád, csillagom? – érdeklődött Dick.

– Igaz is! – felelte a tündér. – Hiszen még meg sem mondtam: az én apám a hullámok királya.

– Ez már beszéd! – kiáltotta Dick. – Valóságos királykisasszony lesz a feleségem! Szerencsés fickó vagyok, annyi szent! Hanem akkor tudd meg idejében, hogy az én házam otthon Gollerusban éppenséggel nem valami királyi kastély. Nincs abban egyéb bútor, mint egy hitvány szalmazsák, márpedig alig hiszem, hogy egy király leánya efféle nyoszolyához szokott.

– Ó, arra ne legyen gondod! – nevetett a Hullámkirály leánya. – Jó álmom van, elalszom én a szalmazsákon is. Ha pedig egyszer kedvem tartja, szólok a szolgálattelvő sellőknek, hogy hozzák fel a palotából a kagylóágyamat, a tengeri moszatból készült derékaljjal, dunnával, vánkosokkal... Hanem, úgy látom, apám már meg is érkezett.

A csendes víz hirtelen hullámot vetett, s egy magas, méltóságteljes férfi lépett a partra. Olyan volt mint a földi emberek, semmiben sem különbözött tőlük, legfeljebb abban, hogy bajusza meg a mellét verdeső széles szakála nem volt sem szőke, sem barna, sem fekete, de még vörös sem, hanem halványzöld, mint a hajnali tenger. Hínárból szőtt, hosszú, bokáig érő palást fedte a termetét, a fején ágas-bogas korállkorona piroslott.

A tündérleány elébe szaladt, és kézen fogva odavezette, ahol a halászlegény várakozott.

– Te vagy az a Dick Fitzgerald, aki feleségül kéri a leányomat? – kérdezte a vízikirály, miközben tetőtől talpig végigmérte a legényt.

– Én vagyok, felséges uram – válaszolta Dick –, ámbár meg kell mondanom, hogy amikor megkértem a kezét, sejtelmem sem volt arról, hogy egy ilyen hatalmas király leánya.

– A címre, rangra, vagyonra nem sokat adok – legyintett a király –, hiszen amúgy sincs olyan földi ember, akárha király is, aki összemérhetné erejét a tenger erejével, és nincs olyan földi kincs, amely felérne a tenger kincseivel. Hozzám képest minden ember gyenge és szegény. Éppen ezért minden kincsnél és hatalomnál többre tartom a becsületet, a bátorságot és a szívbéli jóindulatot, s a leányom azt mondja, hogy te mindhárom erényben nagyon is jeleskedel. Ezért hát, ámbár az igazat megvallva, másfajta férjet szántam neki, nem bánom: beleegyezem a házasságba.

– Hálásan köszönöm, király uram! – szólt a legény.

– Előbb azonban ki kell állanod egy próbát – folytatta a vízikirály.
– Van nekem még egy leányom, szakasztott olyan, mint ez, akit feleségednek választottál. Mindjárt itt lesz, s ha eltalálsz, hogy kettejük közül melyik az, akit szeretsz, rátok adom apai áldásomat. Ha azonban elvéted a dolgot, és a másik leányomat választod, akkor visszaviszem mind a kettőt tenger alatti palotámba, és még azt is megtiltom nekik, hogy errefelé úszkáljanak. Most pedig fordíts hátat egy percre!

Dick megtette, amit az öreg király kívánt.

„Ó, bárcsak jól választanék!” – fohászkozott magában.

A halászlegény hallotta, hogy mögötte megcsobban a víz, halk léptek csikordulnak a kavicson.

– Visszafordulhatsz! – kiáltotta a király.

Két leány állt a hullámok királya mellett, az egyik jobb felől, a másik bal felől, szakasztott egyforma mind a kettő: szép, mint a tündérek általában, sokkalta szebb, mint a földi lányok. A hajuk nem volt sem szőke, sem barna, sem fekete, de még vörös sem, hanem halványzöld, mint a hajnali tenger. A ruhájuk fehér volt s könnyű, mint a tenger habja – talán abból is készült.

Dick hol az egyiket nézte, hol a másikat, de egy szikrányi különbség nem sok, annyit sem fedezett fel rajtuk.

„Jaj, mi lesz most! – gondolta magában Dick. – Ha elvétem a választást, vége a szerencsémnek, megint magamra maradok.”

Már éppen be akarta vallani a királynak, hogy nem tud választani a vízileányok közül, és meg akarta kérni, engedje el ezt a nehéz próbatételt, amikor az egyik lány – az, amelyik a hullámok királyának bal oldalán állt – egy icipicit előbbre csúsztatva az egyik lábát. Olyan aprócska mozdulat volt, hogyha király észre sem vette. Igazság szerint más, mint a szerelmes Dick nem is vehette észre.

De hát Dick észrevette, és a szíve megtelt örömmel és hálával. Mert ebből a mozdulatból nemcsak azt találta ki, hogy melyik tündér a jegyese, hanem azt is, hogy a leány szereti őt, és őszinte lélekkel a felesége akar lenni.

Előrelépett hát, és rámutatott a király bal oldalán álló tündérleányra.

– Ez az én kedvesem! – mondotta.

A király bólintott.

– Jól választottál, fiam, én pedig szavamnak állok, neked adom a leányomat. És hogy ne szenvedjetez szükségzet, hozományt is adok: annyi tehenet, kecskét, lovat, disznót, amennyit egy lélegzetvétetre el tudsz számolni.

Dick nem értette mindjárt, hogy mit kell tennie.

– Kezdd bátran! – biztatta a menyasszonya. – Végy mély lélegzetet, és számolj gyorsan: egy, kettő, három, négy...

A halászlegény megszívta magát levegővel és nekikezdet:

– Egy, kettő, három, négy, öt, hat...

Elsőre egy tehen lépett ki a tengerből, a másodikra még egy, a harmadikra újra egy és a negyedikre, az ötödikre, a többire is egy-egy tehen.

Százig számolt Dick Fitzgerald, akkor kifogyott belőle a szusz. De addigra már száz cifra tehen állingált, böngött a parton – egész gulya.

– No, most végy még egy mély lélegzetet, és kezd előlről a számolást! – szolt a király.

Dick megint nekifogott:

– Egy, kettő, három, négy...

Az elsőre egy ló lépett ki a tengerből, a másodikra még egy és a harmadikra és a többire is egy-egy ló.

Százig számolt Dick, annál tovább nem bírta, egyetlen lélegzetre. De mire a végére jutott, száz tüzes paripa kapált, nyerített a fővényen – egész ménes.

– No, még egyszer! – bátorította a vízikirály.

A halászlegény megint számolt százig, s mire körülnézett, száz hízott disznó túrt, rőfögött a partmenti pocsolyában – egész konda.

– Kezd előlről! – buzdította a király. – Ne sajnáld, ha én nem sajnálom!

El is kezdte Dick Fitzgerald, és számolt megint százig. Mire a százat kimondta, száz hosszú gyapjas juh ugrált, bégetett a közeli réten – egész nyáj.

A nyomukban négy jól megtermett kutya ugrott ki a vízből, és loholva, csaholva terelni kezdte a sok ajándék állatot: az egyik a gulyát, a másik a ménest, a harmadik a kondát, a negyedik a nyáját.

Dick ijedten nézett utánuk.

– Sose féltsd a jószágodat! – szolt a vízikirály. – Otthon már várja az istálló, a karám, az ól: a tündéreim építették.

A halászlegény csak kereste a szavakat, hogyan köszönje meg a királynak ezt a sok szívességet.

– Éljetek békésen, boldogul! – felelte a király. Egyet azonban ne felejtsetek el: *az idő ki van mérve, és ha sokára is, de egyszer letelik!*

Hanem Dick Fitzgerald nemigen figyelte már, hogy mit beszél a király. Csak valamikor nagy sokára értette meg, hogy mit jelentettek ezek a szavak, éppen tíz esztendő múlva... De hát erről később lesz szó.

A vízikirály megcsókolta a leányát, és kézen fogva a másikat, eltűnt a hullámok között. Dick pedig elindult a mátkájával hazafelé.

Mire hazaértek Gollerusba, az állatok már mind ott bögtek, nyihogtak, rőfögtek, bégettek az istállókban, ólakban, karámokban, aklakban, ahová a kutyái; terelték őket. Dicknek meg a sellőnek nem maradt más dolga, mint hogy eleséget vessen nekik – s csodaképpen az is volt elegendő a ház körül.

Amikor elkészültek, így szólt a legény a menyasszonyához:

– Most pedig gyerünk a paphoz, kérjük meg, hogy adjon össze bennünket.

A pap, Fitzgibbon atya, örömmel fogadta Dicket, mert tudta, hogy a derék fiú már régóta keres magához illő feleséget. Figyelmesen megnézte a leányt, és szépnek, kedvesnek találta. Csak egyet furcsállt rajta: a haját.

– Mondd csak, leányom – kérdezte tőle –, mitől olyan halványzöld a hajad, mint a hajnali tenger? Efféle haját életemben sem láttam.

– Ahonnan én jövök – felelte a leány –, mindenkinek ilyen tengerzöld a haja, mint az enyém.

– Tulajdonképpen honnan jössz te, leányom? – kérdezte csodálkozva a pap.

– Nem máshonnan, mint a tenger fenekéről – válaszolta a leány.
– Eddig vízitündér voltam, de most a földön akarok megtelepedni.

A pap szörnyen elképedt, amikor ezt meghallotta.

– Vízileányt akarsz feleségül venni? – kiáltott Dick Fitzgeraldra. – Mi jut eszedbe? Isten ellen való vétek még az effajta gondolat is! Hiszen aki a vízben él, még ha emberi formája van is, csak valami halféle lehet! Vidd ki a partra, fiam, ezt a tengeri csodát, és vedd bele a vízbe, mert oda való!

– Nem nagyon értek az emberi dolgokhoz – szólt közbe a tündérleány –, mert csak rövid ideje járok a földön. Nem tudom, hogy errefelé igazán bűn-e az ilyen házasság. De azt mindenesetre tudnod kell, hogy a vízitündérek igen jóindulatú és hűséges természetű lények. És azt sem árt megtudnod, hogy én nemcsak afféle közrendű sellő vagyok, hanem a Hullámkirály leánya.

– Király vagy nem király – toppantott Fitzgibbon atya –, apád is csak afféle hal lehet, amilyen te magad vagy! Jobban teszed hát, leányom, ha önként visszamégy oda, ahonnan jöttél, és ott választasz hozzád illő férjet, a többi zöld hajú vízicsoda közül.

– Már megkértem a kezét az apjától – mondta Dick –, és a vízikirály nekem adta a leányát. Hozományt is adott vele: száz tehenet, száz lovat, száz disznót, száz juhot. Neked is szívesen juttatnék néhányat, atyám, ha összeesketrél minket.

– Ó, hát miért nem ezzel kezdted mindjárt? – kiáltott fel a pap. – Miért nem mondtad, hogy szegény halászlegényből egyszeriben gazdag emberré lettél a vízikirály jóvoltából? Mert ha így áll a dolog, csakugyan nem sértheted meg az apósodat azzal, hogy csak úgy kurtán-furcsán hazaküldöd a leányát, és visszautasítod a hozományt! Nem a tehenért, lóért, disznóért, juhért teszem, de igazán szívesen összeadlak ezzel a szép, kedves, zöld hajú leánnyal!

Tüstént megeskettette a fiatalokat, és a kezükbe nyomta a házasságlevelet. Azok pedig, kéz a kézben, hazamentek gollerusi házukba.

Attól fogva Dicknek nem volt több oka a búslakodásra. Szépecskén elégedélt feleségével a gulya, a ménes, a konda, a nyáj hasznából, volt tej, vaj, hús a háznál, amennyi csak kellett, még a piacra is jutott bőven. Nemsokára lebontották a rozoga kunyhót, és szép kőházat emeltek a helyébe.

De Dick minden gazdagságnál többre becsülte vízitündérből lett feleségét. Olyan jó asszony vált belőle, hogy nem volt párja egész Gollerusban. Keze alatt égett a munka, csak úgy ragyogott minden a háznál, és nap nap után olyan ebédet, vacsorát főzött, hogy abban nemcsak a földnek, hanem a tengerfenéknek is minden íze, zamata benne volt.

Egyszóval, Dick Fitzgerald boldog volt, s nem győzte áldani a szerencsáját, amely azon a szép nyári hajnalon a smerwicki öböl partjára vezérelte.

Tíz kerek esztendeig így élt együtt, szeretetben, békességben a vízisellő és az egykori halászlegény. Tíz esztendő elmúltával azonban egy napon, amikor déltájt hazatérőben volt a legelőről az állatokkal, látja ám Dick, hogy odahaza nem füstöl a kémény.

„Hát ez meg miféle dolog? – tűnődött meglepetten. – Talán csak nem feledkezett meg az ebédről az asszony?”

Amikor hazaért, várta, hogy a felesége, szokása szerint, elébe fusson a kapuhoz. De hiába várta.

Hangos szóval szólította. De hiába szólította. Bement a házba, végigjárta a szobákat, a konyhát, a fészert, a kamrát, még az istállókat, karámokat, ólakat is, kereste az asszonyt. De hiába kereste.

Átment a szomszédokhoz.

– Nem láttátok a feleségemet?

– De bizony láttuk – mondták a szomszédok. – A smerwicki öböl felé ment egy öregemberrel.

– Milyen volt az az öregember? – kérdezte Dick szorongva.

– Olyan volt, mint a többi öreg – felelték a szomszédok–, csak a haja meg a szakálla volt halványzöld, mint a hajnali tenger.

Dick mindjárt tudta, ki volt a látogató: nem más, mint feleségének apja, a vízikirály. Rohant az öböl partjára.

Senkit sem talált ott. Csendes volt a víz is, csak lassú, enyhe fodrok gyűrűztek a tenger közepe felé.

És Dick Fitzgeraldnak most egyszerre a fülébe csengtek a vízikirály szavai, amelyekre akkor – vagy tíz esztendő előtt – ügyet sem vetett:

„Az idő ki van mérve, és ha sokára is, de egyszer letelik!”

Most aztán megértette Dick Fitzgerald, hogy mit jelentett ez a titokzatos beszéd. Azt jelentette, hogy a vízikirály nem örökre adta neki a leányát, hanem csak kimért időre. Az idő letelt, s a vízikirály most visszavitte a leányát tenger alatti birodalmába.

Dick Fitzgerald leroskadt a fővényre, s tenyerébe temette az arcát.

– Mit tegyek? – kérdezte fennhangon, mert most, hogy újra egyedül maradt, megint csak nem tehetett mást, mint hogy a sziklákat, a tengert, a kék eget faggassa. – Hogyan szerezzem vissza a feleségemet? Mert nélküle semmit sem ér a ház, a ménes, a gulya, a konda, a nyáj, az egész gondtalan élet! Mit tegyék?

De a tenger, az égbolt, a sziklák, amelyek annyi mindent láttak már, s mindig megőrizték titkukat, most is hallgattak, konokul, komoran. És hallgattak másnap is, harmadnap is, hallgattak kerek tíz esztendőn keresztül, akárhányszor vallatta is őket Dick Fitzgerald.

Tíz esztendő után, egy szép nyári hajnalon, amikor a nap éppen kelőben volt, Dick Fitzgerald megint ott álldogált a smerwicki öböl partján. Aranyló ezüstcsíkok futkostak a tenger színén, s a köd gomolyogva szállt felfelé a völgyek mélyéből.

– Gyere vissza, feleségem! – kiáltotta Dick a nagy kék messzeségbe. – Gyere vissza, máskülönben a tengernek megyek utánad!

S ekkor a csendes víz hirtelen hullámot vetett, és a tengerből előbukkant Dick Fitzgerald tündérfelesége. De nem lépett ki a partra, hanem ott állt meg, nem messze, a sima víz színén. Tengerzöld haja a vállára omlott. Lágyan, szeretettel nézett a férjére, és lágy volt a hangja is, amikor megszólalt.

– Szólítottál, s én eljöttem hozzád, Dick Fitzgerald.

– Tíz éve várlak! – kiáltotta a férfi. – Ne várass hát tovább, gyere ki a partra, mert én nem tudok a vízen járni, mint te!

– Nem mehetek, Dick Fitzgerald! – felelte az asszony. – Mert nálunk az a törvény, hogy a vízilányok legfeljebb tíz esztendeig élhetnek a földön.

– El akarsz hagyni? – kérdezte fájdalmasan a férfi, s könnyek öntötték el a szemét. – Csak azért mutatkoztál meg előttem, hogy azután megint eltűnjél a vizek mélyén?

– Bizony, azért! – felelte a tündér. – S ezen nem segíthetek.

– Tudd meg, hogy akkor én is a tengerbe vetem magam! – válaszolta Dick. – Eddig is csak az a reménység tartott életben, hogy egyszer visszatérsz hozzám. S azzal kétségbeesésében nekirohant a tengernek. Hanem – csodák csodája! – nem merült el a vízben, úgy járt, futott rajta, akárcsak a szárazon. A tündér feléje tárta a két karját, megölelte, megcsókolta.

– Gondold meg, mit cselekszel! – intette. – Otthon, Gollerusban szép házad van, az istállókban, karámokban, ólakban száz meg száz lovad, tehened, disznód, juhod! Feleséget is kaphatsz, nem egyet, igazi földi leányt: akármelyik szívesen választ férjéül egy ilyen szép szál férfiembert, aki méghozzá gazdag is! Jó életed volna a földön, s engem lassacskán elfelejtenél. Gondold meg, Dick Fitzgerald!

– Nem kell nekem gazdagság, nem kell nekem más feleség! – felelte Dick. – Veled maradok, akár a földön, akár a vizek mélységeiben!

– Akkor hát gyere velem! – szólt az asszony. – Apám, anyám, húgom szívesen vár odalent.

Abban a pillanatban szétnyíltak a hullámok, és Dick Fitzgerald, tündérfeleségével együtt, elmerült a tenger mélységeiben.

Gollerusban sokan azt tartották, hogy Dick bánatában a tengerbe ölte magát a felesége után. De akadtak néhányan, nem is kevesen, akik mosolyogva legyintettek a szóbeszéd hallatára, és így szóltak:

– Dehogyan halt meg Dick Fitzgerald! Boldogan él odalent a zöld derengésben kettecskén a tündérfeleségével. Takaros kis kagylóházban laknak, estelente pedig kéz a kézben sétálgatnak a tengerfenék sima fövényén, és a fürge, színes halacskák énekét hallgatják a susogó, zöld hínárerdőben – mert hát odalent, a vizek mélyén a halak szakasztott úgy csivognak, énekelnek, mint itt a földön a fürj, a cinke, a rigó a susogó, zöld lombok között...

TENGERJÁRÓ MAELDUIN

Volt egyszer Owenaght törzsében egy híres-nevezetes ember, Allil Ocar Agának hívták. Egy napon, amikor egyedül időzött a házában, egy csapat kalóz kötött ki a tengerparton. Birtokára rontottak, tűzzel-vassal dúlták a majorját. Allil a dooclone-i templomban keresett menedéket előlük; a rablók azonban rátörtek, megölték, és rágyújtották a templomot.

Nem sokkal azután, hogy Allilt meggyilkolták, feleségének kisfia született. Édesanyja a Maelduin nevet adta neki, és mert féltette a kalózoktól, s születését titokban akarta tartani, elvitte testi-lelki barátnőjéhez, az ország királynéjához. A királyné gondjába is vette a gyermeket, mintha csak a saját édes fia volna, és együtt nevelte a királyfiakkal.

Telt-múlt az idő, Maelduin ifjúvá serdült, és mindenki ámult a kiválóságán: nemes szívéen, nagylelkűségén meg ügyességén és bátorságán a vitézi játékokban.

Egyszer, egy ilyen játék közben egyik társa irigykedni kezdett Maelduinra.

– Mégiscsak szégyen – bökte ki a titkot –, hogy minden viadalban legyőz minket egy sehonnai legény, akinek még az apját meg az anyját sem ismeri senki!

Maelduin tüstént kiállt a játékból. Mindedig abban a hiszemben élt, hogy Owenaght királyának a fia. Fölkereste hát a királynét; attól aztán megtudta, hogy az ő édesapja Allil Ocar Aga volt. Erre fölkerelkedett, s elindult apja birtokára. Vele tartott három tejttestvére, a három királyfi is, akikkel együtt nevelkedett; ezek éppoly szép és nemes ifjak voltak, akár csak ő. A hajdani birtok népe nagy örömmel fogadta fiatal gazdáját, s elhalmozta hódolatának és szeretetének jeleivel.

Történt egyszer, hogy Maelduin és barátai kődobálásban vetekedtek a dooclone-i templom kertjében, s az egyik éles nyelvű legény azt mondta neki:

– Bizony, illendőbb volna bosszút állnod édesapádért, mintsem köveket dobálnod elszenesedett csontjaira.

– Ki ölte meg Allil Ocar Agát? – kérdezte Maelduin.

– Rablók – válaszolta a legény. – Itt, ebben a templomban égették el; és még ma is vígan vitorláznak ide-oda a tengeren a flottájukkal.

Maelduin kiejtette a követ a kezéből, magára kanyarította köpenyét, és fölcsatolta pajzsát. Ment egyenest egy druidához, tanácsot kérni tőle, hogyan induljon bosszúra a tengeri rablók ellen. A druida utasítása szerint terebélyes nagy csónakot épített, s beleültette hatvan legjobb vitézét, köztük két kedves barátját, Diurant és Germant. Azon a napon, amelyet a druida az indulásra kitűzött, nekivágtak a tengernek.

Alighogy a parttól eltávolodtak, három alak tűnt föl, Maelduin három tejtestvére; föl-le szaladgáltak, integettek, s kiabáltak Maelduinak: forduljon vissza, vegye csónakjába őket, mert ők is vele akarnak menni.

– Nem fordulunk vissza, és nem jöhettek velem – felelte Maelduin –, mert kerek számban együtt van a legénységünk.

– Hát ha nem fordultok vissza értünk – kiáltották a királyfiak –, addig úszunk utánatok, amíg csak a tengerbe nem fulladunk!

Azzal a vízbe ugrottak, s úszni kezdtek a csónak után.

Maelduin ahogy ezt látta, megállította a hajót, és fölvette őket, nehogy a tengerbe fúljanak.

Hajóztak egész nap, egész éjjel s még a rákövetkező napon is, míg csak rájuk nem sötétedett. Akkor, úgy éjfél tájban, két kopár kis szigetet pillantottak meg; két nagy ház állt rajtuk, nem messze a parttól. Ahogy közelebb eveztek, vidám zenebonát, harsány nevetgélést hallottak; a mulatozók lármájába bele-bele rivallt a hőstetteikkel dicsekvő harcosok hetvenkedése. Ők csónakjukból fülüket hegyezve figyelték a nagy zsinatolást. Egyszer csak az egyik harcos azt mondja a másiknak:

– Tudd meg, hogy én nagyobb vitéz vagyok nálad! Én öltem meg Allil Ocar Agát, én gyújtottam rá a Dooclone-t; de még eddig senki nem mert bosszút állni miatta rajtam!

Maelduin éppen ki akart kötni, hogy rárontson a tivornyázó kalózokra; ám ekkor hirtelen hatalmas vihar tört ki, dühöngött egész éjszaka, dühöngött egy ideig még másnap is, kisodorta őket a nyílt tengerre, úgyhogy eltűnt szemük előtt a két sziget, elenyészett

minden szárazföld, és azt sem tudták, hová úzi, merre hajtja őket az orkán. Akkor Maelduin azt mondta:

– Vonjátok be a vitorlát, húzzátok be az evezőket, hadd vigye a szél a csónakot, amerre akarja.

Majd tejtestvéreihez fordult.

– Ez a baj azért szakadt ránk, mert fölvettelek benneteket – mondta. – Ezzel megszegtem a druida parancsát; ő ugyanis meghagyta, hogy kereken hatvan emberrel keljek útra...

A Nyugati-óceán ismeretlen vizein hajóztak; szigetek bukkantak föl előttük és a szigeteken csodák, amilyeneket emberi szem még nem látott: csikónagyságú kacsák, óriási almafák, átlátszó testű, belső tűztől izzó állatok és különös madártojók. Hosszú-hosszú ideig eveztek, aztán egy napon minden készletük kimerült, s nem volt többé sem ételük, sem italuk; amellet a hőségtől is sokat szenvedtek az izzó nap alatt, és szájukon-orrukon kiütött a tengervíz sója. Sziget tűnt föl végre előttük a látóhatáron; hatalmas palota állt rajta. Körülötte magas, hófehér fal, egy mákszemnyi folt, egy hajszálnyi repedés nélkül, akárha porcelán volna, vagy egyetlen mészkősziklából faragták volna ki, s a tenger felé eső részén olyan magasra nyúlt, hogy szinte a felhőket karcolta. A bástya kapuja tárva-nyitva volt; odabent szép, hófehér házakat lehetett látni körben egy palotaudvar körül, s valamennyi ház erre az udvarra nyílt. Maelduin társaival bement a legnagyobbik házba; szobáról szobára haladtak, de sehol egy teremtetett lelket sem találtak. Végül a legutolsó és legszebb helyiségben egy kiscicát leltek: egy sereg alacsony, szögletes márványoszlopocska közt játszadozott, mégpedig úgy, hogy egyikről a másikra ugrált.

Ahogy az emberek a terembe léptek, a cica egy pillanatra fölneézett, de aztán nyomban visszatért a játékához, és többé nem törődött velük. Ők káprázva néztek körül, mert a falon, egyik ajtóféltől a másikig, három sorban csodálatos drágaságok sorakoztak. Fölül egy sor arany és ezüst melltű, hegygel a falba szúrva, gombjával kifelé; középütt egy sor arany- és ezüstcsat; alul egy sor kard, arany és ezüst markolattal. Körös-körül tiszta fehér, gazdagon díszített heverők s előttük asztalok, megrakva mindenféle jóval, az egyiken főtt ökör, a másikon sült disznó és öblös ivótülkök, színültig jóféle mámorító sörrel.

Maelduin megkérdezte a cicától:

– Nekünk terítették ezt a lakomát?

A macska meghallotta a kérdést, abbahagyta a játékát, ránézett, aztán megint csak tovább ugrált oszlopocskáról oszlopocskára. Maelduin pedig szólt embereinek, lássanak hozzá, mert a lakomát nyilván számukra terítették. Nekiültek hát, s ettek-ittak, míg csak el nem teltek; mikor jóllaktak, végigdőltek a heverőkön, és aludtak egyet.

Jól kialudták magukat, aztán hordóba öntötték a maradék sört, és összegyűjtötték az ételmaradékot, hogy magukkal vigyék. Ahogy fölcihelődtek, idősebbik tejttestvére odaszólt Maelduinnak:

– Ne vigyek el egy ilyen csatot emlékebe?

– Semmi szín alatt se! – felelte Maelduin. – Éppen elég, hogy enni kaptunk, és kipihenhattuk magunkat itt. Ne vígy magaddal semmit, mert egészen bizonyos, hogy van valahol valaki, aki őrzi ezt a házat.

A királyfi azonban elengedte a füle mellett Maelduin intelmét: leakasztotta az egyik csatot, és zsebre dugta.

Csak hogy a macska utána ment, és az udvar közepén utolérte. Ráugrott; úgy fúródott belé, mint egy zizzenő, villanó nyílvessző, átnyilamodott a testén, s egyetlen szempillantás alatt elhamvasztotta. Aztán visszatért a szobájába, fölugrott az egyik oszlopocskára, és megült rajta mozdulatlanul. Maelduin fogta a csatot, visszament vele, a macska elébe járult, néhány engesztelő szót szólt hozzá, és visszatette a csatot a helyére. Aztán összeszedte tejttestvére hamvát, s a partról a tengerbe szórta. Majd csónakjukba szálltak, és elveszített társukat siratva folytatták útjukat.

Új meg új szigetek mellett haladtak el, s új meg új csodákat láttak. Az egyik szigeten nagy tömeg ember nyüzsgött; folyton-folyvást sírtak, jajongtak. Maelduin középső tejttestvére partra szállt itt, de alighogy a szigetre lépett, ő is sírni, jajgatni kezdett; elvegyült a zokogó tömegben, és többé nem is akadtak a nyomára.

Sok egyéb csodát is tapasztaltak, mígnem egy különös tengerre értek: híg és átlátszó volt, akár a köd, s lent a fenekén dúsgazdag vidéket láthattak, pompás, erdők-berkek szegélyezte birtokokkal. De az egyik fán egy iszonyatos, vad szörnyeteg kuporgott; egyszerre

csak rávetette magát egy ökröcsordára, és elnyelte a legkövérebb ökröt.

Erre nagy félelem fogta el őket, és sietve továbbvitorláztak.

A következő sziget igen nagy volt. Egyik felén magas, sima, hangafüves hegy, másik fele pázsitos síkság. A part közelében keményen megerősített, faragványokkal, drágakövekkel ékes, terebélyes kastély. Maelduinék kikötöttek, a kastélyhoz mentek, és hogy kipihenjék magukat, leültek az út mentén egy padra. Ez az út a bástyakapun át a kastély udvarába vezetett. A kapu nyitva volt, úgyhogy a padról jól beláttak az udvarba, ahol egy csapat gyönyörű fiatal lány járt-kelt.

Mikor már egy ideje ott üldögéltek, egyszerre csak egy lovas bukkant föl a távolban; sebesen ügetett a kastély felé, s ahogy a közelükbe ért, láthatták: pompás öltözetű, szép fiatal nő. Suhogó kék selyemköntöst viselt, vállán ezüstsujtásos bíborköpönyeg, kesztyűje aranyhímes, lábán feszes, skarlátszínű topán. Az egyik lány elébe jött, kantáron fogta a lovat, ő meg leszökkent róla, és bement a kastélyba.

Kisvártatva egy másik lány tűnt föl a kapuban; Maelduinhoz és társaihoz lépett.

– Üdvözöllek benneteket a szigeten – mondta. – Jöjjetek a kastélyba; a királyné küldött, hogy hívjalak; várja, hogy elébe járuljatok.

Kövezték a lányt a kastélyba. A királyné szívesen fogadta, aztán egy nagy terembe vezette őket. Ott gazdag lakoma várt rájuk, s ők jó étvággal telepedtek a dúsan terített asztalokhoz. Maelduin elé válogatott ételekkel rakott tányért és zamatos borral töltött kristálykelyhet tettek; a többiek hármanként kaptak egy-egy ivókupát s egy-egy tányért, három adag étellel. Miután torkig ették-itták magukat, végigdőltek a kényelmes, puha heverőkön, s másnap reggelig egyfolytában aludtak.

Reggel a királyné így szólt Maelduinhoz és társaihoz:

– Maradjatok nálunk, ne kóboroljatok tovább az óceánon szigetről szigetre. Itt vénséget, betegséget soha nem értek; itt örökre olyan fiatalok maradtok, amilyenek most vagytok, és csupa öröm, csupa gyönyörűség lesz az életetek.

– Mondd el nekünk – kérte Maelduin –, ti hogy s mint éltek itt.

– Azelőtt az én jóságos férjem-uram uralkodott ezen a szigeten – felelte a királyné –, s ezek a szép ifjú leányok, akiket itt láttok: ezek a gyermekeink. Hosszú országlás után meghalt, és mert nem hagyott maga után fiúörököst, most én vagyok a sziget királya. Minden áldott nap kilovagolok a nagy síkságra, hogy igazságot szolgáltatassak népemnek, és bírászkodjam perpatvaraikban.

– Most is magunkra hagysz bennünket? – kérdezte Maelduin.

– El kell mennem – felelte a királyné –, el keli mennem, hogy igazságot osszak népemnek. De ti csak maradjatok a kastélyban, míg este vissza nem térek; semmi munka, semmi gond nem fog háborgatni.

A három téli hónapra ottmaradtak a szigeten, és Maelduin társai három hosszú évnek érezték ezt a három kurta hónapot, mert szívükben heves honvágy támadt. Mikor a harmadik hónap is letelt, egyikük így szólt Maelduinhoz:

– Eleget időztünk már itt; miért nem térünk haza szülőföldünkre?

– Ostobaság, amit beszéltek – válaszolta Maelduin. – Apám gyilkosait úgysem találjuk meg, s otthon sosem lesz jobb sorunk annál, amilyen itt van.

Társai azonban nem érték be ezzel a felelettel, és zúgolódni kezdtek.

– Nyilvánvaló – mondták –, hogy Maelduin beleszeretett a sziget királynéjába. Rendben van: maradjon itt; mi azonban minél előbb haza akarunk térni.

Ám azzal, hogy ő egymaga ottmaradjon, Maelduin sehogy sem értett egyet; azt mondta, inkább velük megy ő is.

Egy szép napon, nem sokkal ezután megvárták, míg a királyné szokása szerint kilovagol a nagy síkságra, igazságot szolgáltatni népének; akkor sietve útra készítették hajójukat, és nekivágtak a tengernek.

Alighogy a kikötőt elhagyták, sebes vágatással ott termett a királyné. Láta, mi történik; kastélyába sietett, majd hamarosan visszatért, kezében egy fonálgombolyaggal. A partra lépett, ujja tekerte a fonál végét, és a gombolyagot a csónak után hajította.

Ahogy a gombolyag elröpült a csónak fölött, Maelduin utánakapott, s az nyomban odaragadt a tenyeréhez. A királyné szép lassan húzni kezdte a szálát, és visszavontatta vele a csónakot a

kikötőbe, ugyanoda, ahonnan az imént útra keltek. S meg is mondta Maelduinéknak, amikor kiszálltak: ahányszor csak elszöknek, mindig akad majd valaki a csónakban, aki a labdáját elkapja.

Így hát nagy kelletlenül még kilenc hónapot a szigeten töltöttek. Mert valahányszor kereket akartak oldani, a királyné mindig utánuk hajította a gombolyagot, és Maelduin mindig elkapta, s minden ugyanúgy történt, mint az első alkalommal.

A kilenc hónap elteltével az emberek tanácsot tartottak, s azt mondták:

– Most már tudjuk, hogy Maelduin nem akarja elhagyni a szigetet, mert tiszta szívből szereti a királynét, és valahányszor meg akarunk szökni, elkapja a gombolyagot, hogy újra visszakerüljünk a kastélyba.

– Legközelebb nyúljon másvalaki a gombolyagért – felelte Maelduin. – Meglátjuk, annak is hozzáragad-e a tenyeréhez.

Ebben meg is egyeztek, s a legközelebbi kedvező alkalommal megint nekivágtak a tengernek. Alighogy a parttól egy kicsit eltávolodtak, megint megjelent a királyné, megint utánuk dobta a gombolyagot. Most nem Maelduin nyúlt érte, hanem a legénység egyik vitéze, de annak is éppoly szorosan odaragadt a tenyeréhez; a királyné pedig kezdte visszavontatni a csónakot a kikötőbe. Hanem akkor Diuran kirántotta kardját, nagyot suhintott, és a vitéz keze gombolyagostul a tengerbe hullott. A többiek nagy vígan nekirugaszkodtak az evezőknek, és a csónak sebesen suhant ki a nyílt tengerre.

A királyné, ahogy ezt látta, keservesen sírni-jajgatni kezdett, haját tépte, kezét tördelte fájdalmában, s vele sírtak-jajgattak, vele tördelték kezüket a lányai is, hogy az egész kastély csak úgy visszhangzott a nagy sírás-rívástól. De a vitézek csak annál keményebben forgatták az evezőket, és a csónak csak annál gyorsabban távolodott. Így menekültek meg erről a szigetről.

A következő, melyen kikötöttek, minden eddiginél nagyobb volt. Egyik felét hatalmas tiszafa- és tölgyfaerdő borította, másik felében, nagy síkság közepén, kis tó csillogott, és szerte a szigeten népes juhnyájak legelésztek. Itt ütöttek tanyát, és néhány napig juhhúson éltek.

Egyszer, ahogy egy dombon ültek, és a tengert nézték, valami fekete felhőfélét pillantottak meg; délkeleten tűnt föl, és lomhán közeledett feléjük. Ahogy nőttön nőtt, s ahogy jobban szemügyre vehették, elrémülve észlelték, hogy nem felhő az, hanem egy óriási madár: tisztán látták már, ahogy lassan, nehézkesen föl-le csapkod a szárnya. Elérte a szigetet, letelepedett a tavon túl egy halomra, s a vitézek alaposan megijedtek, mert azt hitték: a madár, ha észreveszi, karmába kapja és valahová a tengeren túlra ragadja őket. Fák alá, szirthasadékokba rejtőztek hát, és váltig szemmel tartották az óriási szárnyast.

Úgy látszott, igen-igen vén jószág. Egyik karmában faágat tartott; nagyobb és súlyosabb volt az akármelyik sudár tölgynél, tele friss, zöld lombbal és fürtökben lógó, szőlőforma piros gyümölcessel. Ki tudja, honnét hozta a madár a tengeren át?

Nagyon kifáradhatott a hosszú úttól, mert sokáig mozdulatlanul pihent a halmon. Később csipkedni kezdte az ágot, szemelgette róla a gyümölcsöt. Maelduin egy ideig társaival együtt figyelte, aztán elszánta magát, s óvatosan a halomhoz ment, hogy megtapasztalja, nem forral-e rosszat ellenük a madár; annak azonban szemlátomást esze ágában sem volt, hogy bántsa őket. Erre a többiek is nekibátorodtak, és követték vezetőjüket. Most aztán fölemelt pajzzsal, Maelduinnal az élén az egész legénység körbejárta a madarat, s mikor látták, hogy erre sem moccan, az egyik vitéz Maelduin parancsára előlépett, és letépett néhány szem gyümölcsöt az ágról, melyet a madár a karmában tartott. Az azonban csak szemelgetett, csipkedett tovább, és ügyet sem vetett rájuk.

Aznap este az emberek megint kiültek a dombra, és délkelet felé figyeltek, amerről a nagy madár föltűnt. Egyszer csak látják, hogy ugyanabból az irányból két másik, hasonlóan nagy madár közeledik feléjük. Jó magasan szálltak, aztán lassan lejjebb ereszkedtek, végül letelepedtek a nagy madár mellé a halomra, egyik az egyik oldalára, másik a másikra. Szemlátomást fiatalabbak voltak nála, mégis nagyon elfáradhattak, mert sokáig pihentek. Később megborzolták a tollukat, és csipegetni kezdték az öreg madár szárnyát, testét, fejét. Kivénhedt, elcsonkult tollait mind kiszedegették, aztán nekiláttak: nagy csőrükkel súrolni, fényesíteni kezdték a tollazatát. Így

szorgoskodtak egy darabig, aztán addig csipegették a fa gyümölcsét s addig eszegették, míg jól nem laktak.

Másnap reggel megint munkához láttak a madarak, ugyanúgy, mint tegnap: tisztogatták, rendezgették az öreg madár tollait, s délben abbahagyták, megint ettek egyet a gyümölcsből, a magvakat és a hulladékot pedig bedobálták a tóba, úgyhogy annak borvörös lett a vize tőle. Akkor aztán az öreg madár belemerült a vízbe, és estig fürdött benne, este pedig kiszállt belőle, és visszatért a halomra, de nem ugyanoda, ahol addig gunnyasztott, hanem valamivel odébb, nehogy hozzáérjen a vénségnek és romlásnak azokhoz a jeleihez, amelyeket a fiatal madarak letisztogattak róla, s nehogy beszenyezze magát velük.

Harmadnap reggel a fiatal madarak harmadszor is nekiláttak a tollai pucolásának, s ezúttal még gondosabban végezték munkájukat: minden egyes tollát tükrőfényesre csiszolták, s gyönyörű pamacsokba és barázdákba rendezték. Délig dolgoztak lélegzetnyi szünet nélkül; akkor rövid pihenőt tartottak, majd kitérték szárnyukat, magasba emelkedtek és elrepültek. Egyre kisebbre zsugorodtak a messzeségben; végül egészen eltűntek a vitézek szeme elől.

Az öreg madár estig tovább tisztogatta, rendezgette tollait; akkor megrázta a szárnyát, fölrebent, és mintha erejét próbálgatná, háromszor körülrepülte a szigetet. A vitézek látták, hogy az öregség minden nyoma levált róla: dús tollazata fényesen csillogott, fejét kevélyen föltartotta, szeme büszkén ragyogott, s éppoly erőteljesen suhogott a szárnya, éppoly sebesen szállt, mint a másik kettő. Még egyszer megült a halmon, pihent egyet, aztán ismét fölemelkedett, és útnak eredt a két társa után, arrafelé, amerről jött. Csakhamar elenyészett a vitézek szeme elől.

Maelduin és társai látva látták, hogy a madár csodálatos megfiatalodáson ment át.

– Fürödjünk meg mi is a tóban – mondta Diuran –, és mi is megifjodunk, mint ez a madár!

– Várjunk még! – felelték neki. – A madár otthagya a vízben vénsége és törődöttsége mérgét.

Diuran azonban kitért a szándéka mellett; ha törik, ha szakad – mondta –, kipróbálja a víz erejét; a többiek tegyék, ahogy jónak

látják. Bement hát a tóba, egy darabig ide-oda úszkált benne, aztán kiöblítette a vízzel a száját, és egy kortyot le is nyelt belőle. Frissen, egészségesen lépett ki a partra, és amíg csak élt, soha egyetlen szem foga ki nem hullott, egyetlen szál haja meg nem őszült, soha betegséget nem ért, soha semmi testi gyöngeséget nem érzett. Példáját azonban senki sem merte követni.

De már éppen eleget időztek a szigeten. Birkahúsból jókora készletet halmoztak föl a csónakjukban, és újra rábízták magukat az óceánra.

Még sok szigetet meglátogattak, és még sok csoda dolgot láttak. Egyszer egy szigethez értek, rengeteg ember nyüzsgött rajta, mindenféle gyerekjátékot játszottak, és folyton-folyvást nevettek. Maelduin legkisebb tejtestvére mindenáron ki akarta kutatni ezt a szigetet; elvegyült a tömegben, s azon nyomban ő is kacarászni és játszadozni kezdett a többiekkel, mintha csak közéjük született volna. Társai sokáig vártak rá, kikötni azonban nem mertek, s végül is, mikor már semmi remény nem volt rá, hogy a királyfi visszatér hozzájuk, otthagyták, és tovább vitorláztak.

Nemsokára egy másik szigetre értek, melyen nagy gulyák és nyájak legeltek. Néhány napig ott pihentek, s tehén- és birkahússal táplálkoztak. Egy napon, ahogy egy dombon álltak, szép nagy sólyom repült el fölöttük, s ketten, akik a közelében voltak, odakiáltottak Maelduinnak:

– Nézd csak azt a sólymot! Nem olyan, mint Erin sólymai?

– Jól figyeljétek meg, merre száll! – felelte Maelduin.

Látták, hogy nem tér ki se jobbra, se balra, hanem nyílegyenest délkeletnek tart.

Nyomban hajóra szálltak, fölszedték a horgonyt, s mentek ők is délkeletnek a sólyom után. Egész álló nap eveztek; alkonyaikor szárazföldet pillantottak meg, olyan volt, mint Erin partvidéke. Kis sziget volt; csakhamar ráismertek benne ugyanarra a szigetre, ahonnét annak idején a vihar kalandos útjukra sodorta őket: ott, azon a parton hallgatták ki a házukban mulatozó kalózok beszélgetését.

Kikötöttek, s egyenest a házhoz mentek; a kalózok éppen vacsoránál ültek. Hallották, hogy azt mondja odabent az egyik:

– Bizony, pórul járnánk, ha most hirtelen elénk toppanna Maelduin!

S egy másik ráfeleli:

– Maelduin réges-régen a tengerbe veszett.

– Ki tudja, nem ver-e föl álmunkból egy reggelen? – jegyezte meg egy harmadik.

Egy negyedik azt kérdezte:

– Ugyan mit csinálnánk, ha most ránk zörgetne?

– Erre könnyen megfelelelhetek – válaszolta a kalózfőnök. – Maelduint éppen elég baj és bánat érte, és bár valaha ellenségek voltunk, ha most ránk nyitna, bocsánatot kérnék tőle, és megkérném, fogadjon a barátságába.

Maelduin, ahogy ezt hallotta, bezörgetett a kapun.

– Ki az? – kérdezte az őr.

– Én vagyok, Maelduin – válaszolta. – Íme, teljes épségben tértem meg kalandos utazásomból.

A ház ura szélesre táratta az ajtókat, Maelduin elé ment, térdre akarta vetni magát előtte, de Maelduin fölemelte, keblére vonta, s így szólt hozzá:

– Nagyot vétettél ellenem, de én is sok viszontagságon mentem át. Megbocsátok neked, éljünk ezután békességben, barátságban.

Új ruhát adtak rájuk, s pihenhettek, vigadhattak, míg sok kiállott bajukat el nem felejtették. Elmesélték, mennyi csodát láttak útjukon, s miután néhány napot ott töltöttek, visszatértek otthonukba.

A VILÁGJÁRÓ KIRÁLYFI

Valamikor régen élt Írországban egy király. Volt annak két fia: Bioultachnak hívták az öregebbet, Maunusnak a fiatalabbat. Egy napon így szólt a király Bioultachhoz:

– Eleget tanultál már, fiam, felcseperedtél, kinőttél az iskolából.

– Ha nem taníttatsz tovább, apám, világgá megyek. Nem alszom tovább a fedeled alatt, nem eszem tovább a kenyeredet. Tengerre szállok, hét országot bejárok, haza sem jövök, amíg meg nem találok a szerencsém.

– Ne menj el, édes fiam – kérlelte a király –, ne búsítsd meg apád szívét. Neked is jobb idehaza, mint messze idegenben, nekünk is jobb, ha itthon maradsz. Mert ha nem vagy itthon, és közben ellenség talál reánk tömi, nincs, aki megvédelmezze az országot.

– Nem bánom én, apám, hogy lesz, mint lesz – felelte a fiú –, nekem bizony nincs maradásom.

Másnap szép, napsütéses reggelre virradtak. Bioultach kidörzsölte szeméből az álmot, jót nyújtózott, felkelt, és egyenesen lement a tengerpartra. Jól megfeszítette az izmait, és büszkén kiegyenesedett, hogy mindenki lássa, milyen bátor, erős vitéz ő. Azután munkának látott: fákat döntött ki a parti ligetben, deszkát hasított, gerendát faragott, palánkot ácsolt, fűrészelt, kötözött, szegecselt. Egy-kettőre el is készült: erős, széles, viharálló bárka került ki a keze alól. Azután vízre taszította a bárkát, és tengerre szállt.

Négy nap, négy éjjel szelte a vizet a bárka, amíg Bioultach partot pillantott meg: Spanyolország partját. Kikötött.

A spanyol király éppen a kertjében sétálgatott, ahonnan odalátott a partra. Mindjárt észrevette, hogy idegen hajó érkezett. Kíváncsi volt, ki az a jövevény, aki engedelmet sem kér, hanem csak úgy, se szó, se beszéd, odaáll hajójával a parthoz. Odaküldte hát egyik udvari emberét, nézze meg közelebbről a hajót meg a gazdáját.

Az udvari ember hamarosan visszatért, és így szólt a királyhoz:

– Felséges királyom, egyetlen vitézt hozott a hajó, de olyan daliásat, hogy hozzá fogható még sosem láttam.

– Eredj vissza, mondd neki, hogy a király hívatja. Magam is kíváncsi vagyok arra a vitézre.

Az udvari ember megvitte Bioultachnak az üzenetet. Az ír királyfi elfogadta a meghívást. Teljes egy esztendő s azonfelül még egy napot vendégeskedett a spanyol király udvarában.

Ekkor így szólt hozzá a király:

– Egy esztendeje vagy már vendégem, de még azt sem tudom, mi a neved, és merre van a hazád.

– Örömet megmondtam volna, ha kérdezed, s megmondom most is jó szívvvel.

S elmondta, kinek a fia, honnan jött, s mivégből járja a tengereket.

– Hát én azt mondom – felelte a király –, ha világot akarsz látni, innen egyenest Görögországba hajózzál. Nem is igazi vitéz az, aki nem fordult meg a görög király udvarában.

Bioultach megköszönte a tanácsot, elbúcsúzott a spanyol királytól, tengerre szállt, és egyenest Görögországba vitorlázott.

A görög király éppen egy tengerre néző dombon állt, két vitéz dalia társaságában. Az egyik dalia a fia volt, Napsugár, a másik a Folyómenti Palota királyának fia, Holdsugár.

– Eredj csak – fordult a király Holdsugárhoz –, tudakold meg, ki az a merész idegen, aki engedelmet sem kérve, csak úgy, se szó, se beszéd, odaáll hajójával a parthoz.

Holdsugár odasietett a hajóhoz.

– A király küldötte vagyok – mondotta. – Azért jöttem, hogy megtudjam, ki vagy, mi vagy, mi szél hozott erre.

– Ennek a hajónak én vagyok az ura. Senki emberfia nem kényszeríthet szóra, ameddig rajta állok.

– Hát akkor szállj le róla, és mutasd meg idekint, hogy mekkora legény vagy!

– Megyek mindjárt, csak kikötöm a hajómat, hogy a szélvihar el ne sodorja, fája meg ne repedezzen a tűző napon.

Bioultach kikötötte a hajóját egy árnyas öbölben, azután kilépett a partra. A két vitéz tüstént összeakaszkodott. Megszorongatta egymás derekát, de a viaskodás nem tartott soká, mert Bioultach már az első percben a földre teremtette ellenfelét, s mindjárt meg is kötözte.

Látta ezt a király, és így szólt a fiához:

– Eredj, Napsugár, tudd meg, ki ez a vitéz, aki olyan csúfosan legyőzte Holdsugárt.

A görög király fia odalépett Bioultachhoz. Tüstént összeakaszkodtak, megszorongatták egymás derekát. De a viaskodás most sem tartott soká, mert Bioultach már a második percben földre teremtette ellenfelét, s mindjárt meg is kötözte. Ott feküdt mind a két görög vitéz a parton, Bioultach lába előtt.

Látta a király, hogy nem boldogul az idegennel. Kénytelen-kelletlen követet menesztett hozzá, zöld faággal a kezében. Amikor Bioultach meglátta a béke jelét hordozó királyi hírvivőt, nyomban kioldozta a legyőzött daliákat, s aztán velük együtt felment a király palotájába.

Teljes egy esztendő s azonfelül még egy napot vendégeskedett Bioultach a görög király udvarában.

Ekkor így szólt hozzá a király:

– Egy esztendeje vagy már vendégem, de még azt sem tudom, mi a neved, és merre van hazád.

– Örömetst megmondtam volna, ha kérdezed, s megmondom most is jó szívvvel.

S azzal elmondta, hogy kinek a fia, honnan jött, s mivégből járja a világot.

A görög király helyeselve bólogatott, mert mindig is azt tartotta, hogy a királyfiaknak sokat kell tanulniuk, tapasztalniuk, mielőtt átveszik az országlás gondját, s azt mondta, hogy szívesen látja udvarában Bioultachot azontúl is, ha maradni akar. Bioultach elfogadta a szíves marasztalást, mert azt látta, hogy igen sokféle fontos tudománnyal megismerkedhetik a görög király udvarában.

Telt, múlt az idő. Bioultach öccse, Maunus, aki kis gyermek volt még, amikor bátyja világgá ment, közben maga is ifjúvá serdült. Kérdezősködni kezdett bátyja felől:

– Hol jár az én bátyám, édesapám? – tudakolta.

– Nem tudom, fiam – felelte a király. – Már mindenfelé kerestettem, de eddig még senki sem akadt a nyomára.

–. Hát akkor megkeresem én. Nem alszom tovább a fedeled alatt, nem eszem tovább a kenyeredet. Tengerre szállok, hét országot bejárok, s haza sem jövök, amíg csak meg nem találom a bátyámat.

– Ne menj el, édes fiam – kérlelte a király –, ne búsítsd meg az apád szívét. Neked is jobb idehaza, mint messze idegenben, nekünk is jobb, ha itthon maradsz. Ha nem vagy itthon, és közben ellenség talál reánk tömi, nincs, aki megvédelmezze az országot.

– Nem bánom én, hogy lesz, mint lesz – felelte a fiú –, nekem bizony nincs maradásom.

Reggel jókor kelt Maunus, elbúcsúzott apjától, anyjától, és tengerre szállt. Négy nap, négy éjjel szelte a vizet a bárka. Ötödik nap kikötött Spanyolországban. A spanyol király szívesen fogadta udvarába Maunust. Amikor egy esztendő és azonfelül még egy nap eltelt, így szólt hozzá:

– Egy esztendeje vendégem vagy már, de még azt sem tudom, mi a neved, és merre van a hazád.

– Örömet mondottam volna, ha kérdezed – felelte Maunus –, és megmondom most is jó szívvel.

S azzal elmondta, hogy kinek a fia, kinek az öccse, honnan jött, s mivégből járja a világot.

– Ó, fiam – mondta a király –, Bioultach itt járt nálam, egy esztendőt s azonfelül még egy napot töltött az udvaromnál. Azután pedig tengerre szállt, és útnak indult Görögország felé. Ha még életben van, ott lehet most is a görög király udvarában.

– Akkor máris indulok, odamegyek magam is.

A görög király éppen egy tengerre néző dombon állt. Ott volt vele fia, Napsugár, meg a Folyómenti Palota királyának fia, Holdsugár, és ott volt vele Bioultach is, amikor Maunus hajója kikötött Görögország partján.

– Eredj csak le a tengerhez – fordult a király Holdsugárhoz –, tudakold meg, ki az a merész idegen, aki engedelmet sem kérve, csak úgy, se szó, se beszéd, odaáll hajójával a parthoz.

– Lelkemre, nem megyek! – felelte a vitéz. – Éppen három esztendeje s ezenfelül három napja, hogy Bioultach partra szállt, és csúfosan legyőzött. Azóta is elpirulok a szégyentől, ha erre gondolok.

– Akkor hát eredj te, fiam, Napsugár!

– Lelkemre, nem megyek! – felelte Napsugár. – Ha engem küldtél volna elsőnek, nem ellenkeztem volna, de hogy csak így, másodikkal küldesz, nem megyek.

– Hát akkor, úgy látszik, magamnak kell mennem – mondta a király.

Ezt azonban már mégsem tűrhette Holdsugár, lement hát a tengerpartra, odalépett a hajóhoz.

– A király küldötte vagyok – mondotta. – Azért jöttem, hogy megtudjam, ki vagy, mi szél hozott erre.

– Ennek a hajónak én vagyok az ura. Senki emberfia nem kényszeríthet szóra, amíg rajta állok.

– Hát akkor szállj le, és mutasd meg idelent, hogy mekkora legény vagy!

– Mindjárt megyek, csak kikötöm a hajómat, hogy a szélvihar el ne sodorja, a fája meg ne repedezzen a tűző napon.

Maunus kikötötte a hajóját egy árnyas öbölben, azután kilépett a partra. A két vitéz tüstént összeakaszkodott, megszorongatta egymás derekát. A viaskodás nem tartott soká, mert Maunus már az első percben a földre teremtette ellenfelét.

Látta ezt a király, és így szólt a fiához:

– Eredj, Napsugár, tudd meg, ki ez a vitéz, aki olyan csúfosan legyőzte Holdsugárt. Torold meg a vereségét.

A görög király fia lesietett a tengerpartra, de nem járt különbül, mint Holdsugár, Maunus őt is a földre teremtette, majd visszatért hajójára.

A király ekkor Bioultachhoz fordult:

– Barátságunkra kérek, ne hagyd cserben Görögországot. Nincs más, akitől segítséget remélhetnék.

– Megyek – válaszolta Bioultach. – Már előbb is mentem volna, ha erre kérsz.

Bioultach lesietett a tengerpartra, és így szólt:

– A király küldötte vagyok. Azért jöttem, hogy megtudjam, ki vagy, mi szél hozott erre.

– Ennek a hajónak én vagyok az ura. Senki emberfia sem kényszeríthet szóra, ameddig rajta állok.

– Hát akkor szállj le, és mutasd meg idekint, hogy mekkora legény vagy!

Maunus kilépett a partra.

A két vitéz tüstént összeakaszkodott, megszorongatta egymás derekát. Csakhogy most sehogy sem akart véget érni a küzdelem.

Egész álló nap birkóztak, de egyik sem tudta földre teremteni a másikat.

Végül is Bioultach szólalt meg:

– Úgy látom, nem bírunk egymással. Menjünk hát kardra!

– Nem bánom – felelte Maunus.

Bioultach is, Maunus is kardot rántott. Derekasán vívott a két vitéz, mivel azonban Maunus járatlan volt a kardforgatásban, csakhamar megsebesült.

– Nem akartalak megsebesíteni, jó vitéz – szólt Bioultach –, pedig akár meg is ölhettelek volna. Mondd meg inkább a neved szépszerével, és tegyük le a kardot.

– Majd begyógyul a sebem. Igaz, hogy ma van először kard a kezemben, de azért ne kímélj, mert én sem kíméllek.

Vívtak tovább. Lassan alkonyodni kezdett. Bioultach hüvelyébe csúsztatta kardját.

– Ne tovább, jó vitéz, míg neved nem tudom! Szívem, becsületem ellen való, hogy tovább küzdjem ellened.

– Megmondom a neved, ha előbb megmondod a tiédet.

– Örömetst megmondtam volna már előbb is, ha kérdezed – felelte Bioultach –, és megmondom most is jó szívvvel: Bioultach a neved, Írország királyának fia vagyok, négy esztendeje és négy napja múlt, hogy elhagytam szüleim házáat.

– Szüleiden kívül hagyta-e otthon mást is? Volt-e testvéred?

– Volt egy öcsém, aki, fájdalom, nem jeleskedik még sem a birkózásban, sem a kardforgatásban.

– Nem-e? Hát tudd meg, hogy öcséd az, akivel reggel óta birkózol és vívsz!

A két testvér egymás nyakába borult, ölelték, csókolták egymást, sírtak, nevettek örömükben.

Látta ezt a görögök királya, és nagy kíváncsian odasietett.

– Mi lelt téged, Bioultach, miért könnyezel?

– Halld meg, uram, tulajdon öcsém az, akivel reggel óta viaskodom. Ha megöltem volna, nem tehettem volna mást, mint hogy kardomat saját szívembe mártsam. De hát szerencsére idejekorán felismertük egymást.

A király Maunust is meghívta palotájába. A két testvér félrevonult a többiektől, és sokáig beszélgetett.

Bioultach alig győzte kérdezgetni öccsét apjáról, anyjáról, az ország dolgairól, Maunus pedig alig győzött felelni bátyja kérdéseire.

Még reggelre is maradt beszélgetnivalójuk. Hát amint így tereferélve sétálgatnak a kertben, egyszer csak, mint valami látomás, egy csodálatosan szép leány suhant el mellettük az egyik ösvényen, s ahogy felbukkant, mindjárt el is tűnt.

Maunus felkiáltott:

– Ki ez a gyönyörű leány?

– Jobb, ha nem kérdezed, s nem is igyekszel látni többé.

– Márpedig azt mondom, hogy ő lesz a feleségem, senki más!

– Tudd meg hát, hogy ez a leány a görög király leánya. Hatalmas átok alatt áll: aki megszereti, annak vége, eltűnik erről a világról.

– Akárhogy is, ez a leány lesz a feleségem. Eredj, bátyám, szaporán a királyhoz, és kérd meg számomra a leánya kezét.

Bioultach – mit tehetett egyebet? – a királyhoz sietett, és átadta Maunus üzenetét.

– Küldd hozzám az öcsédet – felelte a király –, hadd mondok el neki boldogtalan leányom történetét. S ha mégsem tágít, hát isten neki, legyen az övé. De ami azután történik, azért csak ő maga lesz felelős, egyes-egyedül.

Bioultach elment Maunusért, és elkísérte a királyhoz.

– Ülj ide mellém – szólt a király Maunushoz –, és hallgasd meg a leányom szomorú történetét.

– Meghallgatom – felelte Maunus –, de megmondom előre: semmi sem rettent vissza. Ő lesz a feleségem, senki más.

– Amikor leányom felserdült – kezdte a király –, eljött Shamus herceg, Sorraha királyának fia, és feleségül kérte a leányomat. Én megtagadtam tőle a leányom kezét. Háromszor ismételte meg kérését a herceg, háromszor utasítottam el. Harmadszorra a herceg szörnyen megharagudott, és bosszút fogadott mindazok ellen, akiket leányom valaha is férjéül fogad. Azóta ketten is megkérték a kezét: Kék Niall, a spanyol király fia, s Balkezes Clerk, a napnyugati király fia, de hogy, hogy nem: mind a kettő nyomtalanul eltűnt, mielőtt megtarthattuk volna az esküvőt. Láttam, hogy leányom pusztulást hoz mindazokra, akik megszeretik; külön házat építtettem hát a számára a kert végében, hogy senki meg ne láthassa, meg ne szerethesse. Ha nem teszel le szándékozárod, fiam, neked is csak az

lesz a sorsod, mint a két királyfinak. Azt tanácsolom, hogy felejtsd el őt, mintha sohasem is láttad volna.

– Megmondtam már – felelte Maunus –, ő lesz a feleségem, senki más.

– Akkor hát legyen tied a leányom. Hanem előbb láss munkához, Bioultach. Keríttessd körül sűrű, magas vassövénnyel a kertvégi házat, tétess reá hármass vasajtót, és mindegyik ajtót zárasd be hét lakattal. Azután vétesd körül nyolcszáz fegyveressel a házat, s örködjék ott legjobb vitézeim élén Napsugár és Holdsugár is, hogy Maunus ne jusson elődeinek sorsára.

– Magam is ott leszek! – felelte Bioultach.

Hamarosan megtartották az esküvőt. A fiatal pár pedig bevonult a kertvégi házba, amelyet addigra úgy megerősítettek, mint valami várat. De egyszerre megdörrent az ég, villámok cikáztak, szél süvöltött, s a nyolcszáz jó vitéznek rettegés ült ki az arcára. Bioultach berontott a házba. Az asszony egyedül ült a szobájában, Maunus nem volt sehol.

– Hol az öcsém? – kiáltotta Bioultach.

– Nem tudom – felelte az asszony.

– Ha meg nem monddod, ennek a kardnak a hegyét menten a szívedbe mártom!

– Ó, Bioultach, megmondanám szívesen, ha tudnám, hogy megoltalmazol!

– Megoltalmazlak én akárki ellen!

– Hát akkor vond ki a kardodat, állj fel az asztalra, a padlás nyílása alá. Egy gonosz óriás rejtezik odafent.

Csakugyan: alighogy ezt mondta, máris megjelent az óriás feje a nyílásban. De Bioultach ekkor már ott állt az asztalon, kezében a karddal, s az óriás örülhetett, hogy egy-két seb árán gyorsan visszahúzhatta a fejét.

– Beszélj szaporán! – mondta Bioultach az asszonynak.

– Első kérőm, Shamus herceg emberi alakba öltözött gonosz óriás volt. Ő ragadta el Kék Niallt, a spanyol király fiát, Balkezes Clerket, a napnyugati király fiát és a te öcsédet, Maunust.

– Ne merd folytatni! – bödült el a padláson az óriás, és megint megpróbálta, hogy lejusson a nyíláson át. De Bioultach kardja most is gyorsabb volt nála.

– Maunus most messze Napkeleten senyved egy szigeten három súlyos malomkő alatt, a Bölcsesség Földjén is túl – mondta az asszony.

Az óriás, aki hallotta, hogy elárulták a titkát, most leugrott a padlásról, hogy elbánjon az ír királyfival, de az villámsebessen olyant vágott reá a kardjával, hogy az óriás böggve menekült vissza a padlásra s onnan, a kéményen keresztül, a szelek szárnyán Napkeletnek.

Közben megérkezett a király is.

– Holnap hajót indítok útnak a Bölcsesség Földje felé – mondotta.

– Nyolcszáz jó vitéz szálljon a hajóra, élükön a két legjobb és legvitézebb: Napsugár és Holdsugár.

– Velük megyek én is! – szólt Bioultach.

Másnap útnak indult a hajó, rajta nyolcszáz jó vitéz s élükön Napsugár, Holdsugár és Bioultach is.

Repült a hajó a tarajos hullámokon, zengtek a vitorlakötelek a szélben, fókák, bálnák, delfinek, naphalak fickándoztak a hajó nyomában. Hét nap, hét éjszaka hajóztak, amíg elértek a Bölcsesség Földjére. Bioultach két dalia kíséretében partra szállt. Egyszerre csak látja, hogy valami csónak közeledik.

Nemsokára partot ért a csónak. Egy kis öregember ugrott ki belőle, ütött-kopott zöld ruhában, ócska süvegben, szakadt csizmában.

– Hej, Bioultach! – kiáltotta már messziről. – Elfogadsz-e társadnak, ha hozzád szegődöm?

– Ei én! – felelte Bioultach. – Csak azt nem tudom, miféle hasznodat láthatom.

Elindultak. Nemsokára meglelték az óriás házát, beléptek. Az óriás nem számított a jövetelükre, éppen indulóban volt. A toprongyos zöldruhás emberke azonban köszönés helyett derékon ragadta az óriást, és földhöz vágta, hogy csak úgy nyekkent.

– No, most kötözd meg szaporán! – mondta Bioultachnak.

Az ír királyfi megragadta az óriást, kétrét hajtotta, úgyhogy a lába a fülét érte. Erősen megkötözte.

– Derék dalia vagy, Bioultach! – bólintott a zöldruhás emberke. – Nem hittem, hogy akad ember, aki így meg tudja kötözni ezt az óriást.

– Ó, Bioultach! – szólalt meg könyörgő hangon az óriás. – Lazítsd meg a kötelet, mert a húsumba vág!

– Ne hallgass rá, Bioultach! – intette az emberke. – Jobb félni, mint megijedni.

– Csak egy kicsit lazítsd meg! – rimázkodott az óriás.

Bioultach megszánta, és meglazította az egyik csomót. Az óriás abban a szempillantásban nagyot rántott a kötélén, és kiszabadította magát. Aztán ki az ablakon, s uccu neki, vesd el magad, máris túl járt hét mérföldön. Bioultach meg utána. De hiába üzte, kergette, az óriás mindig kifogott rajta. Ha Bioultach mély völgyön kaptatott felfelé, az óriás már régen a hegygerincen állt, ha meg Bioultach fent hajszolta az ormon, ő már régen egy mély szakadékban lapult. Addig-addig loholt az óriás nyomában Bioultach, amíg öreg este lett. Az ír királyfi fáradtan rogyott le egy kőszikla tövében.

Hanem aztán, hogy a szeme már megszokta a sötétséget, valami hunyorgó, apró mécsvilágot látott meg a messzeségben. Elindult arrafelé. Egy kis házat talált az erdő közepén. Belépett. A kunyhó üres volt, csak egy nagy fekete kandúr ült a hamuban. A macska mérgesen ráfújt Bioultachra, és hamut szórt a szeme közé.

A vitéz leült a tűzhely mellé; gondolta, majd csak jön valaki. Jött is nemsokára. Nyílt az ajtó, s egy öregasszony lépett be rajta.

– Látod, Bioultach, mire jutottál, amiért nem fogadtad meg a zöldruhás ember tanácsát?

– Ne bosszants, öreganyám – felelte Bioultach. – Elég bajom van anélkül is.

– Még több bajod is lesz, ha nem segítek rajtad. Tudod-e, hol jár azóta az óriás? Egy esztendeig s azonfelül még egy napig vitorlázhatsz utána, ha tengerre szállsz. Hanem azért ne félj semmitől. Van nekem egy viaszból gyúrt ladikom, neked adom. Olyan ladik ez, hogy ha este beszálsz, reggelre ott terem, ahol akarod.

Bioultach szépen megköszönte az ajándékot.

– Várj csak – mondta az öregasszony –, adok neked még valamit. Fogd ezt az asztalkendőt, tedd az iszákodba. Valahányszor kiterited, étel-ital terem rajta, amennyi csak kell.

– Hogy háláljam meg ezt neked, öreganyám? – kérdezte Bioultach.

– Csak annyit kérek, hogy ha szerencsével jársz, ne feledkezzél meg rólam. Gyere vissza, és teljesítsd egy kívánságomat.

Bioultach megígérte, s már éppen indulni akart, amikor nyílt az ajtó, és tizenegy csúf, vén banya lépett be rajta.

– Ó, be rútak vagytok! – kiáltott fel az ír királyfi.

– Mi is voltunk valaha szépek és fiatalok – felelte az öregasszony –, de bizony a vénség elpusztítja a szépséget. Hanem most ne törődjél velünk. Menj, győzd le az óriást!

Bioultach elbúcsúzott a tizenkét vénasszonytól, és lement a tengerpartra, vízre bocsátotta a viaszladikot és beszállt.

– Reggelre ott legyek, ahol az óriás! – kiáltotta a királyfi, s a ladik máris nekiiramodott. Egész éjszaka szelte a vizet, csak úgy harsogtak körülötte a hullámok. Repült a ladik a tarajos hullámokon, zengett a szél, s fókák, bálnák, delfinek, naphalak fickándoztak a ladik nyomában.

De egyszerre csak pirosodni kezdett az ég alja. Bioultach azt gondolta, virrad. Hanem kisvártatva látja ám a királyfi, hogy nem a hajnal festi pirosra az eget, hanem valami roppant tűzvész. Már a lángokat is látta Bioultach, már a füstöt is szagolta, a meleget is érezte.

Egy sziget állt a tenger közepén, az égett ilyen égiségig érő lángokkal, akörül fortyogott, gőzölgött a víz. A ladik pedig egyre közeledett a lángban álló sziget felé, s mivel viaszból volt, hamarosan puhulni, olvadni kezdett. Bioultach, akármilyen bátor szívű vitéz volt is, megrettent, és szívesen visszafordította volna a ladikját, ha az ugyan engedelmeskedett volna még a parancsszavának.

Egyre közeledett az égő szigethez, egyre forróbb lett a víz, a levegő. Hanem amikor a ladik már csak vagy egy kőhajításnyira járt a parttól, látja Bioultach, hogy egy toprongyos zöldruhás emberke tápázkodik fel a sziklazátonyon, lassan, lustán, mint aki mély álomból ébred. Nem a minapi kis öreg ez? De bizony, az volt. Meglátta ő is Bioultachot a lángoló, fortyogó tengeren.

– Ne félj, Bioultach! – kiáltotta. – Mindjárt segíték rajtad. Hozok egy roccka vizet, eloltom a tüzet. Nem kell messze mennem érte, csak hét mérföldnyire.

– Amíg azt a hét mérföldet megjáród, nekem már végem – felelte Bioultach.

De a zöldrühás emberke már ott sem volt. Térült-fordult, s egy pillanat múlva már ott is állt a parton, rocskával a kezében. Abból a rocskából három tenyérnyit loccsantott a tengerbe, s menten ellobbant a tűz.

– Most pedig gyorsan szállj partra, Bioultach – mondta a zöldrühás. – Itt a fák mögött áll egy kunyhó, abban húzta meg magát az óriás. Ha meglepjük, legyőzhetjük.

Megtalálták a házat, benne az óriást. A kis ember nem sokat teketóriázott, derékon ragadta, és a földhöz vágta, hogy csak úgy nyekkent.

– No, most kötözd meg szaporán! – mondta Bioultachnak.

Az ír királyfi megragadta az óriást, kétrét hajtotta, úgyhogy a lába a fülét érte; erősen megkötözte.

– Ó, Bioultach – könyörgött megint az óriás –, csak egy kicsit lazítsd meg a kötelet! Hiszen most még szorosabbra csomóztad, mint a minap.

– Ne hallgass rá! – intette Bioultachot az emberke. – Jobb félni, mint megijedni.

De Bioultach most sem fogadta meg a jó tanácsot. Úgy megszánta az óriást, hogy kioldotta az egyik csomót. Elég volt az! Az óriás abban a szempillantásban nagyot rántott a kötélen, és kiszabadította magát. Aztán ki az ablakon, s uccu neki, vesd el magad, máris hét mérföldnyire járt. Bioultach a nyomába eredt, de hamarosan feladta az üldözést, mert belátta, hogy úgysem érheti utol az óriást. Megfordult, és visszabandukolt a kunyhóhoz. Hanem addigra a zöldrühás emberke már sehol sem volt.

Mit tehetett Bioultach? Először is kitergette a kendőt, amit a vénasszonytól kapott, s csakugyan: tüstént étel, ital termett rajta, amennyi kellett. Evett, ivott, azután összehajtogatta, elrakta a kendőt, és lement a tengerpartra. Ott állt a ladik, semmi kárt sem tett benne az a nagy tűzvész. Bioultach beszállt, és elkiáltotta magát:

– Reggelre ott legyenek, ahol az óriás!

Alighogy ezt kimondta, a ladik nekiiramodott. Egész éjszaka szelte a vizet, csak úgy harsogtak körülötte a hullámok. Repült a

ladik a tarajos vízen, zengett a szél, s fókák, bálnák, delfinek, naphalak fickándoztak a ladik nyomában.

Sötét éjszaka volt. De egyszerre csak pirosodni kezdett az ég alja. Bioultach azt gondolta, hogy talán valami roppant tűzvész festi pirosra az eget. Hanem kisvártatva látja, hogy igazán virrad, s megint egy sziget meredezik előtte, csakhogy ezt a szigetet mindenestül jég borítja. Jégtáblák úsztak a vízen is, neki-nekiütődtek a ladik viaszpalánkjának, majd összeroncsolták. Úszott a ladik a zajló vízen, Bioultach minden pillanatban attól tartott, hogy ladikja összezúzódik, vagy megfeneklik valami jégzátonyon, s szívesen visszafordult volna, ha ugyan ladikja engedelmeskedett volna a parancsszavának.

Egyre közeledett a jégfedte szigethez, egyre fagyosabb lett a víz, a levegő. Hanem amikor a ladik már csak vagy egy kőhajításnyira járt a parttól, azt látja Bioultach, hogy egy toprongyos zöldruhás emberke tápászkodik fel a sziklazátonyon, lassan, lustán, mint aki mély álomból ébred. Nem a minapi kis öreg ez? De bizony, az volt. Meglátta ő is Bioultachot a zajló, örvénylő tengeren.

– Ne félj, Bioultach! – kiáltotta. – Mindjárt segíték rajtad. Hozok egy jó fejszét, megtöröm a jeget. Nem kell messze mennem érte, csak hétszer hét mérföldnyire.

– Amíg azt a hétszer hét mérföldet megjáród, nekem már végem – felelte Bioultach.

De a zöldruhás emberke már ott sem volt. Térült-fordult, s egy pillanat múlva már ott is állt a parton, fejszével a kezében. Azzal a fejszével hármat koppantott a jégre, s a jég menten eltakarodott Bioultach útjából.

– Most pedig gyorsan szállj partra, Bioultach – mondta az emberke. – Itt, ezen a szigeten húzta meg magát az óriás. Hanem ez egyszer nem lephetjük meg, mert már vár bennünket. Két társát küldi elébed. Az egyik szakasztott olyan alakot öltött, mint Napsugár, a másik meg szakasztott olyant, mint Holdsugár. Mindegyikük egy-egy ezüst labdát tart az egyik kezében, a másikban pedig arany labdaütőt. Az arany labdaütővel feléd ütök majd az ezüst labdát. De meg ne próbáljad visszaütni a labdát, mert ha csak megérinted is, nyomban szürke sziklává változol, és tüstént ölnyi vastagon belep a jég, akárcsak a többi sziklát ezen a szigeten.

Alighogy a kis öreg befejezte, két dalia közeledett feléjük: az egyik szakasztott olyan volt, mint Napsugár, a másik szakasztott olyan, mint Holdsugár. Ezüst labdát tartottak az egyik kezükben, arany labdaütőt a másikban. S amikor meglátták Bioultachot, az arany labdaütővel az egyik is, a másik is mindjárt feléje ütötte az ezüst labdát. Bioultach ügyesen elugrott az első labda elől, a második azonban éppen a szemének tartott. Bioultach hirtelenjében nem gondolt az emberke intelmére: kezét a szeme elé tartotta védekezésül, s a labda a keze fejét érintette.

Bioultach azon nyomban szürke sziklává változott; olyan vastagon belepte a jég, akárcsak a többi sziklát azon a szigeten. A toprongyos kis öreg ember bánatosan megcsóválta a fejét, és keservesen sírdogálva csónakra szállt. Visszatért oda, ahonnan elindult, s ahol Bioultach társai azóta is egyre csak várták az ír királyfit.

Amikor a vitézek meglátták a zöldruhást, így szóltak hozzá:

– Ketten indultatok útnak, de csak egymagad tértél vissza. Hol marad Bioultach?

– Vitéz daliák – felelte bánatosan az öreg –, tudjátok meg, hogy Bioultach szürke sziklává változott, amelyet ölnyi vastagon lep be a jég, akárcsak a többi sziklát azon a szigeten. Legjobb, ha visszatértek hazátokba, mert ha Bioultach nem él, az óriással amúgy sem bánik el már senki.

– Dolgunk végezetlenül nem térünk haza – válaszolta Napsugár és Holdsugár. – Megkeressük azt az óriást. Ketten talán mégis elbírunk vele.

– Gyertek, elvezetlek hozzá.

Csónakba szálltak, reggelre ott meredezett előttük a jégborította sziget, s azon, mindjárt a part mellett, egy emberformájú szikla, csupa dermedt fehérség.

– Látjátok – mondta az öreg –, ez volt Bioultach.

Napsugár is, Holdsugár is sírva fakadt, amikor meglátta a kővéjéggé dermedt királyfit.

– Gyerünk az óriáshoz! – mondták mind a ketten.

Az óriás nem várta őket, a kemence mellett pipázgatott nyugodalmasan, amikor a kis öreg meg a két vitéz váratlanul a kunyhójába toppant.

A zöldruhás emberke nem sokat teketóriázott, hanem derékon ragadta az óriást, és földhöz teremtette, hogy csak úgy nyekkent.

– Kötözzétek meg szaporán! – mondta az emberke a két vitéznek.

Azok nekiláttak, de sehogy sem boldogultak vele. Az óriás talpra szökkent.

Az emberke pedig újra nekiugrott, derékon ragadta, és megint a földre nyekkentette.

– Kötözzétek meg! – kiáltotta. – Ha legyőzzük az óriást, Bioultach életre támad!

A két vitéz összeszedte minden erejét. Sokáig dulakodtak az óriással, de végül is sikerült megkötözniük. Kétrét hajtották, hogy a lába a fülét érte.

– Most pedig támaszd életre az ír királyfit! – parancsolta az öreg az óriásnak.

– Szíves-örömetest – felelte a ravasz óriás –, csak arra kérlek benneteket, lazítsátok meg egy kicsit a kötelet.

– Dehogyan lazítjuk! – felelték a vitézek. – Ha pedig nem fogadsz szót, tüstént megölünk.

Az óriás látta, hogy sem erővel, sem furfanggal nem boldogul. Nagyot sóhajtott hát, és ráfújt arra az emberformájú, jégfedte sziklára a tengerparton. Abban a szempillantásban megrepedt a szikla, és Bioultach éppen, egészségesen kiugrott belőle. A két vitéz csókokkal árasztotta el pajtását, az pedig puha selyemkeszkenőjével és hajának lágy selymével szárította fel hú társai könnyét.

– Bioultach! – nyöszörgött az óriás. – Húsomba vág a köté! Lazítsd meg, legalább egy kicsit!

– Most az egyszer nem szabadulsz. Arra felelj: hol az öcsém, Maunus?

– Amott, a fészkerben. Ott senyved, három súlyos malomkő alatt.

– Hát Kék Niall meg Balkezes Clerk, a görög királylány két régi kérője?

– Azok meg ott hátul, a fészker mögött. Az egyikén egy malomkő, a másikon kettő.

– Szabadítsd ki őket!

Az óriás nagyot sóhajtott, aztán fújt egyet, s a malomkő legördült Kék Niallról, fújt kettőt, s a két malomkő legördült Balkezes Clerkről,

fújt hármat, s a három malomkő legördült Maunus királyfiról. A testvérek megölelték, megcsókolták egymást, a vitézek is sorra paroláztak.

Akkor azt mondta a toprongyos emberke:

– Most pedig gyertek, ahányan vagytok, dobjuk be az óriást ide, a fészerbe, görgessük reá mind a hat malomkövet, hadd maradjon itt örökre!

Úgy is cselekedtek. Azután valamennyien hajóra szálltak, és nemsokára visszaérkeztek a Bölcsesség Földjére, ahol a nyolcszáz jó vitéz már türelmetlenül várta őket. Hanem akkor Bioultachnak eszébe jutott, hogy mit ígért az erdőbeli öregasszonynak.

– Várjatok rám – mondta a többieknek –, hamarosan visszatérek.

– Veled mehetek? – kérdezte a kis ember.

– Nem bánom, gyere – válaszolta az ír királyfi.

Mentek, mendégéltek. Nemsokára megérkeztek az öregasszony házikójához. A kis zöld ember – volt, nincs! – egyszerre eltűnt Bioultach mellől. Bioultach nem sokat kereste, hanem belépett a házba.

A kunyhó most is üres volt, csak egy nagy fekete kandúr ült a hamuban. A kandúr mérgesen ráfújt Bioultachra, és hamut szórt a szeme közé. A királyfi leült a tűzhely mellé. Gondolta, majd csak jön valaki. Jött is nemsokára. Nyílt az ajtó – de nem a vén banya, hanem egy világszép leány lépett be rajta, olyan szép, hogy hozzá hasonlót Bioultach még sohasem látott.

– Üdvözlégy, Bioultach! – szólt a leány. – Látom, becsülettel visszatértél, hogy megháláld az öregasszony segítségét.

– Igaz – felelte a királyfi –, azért jöttem, mert megígértem, hogy nem feledkezem meg róla, ha szerencsével járok. Nem tudod véletlenül, mit kíván tőlem az az öregasszony?

– Hát csak azt – mondta a leány –, hogy vedd el feleségül.

– Micsoda? – kiáltott fel Bioultach. – Hogy én feleségül vegyem azt a csúfságot? Azt már nem! Kiváltképpen most, hogy téged láttalak. Mert annyit mondok, hogy vagy te leszel a feleségem, vagy senki más!

– Hát akkor nincsen semmi baj – felelte a világszép leány. – Mert tudd meg, hogy én vagyok az a vénasszony, akinek azt ígérted,

hogy teljesíted egy kívánságát. Márpedig én azt kívánom, hogy te légy a férjem.

Bioutach nem felelhetett, mert nyílt az ajtó, és tizenegy szépséges szép hajadon sétált be rajta, nyomukban egy daliás ifjú.

Az ifjú odalépett Bioutach királyfihoz, és így szólt hozzá:

– Én vagyok az a zöldruhás emberke, aki minden utadra elkísért. Nevem Kean-an-laran, s királyfi vagyok magam is. A gonosz óriás toprongyos vénemberré varázsolt, tizenkét szépséges hűgomat pedig tizenkét rút banyává. Egymagám nem boldogultam az óriással, a te segítséged nélkül soha le nem győzhettem volna. De most, hogy tehetetlenné vált, megtört a varázsereje is, és mi valamennyien visszaváltoztunk azzá, akik voltunk. Köszönjük neked, Bioutach! Mivel jutalmazhatnád meg jószágodért és vitézségedért?

– Már megkaptam a jutalmamat – felelte Bioutach. – Hiszen a földkerekség legszebbik leánya: legifjabb hűgod lesz a feleségem.

Valamennyien visszatértek a Bölcesség Földjére, s ott hajóra szálltak. Kibontották a vitorlát, s elindultak Görögország felé. Repült a hajó a tarajos hullámokon, zengtek a vitorlakötelek a szélben, s fókák, bálnák, delfinek, naphalak fickándoztak a hajó nyomában. Hét nap, hét éjszaka vitorláztak, amíg elérték a görög partokat.

A görög király éppen a kertjében sétálgatott leányával. Meglátta a hajót s a fedélzeten Napsugárt, Holdsugárt, Bioutachot, Maunust, Kék Niallt, Balkezes Clerket, a világszép leányt, tizenegy szépséges nővérét és bátyjukat, a daliás Kean-an-larant.

– Oda nézz, leányom! – kiáltott a király. – Ott jön a férjed, s vele Bioutach s még számosán!

Volt nagy öröm, sírás, nevetés, multság, dínomdánom. Az éjszaka első harmada kalandok elbeszélésével, második harmada nyájas tereferével, harmadik harmada édes, mély álomban telt el.

Másnap Bioutach feleségül vette Kean-an-laran világszép hűgát, s Napsugár is, Holdsugár is talált magának feleséget a világszép leány nővérei közül. Egymást váltották a lovagi tornák, játékok, látványosságok, lakomák.

Egy hónap elteltével Bioutach így szólt a görög királyhoz:

– Ideje, hogy hazatérjek Írországba, bemutassam apámnak, anyámnak ifjú feleségemet, s hírt vigyek Maunusról is.

– Hát ha menned kell, csak eredj, fiam – felelte a görög király.

Másnap Bioultach feleséggestül hajóra szállt, búcsút intett öccsének, a királyleánynak, a királynak, az udvari népnek, Kean-an-larannak, tizenegy hűgának meg a többieknek. Azután felszedték a horgonyt, kibontották a vitorlákat. Repült a hajó a tarajos hullámokon, zengtek a vitorlakötelek a szélben, s fókák, bálnák, delfinek, naphalak fickándoztak a hajó nyomában.

Hét nap, hét éjszaka hajóztak, amíg partot értek, éppen abban a kikötőben, ahonnan Bioultach egykor tudásra szomjasan útnak indult. Apja, anyja nagy boldogsággal, szeretettel ölelte keblére a messze földön járt királyfit és ifjú feleségét, akinél szebbet egész Írországbán nem látott soha senki.

BILLY MAC DANIEL KÜLÖNÖS ESETE

Vidám legény volt a maga idejében Billy Mac Daniel. Nem félt az még az ördögtől sem, szerette a jófajta italt, és egy hajtásra kiitta a maga napi üveg sörét, ha volt, aki megfizesse. Mert szegény volt az istenadta – ámbár igaz az is, hogy nem nagyon leste, akad-e számára valami munka. Csak akkor markolta meg az ásó nyelét, ha már egyetlen garas sem csörgött a zsebében. De ha dolgozni nem is szeretett, verekedni annál inkább. Józanul vagy kicsit kapatosan úgy kiebrudalta a hetvenkedőket a kocsmából, hogy kétszer is meggondolta mindenki, mielőtt belekötött. Egyszóval, híres fickó volt ez a Billy.

Egyszer azonban megjárta, mert különös dologba keveredett, s attól fogva nagyot fordult a sorsa.

Egy hideg, holdvilágos téli éjszakán, nem sokkal karácsony után, Billy hazafelé ballagott. A hold óriásinak látszott, és olyan kerek volt, mint egy szegetlen cipó. Úgy világított, hogy szinte a nappal is versenyre kelhetett volna. De akármilyen szép is volt az éjszaka, a hideg alaposan megcsípkedte Billy Mac Daniel arcát.

– Szavamra mondom – dörmögte magában –, egy pohár jóféle pálinka nem ártana meg ebben a dermesztő hidegben!

Alighogy ezt kimondta, honnan, honnan nem, egy háromszegletű kalapot viselő pöttömnyi ember toppant eléje.

– Nem kell kétszer kívánnod, Billy! – szólt az emberke.

Aranyosan csillogott a köpenye gallérja, a cipellőjén pedig akkora ezüstcsat ragyogott, hogy nagyobbat képzelni sem lehet. S az a pöttömnyi ember akkora poharat tartott Billy orra alá, amekkora ő maga volt. Már az illatán is érezni lehetett, hogy valami különösen finom ital van a pohárban.

– Sok szerencsét, pajtás! – válaszolta Billy Mac Daniel minden ijedtség nélkül, és átvette tőle a poharat, pedig mindjárt gyanította, hogy a fura kis öreg nem a földi emberek, hanem inkább a manók világából való. – Egészségedre kívánom, és köszönöm a szívességedet, mindegy, ki fizeti meg az árát.

Azzal egyetlen hajtásra fenéig ürítette a poharat.

– Sok szerencsét neked is, Billy! – viszonzta a jókívánságot a csepp emberke. – Egészségedre kívánom az italt. De valahogy azt ne képzeld, hogy túljárhatsz az eszemen! Vedd csak elő szépen a bugyellárisodat, és fizess, ahogy tisztességes emberhez illik.

– Már hogy én fizessek? – nevetett Billy. – Ugyan, ugyan, kis emberke! Nem félsz, hogy zsebre duglak?

– Ide figyelj, Billy Mac Daniel! – szólt a kis ember haragosan. – Ha nem fizetsz, nem úszod meg szárazon!

– Márpedig én nem fizetek egy garast sem! – felelte Billy.

– Hát akkor hét esztendeig és azonfelül egy napig engem szolgálj! Ez lesz a fizetség az italért. Most pedig gyere, kövess!

Hej, de megijedt Billy! Szánta-bánta hetykeségét, és szívből kívánta, bárcsak sose is találkozott volna ezzel az emberkével. De késő bánat! Tudta, hogy szót kell fogadnia, azt kell tennie, amit a kis ember akar. Csendesen követte hát a hideg éjszakában, amerre csak ment, hegynek föl, völgynek le, árkon-bokron keresztül, megállás, pihenés nélkül. Nem tudta, merre járnak, nem tudta, mi lesz a sorsa, csak ment engedelmesen az emberke után.

Pirkadatkor végre megállt az emberke, és szembefordult Billyvel.

– Most hazamehetsz – mondotta –, de tudd meg, hogy a szolgálom vagy, és azt is, hogy engem be nem csaphatsz. Holnap éjszaka a falu határában várlak. Ha nem talállak ott, nagyon megbánod. De ha jól szolgálj, én is türelmes gazdád leszek.

E szavakkal eltűnt Billy szeme elől.

A legény sokáig bolyongott a vad vidéken, míg végre ismerős kakasszót hallott, és megtalálta a hazafelé vezető utat.

Fáradtan, kimerültén vetette magát az ágyára, de akármilyen fáradt volt is, nem jött álom a szemére. Folytonosan csak a kis embert látta maga előtt. Dél felé járt az idő, amikor feltápáskodott. Egész nap úgy támolygott, mint a holdkóros, nem tudta, mitévő legyen. De végül is belátta, hogy nincs mentség, és éjfél közeledtekor elindult a falu határa felé.

Nem kellett sokáig várakoznia.

– Hosszú útra indulunk, Billy! – mondotta a kis ember. – Nyergelj fel egy lovat az én számomra és egyet a magad számára. Látom, a tegnapi éjjeli kirándulás alaposan elfárasztott, gyalog nemigen bírnád a hosszú utat.

– Megbocsáss, jó uram, ha megkérdezem, merre van az az istálló, ahol a lovaiddat találom – felelte Billy. – Mert nem látok én itt semmi egyebet, mint egy vén csipkebokrot a szántóföld szélén, a domb alján meg egy zsombékos tocsogót. Mondd meg hát, hol az a két ló és hol a két nyereg.

– Ne kérdezősködjél annyit, Billy! – válaszolta a kis ember. – Ereszkedjél le inkább a mocsárhoz, és vágd le a legvastagabb két szál kákát, amit ott találsz.

Billy szót fogadott, kiválasztotta a két legvastagabb szálát, és átadta a gazdájának.

Vajon mi lesz ebből? – tűnődött magában. Mit kezd a gazdája ezzel a két szál kárával?

Az emberke fogta az egyik kákaszálat, és a két térde közé szorította.

– Szállj fel, Billy! – parancsolta.

– Mire szálljak fel, jó uram? – kérdezte Billy.

– A ló hátára, akár csak én! – felelte a kis ember.

– Úgy látszik, csúfot űzöl belőlem – felelte Billy. – Azt kívánod, hogy egy szál kákán lovagoljak? Vagy azt, hogy lónak nézzem ezt a hitvány vízínövényt?

– Ül fel már, ne fecsegj annyit! – förmedt rá haragosan a kis ember. – Ilyen jó lovad életedben sem volt!

Megszéppent Billy erre a szóra, de mivel azt hitte, hogy mindez csak tréfa, meg mivel tartott is gazdája haragjától, engedelmeskedett. Szétvetette a lábát, és ráült a kákára.

– Borram! Borram! Borram! – kiáltotta háromszor a kis ember, ami annyit jelentett az ő nyelvén, hogy: „nagyra nőj!”

Abban a pillanatban a két szál káka növekedni kezdett, és egy-egy pompás paripa vált belőle. A két paripa mindjárt neki is iramodott. A kis ember biztosan ült a nyeregben, Billy azonban, aki a nagy kapkodásban valahogy fordítva kapta maga alá a kákaszálat, azon vette észre magát, hogy háttal ül a lovon. Kis híja, hogy le nem szédült róla. De a ló olyan sebesen vágatott, hogy Billy nem bírta megfordulni rajta. Jobb híján a ló farkába kapaszkodott.

Hosszú vágatás után a két paripa lassú ügetésbe fogott, majd megállt egy csinos ház kapujánál.

– Gyere utánam, Billy – mondta a kis ember –, és tedd azt, amit én teszek. Azt már látom, hogy nem vagy valami ügyes lovas, hiszen nem tudod megkülönböztetni a ló farkát a fejétől.

A kis ember néhány érthetetlen szót mormolt, amit jól-rosszul Billy is utána mondott, és a varázsige segítségével mindketten bebújtak a nagykapu kulcslyukán. Egymás után surrantak át a többi kulcslyukon is, míg végül megérkeztek oda, ahová igyekeztek: a borospincébe. Óriási hordók álltak ott, telis-tele finom borral.

A kis ember nyomban nekihasalt, megeresztette a csapot, és szívni kezdte. Mondani sem kell, hogy Billynek egyáltalán nem volt ellenére a dolog, ezért hát nem sokat teketóriázott, hanem követte gazdája példáját.

– Jobb gazdát nem is találhattam volna – mondotta Billy elégedetten, mikor teleszívta magát. – Örülök, hogy szolgálatodba fogadtál. És ha ezentúl is csak az lesz a dolgom, hogy kedvemre leigyam magam, akkor, mondhatom, szívesen szolgálak!

– Nem kötöttem egyezséget veled! – hangzott a válasz. – Azt teszed, amit parancsolok. De mára elég, gyere!

A kulcslyukon keresztül kijutottak a házból, és felpattantak a kapu előtt álló két kákaszálra.

– Borram, borram, borram! – kiáltotta az emberke.

A két szál káka ismét paripává változott, és lovasaival együtt a levegőbe röppent. Olyan magasan repültek, hogy Billy és az emberke feje a fiascsillagot súrolta.

Mikor visszaértek a falu határába, leszálltak káka-lovukról, és elbúcsúztak egymástól. A kis ember azonban megparancsolta Billynek, hogy a következő éjjelen is jelenjék meg pontosan, ugyanazon a helyen.

Billy ott is volt a mondott időben. Megint elvágattak pincédézmálni. És így folytatódott a dolog ettől fogva minden éjszaka. Egyszer északnak mentek, másszor délnek tartottak, de keletre és nyugatra is el-ellátogattak. Lassanként közel-távol nem akadt olyan urasági pince, amelynek borát meg ne kóstolták volna. De még egy olyan ember sem volt egész Írországban, aki úgy ismerte volna a különböző hegyoldalak levének ízét, mint Billy.

Egy éjszaka, amikor Billy a szokott helyen találkozott gazdájával, és mint minden alkalommal, elindult kákát vágni, így szólt a kis

ember Billyhez:

– Ma éjszaka harmadik lóra is szükségünk lesz, mert lehet, hogy hozunk magunkkal valakit.

Billy ismerte már a gazdáját, és tudta jól, hogy a legokosabb, ha semmit nem kérdez, hanem némán engedelmeskedik. A kettejükén kívül még egy harmadik kákaszálat is levágott a mocsárszélen. Hanem azért erősen furdalta a kíváncsiság, mert elképzelni sem tudta, hogy kit szándékozik magával hozni éjszakai útjukról a kis öreg. Talán csak nem akar még egy szolgát felfogadni?

„Ha még egy szolgát fogad – gondolta magában Billy, – legalább majd az bajlódik a lovakkal, nekem meg nem lesz semmi dolgom. Hadd dolgozzék most már más is.”

Elindultak. Billy kötőféken vezette a harmadik lovat. Meg sem álltak, míg csak Limerick megyébe, Carrigogunniel ódon kastélyának tövébe nem értek. Egy csinos kis ház állt a környéken, valami jómódú gazdáé lehetett. Fényesen ki volt világítva, derűs fény szivárgott ki az ablakán, vidám zsvajv hallatszott ki az ajtaján. Nagy dínomdánom lehetett odabent.

A kis ember megállt a kapu előtt, és hosszasan figyelt. Azután hirtelen megfordult, és így szólt a fiúhoz:

– Tudod-e, Billy, hogy holnap lesz a születésnapom? Ezer esztendőös leszek éppen!

– Igazán? – csodálkozott Billy. – Meg kell adni, szép kor!

– Bizony – bólintott az emberke. – Maholnap kiöregszem a legénysorból. Azt hiszem, itt az ideje, hogy megházasodjam!

– Hát ha már házasságra szántad rá magad – felelte Billy –, akkor valóban itt az ideje.

– Nos, tudd meg, hogy éppen ezért jöttünk ide Carrigogunnielbe, nem egyébért. Látod, ugye, milyen vidám multság folyik odabent? Az ifjú Darby Riley üli lakodalmát a szép Bridget Rooney-val. Bridget éppen hozzám illik, és ezért el is határoztam, hogy magam veszem feleségül, nem hagyom annak az éretlen kölyöknek.

– És mit szól majd ehhez Darby Riley, a vőlegény? – kérdezte Billy.

– Hallgass! – kiáltotta rá a kis ember szigorúan. – Nem azért hoztalak magammal, hogy fölösleges ostobaságokat kérdezz!

Azzal elmormolta a szokásos varázsigét, és bebújt a kulcslyukon. Billy jobbnak látta, ha nem okoskodik tovább. Követte gazdáját.

Mindketten beosontak a házba. A kis ember fűrgén, észrevétlenül felkapaszkodott egy széles keresztgerendára, és megült ott, a társaság feje felett. Billy egy másik gerendára kuporodott.

Odafönn ült hát a gazda meg a szolgája, és mindketten a mulatságot figyelték. Alattuk ült a pap, a dudás meg Darby Riley apja, két bátyja és egy unokaöccse. Azután ott ült az asztalfőtől jobbra-balra, kétfelől Bridget Rooney apja, anyja. Az öreg házaspár nagyon büszke volt a leányára, és minden oka meg is volt erre, mert szép volt a leány és igen kedves.

Ott voltak Bridget nővérei is, négyen, valamennyien új szalaggal a főkötőjükön, és a menyasszony három bátyja, ünneplő ruhában. És ott voltak még az összes nénikék és bácsikák, sógorok és komák, közeli és távoli szomszédok és ezenfelül még annyi rokon és jó barát, hogy az a sok ember dugig megtöltötte a házat. Ettek, ittak a vendégek szorgalmasan, de az étel, ital sohasem fogyott el az asztról, mert folyvást újabb és újabb tálakat és kupákat hordtak fel a háziak.

De egyszer csak – éppen abban a pillanatban, amikor a háziasszony a pap elé tette a párolgó káposztafőzelékbe ágyazott disznófejet, hogy őtisztelendősége elsőnek vágjon belőle – a menyasszony nagyot tüszentett. Mindenki elnémult, de senki sem kiáltotta, hogy: „Egészségére válják!” – ahogy illik, mert mindenki azt várta, hogy a pap szólal meg, hiszen az ő feladata az áldás. De hát a pap nagyon el volt foglalva a disznófej felmetelésével, és csak elkésve jutott eszébe a jókívánság.

Billy meg a gazdája éberén figyelt odafentről. Billy úgy megéhezett a sok finom falat láttán, hogy már-már attól tartott: korgó gyomra elárulja rejtekhelyüket.

– Haha! – suttozta a kis öreg, és vidáman dörzsölve két kezét, hol a menyasszonyra tekintett, hol meg Billyre. – Bridget harmada most már az enyém. Még két tüszentés, és egészen az enyém lesz, hiába van itt a pap meg Darby Riley, egész pereputtyával.

S a szép Bridget újból tüszentett. De ezúttal zsebkendőbe temette szép arcát, úgyhogy a kis emberen és Billyn kívül senki sem

vette észre, következésképpen nem is mondta senki, hogy: „Kedves egészségére!”

– No, most már enyém a kétharmada! – kuncogott az emberke.

Billy pedig csak nézte, nézte a szegény leányt, akinek fogalma sem volt arról, hogy mi készül. Evett, ivott, és boldogan beszélgetett a mátkájával. Billy nagyon elszontyolodott, mert nem tudott szabadulni a gondolattól, hogy milyen szörnyű élet vár a kis ember oldalán erre a kedves fiatal leányra, akinek olyan nagy kék szeme van és olyan hamvas barackvirág arca! Csupa kicsattanó egészség, és ma éli élete legboldogabb napját! És ez a csúf kis ember, aki egy nap híján ezeréves, rövidesen magával ragadja kietlen otthonába.

Amíg így gondolkozott a fiú, a menyasszony harmadszor is eltűszentette magát. Billy azonban szórakozottságból, megszokásból elkiáltotta magát odafenn a gerendán:

– Kedves egészségedre váljék!

A kis ember arca elkékült a méregtől.

– Elbocsátják szolgálatomból, Billy Mac Daniel! – sipította. – De a fizetségedet, azt még megadom!

S azzal úgy hátba vágta a fiút, hogy a boldogtalan leszédült a gerendáról, és egyenesen a lakodalmi asztalra pottyant, ott is épp a káposztás tál kellős közepébe.

Képzelnétek, mennyire meghökkent a vendégsereg! Billy is csak úgy hebegett-habogott, törte a fejét, hogyan magyarázkozzék. De hamarjában semmi sem jutott az eszébe.

Nem tehetett hát okosabbat, mint hogy sorjában mindent elmondjon az ámuló társaságnak.

Mikor Cooney atya meghallotta Billy történetét, szépen letette a kést meg a villát, megtörülte a száját, és gyorsan összeadta az ifjú párt. A vendégek, rokonok pedig mind Billy köré sereglettek, a vállát veregették, s nem győztek hálálkodni, hogy megmentette a menyasszonyt a vén kis manótól.

Billy pedig megmutatta, hogy nemhiába olyan híres legény: eljárta a kopogós táncot, megforgatta a lányokat, a szép menyasszonyt is. Kivilágos virradatig ropták a táncot, ettek, ittak, talán többet is a kelleténél, mert hát lakodalomban ez már így szokás. De Billy azontúl ritkábban látogatta a kocsmát, és többet

dolgozott, mert belátta, hogy mégiscsak jobb a tisztességes munka,
mint a manók szolgálata.

ÓRIÁSÖLŐ MARGARET

Volt egyszer egy királyfi, Simonnak hívták. A Keleti-Birodalom királyának volt a kisebbik fia.

Egyszer ez a királyfi valami dologban Írországban járt. Amikor hajóra szállt, hogy hazafelé induljon, odaállt a partra egy szépséges leány, és felkiáltott a fedélzetre:

– Vigyél magaddal, Simon királyfi! Ahogy megláttalak, menten megszerettelek, és nem akarok nélküled élni.

– Ki vagy te, szép leány? – kérdezte a királyfi.

– Margaret a nevem, s tudom, hogy a boldogságom, de még a tiéd is attól függ, hogy magaddal viszel-e.

Simon királyfi egy kicsit furcsállta a dolgot, de azért így felelt:

– Nem bánom, gyere velem.

A leány felszállt a hajóra, a királyfi pedig elszalajtott a egyik legényét a mézáróshoz.

– Eredj gyorsan, hozz egy jó darab marhahúst. Ha már szép lány vendégünk van a hajón, illik, hogy finom eledellel vendégeljük meg.

Amikor a legény visszatért a marhahússal, a tengerészek felszedték a horgonyt, és kifeszítették a vitorlákat. A hajó kifutott a tengerre. De alig vesztették szem elől a partot, amikor egyszerre csak valami irdatlan nagy szörnyeteg bukkant fel a hullámokból, és egyenest feléjük tartott. Nem tudták, micsoda lehet, mert a legöregebb hajósok sem láttak még effélét. Leginkább az óriáskígyóhoz hasonlított. Amikor a hajó közelébe ért, ezt kiáltotta iszonyúságos hangon:

– Ír hús van a hajótokon, idáig érzem a szagát! Dobjátok ide tüstént, máskülönben mindenestül felbontom a hajót!

– Ha éppen arra fáj a fogad, hát megkaphatod – felelte Simon. De azért nem adta oda az egész marhahúst, csak a negyedrészt vágta le, azt hajította a tengerbe. A szörnyeteg elégedetten falta fel, és eltűnt a mélyben. Hanem másnap már megint ott kavarta a vizet a hajó előtt.

– Még mindig van ír hús a hajótokon – kiáltotta –, idáig érzem a szagát. Dobjátok ide tüstént, máskülönben mindenestül elbontom a

hajót!

– Ha éppen arra fáj a fogad, hát megkaphatod – felelte Simon. S azzal levágta a hús második negyedét is. Harmadnap a harmadik negyedet kebelezte be a szörnyeteg, negyedik nap a maradékot. De az ötödik napon megint csak felbukkant a hullámokból.

– Még mindig van ír hús a hajótokon! – kiabálta. – Idáig érzem a szagát.

– Nincs már egy falat sem! – válaszolta a királyfi. Tegnap etted meg az utóját.

– Ha nem dobod be tüstént, mindenestül felborítom a hajót! – fenyegetődzött a szörnyeteg.

– Mondtam már, hogy minden húsunkat megetted! – felelte a királyfi. – Egy falat nem sok, annyit sem hagytál.

– De bizony, van ott még elég, ha nem marhahús, hát emberhús. Az a fő, hogy Írországból való.

Margaret, aki eddig a hajófenékben pihent, meghallotta, hogy mit kíván a szörnyeteg. Felment a fedélzetre, és így szólt Simonhoz:

– Eressz le egy csónakot, hadd szálljak bele, mert engem követel a szörnyeteg. Ha megmenekülök, akkor semmi baj, ha pedig felfal a szörnyeteg, akkor legalább nem pusztultok el velem együtt ti is, valamennyien.

– Hogy segíthetnék rajtad? – töprengett Simon.

– Nem segíthetsz sehogyan – válaszolta Margaret. – S különben is, mindenről én magam tehetek, mert akaratod ellenére kéredzkedtem fel a hajóra. Simon nem tehetett kockára tovább az emberei életét. Nagy sajnálkozva megparancsolta hát, hogy bocsássák vízre az egyik csónakot. Margaret pedig elbúcsúzott Simontól, beszállt a csónakba, és egyenesen a szörnyeteg felé evezett. A szörnyeteg meglátta a leányt, és szélesre tátotta a száját, hogy csónakostul lenyelje. Hanem ekkor – ki tudja, milyen erő korbácsolta fel a vizet? – toronymagas hullám emelkedett fel a tengerből, felkapta Margaret csónakját, és kivetette a partra. Mindjárt el is csitulta tenger. De Margaret akármerre nézett is, sehol sem lelte Simon királyfi hajóját a nagy, sima vízen. Pusztá homokpart volt az, amelyre a hulláma csónakot sodorta.

Margaret csak úgy találomra elindult az egyik irányba. Hét nap, hét éjjelvándorolt, amíg végre egy kis kunyhót pillantott meg a

messzeségben.

– Talán befogadnak éjszakára ebbe a kunyhóba! – gondolta magában. Nagy sokára odaért. Benyitott az ajtón. Egy anyóka ült odabent, éppen a vacsoráját főzögette a tűzhelyen.

– Nem adnál szállást holnap reggelig? – kérdezte a leány az anyókat.

– Ki vagy és hogy kerülsz ide? – tudakolta az anyó. Margaret elmondta, hogyan kéredzkedett fel Simon királyfi hajójára, hogyan követelte ki magának a tengeri szörnyeteg, s hogyan vetette a partra hét napi és hét éjszakai járóföldre innen egy toronymagasságú hullám. Az anyóka figyelmesen hallgatta. Azután így szólt:

– Nembánom, itt maradhatsz, ameddig akarod.

Margaret kérdezte meg az anyót, hogy kicsoda, és miért él itt egymagában a pusztaságon.

– A Fehér Erdő királynőjének leánya vagyok – felelte az anyóka.
– Valamikor békességben éltem az anyámmal otthon a hazámban. Egy napon arra tévedt egy gonoszóriás, és megölte az anyámat. Azóta egyre csak arra várok, hogy valaki bosszút álljon az óriáson. Azért költöztem ide, ebbe a kunyhóba, mert erre vezet az út az óriás kastélya felé. Van egy varázsgyűrűm, azt akarom az ujjára húzni annak, aki az óriás megölésére indul. Másnap reggel egy fényes fegyverzetű vitéz és egy szépséges ifjú asszony kopogtatott be a kunyhó ajtaján.

– Nem tudod. anyó, merre vezet az út az óriás kastélya felé? – kérdezte a vitéz.

– De bizony tudom – felelte az öregasszony –, és meg is mondom, ha elárulod, hogy kik vagytok, és mi végből igyekeztek az óriás kastélyába.

– Megmondom szívesen – felelte a vitéz. Stephen herceg vagyok, a Keleti-Birodalom királyának öregebbik fia, ez pedig feleségem és bátor fegyverhordozóm. Azért keressük az óriást, hogy megöljük, mert kegyetlenül pusztítja az országunk népét.

– Hát, ha azért mentek, akkor az ujjatokra próbálok egy varázsgyűrűt. Mert aki ezt a gyűrűt hordja, azzal nem bír az óriás. Azzal kivett a ládából egy csillogó aranygyűrűt.

– Nyújtsd az ujjadat – mondta a vitéznek. Hanem a gyűrű szűk volt Stephen ujjára.

– S most nyújtsd ide te is – mondta Stephen feleségének. De a gyűrű az asszony ujjára sem illett. Ekkor így szólt az anyóka:

– Sok-sok esztendeje várom, hogy eljöjjön valaki, és végre megbüntesse az óriást. De most mégis azt mondom, hogy ne menjetek. mert a varázsgyűrű nélkül nem bírtok vele.

– Márpedig mi nem fordulunk vissza a fele útról, ha már idáig eljöttünk – felelte Stephen herceg. – Bízunk abban, hogy varázsgyűrű nélkül is elbánunk az óriással.

Az öregasszony és Margaret egész éjjel virrasztott, annyira aggódott a fényes fegyverzetű vitéz és szépséges felesége életéért. Virradatkor útnak indultak, hogy megtudják, mi történt velük. Hanem alig értek az óriás kastélyának közelébe, látták, hogy a vitéz is, a felesége is holtan hever a földön. Tisztességgel eltemették őket, azután szomorúan hazamentek. Másnap reggel megint kopogtatnak a kunyhó ajtaján. Margaret kinyitja az ajtót, s kit lát? Simont, a Keleti-Birodalom királyának kisebbik fiát.

– Hát te élsz? – kiáltotta fel örömmel a királyfi, amikor megpillantotta a leányt. – Azt hittem, felfalt a szörnyeteg, vagy belevesztél a tengerbe.

– Nem falt fel a szörnyeteg, nem is veszttem a tengerbe – válaszolta Margaret. – Szerencsésen partra vetette a hullám, és ez a derék öregasszony befogadott a kunyhójába.

– Tegnap erre járt a bátyám, Stephen herceg meg a felesége. Nem láttátok véletlenül?

– De bizony láttuk – felelte Margaret, és elmondotta, hogy mi történt velük.

– Nyugodjanak békében! – sóhajtott Simon.

– Hanem akkor most rajtam a sor. Megbosszulom a halálukat. Megyek, és párviadalra hívom az óriást.

– Várj egy percig – szólt az öregasszony. – Előbb az ujjadra próbálok egy varázsgyűrűt.

Mert aki ezt a gyűrűt hordja, azzal nem bír az óriás. S azzal megint kivette ládájából a csillogó aranygyűrűt. – Nyújtsd az ujjadat – mondta Simonnak. Hanem Simon ujjára is szűk volt a gyűrű.

Így szólt ekkor az anyóka:

– Sok-sok esztendeje várom, hogy eljöjjön valaki, és végre megbüntesse az óriást. Most azonban mégis azt mondom, hogy ne

menj, mert varázsgyűrű nélkül nem bírsz vele.

– Márpedig én nem fordulok vissza a fele úton, ha már idáig eljöttem – felelte Simon királyfi.

– Bízom abban, hogy varázsgyűrű nélkül is elbánok az óriással.

– Vigyázz magadra, mert elpusztulsz te is, akárcsak a bátyád – mondta az öregasszony. – S látom, még csak fegyverhordozód sincs. Margaret gondolt egyet.

– Hadd legyek én a fegyverhordozód! – szólt Simonhoz. – Vigyél magaddal, hiszen megmondtam már Írországból, a tenger partján: úgy szeretlek, hogy élni sem akarok nélküled.

– Nem viszlek én! – válaszolta a királyfi. – elég, ha magam vagyok a veszedelemben.

– És ha a varázsgyűrű ráillik az ujjamra? – kérdezte Margaret. – Akkor sem mehetek veled?

– De, akkor velem jöhetsz – mondta Simon. – Hanem hát úgyis tudom, hogy szűk lesz az a gyűrű a te ujjadra is.

De Margaretnek olyan finom, vékony ujjá volt, hogy éppen ráillett a gyűrű. Így hát együtt indultak az óriás kastélya felé. Útközben egy halászszerűvel találkoztak.

– Meg akarunk küzdeni az óriással – mondta Simon. – Nem tudod, merre találjuk?

– Nem tudom, hogy éppen merre jár – felelte a halász. – De annyit tudok, hogy abba a kis házba, amott az erdőszélén, oda mindig bejárogat, ha erre visz az útja. Legjobb, ha ott vártok rá. Hanem vigyázzatok, reggelig ki ne aludjon a mécses a szobában, máskülönben végetek.

Simon herceg és Margaret belépett a házba. Mécsesét gyújtottak, mert már sötétedett. Egy ideig ott üldögéltek, beszélgettek. Egyszerre csak azt mondja Simon:

– Nem tudom, mi van velem, de úgy elálmosodtam, hogy a szememet sem bírom nyitva tartani.

– Márpedig nem lesz jó, ha elalszol – felelte Margaret. – Minden percben jöhet az óriás!

De Simon herceg már nem is hallotta az intő szót. A feje alákonyult, mélyen elaludt. Pedig már közeledett is az óriás, csak úgy döngött a föld.

– Ébredj, Simon – kiáltotta a leány. Hanem a herceg olyan mélyen aludt, hogy Margaret hiába rázta, hiába kiáltozott a fülébe, nem ébredt fel. De ekkor már ott is állt az óriás a ház előtt.

– Kivan ebben a házban? – ordította olyan erővel, hogy a ház beléremegett. – Ír ember szagát érzem!

– Jól érzed, óriás! – felelte Margaret.

– Tyű, a nemjóját! – kurjantotta az óriás. – Egy falásra nagy vagy, kettőre kicsi. Mihez kezdjek veled? Tapossalak agyon, vagy repítselek egyetlen fúvással a hetedik határba?

– Hallod-e, óriás! – kiáltotta vissza Margaret. – Nem azért jöttem, hogy a fecsegésedet hallgassam, hanem, hogy fejedet vegyem. – S azzal kardot ragadott, és kilépett a ház elé. Mindjárt összecsaptak. Kardjuk villámokat szórt a sötét éjszakában. s az óriás akkorákat toppantott a köre, hogy itt is, ott is forrás buggyant belőle a talpa alatt.

– Ejnye, teremtette! – lihegte az óriás. – Hát nem bírok veled, te ír fajzat?

– De nem ám! – nevetett Margaret. Pedig csak úgy vaktában vagdalkozott a sűrű sötétségben. Amikor aztán megvirradt, Margaret elhajította a kardját, derékon kapta az óriást, és úgy földhöz teremtette, hogy mozdulni sem tudott. Akkor látta csak az óriás, hogy nem is férfival, hanem leánnyal csatázott. Mindjárt kitalálta, hogy a leánynak csak a varázsgyűrű adhatott ekkora erőt, s tudta, hogy elveszett. Ravaszsággal próbálkozott hát.

– Kíméld meg az életemet, vitéz leány! – könyörgött. – Ha futni engedsz, tiéd a kastélyom, minden kincsem. De Margaret a furfangra furfanggal felelt. – Nem kell a kastélyod, nem kellene a kincseid – mondta. – A villámló kardodat add nekem, azt elfogadom.

– Itt a kardom – válaszolta az óriás. – Eredj az erdőbe, találsz ott egy csúf, rücskös fatörzset: próbáld ki rajta, hogy jól fog-e az éle.

– Nem megyek én sehová. Inkább rajtad próbálom ki a kardot! – Kiáltotta a leány, és egy suhintással levágta az óriást. Akkor ébredt fel a házban Simon királyfi.

– Margaret! – kiáltotta ijedten, amikor látta, hogy a leány nincs a szobában– Hol vagy? Nem járt itt az óriás?

– Gyere ki. Győződjél meg róla a saját szemeddel, hogy itt járt-e! Simon kilépett a ház elé, és meglátta a halott óriást.

– Restellem, hogy elaludtam – csóválta a fejét. – Még szerencse, hogy veled volt a varázsgyűrű Első útjuk az anyókához vezetett. Elújságolták neki, hogy az óriás elpusztult, és megköszönték a segítségét. Simon ezután így szólt Margarethez:

– Most pedig gyere velem!

– Megyek! – felelte gondolkodás nélkül a leány. – Ahová te mégy, oda megyek én is! – De azért megkérdezte: – Hová megyünk?

– A Keleti birodalomba – válaszolta Simon herceg. – Bemutatlak apámnak, anyámnak. Mert ha te is úgy akarod, feleségül veszek. Otthon nagy örömmel fogadták Simont és menyasszonyát a királyi szülők, s nem győzték dicsérni, hogy olyan vitézül megbosszulta Stephen herceg és felesége halálát, s megszabadította az országot a garázda óriástól. Még aznap megvolt a lakodalom. Néhány esztendő múlva az öreg király átadta az uralkodást. Simon király és az óriásölő Margaret királyné bölcsen, igazságosan országolt a birodalomban. S nem csak ők maguk voltak boldogok, hanem boldoggá tették a népet is, melyen uralkodtak.

A VILLÁMSZÓRÓ KARD

Morraha, az írek királyának fia egy napon kora hajnalban ébredt. Felkelt, megmosakodott, felöltözött, megreggelizett, s mivel hamarjában nem tudta, hogy mihez kezdjen, lesétált a tengerpartra. Alighogy odaért, látja, hogy egy zöld sajka közeledik sebesen a sima, kék vízen. Egy szempillantás múlva már partot is ért a sajka, és egy tetőtől talpig vörös páncélba öltözött vitéz ugrott ki belőle. Morraha elébe sietett, és szíves szóval köszöntötte:

– Isten hozott országunkban, vitéz! Mi járatban vagy errefelé?

– Téged kereslek, királyfi! – felelte a jövevény.

– Mit kívánsz tőlem? – tudakolta Morraha.

– Meg akarok mérkőzni veled. Csakhogy nem karddal ám, hanem kockajátékban. Meglátjuk, melyikünknek kedvez a szerencse. No, kiállsz velem?

Morrahának még volt valamelyes ráérő ideje, hát így felelt:

– Miért ne! És mi legyen a tét?

– Amelyikünk veszít – válaszolta a vitéz –, teljesíti a másiknak egy kívánságát.

Mindjárt elő is húzta tarsolyából a kockákat, lekuporodtak a parti fövényen, és kezdődött a játék. Hol az egyik nyert, hol a másik, de végül is Morraha győzött.

– Vesztettem – ismerte be a páncélos. – Most hát rajtad a sor: kívánj valamit.

– Azt kívánom – felelte a királyfi –, hogy ezen az irdatlan nagy mezőségen, ameddig csak a szem ellát, mindenütt juhnyájak legelésznek. Hadd jusson elég jószág az embereknek.

– No, ennél mi sem könnyebb! – felelte a vitéz.

Elbúcsúztak, a királyfi elindult hazafelé, a vitéz pedig beszállt a sajkájába, és nekivágott a tengernek.

Másnap reggel Morraha megint jókor kelt. Hát amint a tengerpart felé lépdél, mit lát? Ezer meg ezer juhnyáj legelészik azon az irdatlan nagy mezőségen. A tengerparton pedig ott áll a vöröspáncélos vitéz.

– Jó reggelt, királyfi! – kiáltotta már messziről. – Kiállsz

velem még egy játszámra?

– Miért ne! – felelte Morraha. – És mi legyen a tét?

– Amelyikünk veszít, teljesíti a másiknak egy kívánságát.

Lekuporodtak, játszottak, Morraha újra nyert.

– Mit kívánsz? – kérdezte a páncélos.

– Azt kívánom, hogy azon a rengeteg rétségen amott, mindenütt marhacsordák legelésszenek.

– Meglesz – felelte a vitéz.

És csakugyan: másnap reggelre ezer meg ezer marhacsorda legelészett azon a rengeteg rétségen.

– Játszunk-e újra? – kérdezte harmadszor is a páncélos vitéz.

– Miért ne! – felelte Morraha. – S a tét ugyanaz, mint tegnap meg tegnapelőtt.

Lekuporodtak a fövényen, perdült, gurult a kocka, és megint csak Morraha nyert.

– Hát most mit kívánsz? – tudakolta az idegen.

– Azt kívánom, hogy holnapra csillogó-villogó, fényes-tágas palota álljon itt a parton, s annak a legszebbik szobájában a világ legszebb királykisasszonya várakozzék reám.

– Meglesz – felelte a vitéz.

Másnap Morraha még a szokottnál is korábban kelt, és lesietett a tengerpartra. Hát csakugyan: ott állt a csillogó-villogó, fényes-tágas palota. Morraha benyitott a kapuján, végigszaladt kilencvenkilenc szobán, és a századikban, a legszebbikben, ott várt reá a világ legszebb királykisasszonya: a francia király leánya. Morraha daliás ifjú volt, nyájas beszédű, tanult és eszes, így hát a királyleány örömet ráállt, hogy a felesége legyen. Még aznap megtartották az esküvőt. Amikor aztán estefelé elvonult a násznép, és Morraha meg a felesége magára maradt a századik szobában, ezt kérdezte az asszony:

– Mondd csak, Morraha, miféle varázslattal hoztál ide engem? Mert én csak annyit tudok, hogy hirtelen felragadott valami szélvész, és egyszerre csak itt találtam magam, ebben a palotában.

Morraha sorra-rendre elmondott mindent a feleségének.

– Jaj , édes férjem – mondta a fiatalasszony –, örülj, hogy úgy sikerült a dolog, ahogy sikerült. Rosszul is járhattál volna. Hanem annyit mondok, eszedbe se jusson még egyszer megmérkőzni azzal

a vöröspáncélossal, akárhogy unszol is, mert amit eddig nyertél, azt el is veszítheted.

Morraha azonban negyednap is korán ébredt, és megint lesétált a tengerpartra. Alighogy odaért, már közelgett is a zöld sajka a kék vízen, és egy szempillantás múlva ismét ott állt a parton a vöröspáncélos vitéz.

– No, játszunk-e? – kérdezte.

Morraha egyszeriben elfelejtette a felesége intelmeit, nagy hetykén így felelt:

– Miért ne! És mi legyen a tét?

– Ugyanaz, mint tegnap, tegnapelőtt, meg azelőtt!

Lekuporodtak a fövényre, perdült, fordult a kocka. De most az egyszer a páncélos vitéz nyerte meg a játszmát. Morraha felállt.

– Szólj, mit kívánsz! – mondta.

– Azt kívánom – válaszolta az idegen –, hogy vágj neki a világnak, és addig vissza se térj, ameddig el nem hozod a villámszóró kardot, és meg nem tudod, hogyan halt meg a bátyám, Anshgayliacht, az egyszemű óriás!

– Meglesz – felelte Morraha becsületesen, ámbár a szíve majd megszakadt bánatában, hogy ott kell hagynia a hazáját, otthonát, fiatal feleségét. Tudta, hogy hosszú, fáradságos, veszedelmes útra indul: nem alhatik kétszer ugyanabban az ágyban, nem ehetik kétszer ugyanannál az asztalnál, ameddig meg nem szerzi a kardot, meg nem tudja a titkot.

Haza is ment mindjárt, és elpanaszolta az asszonynak, hogy milyen bajba sodorta a meggondolatlansága.

– Hát bizony, ez nagy baj – mondta az asszony –, de azért mégsem akkora, mint gondolod. Van nekem egy jó táltos paripám. Brown Allree a neve, az majd segít rajtad. Figyelj jól, tedd azt, amit mondok: végy magadhoz három pintes üveg sört és három hatpennis cipót, azután eredj ki az udvarra, fogj egy csengettyűs hámistrángot, és rázd meg erősen. Arra a csengőhangra előrúgtat egy paripa, és maga dugja be a fejét a lószerszámba. Ez a ló Brown Allree. Kösd a nyakára a három üveg sört és a három cipót, magad pedig pattanj a nyergébe. De arra jól vigyázz, hogy egyetlen hangot se beszélj mindaddig, ameddig a paripa meg nem szólal, máskülönben levet a hátáról.

Morraha megfogadta a felesége tanácsát: kiment az udvarra, fogott egy csengettyűs hámistrángot, és jól megrázta. A csengőhangra előrúgtatott egy paripa, és engedelmesen a lószerszámba dugta a fejét. Morraha a paripa nyakába akasztotta a három üveg sört és a három cipót, maga pedig a nyeregbe pattant. Brown Allree, se szó, se beszéd, nekiiramodott. Hányta, vetette magát, Morraha lábát harapdálta, mert azt remélte, hogy ezzel szóra bírhatja a királyfit. Morraha azonban jól tudta, hogy mit kell tennie: keményen fogta a kantárt, összeszorította a fogát és hallgatott.

Három nap, három éjjel nyargaltak így. Végül is megállt a paripa.

– Látom, nem boldogulok veled – mondta. – Megéheztem, adj ennem.

Morraha leoldozta az egyik cipót és az egyik üveg sört, és megetette, megitatta a táltost.

– Most pedig hadd halljam, hová igyekszel! – mondta a paripa.

– Meg kell szereznem a villámszóró kardot – felelte Morraha –, és meg kell tudnom, hogyan halt meg Anshgayliacht, a félszemű óriás.

– Ez bizony nehéz feladat – hümmögött a paripa. – Mert a titkot is, a kardot is Rough Niall őrzi, a Sziklarengeteg lakója, és a karddal menten levágja azt, aki a titkot tudakolja. No de se baj, majd csak kitalálunk valamit. Ül fel gyorsan a hátamra, és fogóddzál meg erősen, mert három mérföldes tüzet kell átugranunk.

Morraha felült a nyeregbe, és jól megkapaszkodott. A paripa pedig nekirugaszkodott, és nagyot ugrott. Szállt, szállt a levegőben. Alattuk magasra csaptak a lángnyelvek, a füst csak úgy marta Morraha szemét.

Három mérfölddel odább a földre toppant a paripa.

– A hátamon vagy még? – kérdezte a királyfit.

– Itt vagyok – felelte Morraha.

– Hát akkor szállj le iziben, és adj ennem, mert megint megéheztem.

Morraha megetette a paripát a második cipóval, megitatta a második pint sörrel.

– No, ül vissza gyorsan a hátamra – mondta a paripa –, és fogóddzál meg jó erősen, mert most meg három mérföld magas, vastövisekkel borított hegyet kell átugranunk.

Morraha visszaült a nyeregbe, erősen megkapaszkodott. A paripa nagyot ugrott. Szállt, szállt a levegőben. Alattuk akkora vastövisek meredeztek a hegyoldalban, mint egy-egy kasza. Aztán leereszkedett a nagy hegy túlsó oldalán.

– A hátamon vagy még? – kérdezte.

– Itt vagyok – felelte a királyfi.

– No, akkor szállj le tüstént, és adj ennem, mert megint megéheztem.

Morraha megetette a lovat az utolsó cipóval, megitta az utolsó pint sörrel.

– Pattanj sebesen a hátamra – mondta a paripa –, és fogóddzál meg jó erősen, mert most még át kell jutnunk a Sziklarengetegen.

Morraha visszaült a nyeregbe, erősen megkapaszkodott. De még így is kis híja, hogy le nem esett, mert a táltos olyan sziklákon rúgattott felfelé, hogy egyikük-másikuk meredekebb volt a házak falánál. De végül is felértek a hegy tetejére. Egy kis kunyhó állt a hegytetőn.

– Itt lakik Rough Niall – mondta a paripa. – Zörgess be az ajtaján. Hanem azután fogóddzál még az eddiginél is jobban a sörényembe.

Morraha lehajolt a nyeregből, és megzörgette Niall ajtaját.

– Ki az, és mit akar? – kiáltott ki Niall.

– A villámszóró kardért jöttem, és meg akarom tudni, hogyan halt meg Anshgayliacht, a félszemű óriás.

– No, megállj csak! – kiáltotta Niall. – Ezért megöllek, akárki vagy is!

S azzal feltépte az ajtót, és már ott is állt a küszöbön, a villámszóró karddal a kezében. De a táltos sem volt rest, nekiiramodott a hegyoldalnak, Niall meg utána. Három mérföldet rohantak így: elől a táltos, nyergében az ír királyfival, nyomukban meg Rough Niall, kezében a villámló karddal.

Három mérföld után Niall nem bírta tovább, zihálva, lihegve megállt. A táltos még nyargalt vagy egy mérföldet, azután elrejtőzött egy sziklahasadékban. Niall nagy fáradtan hazavánszorgott. Úgy elbágyadt az üldözésben, hogy mindjárt ágynak dőlt és elaludt, még a kunyhó ajtaját is nyitva felejtette.

Csak erre várt a táltos paripa. Szép halkan visszalopódzott a kunyhóhoz, Morraha pedig leszállt a nyeregből, lábujjhegyen

odaosont Niall fekhelyéhez, és vigyázva, ügyesen kihúzta párnája alól a kardot. Aztán megrázta Niall vállát:

– Ébredj, te álomszuszék! Rajta: beszélj el tüstént, hogyan halt meg Anshgayliacht, az egyszemű óriás!

Rough Niall látta, hogy Morraha erősen markolja a villámszóró kardot, és megértette, hogy vége van, ha nem engedelmeskedik. Nagyot sóhajtott hát, és belekezdett a történetbe, amit addig nem hallott még senki emberfia:

– Kicsi gyermek koromban anyám megtanított a madarak nyelvére.

„A madarak okosak, sokat láttak, sokat hallottak, sokat tapasztaltak, tanulhatsz tőlük egyet-mást, fiam” – mondta.

Attól fogva, ha az erdőt jártam, mindig a madarak beszédét figyeltem, és mondhatom, sokszor volt hasznomra ez a tudomány. Hanem egyszer kárát láttam. Így történt:

Egy szép nyári reggelen elácsorogtam az árnyékos lombok alatt. Hallom, hogy két madár beszélget.

Ezt mondja az egyik:

„Ennek a fának, amelyen én ülök, nincs párja az egész határban. Nézd csak, milyen sűrű a lombja, milyen vastagak az ágai, milyen sudár a törzse!”

Ezt feleli a másik madár:

„Az én fám csenevészebb, az igaz. Hanem egyik gallya, ez a szélső itt, varázsvessző. Aki levágja, hatalmas varázserőhöz jut általa.”

Amíg a madarak beszélgetését hallgattam, észre sem vettem, hogy egy vénasszony közelít felém az ösvényen. Megállt, illendőképpen köszönt, és ezt kérdezte:

„Mit fecsegnek ezek a madarak? Mondd meg, hiszen tudom, hogy értesz a madarak nyelvén!”

Nem gondoltam semmi rosszra. Megmondtam hát:

„Azon vetélkednek, hogy melyikük fája a különb. Az egyik a fa lombját, ágait, törzsét dicséri, a másik meg azt állítja, hogy az ő fájának az a szélső gallya a varázsvessző.”

„Akkor hát ez az a fa, amelyet én keresek! – mondta az öregasszony. – Légy szíves, vágd le nekem róla azt a gallyat!”

Eleinte húzódoztam a dologtól, de az öregasszony addig-addig könyörgött, amíg felágaskodtam, és levágtam a gallyat a fáról, megtisztítottam, lehántottam.

„Tessék” – mondtam, és átnyújtottam az öregasszonynak.

Az öregasszony fogta a vesszőt, de köszönet helyett, se szó, se beszéd, jót húzott vele a hátamra.

Egyszerre csak azon vettem észre magam, hogy nem vagyok már ember: nagy fekete hollóvá változtam.

Próbáltam a lelkére beszélni a vénasszonynak, könyörögtem, hogy változtasson vissza emberré, de beszéd helyett csak káromlás jött ki a torkomon. Az öregasszony kacagott.

„No, ezt megkaptad! – kiáltotta.

– Ezentúl senkinek sem mondhatod el, hogy mit beszélnek a madarak, mert hiszen most már te magad is madár vagy, és az is maradsz örökre!”

Mit tehettem egyebet, felreppentem a lombosabbik fára, ott húztam meg magamat. A két madár nagyon megsajnálta.

„Lám, lám, vigyázni kellett volna” – mondta az egyik.

„Késő bánat” – szólt a másik.

De hát segíteni ők sem tudtak. Teltek, múltak a napok, a hetek. Vagy egy hónap múlva, amint a mező fölött szálldosok, hogy valami ennivalót keressek, meglátom az öregasszonyt, kezében a varázsvesszővel. Odarepültem, leültem eléje a földre. Gondoltam, talán mégiscsak megesik rajtam a szíve.

„Ni csak! – kacagott fel. – Kit látok itt? Hiszen ez az én hollóm! No, mi az, talán csak nem elégelted meg a madáréletet?”

S azzal fogta a pálcát, és reám suhintott. De az öregasszony gonosz volt: nem emberré változtatott, hanem vén, fehér gebévé. Mindjárt akadt is egy szegény parasztember, aki bekötött az istállójába. Attól fogva naphosszat húztam az igát.

Vagy egy hónap múlva (épp egy kővel megrakott kordéllyal baktattam az úton) megint szembejön velem a vénasszony.

„Ni csak! – nevetett. – Hiszen ez az én fehér gebém. Csak nem elégelted meg a lóéletet?”

Azzal megint rám vágott a vesszejével. De most sem változtam vissza emberré: ordas, szakállas farkas lett belőlem. S mivel éppen arra jártak a pásztor kutyái, és mindjárt rám is rohantak: nyakamba

szedtem a lábamat, és örültem, hogy ép bőrrel eljuthattam az erdőbe, és elbújhattam egy barlang mélyén.

Ott kóboroltam az erdőn vagy egy hónapig. Egy hónap múlva látom, jön az öregasszony az ösvényen. Ő is meglátott engem.

„Ni csak! – kiáltotta. – Hiszen ez az én ordas, szakállas farkasom! Csak nem elégelted meg a farkaséletem?”

S azzal újra rám ütött a varázspálcájával. Juháskutyává változtam. Láttam, nem számíthatok irgalomra, elvándoroltam az erdőből, el az egész vidékről. Éhesen, magányosan csatangoltam, amerre a szímatom vezetett. Gondoltam, valahol majd csak ember lakta vidékre jutok, s valaki majd csak befogad, nyájörzőnek, ha már juháskutya lettem.

Hát amint egyszer egy nagy mezőn bandukolok, messziről valami lármát hallok: farkasordítást, báránybégetést. Futok arra, és látom, hogy farkasok támadtak meg egy birkanyáját. Nem sokat tanakodtam, nekiestem a farkasoknak. Nem mondom, megtépázták a bundámat, de én meg jó néhánynak átharaptam a torkát. Hamarosan előrohantak a pásztorok is, vastag furkósbotokkal. A farkasok elináltak, én ottmaradtam.

Az a nyáj a király nyája volt, és a nagy lármára maga a király is odalovagolt.

„Miféle kutya ez? – kérdezte a király. – Honnan került ide?”

„Eddig még sosem láttuk – felelték a pásztorok. – Valahonnan messziről jöhetett.”

„Derék kutya, annyi biztos! – mondta a király. – Haza is viszem, mert éppen ilyen bátor, erős kutyára van szükségem.”

Hazavitt, megmosdatott, ennem adott, jól bánt velem. Hanem az arca, az mindig szomorú volt, el nem mosolyodott volna, akár csak egy pillanatra is. Hamarosan megtudtam, hogy mi nyomja a lelkét.

Ennek a királynak tizenegy esztendő alatt tizenegy gyermeke született, mégsem maradt egy gyereke sem, mert már az első éjszakán ellopták valamennyit, sorban mind a tizenegyet, hasztalanul állított strázsát a bölcsőjük mellé. A tizenkettedik gyerek most volt születőben, azt féltette annyira a király, hogy a homloka soha fel nem derült a gondtól.

Megszületett a tizenkettedik gyerek. Most azonban nem strázsát állított a bölcső mellé a király, hanem engem. A felesége

aggodalmaskodott, hogy mégiscsak többet ér egy fegyveres katona, mint egy oktan kutya, a király azonban ezt felelte:

„Láthattad, mire mentünk eddig. Tizenegyből egy gyermekünk sem maradt. Ez a kutya megvédte a nyájamat, meg fogja védeni a gyermekemet is.”

Ott őrködtem az újszülött királyfi mellett két nap, két éjszaka. Már-már azt hitte mindenki, hogy elmúlt a veszély, amikor a harmadik éjszakán látom, hogy nyílik az ajtó, és valaki besettenkedik a szobába.

Tudtam, mi a hivatalom: egyenest nekiugrottam a jövevénynek, és alaposan a lábába martam. Az ember feljajdult és elmenekült. A lármára berohant a király, a királyné, a dajkák, az őrség. De már csak a nyitott ajtót látták meg néhány rongyot és néhány vércseppet a padlón. A királyné ölebe kapta a csecsemőjét, a király meg így szólt:

„Látod? Mondtam, hogy ez a kutya megvédi a fiúnkat!”

Attól fogva egy percre sem hagytam magára a gyermeket, még akkor sem, amikor már felcseperedett, és az udvaron játszadozott, vagy a kertben futkosott. Egy ezüstlánc végét a nyakamra kötötték, a másik végét pedig a királyfi csuklójára: ha akartunk volna, sem válhattunk volna el egymástól.

Egyszer azonban egy kicsit elszundítottam az árnyékban, és nem vettem észre, hogy a gyermek leoldozta a csuklójáról a láncot és elszaladt. Nem akart semmi rosszat, csak hát pajkos gyerek volt, unta már a folytonos kíséretést.

Kerestem mindenfelé. Végigloholtam az udvart, a kertet, sehol sem találtam. Nem találta a király sem, pedig ezer katonával kutattatta végig az országot.

Volt nagy sírás-rívás. Én is erősen bánkódtam, mert nagyon megszerettem a kis királyfit. Ráadásul a király még meg is haragudott rám, megrúgott, valahányszor a szeme elé kerültem, s ennem sem adott. Hát most mitévő legyek? Sokat töprenkedtem, és végül is rászántam magam, hogy hazatérek, megkeresem azt a gonosz öregasszonyt: hátha megkönyörül rajtam, és visszaváltoztat azzá, ami voltam: emberré.

Nekivágtam a világnak, s vándoroltam erdőn, mezőn, hegyen, völgyön át. Egyszer csak egy kunyhót pillantok meg a sziklák csúcsán. Elindultam arrafelé. Gondoltam, talán csak odavetnek

néhány csontot a szegény, kóbor kutyának, és eltűrik, hogy meghúzzam magam éjszakára az ólban.

Hát amint közeledem a kunyhó felé, mit látok? Az én banyámat, amint kézen vezeti a kis királyfit!

Legszívesebben menten rárohantam volna, hogy kiszabadítsam a kisfiút. De szerencsére idejében észbe kaptam: ha a vénasszony észrevesz, rám húz a pálcájával, és ki tudja, mivé változtat megint! Lassan, óvatosan lopódtam a kunyhóhoz, és csak akkor bújtam elő a bokorból, amikor a vénasszony elment a kútra, a királyfi pedig egyedül maradt az udvaron.

A fiúcska megpillantott és felkiáltott:

„Nini, az én kutyám! Gyere ide, bundás apó!”

Én azonban megláttam valamit: a varázsvesszőt az ablak párkányán. Hirtelen szembe ötlött, hogy itt a szabadulás! Ha a királyfi megüt a vesszővel, megszabadulok a varázslattól.

Igen ám, de hogyan vehetném rá, hogy megüssön? Emberi nyelven beszélni nem tudok, kutyanyelven pedig hiába magyarázkodom, nem érti meg. Gondoltam egyet: felemeltem a mancsomat, és jól pofon teremtettem a királyfit.

A királyfi szörnyen megmérgeződött.

„Hogy mertél megütni engem, te komisz, rossz kutya?” – kiáltotta.

S azzal lekapta a párkányról a varázsvesszőt, és jól végigvágott vele a hátamon. Bűntelen, ártatlan gyerek volt, így hát attól a könnyű kis ütéstől visszanyertem emberi alakomat. Amikor a királyfi azt látta, hogy a kutya egyszerre emberré változik, ijedtében felsikoltott, és elejtette a pálcát. Én felemeltem, és jól megmarkoltam. A sikoltásra előrohant a vénasszony. Majd hanyatt vágódott rémületében, amikor megpillantott régi, emberi mivoltomban, a varázspálcával a kezemben. Tudta, hogy elveszett.

„Most leszámolunk! – kiáltottam. – Előbb azonban add elő a király gyermekeit, mind a tizenkettőt!”

„Csak ezt az egyet loptam el!” – nyöszörögte.

„Hát a többit?”

„A fiam, Anshgayliacht, a félszemű óriás.”

„Hol a fiad? – kérdeztem. – És hol a tizenegy királyfi?”

Mert a tizenkettedik, a legfiatalabb, aki az imént megszabadított a varázslattól, szipogva, de azért egy kicsit már megnyugodva, ott állt

mellettem.

„A fiam bent fekszik a szobában. Beteg, nem tud lábra állni. Megmarta valami nagy kutya, amikor utoljára a királyi palotában járt. A tizenegy királyfi pedig ott van, lakat alatt, a kamrában.”

Nem faggattam tovább. Végigvágтам rajta a vesszővel: kősziklává változott. Azután benyitottam a szobába. Ott találtam a félszemű óriást. Vele sem teketóriáztam, hanem ráhúztam a vesszővel: kősziklává változott ő is. Ott állnak mind a ketten a hegy csúcsán azóta is, akárki láthatja, aki arra jár.

Ezután diribdarabra törtem a varázsvesszőt, hogy többé senki ártalmára se lehessen. A tizenegy királyfit pedig kiszabadítottam, és visszavezettem a szüleikhez. Én léptem be elsőnek a királyi palotába, a királyfiak odakint várakoztak.

A király meg a királyné búsan üldögéltek a szobájukban, szemükből potyogott a könny.

„Miért sírtok?” – kérdeztem tőlük.

„Hogyne sírnánk – felelték –, amikor tizenkét gyerekünk volt, és most egy sincs. Itt vagyunk öregen, magányosan, nincs, aki törődjék velünk.”

„No hát ha csak ezért sírtok, akkor ne sírjatok tovább! – mondtam. – Mert én visszahoztam mind a tizenkét gyermeketeket.”

Azzal kinyitottam az ajtót, és a tizenkét királyfi mind betódult a szobába. Volt ott sírás, nevetés, csók, ölelés! Aztán nagy sokára odafordult hozzám a király, és megkérdezte, ki vagyok, mi vagyok, és hogyan vittem véghez ezt a nevezetes dolgot. Én szép sorjában elmondtam mindent. A király csak ámult-bámult, és nem győzött hálálkodni. Hanem a végén mégis elkomorodott az arca.

„A félszemű óriást és a banyát kővé változtattad, tőlük nem kell már tartanod. Csakhogy a félszemű óriásnak van ám egy bátyja is: a vöröspáncélos vitéz. Ha megtudja, hogy megölted a bátyját meg az anyját, rettentő bosszút áll rajtad.”

„Mit tegyek?” – kérdeztem.

„Fogd ezt a kardot! – mondta a király, lecsatolva oldaláról fegyverét. – Ez a kard villámszóró kard, nincs olyan páncél, amelyet át nem jár. Ha ezzel vívsz, talán még a vöröspáncélos vitézt is legyőzheted. De azért a legokosabb, ha elrejtőzöl a

Sziklarengetegben, és soha senkinek el nem mondd, hogyan halt meg Anshgayliacht, a félszemű óriás!”

– Ezért élek itt, ebben az eldugott kunyhóban, s ezért nem hallotta kívüled még soha senki a félszemű óriás halálának történetét – fejezte be elbeszélését Rough Niall, a Sziklarengeteg lakója, és nagyot sóhajtott: – Most azonban elárultam a titkot, és nemsokára eljön a vöröspáncélos vitéz, hogy bosszút álljon öccséért és anyjáért. Legalább a kardot add vissza, hogy legyen mivel védekezniem!

Morraha szívesen visszaadta volna a fegyvert, de hát nem adhatta: azt kívánta a becsület, hogy beváltsa a vöröspáncélos vitéznek tett ígéretét. Pedig szívből sajnálta a derék Niallt, és váltig törte a fejét, hogyan segíthetne rajta.

Brown Allree, a paripa, nemhiába volt táltos, jó tanáccsal szolgált.

– Mit is ígértél a vöröspáncélos vitéznek? – kérdezte Morrahától.

– Azt, hogy elviszed neki a kardot. De azt már nem ígérted, hogy oda is adod. Ha találkozol vele, mondd el neki, hogyan halt meg a félszemű óriás, és mutasd meg a kardot. Ha azonban kéri tőled, dobd fel a levegőbe, s a kard nyomban visszatér Rough Niall kezébe.

Ebben megegyeztek. A táltos paripa hazaröpítette Morrahát, s ez mindjárt lesietett a tengerpartra. A vöröspáncélos vitéz már várta.

– No, megtudtad-e, hogyan halt meg a félszemű óriás?

– Megtudtam – felelte Morraha, és elmondta mindazt, amit Nialltól hallott.

– Hát a villámszóró kardot elhoztad-e?

– Elhoztam – válaszolta Morraha.

– Akkor add ide! – mondta a vöröspáncélos.

– Nem adom én! – felelte az ír királyfi. – Csak annyit ígértem, hogy elhozom a kardot, de azt már nem ígértem, hogy oda is adom.

– Ejnye, teringette, adod ide mindjárt! – kiáltotta a vitéz, és már nyúlt is vaskesztyűs kezével a kard markolata felé.

Morraha azonban fürgébb volt, és gyorsan feldobta a levegőbe a kardot. A kard egyet perdült a magasban, azután szélesebesen elrepült, egyenesen Rough Niall kunyhója felé.

A vöröspáncélos nem tudta hirtelenjében, hogy mit tegyen. Aztán gondolt egyet. Előhúzta tarsolyából a kockás zacskót.

– Kockázzunk egyet! – mondta. – Kiállsz velem egy játszámára?

– Nem én! – felelte nevetve Morraha. – Veled ugyan nem kockázom többé!

S azzal sarkon fordult, és elindult hazafelé. S attól fogva nem járt többé veszedelmes, kalandos utakra, hanem békében, boldogan éldegélt szép, fiatal feleségével a tengerparti palotában, kövér zöld mezőségek határán, amelyen ott legelésztek a kockán szerzett juhnyájak és marhacsordák.

A LILIOMKEZŰ SPANYOL KIRÁLYLÁNY ÉS IOLANN, A SÁRKÁNYÖLŐ

Valaha régen az íreknek volt egy derék királyuk, erős, hatalmas és olyan gazdag, hogy az arany és ezüst marha dugig töltötte a kincstárát. Ám abban az időben élt egy másik király, aki meg Spanyolországon uralkodott. Gazdag volt ő is és hatalmas. De a hatalomból és a gazdagságból a királyoknak sosem elég.

„Mi volna – így elmélkedett magában –, ha az írek királyát elűzném, és a gazdag ír földet magamnak megkaparintanám? Bizony, az jó volna.”

Összegyűjtötte hát a hadait, hajóra szállt, és a roppant ármádia élén elvitorlázott Írország felé. Egy hajnalon be is futott hajóhada az ír kikötőbe, a király palotája elé.

Egy fiatal szolgálólány jött ki éppen a palotából, s látja, hogy a kikötő telis-tele van hajóval – nem is látott tengert, csak egyetlen árbocerdőt. Visszaszaladt hát, és jelentette, hogy a kikötő tele van hajóval, de hogy mit akarnak, nem tudja.

Megvitték a hírt a királynak, aki még ágyban volt, és első meglepetésében nem tudta a dolgot mire vélni. Kisvártatva azonban gyanítani kezdte, hogy nem lehet más, csak a spanyol király. Arra azonban nem gondolt, hogy az ellene valami rosszban sántikál, mert még eddig semmi bajuk sem volt egymással. De amikor aztán kiment, és látta az egész harci hajóhadat, tudta, hogy kelepcebe került, és minden ellenállás reménytelen. Szétszórt csapatait hogy is tudná kellő időre összeszedni!

Így aztán a spanyol király elvette tőle egész Írországot egyetlenegy csücsök kivételével – az volt minden, amit meghagyott. S mint aki jól végezte dolgát, visszavitorlázott Spanyolországba, visszavitorlázott igaz, de azért hadserege nagyobb részét ír földön hagyta.

Az ír király felesége persze maga is királylány volt. Volt neki három fiútestvére, azok is királyok. Egy nap aztán a királyasszony gondolkozóba esett, és azt gondolta: „Ha az én három fitestvérem

tudná mostani nyomorúságos sorsomat, bezzeg nem nézné tétlenül, bezzeg ellátná a baját a spanyol királynak!” Így aztán megszólította felséges király urát, s azt mondta neki:

– Tudod-e, hogy mire gondoltam?

– Nem tudom – felelte a király.

– Nos, arra gondoltam – mondta a királyné –, ha az én három fivérem tudná mostani nyomorúságos sorsomat, bezzeg nem nézné tétlenül, bezzeg ellátná a spanyol király baját. Úgy hiszem, jó lenne, ha megírnám nekik.

– Bizony, az jó lenne – mondta a király. – Írd csak meg.

Így aztán a királyné megírta a három levelet, s elküldte a három országba a királyi fivéreinek.

Megkapta a három király a levelet, és a szégyentől és a sértett büszkeségtől mindegyiknek arcába szökött a vére.

Mit, hogy az ő egyetlen húguk szükségét szenved, s nyomorúságban tengeti életét?

„No, megállj, te kevély spanyol király – átkozódtak magukban –, meglesz még ennek a böjtje!”

Nosza, mentek a fullajtárok, jöttek a fullajtárok, és a három király egykettőre megállapodott, hogy hamarosan seregestül útnak indulnak, és elégtételt vesznek a spanyol királyon, aki minden ok nélkül csinálta, amit csinált, mert a kapzsiságon kívül oka nem volt, egy szemernyi sem.

Sebbel-lobbal összegyűjtötték hát a hadaikat, hajóra szálltak, és a tengeren találkoztak. Aztán meg sem álltak, míg el nem értek az ír partig.

Örült az ír király, azt se tudta, hova legyen a boldogságtól, amikor egy szép napon pompás hajóhadukat megpillantotta. Ám a testvérek ki sem szálltak, csupán üzenetet küldtek, hogy készüljön fel, s azzal már fordultak is, s mentek egyenest Spanyolországnak. Egy hajnalon be is futottak a kikötőbe, éppen a spanyol király palotája elé.

Egy fiatal szolgálólány jött ki éppen a palotából, ahogy széjjelnéz, látja, hogy a kikötő telis-tele van hajóval – nem is lát tengert, csak egyetlen árbocerdőt. De az is akkora, hogy olyan árbocrengeteget nem látott még a spanyol kikötőben senki emberfia. Nosza,

visszaszaladt a lány, és jelentette, hogy a kikötő telis-tele van idegen hajóval.

Megvitték a hírt a királynak, aki még ágyban volt. Elröppent az álom a király szeméről, azon nyomban kiugrott az ágyból. Ki se kellett néznie, tudta, hogy kik érkeztek; senki más nem lehetett, csak akikre ő gondolt. De hogy mit csináljon, most már mihez kezdjen, azt az egyet nem tudta. Mert hogy az ír királynőnek három fivére van, s hogy mind a hárman hatalmas királyok, arról hallott már valamit, s hogy hármuk erejével megharcolni nem tud – abban se kételkedett. Tudta: a testvérek most azért jöttek, hogy Írországot visszaköveteljék, és azt is tudta, hogy gonoszul cselekedett, mikor az ír királyt minden ok nélkül kifosztotta. Felkeresett hát egy öreg, nagyhírű jóvendőmondót, és elmondta neki, hogy reggel óta tele a kikötő, és hogy a hajókon nem érkezhetett más, mint az a három király, akikre ő gondol.

– Terheli valami a lelkedet? Igazságtalanul bántál velük? – kérdezte az öreg.

– Igen – válaszolta a király –, rátörtem az ír királyra, és elvettem az országát.

– Volt valami okod rá?

– Nem, semmi bajom nem volt az ír királlyal.

– Rosszul tetted, hogy így cselekedtél – mondta az öreg varázsló.

– Most aztán négy király jött a nyakadra, az ír király s a három sógora, és semmi reményed, hogy legyőzzed őket. Add vissza hát, amit elvettél, és ne félj semmitől.

– Boldog lennék, ha azzal megelégednének.

– Nem tudom, hogy beérik-e ennyivel. Mindenesetre fogadd őket szívesen, nincs más választásod. Menj, és hívd meg őket magadhoz lakomára.

– Csakhogy nem tudom, hogy a sok hajó közül melyiken találom őket – mondta a spanyol király.

– A négy király egy hajón van – felelte az öreg varázsló. – Mégpedig azon a hajón, amelyik legmélyebben horgonyoz a kikötőben. Orrától a tatjáig fehér csík díszíti. Írj nekik egy levelet, és hívd meg őket a palotádba. Add tudtára az ír királynak, hogy ha ő és sógorai elfogadják a meghívást, tüstént visszaadod a birodalmát. Nyilvánítsd ki, hogy mindent visszaadsz, amit csak Írországból,

ugyan rosszakarát nélkül, de elhoztál, és azt a reményedet is fejezd ki, hogy a jövőben talán barátok is lehetnétek, és segíthetnétek egymáson. Sőt, talán még szorosabb, rokoni kapcsolatba is kerülhetnétek: feleséged ma éjszaka egy lánygyermeknek adott életet, és az ír király felesége pedig éppen fiúgyermeket vár.

A király megköszönte a tanácsot, és hazament. Otthon nyomban megírta a levelet, és elküldte a hajóra. Feleletet azonban hiába várt, nem kapott. Írt egy második levelet is, de arra se jött válasz. Írt egy harmadikat – semmi felelet. Elment hát újra a varázslóhoz, és elmondta, mi történt: három levelet is küldött, de azok a fülük botját se mozdították rá.

– Így hát – mondta az öreg – eszükbe sincs, hogy eleget tegyenek a meghívásnak. Menj hát értük magad, és hívd meg őket személyesen. Talán az inkább kedvükre lesz.

A király úgy tett, ahogy a jövendőmondó tanácsolta. Maga kereste fel a királyokat a fedélzeten. S miután illendően köszöntötte mind a négyet, királyi méltósággal meghívta őket lakomára a palotájába.

Azok megköszönték a meghívást, és elfogadták. A spanyol király olyan lakomát csapott, hogy aki látta, míg él, nem felejtí el.

A nagy eszem-iszom közben egyszerre csak azt mondta a spanyol király az ír királynak:

– Gondolom, azért jöttél hozzám, hogy visszakapd, ami a tiéd.

– Bizony azért – felelte az ír király.

– Nos, ebben hiba nem lesz, szívesen visszaadom. Sőt, még kárpótlást is adok azért a pár napért, amíg uralkodtam az országodon. Hidd el – mondta nagy mézesmázosan –, nem akartam neked kárt okozni, esküszöm, szemernyi rosszakarát se volt bennem, sőt azt remélem, hogy a jövőben jobb barátok leszünk, mint amilyenek voltunk; igen, talán gyermekeink révén még a barátság nál is szorosabbra fűzhetnénk házaink kapcsolatát.

Ebben aztán mindnyájan szépen megegyeztek. A béke helyreállt. A három király hazavitorlázott a saját országába, hazament az ír király is.

Odahaza Írországból öröm s boldogság fogadta a királyt. Tüzek égtek a hegytetőkön, fáklyák a kikötőparton, két-két gyertya a királyi palota száz ablakában; a nagy fényesség mind azt hirdette:

eltakarodott a spanyol sereg, egyetlen ura van már az ír népnek, maga az ír király.

A király még kint a tengeren megpillantotta az örömtüzeket, és boldog volt. Hát még amikor megtudta, hogy a nagy fényesség kettős örömet hirdet: felesége, míg ő távol volt, fiúgyermeket szült. Nosza, ment is nyomban a levél a spanyol királynak: megjött a királyi kisfiú, akinek, majd ha felnő, a spanyol királylány lesz a felesége.

Ment a levél, jött a levél – így telt el két esztendő. Akkor azt írta a spanyol király, küldjék el a gyermeket az ő udvarába, hadd tanulja meg a spanyolok nyelvét, hadd nőjön fel jegyesével, a királylánnyal együtt. Az ír király nem húzódozott, kötötte a szava, s így aztán a kis lolannt, így hívták a királyfit, útnak indították Spanyolországba.

lolann aztán ott nőtt fel idegenben, s ahogy teltek az évek, vagy tizenhét év is elszaladt, szépen meg is emberesedett. Egész álló nap együtt volt a királylánnyal, együtt mentek iskolába, együtt ebédeltek, együtt vacsoráztak.

Egyszer, amint éppen az iskolából jöttek, az útszélen megláttak egy kakast meg egy tyúkot, amelyik békésen kapirgált a csibéi között. lolann megállt, és szóltanul bámulta. Tyúkanyó szorgalmasan keresgélt az útszéli szemétkben, s valahányszor egy-egy magra vagy ízletes féregre akadt, hívta a csibéit. A fiú nézte, nézte, s egyszerre csak keserűen felnevetett.

A királylány elunta, és rászólt:

- Gyere már, menjünk haza.
- Várj csak – felelte a fiú.
- Mit nevezsz? – kérdezte a lány.
- Semmi közöd hozzá – így a fiú.

Közben mégiscsak elindultak hazafelé. De a királylánynak fúrta az oldalát a kíváncsiság, és tudni akarta, min nevetett a fiú.

- Láttad azt a tyúkot az útszélen a csibéivel? – kérdezte a fiú.
- Hát persze.

– Akkor látnod kellett, hogy kapirgált, hogy szorgalmatoskodott. Mihelyt egy féregre lelt, mindjárt hívta a csibéket, és odaadta nekik. Az igen, az szereti a családját! De vigyen el engem az ördög – kiáltott fel a fiú –, és dugjon a pokol mélységes fenekére, ha három nap múlva még itt talál, ebben a palotában! Tizenhét éve eszem az

idegen kenyeret, és nem láttam sem apámat, sem anyámat, nem szívtam otthoni levegőt!

Így értek haza.

Másnap reggel a királylány idejében felkészült, hogy induljon az iskolába. Szólt lolann-nak, de a fiú nem akart vele menni. Beszaladt hát az édesapjához, és elpanaszolta, hogy a fiú nem akar iskolába menni.

Kijött a trónteremből a király, és megkérdezte, hogy mi baja van, miért nem megy iskolába.

Összeszedte magát lolann, s amit gondolt, nagy bátran kimondta. Nem iskolába, hanem Írországba akar ő menni, király apjához és az édesanyjához.

– Mehetsz, fiam, persze hogy mehetsz, ha akarsz – mondta a király. – Az égvilágon nincs semmi akadály!

No, csak ez kellett lolann-nak! Fogta magát, sebbel-lobbal összezsomagolt, még annyi időt sem akart elvesztegetni, míg a nagy lótás-futásban jól kifújhatta volna magát.

Hajszolódott bizony, míg útra készen nem állt. Addigra már a király parancsára előállt a kikötőben egy jó erős gálya, egybegyűlt a királyi követség, amely a királyfit hazájába kísérte. El is indultak nyomban, és megérkeztek szerencsésen.

Volt nagy öröm megint Írországban! Göndör hajú gyerekként hagyta el az édes szülői házat lolann, s lám, meglett emberként tér vissza. Király apja és királyné édesanyja nem győzött benne gyönyörködni. Örült az udvar, örültek a szép udvarhölgyek, örült az udvari cselédség. De mintha mégsem örült volna mindenki.

Ahogy telt az idő, múltak a napok, a hónapok, lolann apránként észrevette, hogy ez a pompás királyi udvar mégiscsak nélküle élt tizenhét éven át. Úgy élt, mintha ő nem is élne. Két bátyja elkomorodott; ha meglátta, fitymálta Spanyolországból hozott vérpiros páncélját, gúnyolta idegenes kiejtését. Lolann tudta, hogy mi bántja őket: jegyessége a spanyol királylánnyal, az volt a begyükben. A trónt féltették tőle, mert végül is nagy úr a spanyol király, még talán ír királyt tud csinálni királyi vejéből.

Így telt el két esztendő. Akkor aztán levél érkezett a spanyol királytól, lakodalomra hívó levél. Jöjjön, de mielőbb az ifjú vőlegény,

jöjjön apja, anyja, minden rokonsága, felcseperedtek a gyerekek, ideje megtartani az esküvőt.

Így aztán felkerekedett az ír király, a királyné, az egész előkelő rokonság – dugig töltötték a hatalmas vitorlást –, s útnak indultak.

A spanyol király kíséretével együtt nagy ünnepélyesen a kikötőben fogadta őket. Parthoz állt a hajó, durrogtak az ágyúk, volt nagy örömujjongás.

Iolann vérpiros páncélban állt királyi apja mellett, és nem győzött csodálkozni. Ugyan, ki lehet az a szépséges hajadon, aki ott várakozik a spanyol király oldalán? Csak nem az ő jegyese? Uramfia, de hiszen mégis ő az, az a liliumkezű hajadon. Most ránéz, megismeri. De hát miféle varázslat ez? Mit tett vele ez a két esztendő? A suta kis kamaszlányból hogy lett ilyen gyönyörűséges hajadon?

Nem töprenghetett tovább, mennie kellett, a várakozókat szépen üdvözölni, amint illik. Remegve fogta meg a szép királynő kezét.

„Nem, nem lehet az – gondolta magában –, ez nem ugyanaz a kéz, ezeket a liliumujjakat látta volna ő az iskolában tintától maszatosan?”

A lány kézfogás közben rámosolygott. S ettől Iolannak akkorát dobbant a szíve, azt hitte, megszólalt a város valamennyi harangja. Úgy megzavarodott, el se akarta többé engedni a lány kezét.

A királynő pedig azt gondolta:

„De megemberesedett ez az én Iolannom, bizony, szemrevaló lovag lett. Szívesen leszek a felesége.”

Mi tagadás, tetszettek egymásnak. Ebben nem volt hiba. Összeültek hát a királyi szülők, és ki is tűzték az esküvőt kerek három nap múlva.

Sok az a három nap, kivált két fiatal szívnek, de mégiscsak eltelt egyszer.

A mondott napon hát összegyűlt a násznép. A fényesen feldíszített lakomázóasztalnál helyet foglalt az ír király, s mellé telepedett a spanyol is. Hozták a pompásnál pompásabb tálakat. Csakhogy az ír király hátralökte a székét, s csak nem akart enni. Nem ő, egyetlenegy falást sem.

A spanyol király odahajolt hozzá, és megkérdezte:

– Mi baj van, király uram, miért nem eszel?

– Nem latom a menyasszonyt – válaszolta az ír király –, és addig egy falás, annyit se eszem, amíg nem ül az asztalunkhoz.

– Ne törődj vele – mondta a spanyol király –, bizonyára még öltözködik. Itt lesz hamarosan – s aztán a tálra mutatott: – Kóstold meg inkább ezt az őzgerincet, ez aztán királyoknak való eledel!

Az ír király azonban nem mozdult. Csak nézett maga elé komoran.

A násznépnek összevillant a tekintete, s valami suttogás futott végig a teremben.

Jöttek-mentek a lakájok a tálakkal, s az írek nem ettek.

Végre összeszedte a bátorságát a spanyol király, s azt mondta:

– Hallgass ide, király uram, semmi jót sem mondhatok: magam sem tudom, hol a menyasszony! Tegnap reggel belopakodott egy sárkány, és elrabolta. Utánuk küldtem a legjobb lovagjaimat, de a sárkány leereszkedett egy szakadékba, bebújt egy barlangba, s azóta nem láttuk. A lovagjaim ott várják most is a szakadék szélén.

Felpattant erre a vörös vértbe öltözött lolann, és így kiáltott:

– Még ha a pokol fenekéről is, akkor is visszahozom!

– Megállj, öcsém – kiáltott egyszerre a két fivére –, mi is veled megyünk!

Futottak mind a hárman a szakadékhoz, s odalent a mélyben, a barlang szájánál megálltak. Sötéten tátongott a barlang, s úgy tetszett, mintha meredeken lefelé vezetne, mintha csak egy lyuk lenne, amely ismeretlen mélységbe nyílik, egy másik világba.

Hogy lehetne oda bejutni, nem tudták. Tanácstalanul álldogáltak a lyuk körül, de lolann-nak mégiscsak eszébe jutott végül, hogy mit kell tenniük. Szalmából kötelet fontak, s a köteleket összecsomózták mindaddig, míg a mérhetetlen hosszú kötél vége le nem ért a lyuk mélyére. Akkor aztán rákötöttek egy kosarat, s lolann azt mondta:

– Én leereszkedem, testvérek.

– Várj, lolann – állította meg az idősebb fivére –, én megyek elsőnek! De ha megszabadítom, enyém a menyasszony! Én vagyok az idősebb, amúgy is engem illetett volna!

lolann-nak szikrázott a szeme haragjában, de fiatalabb volt, engednie kellett.

Beleült hát a legidősebb fiú a kosárba, s a szolgák lefelé eresztették. Alig tűnt el azonban, alig süllyedt a mélybe egy

darabocskát, máris kiáltozni, sikoltozni kezdett, hogy húzzák fel azonnal.

Felhúzták, nem volt se holt, se eleven.

– No, most – gondolta magában lolann.

De a fiatalabb bátyja elébe állt.

– Én következem, lolann, s ne feledd, ha megszabadítom, enyém a menyasszony! Amúgy is engem illetett volna!

lolann nem szólt semmit, engednie kellett.

Beleült hát a fiatalabb királyfi a kosárba, és a szolgák lefelé eresztették. Alig tűnt el azonban, alig süllyedt valamivel mélyebbre, mint a bátyja, máris kiáltozni, sikoltozni kezdett, hogy húzzák fel azonnal.

Fel is húzták, nem volt se holt, se eleven.

– Most már csakugyan én következem – mondta lolann, és beleült a kosárba. – Ha leértem, menjetek szépen haza, és egy év múlva, ha még éltek, gyertek értem, és húzzatok fel.

Azzal intett, hogy eresszék. Nem sikoltott, nem kiáltozott, és sikeresen leért a lyuk fenekére.

A királyfiak felhúzták a kosarat, összetekerték a kötelet. S azzal hazamentek.

Már késő délután volt, amikor lolann leereszkedett, s most nem tudta, mihez kezdjen. Elindult hát előre, amerre a lába vitte. Nem messze megpillantott egy fát, ahhoz igyekezett.

Egyszerre csak a fa gyökerei közül előbújt egy fekete állatka. Megrázta magát, és körülfutotta a fatörzset. Abban a szempillantásban, hogy körbeért, akkorára nőtt, mint egy jól megtermett kutya. Az állat ismét megrázta magát, és még egyszer körülfutotta a fát. Ahogy a kör bezárult, akkorára nőtt, mint egy tehén.

– Úgy hiszem – mondta lolann –, már éppen elég nagyra nőttél, s biztos, ami biztos, legjobb, ha ártalmatlanná teszek.

lolann meztelen karddal feléje vágott, de az állat félreugrott, a csapás a fát érte, és kivágta, hogy a törzse, koronája rázuhant az állatra. Az nyomban kikászálódott a gallyak alól, és menekülni igyekezett.

lolann követte.

Közben megpillantott egy házacskát, és azt hitte, hogy az állat oda rejtőzött. Belépett a házba, de az állat már el is tűnt, s nem volt benn más, csak egy öregember. Az hajlongva üdvözölte az Írországból jött vörös vértés lolannt, és helyel kínálta.

– Nem azért jöttem, hogy leüljek – mondta lolann, és elmesélte, hogy mint járt a kis állattal, amely körbefutott, és megnőtt.

– Ó – felelte az öregember –, van itt egy ilyen állat, és mondhatom, a lehető legjobban tetted, amit tettél. Mert ha a fekete állat harmadszor is körbefuthatta volna a fát, akkorára nőtt volna, hogy senki sem bírna vele ezen a világon. Nyugodt lehetsz azonban, ide nem jött. Én lélek egyedül élek itt, és a házamban olyan biztonságban vagy, mint gyermek az anyja ölében.

lolann leült hát a tűz mellé. Nem volt azonban teljesen megnyugodva, mert tartott tőle, hogy az öregember valójában az a bizonyos nagyra nőtt állat.

– Nos, hát vörös vértés lolann – mondta az öregember –, azt hiszem, jól sejtem én, hogy a menyasszonyodat keresed ezen a vidéken.

– Úgy bizony – válaszolta lolann.

– Kívánom neked, sikerüljön! És remélem is, hogy sikerülni fog. Ám az a bökkenő, hogy a szörnyűséges sárkány sokkal-sokkal nagyobb nálad. Ha majd levágod a fejét: és én remélem, hogy le fogod vágni, a törzse, a teste mozdulatlanul marad a helyén. Ám a feje a levegőbe emelkedik, és elrepül majd egyenesen a Tobar na Dicht nevű varázsforráshoz, és csak három nap múlva ér vissza. Szúrd bele a kardodat a nyakszirtjébe, és a törzssel s a karddal ne törődj többé. A fejére azonban jól vigyázz. Hét könyök magasra ugorj elébe a levegőben, ragadd meg jobb kézzel, üss rá felülről lefelé, s akkor a sárkány, mint egy varangyos béka, szétpukkad. Ha azonban a sárkányfej vissza tud illeszkedni a törzsre, ha ismét odaforr, nincs többé olyan hatalom a világon, aki legyőzhetné.

Most még csak annyit – közeledett a beszéd végéhez az öregember –, ha megölted a sárkányt, hozz nekem a jó tanácsért egy kis üvegre valót a véreből. Kétszáz éve élek itt elvarázsolva; két testvéremet a sárkány apró kövekké változtatta. Semmi más nem szabadíthat meg bennünket, csak egy csepp a sárkány saját véreből.

– Szavamra fogadom – mondta lolann –, megteszem, amit kérsz.

– Várj csak – kapott a homlokához az öreg, mint akinek még valami fontos az eszébe jutott –, a sárkány mindennap kimegy halászni a tengerre. Egy kis zsákot vesz a hátára, és mindent belerak, ami csak a halászathoz kell. Ahol legmélyebb a tenger, ott se ér följebb a csípőjénél. A palotája meg – ne feledd – forog, forog, mindig balra forog, magától.

Ezzel aztán lolann megtudta, amit megtudhatott. Elbúcsúzott hát illendően, és útnak indult, hogy megkeresse a sárkány kastélyát. Rá is lelt hamarosan, és látta, hogy csakugyan balra forog az egész óriási kastély, mégpedig magától. Fent az egyik emeleti ablakban meg is pillantotta tüstént a kedvesét.

A királylány is rögtön észrevette, és míg a kastély lassan fordult, alkalmas pillanatban leeresztett egy csöbröt, hogy lolannt abban felhúzza.

De lolann összeszedte minden erejét, nekifutott, és egyetlen ugrással az ablakban termett.

Éppen csak megölelték, megcsókolták egymást, a lány máris elbeszélte, hogy mint rabolta el őt a sárkány, hogy küzdött ő egymagában ellene. A sárkány végül is ráállt, hogy vár egy évet és egy napot, nem veszi addig feleségül, míg nem jön egy lovag, aki életre-halálra hajlandó megvívni érte. Azt is elmondta, hogy a sárkány minden áldott nap elmegy halászni, s aztán minden este idejön az ablak alá, hogy üdvözlje őt.

– Ha ma idejön – mondta a királylány –, tüstént meg fogja érezni az emberszagot.

S mivel már erősen esteledett, gyorsan megvacsoráztatta lolannt, és elrejtette egy nagy kádban.

De már akkor ott is állt a sárkány az ablak alatt.

– Fúj, fúj – dörmögte –, valami ír atyafi szaga bűzlik itt!

– Az hát, persze, hogy az – felelte az asszony –, egy vörösbegy szállt el hozzám Írországból, annak szagát érzed.

A sárkány hitte is, nem is. Bement a konyhába, letette az iszákját, kidűtötte belőle a halakat, és pirítani kezdte őket a tűzhely parázsán. Közben ezt morogta:

*Vasborona van alattam,
vasborona van felettem,*

*sebek lepik be lábamat,
sebek lepik el fejemet.*

Nem is volt ugyanis más alvó alkalmatosságra szüksége éjszakánként, mint egy vasboronára. Olyan komisz élete volt.

Másnap reggel lolann felkelt, és leszaladt a kastély elé. A pajzsa, mintha csak tudná, mi illik, magamagától megdöndült, és harcba hívta a sárkányt.

Jött is nagy loholva a sárkány, és csak fújt haragjában.

lolann elébe állt, és fennhangon rákiáltott:

– Én vagyok az a lovas, aki soha meg nem hátrál, még ha millió sebből vérzik is. Jól véd az agyadba, te sárkány!

– Ej, ej, nekem ugyan beszélhetsz – morogta a sárkány, és máris nekiment. Keményen viaskodtak egész álló nap. Mint a jégeső, zuhogtak lolannra az ütések.

Estefelé azt mondta a sárkány, hagyják abba a viaskodást, pihenjenek egyet az éjszaka.

– Vigyen el az ördög, te undok féreg! – felelte lolann. – Ha te is tele lennél sebekkel, bezzeg nem javasolnád, hogy pihenjünk.

– Az az igazság – felelte a sárkány –, hogy én még nálad is rosszabb állapotban vagyok. Mert jó, neked folyik a véred, de rólam meg szinte lemállik a hús.

Igy aztán mégis abbahagyták a harcot, s mindegyik elment pihenni. A sárkány a házába, lolann pedig visszalopakodott a kedveséhez. Ahogy a sárkány hazaért, dúdolni kezdte a dalocskát:

*Vasborona van alattam,
vasborona van felettem,
sebek lepik be lábamat,
sebek lepik el fejemet.*

Azzal elaludt, és aludt reggelig a vasboronán.

lolannak éppen csak annyi ereje volt, hogy átvessze magát a kedvese ablakán. A királylány megfürdette előbb mérges füvek levében, majd egy gyógyító vízzel teli hordóban, s máris begyógyultak a sebei, ép volt és erős, erősebb, mint azelőtt. Akkor aztán ő is lefeküdt aludni.

Másnap reggel lolann megint csak kiszaladt a kastély elé. Pajzsa magamagától megdöndült, és harcba hívta a sárkányt.

Jött a sárkány, lolann elébe állt, és nagy hangon rákiáltott:

– Én vagyok az a lovag, aki soha meg nem hátrál, még ha száz sebből vérzik is, jól véd az agyadba, te sárkány!

– Ej, ej, nekem ugyan beszélhetsz – morogta a sárkány, és máris nekiment. Keményen viaskodtak egész álló nap, dűlt róluk a verejték s a vér, mert ugyancsak megsabdalták egymást az éles, szürkésfekete kardokkal.

Hiába, a sárkány ezen a napon is erősebbnek bizonyult lolannál. Úgy összevissza kaszabolta a testét, hogy szegény lovagnak patakokban folyt a vére, s mire leszállt az este; alig volt jártányi ereje. A sárkány nagy ravaszul megint azt mondta:

– Pihenjünk egyet, folytassuk holnap.

– Vigyen el az ördög, te undorító féreg! – kiáltott fel erre lolann. – Ha te is tele lennél sebekkel, mint én a mai viadal után, bezzeg nem javasolnád, hogy pihenjünk, s folytassuk holnap.

– Az az igazság – felelte a sárkány –, hogy én még nálad is rosszabb állapotban vagyok. Mert jó, neked folyik a véred, de rólam meg szinte lemállik a hús.

Abbahagyták a harcot mégis, és a sárkány bement. S már mondogatta is:

*Vasborona van alattam,
vasborona van felettem,
sebek lepik be lábamat,
sebek lepik el fejemet.*

Ez volt minden, amire az alváshoz éjszakára szüksége volt. Már feküdt is a vasboronára, s aludt másnap reggelig.

lolann éppen csak feljutott a kedveséhez, ott rogyott össze. Menyasszonya megfürdette előbb mérges füvek levében, majd egy gyógyvízzel teli hordóban, s máris begyógyultak a sebei, ép volt és erős, erősebb, mint valaha. Akkor aztán megkérdezte, hogy áll a viadal.

– Úgy gondolom – mondta lolann –, hogy a sárkánynak a kardjában van a varázsereje, azért nem tudom legyőzni. De ha én harcolhatnék az ő kardjával, s ő az enyémmel, akkor már holnap enyém lenne a győzelem.

– Ezt csak bízd rám – mondta a királylány. – Holnap kora reggel elcserélem a kardokat.

Amit ígért, meg is cselekedte. Így aztán lolann a harmadik nap reggelén a sárkány kardjával indult a viadalba.

Úgy történt, mint eddig. lolann pajzsa magamagától megdőndült, és harcba hívta a sárkányt.

Jött is a sárkány, lolann elébe állt, és nagy hangon rákiáltott:

– Én vagyok az a lovag, aki soha meg nem hátrál, még ha száz sebből vérzik is, jól véd az agyadba, te sárkány!

Mire a sárkány máris nekirontott. Vad, véres, vége-hossza nincs viaskodással szorongatták egymást, ám egyszerre csak a sárkány ráeszmélt, hogy a saját kardja van ellenfele kezében.

– Ezért még meglakolsz, te tolvaj! – üvöltötte.

– Te lakolsz meg előbb, bizony te! Ha, addig élek is! – felelt meg neki lolann.

Összeszedte minden erejét, fölugrott a magasba, s egyetlen hatalmas suhintással – úgy, ahogy az öregember tanácsolta – levágta a sárkány fejét. S ahogy az öregember mondta, a sárkány feje egyszerre csak a levegőbe emelkedett, s elrepült a Tobar na Dicht-i varázsforrások irányába.

Harmadnap aztán csakugyan visszaérkezett a sárkány feje. lolann hét könyök magasra ugrott elébe, megragadta, és ledobta a földre. S erre, csodák csodája, a sárkánytest, amely eddig meredten állt a levegőben, egyszerre ledőlt, összelapult, s úgy maradt a földön mozdulatlanul, mint egy döglött varangyos béka.

Volt, nincs, elpusztult a hatalmas sárkány. S ahogy a sárkány kimúlt, azon nyomban megtört a palotán levő varázslat. A forgás megállt, lolann felszaladt a lépcsőn, és boldogan ölelte magához menyasszonyát. Ám még föl sem ocsúdtak révült boldogságukból, amikor mindenünnen szolgák rohantak elő – eddig varázslat kötötte őket –, és hálálkodva köszöntötték új urukat. Megmutatták a sárkány mérhetetlen arany- és ezüstkincseit, s várták, hogy a gazda megszabja az új élet rendjét, döntsön, mi hogy legyen a palotában. lolann azonban nem akart itt maradni, ebben a föld alatti birodalomban, kiosztotta a kincseket, a földeket, a palotát, és búcsút vett a hálálkodó szolgáktól.

Egy szép reggel aztán elindult a menyasszonyával együtt, hogy megkeresse visszafelé az utat, vissza a spanyol udvarba. Eszébe jutott nyomban – hisz el se feledte igazán – a kis öregember, aki

nélkül sohasem találta volna meg a palotát, sohasem győzhette volna le a sárkányt. Ott ült szegény öreg, ott üldögélt nagy búsan most is a háza küszöbén. De bezzeg nem búsult tovább, mikor megértette, hogy ütött a szabadulás órája. Fogta a sárkányvérrel telt üvegcsét, egy cseppecskét ivott belőle, és abban a minutában délceg fiatalemberré változott.

Hátravolt még azonban az öregember két testvérének a visszaváltoztatása. Megkereste a két eldugott kődarabot. Rájuk csöppentett a sárkányvérből, s íme, máris előttük állt két erős, szép szál fiatalember. Hálásan szorongatták lolann kezét, és azt se tudták, hova legyenek nagy boldogságukban.

lolann arca azonban egyszerre csak elborult. Annyi veszedelmet állt ki a menyasszonyáért, olyan végeláthatatlanul viaskodott érte a sárkánnyal, hogy most egyszerre félni kezdett, vajon nem akarja-e elrabolni tőle ez a három erős dalia. A fiatalemberek is észrevették, hogy milyen gonddal küszködik lolann, és siettek megnyugtanni: tőlük aztán ne tartson, sőt számítson is örökös lovagi hálájukra. Hívták lolannt és a királylányt, térjenek be hozzájuk, és ünnepi lakomával üljék meg közös szabadulásukat.

– Nem tehetjük – szabadkozott lolann –, ma lesz egy éve, hogy leereszkedtem a föld gyomrába, ha haza akarunk kerülni, sietnünk kell.

Így aztán elindultak mind az öten, s hamarosan oda is értek az üreg mélyére, amely a felvilágba vezet. Nem is kellett sokáig várakozniuk, egyszerre csak leereszkedett elébük a kosár. No, most mi legyen? Ki szálljon be először a kosárba? Bármennyire is eloszlatták lolann félelmét új barátai, mégsem mert elsőnek felszállni. Ha az ember egyszer már gyanút fogott, akkor ok nélkül is gyanakszik. Hátha nem küldik utána a szép fiatalasszonyt ezek a férfiak.

Így aztán besegítette liliomkezű menyasszonyát a kosárba, és maga lent maradt.

A kosár lassan emelkedni kezdett, s apránként eltűnt a magosban. lolann odalent várt, várt dobogó szívvel. No hiszen, várhatott!

Odafent ugyanis az történt, hogy mikor kiszállt a kosárból a gyönyörű leány, a legidősebb királyfi abban a szempillantásban

belészeretett. Ki is jelentette nyomban, hogy meghal, ha nem lesz az övé. Az egyik szolga ugyan úgy vélekedett, és a többiek is csatlakoztak hozzá, hogy lolann alaposan megszolgált az asszonyért, és bizony igazságosabb dolog, ha azé a menyasszony, aki megszolgált. De mit sem használt a beszéd.

A másik királyfi, lolann fiatalabb bátyja, aki amúgy is féltette örökségét az öccsétől, keményen ráripakodott a szolgákra: – Lelketlen gazemberek – kiáltotta –, itt hagyjátok királyi bátyámat szenvedni! Félre a kosárral! A leány az övé!

A liliumkezű királylány dermedve hallgatta ezt a beszédet. Amikor azonban a szolgák a kosarat és a kötelet egyszerre félretették, hirtelen magára eszmélt.

– Hé, te – kiáltott rá idősebb sógorára –, mit hallok? Mondd a szemembe, mit, akarsz! Csakugyan a kezemet kéred?

Megszeppent erre a királyfi, s odalépett a királylány elé, szépen, amint illik.

– Apáduradtól majd feleségül kérlek, fenséges királylány.

– Nos, úgy lesz minden, amint apámuram parancsolja. De te – szólt rá fiatalabb sógorára, s méghozzá ellentmondást nem tűrő hangon, hogy az meg sem próbálhatott húzódozni –, te most futton-fuss az én apámuramhoz, és vidd meg neki a jó hírt, hogy visszatértem. Mondd személyesen – fullajtár úgysem jutna a színe elé –, hogy jöjjön ide azon nyomban. No, eredj!

S mialatt a fiatalabb ír királyfi elfutott, maga visszafordult az idősebbhez.

– Megesküszöl hát nekem ezek előtt az emberek előtt, hogy elveszel feleségül? Megesküszöl a kardodra?

Az ír királyfival madarat lehetett volna fogatni boldogságában.

– Megesküszöm én – kiáltotta –, persze hogy megesküszöm!

– Vond ki hát kardodat – mondta a spanyol királylány –, s add a kezembe!

A legény kivonta a kardot, és általnyújtotta. A lány jól megmarkolta, s aztán csak annyit mondott:

– Térdelj le!

Letérdelt a legény, de a királylány felemelte a kardot magasan a királyfi feje fölé, s az arca, a hangja is fekete volt, úgy mondta:

– Ha egyet moccansz, porban a fejed, úgy vigyázz! Az én liliumkezemet bizony szívesen vörösre festem én a te véreddel! – Aztán a szolgákra kiáltott rá: – Hé, mire vártok, lefelé azzal a kosárral!

Amikor lolann nagy sokára előbukkant a lyuk szájából, ezt a képet látta: ott áll a jegyese felemelt karddal, s előtte térdel halálra váltan a bátyja. No, neki se kellett több, kiugrott a kosárból, kardot rántott, s kezdett volna mindjárt szabdalózni. De arra nem volt már szükség.

Jött a spanyol király, vele jött lihegve az egész fényes udvar, s legvégén még a beteg ír király is megérkezett. Amit még kellett, azt elintézték a királyok. Törvényt ültek, kitűzték az új lakodalom napját. A törvény így szólt: számúzik Írországból a két gonosz, testvért-veszejtő királyfit. A lakodalmi ajándék pedig úgy: mivel az ír király öreg is, beteg is, bele is unt az uralkodásba, uralkodjék most már az ír népen a fiatal hős, a sárkányölő lolann!

KÜLHUK HERCEG KALANDOZÁSAI

Élt egyszer Kelyddon országában egy király meg egy királyné, s volt egy szép fiuk. Kilyddnek hívták a királyt. Külhuknak a fiát. A királyné élete virágjában betegségbe esett, és érezte, hogy közeledik a halála napja. Ágyához szólította hát a férjét, és így szólt hozzá:

– Vigyázz Külhukra, egyetlen fiúnkra. Hatalom és dicsőség vár reá, mert szép, erős és bátor, de meg azért is, mert nemes ágon sarjadt, hiszen maga Arthur király a bácsikája. Viseld gondját, neveld magad, s ne fogadj új asszonyt a házba, amíg csak a síromon kettős ágat nem hajt a csipkebokor.

A király megfogadta feleségének, hogy gondját viseli Külhuknak, maga neveli, és nem fogad új asszonyt a házba, amíg csak a csipkebokor kettős ágat nem hajt a királyné sírdombján.

Akkor a királyné odaintette maga mellé hűséges udvarmesterét, és ezt súgta a fülébe:

– Ígérd meg, hogy ápolni fogod a síromat, s a tulajdon kezeddal irtasz ki róla minden növényt és minden gyomot. De legkivált arra ügyelj, hogy valamiképpen csipkebokor ne sarjadjon a hantomon.

Az udvarmester megfogadta, hogy ápolni fogja a királyné sírját, a tulajdon kezéval írt ki róla minden növényt és minden gyomot, de legkivált arra ügyel, hogy valamiképpen csipkebokor ne sarjadjon a hanton.

A királyné megnyugodva hunyta le a szemét, a király pedig attól fogva szerető gondját viselte egyetlen fiának, Külhuknak, maga nevelte, és esze ágában sem volt új asszonyt hozni a házhoz, ameddig a csipkebokor kettős ágat nem hajt a királyné sírdombján.

De ahogy teltek-múltak az évek, a király úgy találta, hogy asszony nélkül nem élet az élet. Egyre gyakrabban látogatott el felesége sírjához, hogy megnézzze, vajon nem hajtott-e még kettős ágat a csipkebokor. Hanem mivel az udvarmester nagy titokban tulajdon kezéval irtotta ki a sírdombról minden növényt és minden gyomot, de legkivált arra ügyelt, hogy valamiképpen csipkebokor ne sarjadjon a hantomon, azt látta, hogy a sírdomb éppolyan kopár, mint volt a temetés napján.

Hét év elteltével azonban az udvarmester lassacskán megfeledkezett a királynénak tett ígéretéről. A sírdombot hamarosan ellepte a gyom meg az a sokféle virágos növény, amely arrafelé vadon is megterem, sőt a közepén még egy kis csipkebokor is gyökeret eresztett. S nem telt bele egy esztendő: a király látta, hogy a csipkebokor kettős ágat hajtott a királyné sírdombján.

Összehívta az udvari tanácsot, és így szólt az egybegyűlt országos bölcsekhez:

– Halálos ágyán megígértem a királynénak, hogy mindaddig nem hozok új asszonyt a házhoz, ameddig csak a csipkebokor kettős ágat nem ereszt a sírhantján. Most azonban látom, hogy a sírdombon nőtt csipkebokron kettős ág virágzik. Elérkezett hát az ideje, hogy új feleséget válasszak. Nem tudtok véletlenül valami alkalmas asszonyt a számomra?

– De bizony, tudunk – felelték az országos bölcsek –, s ez nem más, mint Goleuddydd, Doyed király özvegy felesége. Mindenképpen hozzád illő asszonynak látszik, mert szép is, okos is, takarékos is.

– S vajon a fiamnak, Külhuknak szerető mostohája lesz-e? – kérdezte aggodalmasan a király.

– Ezt már nem tudjuk – válaszolták a bölcsek. – De annyi bizonyos, hogy neki magának is van gyermeke, egy nagyocska leány, s ennek igen jelesül gondját viseli, maga nevelgeti, szerető gonddal.

Mindjárt követet menesztett a király a szomszédos birodalomba, s megüzente az özvegy királynénak, hogy szívesen venné feleségül, ha a királyné is elfogadná férjének. Az asszony visszaüzent, hogy ő maga is megunta már az özvegységet, és ekkor meg ekkor kíséretestül megérkezik jövendő férje udvarába.

A király tisztára takarította és fényesen feldíszíttette a palotát, úgy várta nagy örömmel az özvegy királynét. Hanem az utolsó nap, amikor a fullajtárok már azt jelentették, hogy menet közeledik a palotához, a királynak aggodalmában elszorult a szíve. Hátha nem szíveli majd a fiát az új feleség. Hátha kegyetlenül bánik vele, és csak a saját édes gyermekét dédelgeti! Gondolta: lakva ismerszik az ember, jobb, ha kitapasztalja előbb az új asszony indulatát, mielőtt egyetlen fiát a gondjára bízna. El is rejtette nyomban Külhukot a

palota leghátulsó tornyába, és meghagyta, hogy addig elő se jöjjön, ameddig nem üzen érte.

Megérkezett a királyné, megvolt a lakodalom. Amikor a vendégek széjjelszéledtek, azt kérdezi az új asszony:

– Mondd csak, férjem-uram, nincs neked gyermeked? Mintha azt hallottam volna rebesgetni, hogy van egy fiad, akit magad nevelsz, szerető gonddal!

– Rosszul hallottad – felelte a király. – Nincs nekem gyermekem, se fiú, se leány!

De a királyné nem elégedett meg a válasszal. Addig tudakozódott az udvarban, a városban, a környékbeli falvakban, amíg meg nem tudta, hogy férje-ura elrejtette előle egyetlen gyermekét.

– Miért rejtetted el előlem a fiadat? – kérdezte a férjét.

A király látta, hogy semmire sem megy a tagadással.

– Hát csak azért, kedves feleségem – válaszolta –, mert gondoltam: lakva ismerszik meg az ember, jobb, ha kitapasztalom előbb az indulatodat, mielőtt a gondodra bíznom egyetlen fiamat.

– S hol van a fiad? – tudakolta az asszony.

– Elrejtettem a palota leghátulsó tornyába, és meghagytam neki, hogy addig elő se jöjjön, ameddig érte nem üzenek.

– Hát akkor üzenj érte gyorsan!

A király üzent is mindjárt. Jött a fiú, nemsokára ott állt előttük. A királyné szemügyre vette. Daliás, szép legény volt, kedvére való.

– Éppen jó férje lenne az én leányomnak – mondta.

Hívatta a leányát. De a leány csúnya teremtés volt, görbe lábú, piros szemű, lefedt szájú, s amellet meglátszott a tekintetén a gonosz indulat. Sehogy sem tetszett Külhuknak. Meg is mondta nyíltan:

– Márpedig én nem veszem el ezt a leányt, mert én különb feleséget kívánok magamnak.

Nagy haragra gyulladt a királyné.

– Különbet kívánsz magadnak? – kiáltotta. – Hát akkor vedd feleségül Yspaddaden Penkaur leányát, Oluent!

A király mulatott a dolgon. Nem gyanította senki, ő sem, a fia sem, hogy az új királyné varázsló: a szava parancs, amelyet minden teremtett léleknek teljesítenie kell.

Külhuk azonban hirtelen mégis elsápadt.

– Mi bajod, fiam? – érdeklődött a király. – Miért váltott színt olyan hirtelen az arcod?

– Magam sem tudom, mi van velem, apám – válaszolta Külhuk. – Sohasem láttam azt a leányt, hírét sem hallottam eddig, de most egyszerre úgy érzem, hogy halálos szerelemmel szeretem, és menten útnak kell indulnom, hogy megkeressem.

– Hát csak eredj, fiam, ha olyan nagyon vágyakozol utána – mondta a király. – Keresd fel útközben a bácsikádat, a hatalmas Arthur királyt, és kérd meg, hogy adja neked Yspaddaden Penkaur leányát, Oluent. Bizonyosan megteszi, már csak az atyafiság kedvéért is.

KÜLHUK KIRÁLYFI ÚTNAK INDUL

Az ifjú hamarosan felkészült az útra. Felnyergeltette legjobb lovát, egy négyesztendős szürke paripát. Öröm volt csak ránézni is arra a lóra: négy erős lábán úgy csillogott a pata, mint megannyi gyöngyfényű kagyló, s a zablája, kengyele meg a csótárának hímzése merő színaranyból készült.

De a lovas sem volt hitványabb a lovánál. Bíborpiros mente feszült rajta, százpitykés, s minden egyes pitykéje megért száz-száz tehenet. A bugyogóját pedig annyi aranypaszomány cifrázta, hogy háromszáz tehen árából sem telt volna ki.

Külhuk herceg – ámbár csak leánykérőbe indult, békés, nyájas szándékkal – nem hagyta otthon a fegyvereit sem. Vele volt ezüstmű kovácsolt két hajítódárdája és öles, aranymarkolatú, görbe kardja.

Olyan gyors, ügyes fegyverek voltak ezek, hogy még a szelet is utolérték, és talán még vért is serkentettek belőle, ha Külhuk úgy akarta. Övében hegyes tőr rejtezett – aranyból is drágább kék acél a markolata –, hátán harci kürt csüngött, amelyet indiai elefántcsontból faragott egy nagy ügyességű mester.

A herceg felült a lovára, magához füttyentette kutyáit, és kivágtatott a palota kapuján. A ló négy patája olyan magasra verte a port meg a göröngyöt, hogy aki messziről látta, azt hitte, valami fergeteg közeledik. Így nyargalt Külhuk szürke paripáján s nyomában egy falka kutyával, amíg Arthur király várának kapujához nem érkezett.

Ott azután nagyot kiáltott:

- Hej, hol a strázsza?
- Itt vagyok – felelte a kapu őre. – Mit kívánsz?
- Csak azt, hogy nyisd ki a kaput – mondta Külhuk.
- Nem nyitom ki – válaszolta az őr.
- Miért nem nyitod?

– Kés, villa a pecsenyében, ital a serlegekben: Arthur király termeiben most áll a multság. Nem léphet be oda senki a lantos kivételével, aki azért jön, távoli vidékről, hogy vitézi tettekről daloljon a nagy királynak és vendégeinek. Vagy talán magad is lantos vagy?

– Nem vagyok lantos, de mégis oda akarok járulni a király elé!

– Ha szállást keresel, vagy ha megéheztél, megszomjajztál: eredj a fogadóba. Arthur király parancsára a fogadós most megvendégel minden jövevényt. Lovadnak ad abrakot, kutyáidnak csontot, te magad pedig borsos húst és édes bort kapsz, ha kell, akár harminc emberre valót. Vidám zene szól az ebédlőszobában, és kedves szolgálólánykák lesik, van-e kedved ételre, italra. Hidd el, abban a fogadóban semmivel sem lesz rosszabb dolgod, mint ha Arthur király palotájában vendégeskednél.

– Elég a fecsegésből! – kiáltotta Külhuk. – Szaladj gyorsan az uradhoz, és jelentsd, hogy bebocsátást kérek a palotába. Máskülönben menten megfújom a kürtömet, mégpedig háromszor egymás után, és annak a kürtnek olyan szörnyűséges lesz a rivalgása, hogy olyant Cornwall és Cumberland között nem hallott még emberfia!

Megijedt a strázsza, rohant Arthur királyhoz.

– Mi baj van, kedves szolgám? – kérdezte a király. – Talán valami nevezetes dolog történt a kapunál, hogy ilyen lélekszakadva rontasz be a terembe?

– Bizony, történt, felséges királyom! – felelte a strázsza. – Életem kétharmadát leéltem már, akárcsak te, jó uram, bejártam a világ minden zugát: voltam Kaer Sében és As Sében, Salban és Salachban, Lotorban és Fotorban, a két Indiákban, végigbarangoltam Európát és Afrikát, megismertem Korzika szigetét, voltam Kaer Oethben és Anoethben, láttam a kilenc fenyőfa magas, tölgyfaerős, hatalmas királyt, de olyan daliás vitézt, mint aki a kapu előtt áll, még képzelni sem tudtam!

– No hát ha igazán ilyen nevezetes vitéz áll a kapu előtt, akkor szedd a lábad, ereszd be tüstént! – rendelkezett Arthur király. – Ne ácsorogjon odakint, szélben, esőben!

– Ha rajtam állna, én bizony senki kedvéért sem változtatnék az udvar törvényein – szólalt meg egy Kei nevezetű vitéz. – Kés, villa a pecsenyében, ital a serlegekben, ide most nem léphet be senki, a lantos kivételével, aki azért jön távoli vidékről, hogy vitézi tettekről daloljon a nagy királynak és vendégeinek!

– Nincs igazad, Kei – válaszolta Arthur király. – Mert akinek annyi bátorsága van, hogy bebocsátást kérjen, az megérdemli, hogy kitarjuk előtte a kaput, és hogy fűszeres hússal etessük, édes borral itassuk, ameddig éhségét nem csillapítja, szomját el nem oltja.

A strázsa futott a kapuhoz, bebocsátotta Külhuk királyfit. Az pedig le sem szállt lováról, hanem amúgy lóháton, fegyveresen, kutyástul beugratott a terembe, egyenesen Arthur király elé.

– Üdv neked, hatalmas úr! – kiáltotta. – Üdv a háznak és háza népének, üdv országodnak és vitézeinek! Dicsőséged gyarapodjék, gazdagságod szaporodjék, híred-neved terjedjen el széles e világon!

– Üdv neked is, nemes lovag! – felelte a király. – Szállj le lovadról, foglalj helyet legjobb vitézeim között, s egyél a fűszeres húsból, igyál az édes borból, ameddig éhségedet nem csillapítod, szomjadat el nem oltod! Ha pedig, úgy hajnal felé, sor kerül az ajándékosztogatásra: te leszel az első, akinek ajándékkal kedveskedem.

– Nem azért jöttem hozzád, uram, hogy evéssel, ivással fecséreljem az időt! – válaszolta Külhuk. – Ha ellenben megajándékozol azzal, amit kérek tőled, azt köszönettel fogadom, és jártamban-keltemben attól fogva a te dicséretedet soha abba nem hagyom.

– Kívánj akármit, s máris a tiéd! – szólta Arthur király. – Ahová a szél elér, amit az esővíz ellep, amit a nap beragyog, amit a tenger körülvesz, bármit neked adok.

Külhuk leszállt a lováról, és térdre borult.

– Köszönöm, nagy király! – kiáltotta.

– Kivéve persze egy és más dolgot – tette hozzá Arthur. – Így a kardomat: Kaledwulchot, a lándzsámat: Rongomuant, a pajzsomat:

Gujnebet, a törömet: Karuwenhant és a feleségemet: Guenujvart. Ezt ne is kérd tőlem, ifjú vitéz!

– Nem kérem én tőled sem a kardodat, sem a lándzsádat, sem a pajzsodat, sem a törödet, sem a feleségedet, Arthur király. Csak annyit kérek, hogy add hozzám feleségül Yspaddaden Penkaur leányát Oluent!

Arthur király töprenkedve ráncolta a homlokát.

– Yspaddaden Penkaur leánya, Oluen? – ismételte. – Sohasem hallottam ezt a nevet! Ti talán hallottátok? – fordult főembereihez.

– Mi sem hallottuk – felelték a főemberek.

– Kiféle-miféle ez az Yspaddaden Penkaur? – tudakolta Arthur. – És hol él a leánya, Oluen?

– Még csak nem is gyanítom, uram – felelte Külhuk. – A puszta nevükön kívül magam sem tudok róluk semmit.

– Semmit sem tudsz róluk a puszta nevükön kívül? És mégis azt a leányt akarod feleségül venni? – csodálkozott a király. – Hát ez meg miféle bolondság?

Külhuk elmondta, hogy történt, mint történt a dolog: hogyan haragudott meg reá mostohája, s hogyan ébredt ő olthatatlan szerelemre a sosem látott leány iránt.

– Ki vagy hát te, ifjú vitéz? – kérdezte Arthur. – S hogy hívják atyádat?

– Az én nevem Külhuk – felelte a királyfi –, atyám neve pedig Kilydd, s nem más ő, mint Kelyddon királya.

– De hiszen akkor te az én édes unokaöcsém vagy! – kiáltott fel Arthur. – Most örülök csak igazán, hogy szívesen fogadtalak, és nem várattalak a kapu előtt! Ami pedig a kérésedet illeti: majd csak megtaláljuk valahogyan Oluent, Yspaddaden Penkaur leányát!

Tüstént útnak indította a fullajtárait: járják be a birodalmat, kérdezősködjenek mindenhol, hogy merre lakik az a leány. Egy álló esztendeig loholtak ide-oda az országban Arthur király küldöttei, de nem jutottak Yspaddaden Penkaur és leánya, Oluen nyomára.

Arthur király azonban nem hagyta annyiban a dolgot.

– Megígértem, hogy teljesítem a kívánságodat – mondta –, s meg is tartom a szavamat. Legjobb vitézeimet adom melléd, Külhuk herceg, hogy bátorságban nekivághass a világnak, és magad keressed meg azt a leányt.

Végighordozta a szemét a vitézein, fontolgatva, hogy melyiket rendelje Külhuk mellé.

– Kei! – kiáltotta végül.

Kei a király első főembere volt. Most odalépett a trónszék elé.

– Szívesen elkísérem Külhuk királyfit – mondotta.

– Kei arról nevezetes – magyarázta Arthur király –, hogy kilenc nap, kilenc éjjel pihenés nélkül úszik, akár a legvadabb vízen is. Ezenfelül pedig úgy forgatja a kardját, hogy akit egyszer megvág, azt semmiféle seborvos meg nem gyógyítja többé. Szó, ami szó, pompás fickó: magas, mint az erdő legmagasabb szálfája, és olyan forrón lüktet a vére, hogy aki a közelében áll, a legsűrűbb záporosóban is száraz marad a nagy melegtől, amelyet magából áraszt.

– Derék legény lehet! – mondta Külhuk. – Örülök, hogy elkísér utamon.

– Másodiknak menjen veled Bedüir – folytatta Arthur –, Bedüir, Kei legjobb cimborája. Fél karja van csak, de azzal a fél karjával háromszor annyi ellenségét vágja le a csatamezőn, mint akárhány kétkarú társa. A lándzsával pedig még a kardnál is jobban bánik: egyetlen szúrással kilenc mélységes sebet ejt kilenc emberen.

– Ahová Kei megy, oda megyek én is – szolt Bedüir, és ő is odaállt a király trónszéke elé.

S Arthur egymás után maga elé szólította legjobb daliáit: Kindeliket, aki úgy ismerte az egész földkerekséget, mint más a saját faluját, és behunytt szemmel is eltalált akárhová; Gurhirt, aki a világ minden nyelvét úgy beszélte, mint az anyanyelvét; Gualchmeit, hét ország leggyorsabb futóját és végül Menüt, aki a varázslás tudományához értett, jobban, mint akárki más.

A hat vitéz mind hűséget, esküdött Külhuk hercegnek. Azután valamennyien felszerelkeztek vándorlásra, harcra, esőre, napsütésre, és mindjárt útnak is indultak, amerre a szemük látott, amerre a lábuk vitte őket.

OLUEN, A FEHÉR LÁBNYOMÚ LEÁNY

Addig mentek, ameddig egy széles síkságra nem értek. A síkság túlsó szélén egy szépséges kastély állt.

– Nincs messze ez a kastély – mondta Külhuk. – Ha egy kicsit megszaporázzuk a lépéseinket, estére odaérünk.

Hanem akárhogy siettek is, bizony rájuk esteledett, ott a mezőn. Aludtak reggelig, mentek tovább. De akármennyit mentek is, a kastélyhoz sehogyan sem jutottak közelebb. Harmadik napon egy birkanyáját pillantottak meg. Akkora volt, hogy a vége az ég aljába veszett bele, valahol a messzeségben.

A dombtetőn ott állt a juhász, aki a nyáját őrizte. Lábánál egy bozontos szőrű terelőkutya kuporgott, akkora, mint valami jókora kanca.

– Már hallottam erről a kutyáról – mondta a sokat tudó Kindelik. – Ha megmérgezedik, tüzes lehelete mindent felperzsel maga körül.

– Bedüir! – szólt Kei. – Eredj oda, beszélj azzal a pásztorral.

– Kei! – felelte Bedüir. – Csak annyit ígértem, hogy ahová te mégy, oda megyek én is.

– Hát akkor gyerünk ketten – mondta Kei.

– Veletek tartok én is – ajánlkozott Menu. – A varázserőmmel majd kihűtöm annak a kutyának a tüzes leheletét!

Oda is értek a dombtetőre baj nélkül, akármennyit csaholt is a bozontos, kancányi kutya.

A három vitéz a juhász elé állt.

– Tiéd ez a nyáj, amelyet őrzöl?

– Az enyém, de mégsem az enyém – felelte a juhász.

– És az a kastély odalent, a síkság peremén?

– Az enyém, de mégis másé.

– Hát ezt meg hogy értsük? – kérdezték a vitézek.

– Úgy, hogy a bátyám kisémmizett a jussomból. Övé most már a nyáj, övé a kastély, én meg cselédsorban élek.

– Hogy hívják a bátyádat?

– Ezt sem tudjátok? Pedig közel-távol nem akad senki, aki ne ismerné a nevét. Ugyancsak messziről jöhettetek, ha még ezt sem hallottátok.

– Messziről jövünk – válaszolták a vitézek –, s ezért kérünk, áruld el nekünk végre a bátyád nevét.

– Az én bátyám nem más, mint a hetedhét országban nevezetes Yspaddaden Penkaur! Az én nevem Kustennin, atyámé meg Divnedik.

– Divnedik fia, Kustennin! – kiáltott fel Kei. – Éppen bátyádat keressük, a nevezetes Yspaddaden Penkaurt!

– Mit akartok tőle? – kérdezte a juhász.

– Arthur király vitézei vagyunk. Azért jöttünk, hogy Yspaddaden Penkaur leányát feleségül kérjük Külhuk királyfi számára.

– Ó, emberek! – csapta össze a kezét Kustennin, a pásztor.

– Kérlek benneteket mindenre, ami szent, hogy forduljatok vissza!

– Ugyan miért? – kérdezte Kei.

– Azért, mert Yspaddaden Penkaur megöl mindenkit, aki a leányát kéri.

Amíg így beszélgettek, eleredt az eső. Akik Kei körül álltak ott fent a dombtetőn, azok szárazak maradtak, mert a vizet mind elpárologtatta a vitéz vérének forrósága.

De amazok, akik lent várakoztak a domb tövében, bizony alaposan megáztak.

– Itt a kunyhóm, nem messze – mondta Kustennin, a juhász. – Gyertek, szárítkozzatok meg, pihenjete meg nálam, amíg eláll az eső.

Odamentek, megszáritkoztak, megpihentek. Kustennin felesége ételt, italt rakott elébük.

– Mi járatban vagytok? – tudakolta az asszony is.

– Feleségül kérem Yspaddaden Penkaur leányát, Oluent – válaszolta Külhuk királyfi.

– Ments isten! – kiáltotta az asszony. – Kész veszedelem az effélére még csak gondolni is! Ha így áll a dolog, nem is marasztallak tovább, hanem azt ajánlom: meneküljetek erről a tájékról minél hamarabb. Mert ha Yspaddaden Penkaur megtudja mit akartok, mindnyájatokat megöl!

– Nem megyek addig, amíg nem láttam azt a leányt – felelte a királyfi.

Közben elállt az eső, a vitézek kimentek az udvarra, és a lándzsájukkal hajigálódtak, csak úgy játékból. Egy kis kőfedelű ládikót pillantottak meg a palánk tövében, kinyitották. Egy göndör hajú, szőke ifjú bújt ki belőle.

De addigra már ott volt az asszony is, és mindenáron azon volt, hogy visszatuszkolja a ládikóba az ifjút.

– Ejnye már! – szólt Kei. – Mit vétett ez a szegény fiú, hogy ebben a szűk ládában kell élnie?

– Nem vétett semmit – felelte az asszony. – Azért rejtettem el ebbe a kőfedelű ládikóba, mert Yspaddaden Penkaur már huszonhárom gyermekemet elrabolta, s legalább ezt az egyet, Goremet, az utolsót meg akarom menteni.

– Mától fogva nem kell ládában bujkálnia! – szólt a fenyőfamagas, tölgyfaerős Kei. – Barátommá fogadom, s ameddig én élek, addig ő is él.

Valamennyien bementek a szobába, és helyet foglaltak az asztal körül.

– Jár-e erre néha Oluen? – kérdezte Külhuk.

– Minden szombaton idejön haját mosni a patakra – felelte a juhász.

– S ma éppen szombat van! – szólt Kei.

– Beszélhetnék-e vele? – tudakolta Külhuk.

– Nem ajánlom – felelte a juhász –, mert ha az apja meglátja a toronyból, hogy a leánya szóba állt veled, menten megöl.

– Hívd hát be ide a házba! – kérte a királyfi.

– Megteszem a kedvedért – felelte a juhász –, ámbár szörnyű veszedelmet idézhetek fel ezzel valamennyiünkre.

Nemsokára megérkezett a leány, és lement a patakhoz. Lángoló piros selyeminget viselt, a nyakát gyöngyös, rubintos aranylánc fonta körül. Haja aranylóbb fényű volt a napsugárnál, bőre fehérebb a hullám habjánál, keze gyengédebb a vízililiomnál, amely három zöld levél bölcsőjében ringatózik a csendes parti vizen. A pillantása tiszta volt s messzeható, mint a szárnyaló sólyomé, keble lágy-fehér, mint a hattyú tolla, s orcája piros, mint a fakadó rózsa. Amerre lépett, mindenütt négy-négy fehér lóherevirág fakadt a lába nyomában; ezért hívták Oluennek, ami azt jelentette a kelták nyelvén, hogy: „Fehér lábnyomú leány”.

– Oluen! – szólt ki a juhász az ablakon. – Gyere csak be egy percre, húgocskám!

Oluen belépett, és megpillantotta a daliákat.

– Ülj mellém a padkára, szép leány! – kérte a királyfi. – Egy esztendeje kereslek, hadd váltsak szót veled.

A leány leült Külhuk mellé, és megkérdezte, mit kíván.

– Szeretlek, Oluen – felelte Külhuk –, és nem élhetek nélküled. Gyere velem atyám birodalmába, mert hogy el ne felejtsem: királyfi vagyok, és Arthur király az édes bácsikám!

– Szívesen veled mennék, deli királyfi – válaszolta Oluen. – De sajnos, atyám olyan kemény próbára kényszeríti a kérőimet, amit eddig nem állt ki senki.

– Ha eddig még nem állta ki senki – felelte Külhuk –, hát én kiállok.

– Vad veszedelmek várnak reád, esztendőig kóborolhatsz, csatázhatsz ismeretlen országokban, amíg véghez viszed azt a feladatot, amit atyám reád bíz! – intette Oluen.

– Szembenézek minden veszedelemmel, s akár tíz esztendeig is szívesen kóborolok, csatázom ismeretlen országokban, csak hogy téged megkaphassalak! – szólt a királyfi. – Hanem ígérd meg: amíg a világot járom, nem felejtész el, hűségesen vársz reám, és ha visszatérek, a feleségem leszel!

– Ígérem, Külhuk – felelte Yspaddaden Penkaur leánya –, ígérem, hogy amíg a világot járod, nem felejtelek el, hűségesen várok reád, és ha visszatérsz, a feleséged leszek!

– Hát akkor gyerünk atyádhoz! – kiáltotta Külhuk.

– Figyelmeztetek, hogy kilenc kapun kell átlépnetek, és mind a kilencet válogatott, nagyerejű csodaszörnyek őrzik!

– Megölöm mind a kilencet! – fogadkozott a királyfi. – De nemcsak kilencet: kilencvenkilencet is megölnék, csak hogy atyád elé járulhassak!

YSPADDADEN PENKAUR KASTÉLYA

A leány felállt, és hazafelé indult. A többiek követték. A kastély most is olyan távolinak tetszett, mint az előző napokon, de csodának csodájára, alighogy elindultak, máris a kapu előtt állták.

Úgy volt, ahogy a leány mondotta: mindegyik kaput valami sosem látott fajta, nagyerejű csodaszörny őrizte. De Külhuk kardja, Bedüir dárdája, Menu varázstudománya hamar elbánt velük. Egymás után tárult fel Külhuk és Arthur király daliái előtt Yspaddaden Penkaur kastélyának mind a kilenc kapuja.

A kilencedik egy tágas terembe nyílt. Ott ült a kastély gazdája.

– Üdv neked, Yspaddaden Penkaur! – köszöntötték a jövevények.

– Hogy léphettetek be ide? – kiáltotta elképedtem – Nem állta utatokat kilenc kapu előtt kilenc válogatott csodaszörny?

– Elbánt velük a kardom, Bedüir dárdája és Menu varázstudománya – felelte Külhuk.

– Kik vagytok, és miért jöttetek?

– Azért jöttünk – felelte Kei –, hogy feleségül kérjük a leányodat Kilydd fia, Külhuk számára!

Yspaddaden Penkaur jól megnézte a daliákat, s azután megkérdezte:

– Melyik közületek Kilydd fia, Külhuk?

– Én vagyok – felelte a királyfi.

– Derék legény vagy! – mondta a kastély ura.

– Mi a válaszod? – kérdezte Külhuk.

– Gyertek vissza holnap, akkor majd megmondom.

A daliák elhagyták a termet, el a kastélyt. Már az udvaron jártak, amikor az alattomos Yspaddaden Penkaur nagy hirtelen felragadott három mérgezett dárdát, és Külhuk után hajította. De Bedüir meghallotta a dárdák sziszegését a levegőben, fűrgé kézzel elkapta mind a hármat, és tüstént vissza is hajította, olyan ügyesen, hogy a három dárda Yspaddaden Penkaur térdébe fúródott.

– Adta nyomorultja! – átkozódott Yspaddaden Penkaur. – Most aztán holtom napjáig nyilallni fog a térdem, ha csak egyet lépek. Úgy sajog ennek a mérgezett vasnak a szúrása, mint a bögölycsípés. Átkozott legyen a fegyverkovács, aki ilyen keményre edzette a dárdák hegyét!

Éjszaka Kustennin juhász házában aludtak. Reggel jól megmosakodtak, szépen felöltöztek, megfésülködtek, így járultak másodszor is Yspaddaden Penkaur elé.

– Azt ígérted, hogy ma megmondod, hozzám adod-e a leányodat – szólt Külhuk.

– Négy ükapja, négy ükanyja él még a leánynak, nem is szólva a dédszülőkről és a nagyszülőkről – felelte a kastély ura. – Illik, hogy velük is megbeszéljem a dolgot.

– Nem bánom, várok még egy napot – mondta Külhuk.

Elhagyták a termet, el a kastélyt. Már az udvaron jártak, amikor az alattomos Yspaddaden Penkaur nagy hirtelen megint felragadott három mérgezett dárdát, és Külhuk után hajította. Nagy szerencsére Menu éppen arra nézett, és megpillantotta a repülő dárdákat a levegőben. Fürge kézzel elkapta mind a hármat, és tüstént vissza is hajította, olyan ügyesen, hogy a három dárda Yspaddaden Penkaur mellében állt meg rezegve.

– Adta gonosza! – káromkodott Yspaddaden Penkaur. – Úgy fáj a mellem, mintha keselyű csőre mart volna a húson. Átkozott legyen a fegyverkovács, aki a dárdákat ilyen hegyesre kalapálta!

A következő napon – ez már a harmadik nap volt – ismét beállítottak a daliák Oluen atyjához.

– Azt ígérted, hogy ma megmondod, hozzám adod-e a leányodat – szólt Külhuk.

– Négy ükapja, négy ükanya közül még csak kettő válaszolt – felelte Yspaddaden Penkaur –, nem is szólva egyik nagyapjáról és egyik nagyanyjáról.

– Nem bánom, várok még egy napot – mondta Külhuk. – Hanem most már azt ajánlom, ne hajigálj utánunk semmiféle dárdát, hiszen láthatod, hogy csak te jársz rosszul vele.

Elhagyták a termet, el a kastélyt.

Már az udvaron jártak, amikor az alattomos Yspaddaden Penkaur – nem használt neki a figyelmeztetés – hirtelen újra felragadott három mérgezett dárdát, és Külhuk után hajította. De a királyfi résen volt, fürge kézzel elkapta mind a hármat a levegőben, és tüstént vissza is hajította, olyan ügyesen, hogy a dárdák homlokán találták Yspaddaden Penkaurt.

– Adta bitangja! – szitkozódott Yspaddaden Penkaur. – Ezentúl egész életemben könnyezni fog a szemem, ha a nap sugara éri, fejfájás gyötör majd, és újhald idején elfog a szédülés. Mintha veszett kutya marta volna meg, úgy szaggat a homlokom! Átkozott legyen a fegyverkovács, aki a dárdákat ilyen keményre edzette, ilyen hegyesre kalapálta!

A negyedik napon ismét odaálltak Yspaddaden Penkaur elé a daliák.

– Azt ígérted, hogy ma megmondod, hozzám adod-e a leányodat – szólt Külhuk. – Hanem most már ne gondolj ki több kifogást, és

dárdát se dobálj rám, hanem beszélj, ahogy igaz férfihoz illik.

– Halljad hát a szavamat, Kilydd fia, Külhuk! Hozzad adom a leányomat, ha megszerzed nekem azt a fésűt, amelyet Türkh-Truit, a vadkan két füle között hord.

– Megszerzem, ha csak ezen múlik a dolog! – ígérte Külhuk.

– De hát minek neked az a fésű?

– Illendőképpen akarok megfésülni a leányom lakodalmára – nevetett Yspaddaden Penkaur.

– S miért nevetesz? – tudakolta Külhuk.

– Mert az a vadkan úgy elbújt az erdő sűrűjében, hogy senki emberfia nem akadhat a nyomára.

– Majd csak kerül valahol egy jó vadászkutya, amely felhajtja! – felelte Külhuk.

– Olyan csak egy van az egész világon – mondta Yspaddaden Penkaur –, s ez Drutvint Erisz fiának, Greitnek a kopója.

– Hát akkor azzal a kutyával megyek majd vadkankeresni! – válaszolta a királyfi.

– Azzal ugyan nehezen! Mert Greit kopóját csakis olyan pórázzal fékezheted meg, amelyet Dillus Varvauk szakálla szőréből fontak.

– Hát akkor Dillus Varvauk szakálla szőréből fonom meg a pórázt! – mondta Külhuk.

– Abból ugyan nehezen! Mert Dillus Varvauk egy szálát sem enged kitépni a szakállából.

– Hát akkor megölöm Dillus Varvaukot!

– Azt ugyan ne tedd! Mert mihelyt Dillus Varvauk meghal, a szakálla szőre is elveszti az erejét.

– Majd csak boldogulok valahogy!

– Lehet, fiam – hagyta rá Yspaddaden Penkaur. – Hanem tudnod kell ám, hogy hasztalanul fonod meg Dillus Varvauk szakálla szőréből Greit kopójának pórázatát, mert azzal a pórázzal csakis Mabon tud bánni, Modron fia.

– Hát akkor Mabon, Modron fia köti majd pórázra Greit kopóját! – felelte a királyfi.

– Az ugyan nehezen! Mert Mabont, Modron fiát a születése utáni harmadik napon elrabolták, és azóta senki sem tudja, él-e, hal-e.

– Majd én megtudom! – fogadta Külhuk herceg.

– Az is lehet, fiam – bólintott Yspaddaden Penkaur –, ámbár, az igazat megvallva, nehezen hiszem. De ha megtudod is, ha Mabon, Modron fia a Dillus Varvauk szakálla szőréből font pórázra fűzi is Greit kopóját: mit érsz vele? Türkh-Truitot, a vadkant nem ölheti meg egyéb fegyver, mint Gumakh Gaur kardja.

– Hát akkor Gumakh Gaur kardja fogja megölni! – mondta Külhuk.

– Az ugyan nehezen! Mert Gumakh Gaur mindentől szívesebben megvág, mint a kardjától, s tudd meg, hogy Gumakh Gaurral senki meg nem mérkőzhetik.

– Majd megmérkőzöm vele én! – kiáltotta a királyfi, akit, őszintén szólva, kissé untatott már Yspaddaden Penkaur okvetetlenkedése.

– Hát akkor jó utat, fiam – mondta a kastély ura. – Ha szerencsével visszatérsz, és magaddal hozod Türkh-Truit fésűjét: tiéd a leányom!

GURNAKH GAUR, AZ ÓRIÁS

Még aznap útnak indultak mind a nyolcán: Külhuk, Arthur király hat daliája és Gorem, Kustennin juhász fia. Addig mentek, amíg egy nagy várhoz nem érkeztek. Talán az volt a világ legnagyobb vára. Annyi biztos, hogy Külhuk cimborái életükben sem láttak nagyobbat. Amikor odaérték, éppen egy hatalmas, fekete férfi lépett ki a kapun, akkora, mint három magunkfajta, közönséges ember.

– Kié ez a vár? – kérdezte Külhuk.

– No, ti aztán messze földről jöhettek, hogy ezt sem tudjátok – felelte a fekete ember.

– Bizony messziről jövünk – felelte a királyfi –, s éppen azért arra kérünk, mondd meg nekünk, ki az ura ennek az óriási várkastélynak.

– Ennek a várkastélynak az ura nem más, mint Gumakh Gaur.

– Mit gondolsz, adna-e szállást éjszakára, ha szépen kérnénk?

– Eszedbe se jusson efféle! Nem lát az vendégül mást, csak akit ő maga hív meg, legfeljebb egy ügyes kézművest eresztene be, aki valami hasznos holmit készítené remekbe a várkastély ura számára.

– No hát én éppen ilyen kézműves vagyok! – füllentette a királyfi.

– Akkor eredj a kapuhoz – mondta a fekete ember. – Hanem arra figyelmeztetlek – tette hozzá –, hogy ha Gurnakh Gaurnak nem tetszik a munkád, menten megöl.

- Tetszeni fog neki – felelte a királyfi, és megzörgette a kaput.
- Hej, hol a strázsa? – kiáltotta.
- Itt vagyok! – felelte a kapu őre. – Mit kívánsz?
- Csak azt, hogy nyisd ki a kaput – felelte Külhuk.
- Nem nyitom ki – válaszolta az őr.
- Miért nem nyitod?
- Kés, villa a pecsenyében, ital a serlegekben: Gumakh Gaur termeiben most áll a mulatság. Nem léphet be oda senki, legfeljebb egy ügyes kézműves, aki valami hasznos holmit készít a kastély ura számára.
- No hát én éppen ilyen kézműves vagyok! – felelte Külhuk.
- Aztán mihez értesz? – tudakolta a kapus.
- Én vagyok a világ legjobb köszörűse. Nincs, aki a kard pengéjét nálam jobban kiélesítse.
- Jól van – mondta a kapus. – Megyek Gumakh Gaurhoz, és jelentem neki a dolgot.
- Ment is a kapus, odaállt Gumakh Gaur elé.
- Talán valami nevezetes dolog történt a kapunál? – kérdezte Gumakh Gaur.
- Egy ifjú áll ott. Azt mondja, hogy ő a világ legjobb köszörűse, nincs, aki a kard pengéjét nála jobban kiélesítené.
- Vezesd hozzám – szólt Gumakh Gaur. – Hanem figyelmeztess, hogy ha nem tetszik a munkája, menten megölöm.
- A kapus beeresztette Külhukot.
- Eredj a vár urához – mondta. – Hanem figyelmeztetek, hogy ha nem tetszik neki a munkád, menten megöl.
- Külhuk odaállt Gumakh Gaur elé, illően köszöntötte.
- Igaz-e, hogy te vagy a világ legjobb köszörűse, s nincs, aki a kard pengéjét nálad jobban kiélesítse?
- Igaz, uram – felelte a királyfi.
- Hát akkor fogd ezt a kardot, köszörüld meg, már régen várom, hogy valaki jól megfenje az élet.
- Külhuk átvette a kardot, és előhúzott a tarsolyából egy kék meg egy fehér köszörűkövet.
- Milyenre köszörüljem? – kérdezte. – Kékre vagy fehérre?
- Rád bízom – felelte az óriás. – Csak az a fontos, hogy jó éles legyen, mert ezzel a karral akarom megölni legnagyobb

ellenségemet, Arthur királyt.

„No hiszen ezt jónak mondod! – gondolta magában Külhuk.– Nem emelsz te már fegyvert se a bácsikámra, Arthur királyra, sem másra!” – S azzal fogta a fehér követ, és megköszörülte a penge egyik felét.

– Nézd meg, uram, tetszik-e! – szólt az óriáshoz.

Gumakh Gaur megnézte a kardot.

– Így még senki ki nem köszörülte ezt a pengét – mondta elismeréssel. – Derék, ügyes mesterember vagy. Csodálom is, hogy csak így egyedül kóborolsz a világban.

– Nem járok én egyedül – felelte Külhuk. – Hét társam kint vár a kapu előtt, csak hát azokat nem eresztette be a strázsa, mert nem értenek semmiféle mesterséghez.

– Hadd jöjjenek azok is – mondta Gumakh Gaur. – Ma jókedvem van, mert ezzel az éles karral egy csapásra leüthetem Arthur király fejét.

Egy szolga leszaladt a kapuhoz, szólt a strázsnak, hogy eressze be a hét daliát. Kei és társai beléptek a várba, és elszéledtek a nagy vendéglátó teremben, ki erre, ki meg arra, és várakoztak, hogy mikor lesz szükség rájuk.

Külhuk addig a kék kővel megfente a penge másik oldalát. Most már éles volt a kard, mint a legélesebb borotva.

– Nézd meg, uram – mondta –, jól végeztem-e a dolgom. – S azzal magasra emelte a kardot, mintha kék-fehér fényét akarná csillogtatni a fáklyafényben.

Gumakh Gaur megnézte a kardot egyik oldalról, megnézte a másik oldalról. Végezetül pedig lehajolt, hogy alulról is lássa az élet annak a pengének, amellyel Arthur király fejét akarta lenyisszantani.

Csak erre várt Külhuk. Egyet suhintott a frissen fent acéllal, és Gumakh Gaurnak máris vége volt. A hét dalia, itt meg ott a teremben, intést sem várt, hanem tüstént fegyvert ragadott. Kei a kardját forgatta, Bedüir fél karral kilencet-kilencet döfött le egy szúrásra Gumakh Gaur udvari népéből, s a többiek is serényen csépeleltek, vágták a várkastélyban vendégeskedő óriásokat. Fél óra sem telt el, s aki még életben volt az óriások közül, térden állva könyörgött kegyelemért.

Külhuk felcsatolta Gumakh Gaur kardját, és hét pajtásával elindult, hogy megkeresse Modron fiát, Mabont, akit a születése utáni harmadik napon elraboltak, és azóta senki sem tudja, él-e, hal-e.

A SZIKLABÖRTÖN FOGLYA

Mentek, mentek a vitézek, és mindenhol csak ezt tudakolták:

– Ki hallott valamit Modron fiáról, Mabonról?

Senki sem hallott róla semmit.

Gurhir – aki nemcsak valamennyi emberi nyelven értett, hanem az állatok nyelvén is beszélt – megkérdezte egy öreg sárgarigótól:

– Nem tudsz valamit Mabonról, Modron fiáról?

A rigó így felelt:

– Cilguri a nevem, s olyan öreg vagyok, hogy magam sem emlékszem, hány éve élek. Csak annyit tudok, hogy itt a falu szélén egy elhagyott kovácsüllő állt, s én naponta azon köszörültem a csőrömet. Láthatjátok: az üllő úgy elvászott a csőröm érintésétől, hogy ma már alig nagyobb, mint egy csenevész mogyoró. Ebből kiszámíthatjátok, hogy hány éves lehetek.

– Nagyon öreg vagy – mondta Gurhir.

– No hát akármilyen öreg vagyok is, sohasem hallottam Modron fiának, Mabonnak nevét.

Már éppen tovább akartak menni a daliák, amikor a rigó utánuk szólt:

– Várjatok! Tudom, mivel tartozom Arthur király vitézeinek. Elvezetlek benneteket a redinvre-i szarvashoz, aki még nálam is öregebb.

És elvezette Külhukot és hét társát a redinvre-i szarvashoz.

– Nem tudsz valamit Mabonról, Modron fiáról, akit a születése utáni harmadik napon elraboltak, és azóta senki sem tudja, él-e, hal-e? – kérdezte Gurhir a szarvast.

– Amikor először jártam itt – válaszolta a szarvas –, egy kis tölgycsemete sarjadzott a domboldalon. Abból a csemetéből hatalmas tölgyfa lett, száz terebélyes ágat hajtott, száz nemzedéknek adott árnyékot, azután kiszáradt, elkorhadt, kidőlt. Azóta barangolok itt, ezen a vidéken, de hírét sem hallottam Mabonnak, Modron fiának.

A vitézek már indultak tovább, amikor a szarvas utánuk kiáltott:

– Várjatok csak! Mivelhogy Arthur király küldöttei vagytok, elvezetlek benneteket a Kum-Kaulut-i bagolyhoz, aki még nálam is öregebb.

Megmutatta Külhuknak és hét cimborájának, hogy hol fészkel a Kum-Kaulut-i bagoly.

– Nem tudsz valamit Mabonról, Modron fiáról, akit a születése utáni harmadik napon elraboltak, és azóta senki sem tudja, él-e, hal-e? – kérdezte Gurhir a baglyot.

– Amikor ezen a tájékon? megtelepedtem – felelte a bagoly –, sűrű erdő borította ezt a völgyet. Az erdőt kivágták az emberek. Az irtás helyén új erdő sarjadt, a fák megnőttek, kilombosodtak. Ezt is kivágták. Már a harmadik erdő tűnt el és terebélyesedett ki, amióta itt élek, de hírét sem hallottam annak, akit ti kerestek.

Külhuk és társai már indulni akartak, amikor így szólt a bagoly:

– Megálljátok! Arthur király vitézeit nem hagyom magukra ebben a vadonban. Elvezetlek benneteket a guernabuji sashoz, aki még nálam is öregebb.

Elvezette őket a guernabuji sashoz.

– Nem tudsz valamit Mabonról, Modron fiáról, akit a születése utáni harmadik napon elraboltak, és azóta senki sem tudja, él-e, hal-e? – tudakolta Gurhir a sástól.

– Amikor ideköltöztem, egy hatalmas szikla állt itt. Olyan magas volt, hogy a tetejéről a csillagokat csipkedtem a csőrömmel éjjelente. Az a szikla, láthatjátok, egyetlen arasznyira kopott a karmom érintésétől. Azóta szálldosok mindenfelé ezen a vidéken, és tudok mindenről, ami itt történt. De Mabonról, Modron fiáról még sohasem hallottam.

Csüggedten indultak tovább a daliák, de a sas utánuk rikoltott:

– Várjatok egy percig! Nem akarom, hogy Arthur király vitézei dolguk végezetlenül térjenek haza. Elvezetlek benneteket a világ legöregebb állatjához, a Linn-Liu-i lazachoz. Ha van, aki segíthet nektek, az csak ő lehet, senki más.

Elvezette őket a tóhoz, leszállt egy partmenti sziklára, és nagyot kiáltott:

– Hej, te vénséges vén Linn-Liu-i lazac, gyere elő!

Megkavarodott a tó vize, és a lazac kidugta a fejét.

– Ki szólít? – kérdezte.

– Én, a guernabuji sas, aki alig száz évvel vagyok fiatalabb nálad.

– Mit akarsz tőlem, öcsém?

– Arthur király küldötteit vezettem ide. Azt kérdezik, nem hallottál-e valamit Mabonról, Modron fiáról, akit a születése utáni harmadik napon elraboltak, és azóta senki sem tudja, él-e, hal-e.

– Hallani ugyan nem hallottam róla semmit, de tudni annál többet tudok! – válaszolta rejtelmesen a lazac. – És ha ti is tudni akarjátok, amit én tudok, kapaszkodjatok a hátamra.

Külhuk és társai felkapaszkodtak a lazac hátára. (A sas eközben lomhán hazaszárnyalt, mert őt nemigen érdekelte a dolog.) A lazac egy távoli szigethez úszott. Magas kőszirt állt a szigeten és azon egy magas vártorony. Szívszaggató sírás, jajgatás hallatszott ki onnan.

– Ki sír, ki jajgat abban a toronyban? – kiáltotta Gurhir. – És miért van oka ilyen keserves panaszra?

– Mabon vagyok, Modron fia! – hallatszott a válasz a torony kőfala mögül. – A születésem utáni harmadik napon elraboltak, és azóta itt sínylődöm, keserves rabságban.

– Hogy szabadíthatnálak ki onnan? – kérdezte Külhuk. – Nyolcán vagyunk, s ha kell, megostromoljuk a várat.

– Ezer ember is kevés ahhoz, hogy ezt a fellegvárat bevegye – felelte Mabon a toronybörtönből –, mert ezernél is többen őrzik.

– Hát akkor ezernél is többedmagammal fogom megostromolni! – válaszolta Külhuk. – Várj türelemmel, amíg segítséget hozok.

A lazac kivitte őket a partra, s míg Külhuk és vitézei letáboroztak egy árnyas kis erdőben, Gualchmei, Gujar fia (akinél gyorsabban tudvalevőleg hét országban sem futott senki) elszaladt Arthur udvarába, és mindent elmondott a királynak. A király tüstént riadót hívatott, és tízezer embere élén maga indult a fellegvár ellen. Külhuk és társai mutatták az utat. A lazac – merő jóságból – most is segítségükre volt, és ide-oda cikázva, az egész sereget átszállította a szigetre. Csak Keinek nem kellett a segítség, hiszen neki az volt a tulajdonsága, hogy kilenc napig pihenés nélkül úszott akármilyen vízben.

Megkezdődött az ostrom. De belülről csak úgy zúgtak a nyilak, a kopják, az elhajított nehéz kövek, csak úgy zuhogott az olvadt, forró szurok. Talán be sem jutnak Arthur vitézei, ha a szálfamagas Kei

lábujjhegyre nem ágaskodik, és át nem hajtja Bedüirt a várfalon. A félkarú Bedüir odabent egymaga lekaszabolt száz strázsát, és lefeszítve a súlyos pántokat, kitérte a kapukat a sereg előtt. Így aztán – csak a lazac a megmondhatója, hogy hány esztendő után – végre megszabadult Mabon, Modron fia, akit a születése utáni harmadik napon elraboltak, és aki azóta is örök-fiatalon keserves rabságban sínylődött a Linn-Liu-tavi sziget várbörtönében.

A VÉGSŐ KÜZDELEM

Külhuk és a hét vitéz elbúcsúzott Arthur királytól és Mabontól, aki beállt Arthur seregébe, és útjára indult, hiszen még nagy munka, sok küzdelem várt rájuk. Először is Dillus Varvaukot kellett megtalálniuk, hogy pórázt fonhassanak a szakálla szőreből.

Sokáig keresték, de hasztalanul. Egy napon azonban, amikor éppen egy dombtetőn üldögéltek, a világnagy szelek között, észrevették, hogy odalent a síkságon füstfelhő gomolyog.

– Ki rakhatott vajon tüzet ezen a néptelen síkságon? – tanakodtak.

Mindjárt elindultak arrafelé, amerre a füstöt látták.

– Hiszen ez maga Dillus Varvauk! – suttogta Kei, amikor közelebb értek. – Úgy látszik, most süti az ebédjét.

– Megyek, levágom a szakállát! – szolt Külhuk.

– Ne menj még – intette Kei. – Még védekezni talál, és meg kell vívnod vele. Márpedig tudhatod, hogy ha meghal, a szakálla szőre is elveszti az erejét.

– Hát akkor mit tegyünk? – kérdezte a királyfi.

– Várjunk, amíg jóllakik és elalszik – tanácsolta a nagyeszű Kindelik.

– Várjunk – mondták a vitézek.

Lehasaltak egy sűrű bokor mögé, és nézték, hogy süt meg Dillus Varvauk egy jókora ürücombot, hogyan kebelezi be szőröstől-bőröstől, és hogy nyomja el mindjárt az álom egy terebélyes fa árnyában. Amikor a horkolást hallották, nesztelenül odalopództak hozzá, nagy hirtelen gödröt ástak, abba belegurították Dillus Varvaukot, és állig betemették földdel, úgyhogy mozdulni sem tudott. Akkor aztán Külhuk kivonta borotvaéles kardját, és akárhogy siratta

is a szép szakállát Dillus Varvauk, lemetszett belőle vagy száz szálát. Menu ott helyben erős pórázt font belőle.

Mentek tovább. Kindelik (aki az egész világot ismerte) elvezette őket Erisz fiának, Greitnek a házába.

– Mi járatban vagytok, vitézek? – kérdezte Greit.

– A kutyádért jöttünk – felelte Külhuk. – Fel akarjuk hajtani Türkh-Truitot, a vaddisznót.

– Szívesen nektek adom a kutyámat – felelte Greit –, hiszen Türkh-Truit annyi kárt tesz az országban, hogy magam is szeretném mielőbb halva látni. De hát az én kutyámat csak olyan pórázzal lehet féken tartani, amelyet Dillus Varvauk szakálla szőréből fontak.

– Afelől ne legyen gondod – mondta Külhuk. – Jó kardommal megkurtítottam Dillus Varvauk szakállát, és Menu pajtásom erős pórázt font belőle. Itt van a tarsolyomban.

Greit csodálkozott a dolgon, mert eddig senkinek sem sikerült akár csak egy szálát is megszerezni Dillus Varvauk szakállából.

– Hát akkor a póráz megvan – mondta. – De azzal a pórázzal csakis Mabon tud bánni, Modron fia, akit azonban a születése utáni harmadik napon elraboltak, és azóta senki sem tudja, él-e, hal-e.

– Él bizony, mégpedig egészségben, szabadságban! – válaszolta Külhuk. – És holnapra itt is lesz, ha hívjuk.

– Hát akkor hívjátok gyorsan! – mondta Greit.

A gyorslábú Gualchmei nekiiramodott, és másnap Mabonnal együtt tért vissza. Mabon pedig belépett abba a karámba, ahová Greit a kutyát rekesztette. Az ádáz kopó pedig, akivel addig senki sem bírt, egyszerre megszelídült, és békén tűrte, hogy Mabon a nyakára kösse a Dillus Varvauk szakálla szőréből font pórázt.

S elindultak a rengetegbe, ahol Türkh-Truit, a vadkan tanyázott. Ez a Türkh-Truit nem volt közönséges állat, hanem gonosz varázsló, aki hajdan tetszése szerint váltogatta az alakját, de egyszer, hogy, hogy nem, elfelejtette a varázsigét, és azóta kilenc malacával vaddisznó képében dúlja az országot. De látni nem látta még senki sem, mert a rengeteg erdő közepében bujkált, és csak sötét éjszakákon tört ki onnan.

Merre keressék? Kindelik – tudjuk – úgy ismerte az egész földkerekséget, mint más a saját faluját, és behunyt szemmel is eltalált akárhová, de most ő is tanácstalan volt.

Nem bízhattak másban, mint Greit kopójának szimatjában. A kutya, amelyet Modron fia, Mabon vezetett szakáll-pórázon, nagy szuszogva szaglászva, haragosakat horkantva fürkészte a vaddisznó nyomát. Ide-oda cikázott a sűrűben, mohos sziklák, vastag fatörzsek között, hegyre fel, völgybe le. Óriás vadmadarak rebbentek fel a bokrok közül, nagy zöld gyíkok menekültek a páfrányok alól, riadt szarvasok törtettek át a bozótton.

Kilenc nap, kilenc éjszaka bolyongtak a daliák az irdatlan vadonban. A tizedik nap hajnalán a kutya mérgezet vakkantott. Vajon mit talált? Türkh-Truit egyik elhullajtott sörtéjét. Fújtatva, morogva loholt tovább, s vonszolta magával a póráz végét szorongató Mabont. És napszálltakor a herceg és társai egy nagy barlang szájában megpillantották magát Türkh-Truitet, a vadkant, amelynek eddig még soha senki nem akadt nyomára.

Türkh-Truit nem várta be, amíg a vadászok megtámadják. Ő maga rontott rájuk, fogát csattogtatva, ádáz haraggal.

De máris kirepült Bedüir lándzsája (amellyel – tudjuk – nemegyszer kilenc emberen ejtett kilenc mélységes sebet egyetlen szúrással a vitéz), és szisszenve repült Türkh-Truit felé. El is találta, de a lándzsa úgy pattant le a fenevad bőréről, mintha kovácsolt vaspáncélba ütközött volna.

Most a fenyőfamagas, tölgyfaerős Kei ugrott elé, és kardjával (tudjuk: úgy forgatta, hogy akit azzal megvágott, azt semmiféle seborvos nem gyógyíthatta meg) lesújtott a vadkanra. A kard csengve, szikrázva csorbult ki Türkh-Truit hátán.

A daliák látták, hogy így nem boldogulnak. Előszólították Menut, aki tudvalévően mestere volt a varázslásnak: mérje össze a tudományát Türkh-Truit varázserejével.

Sokáig tartott a küzdelem (amelyből Külhuk és társai semmit sem láttak, és semmit sem hallottak, mert némán folyt s láthatatlanul, a varázslók titkos módja szerint), de végül is Menu győzelmével végződött. Ez a győzelem azonban nem állt egyébből, mint hogy Türkh-Truit is halandó és sebezhető vadkanná változott, mint a többi, amely az erdőben kóborol. Hanem azért még most sem fogta más fegyver, mint az óriás Gumakh Gaur kardja.

S most előrántotta Gumakh Gaur kardját Külhuk királyfi, és rárohant a fenevadra. Sok sebet kapott, még többet osztott, de mire

leszállt a nap, Türkh-Truit holtan terült el a barlangja előtt. Kilenc malaca, amely eddig a barlangban lapított, visongva futott szét a sűrűségben.

Külhuk megtapogatta a vadkan fejét, és csakugyan: két füle között ott találta a fészűt, amelyre Yspaddaden Penkaur oly nagyon áhítozott.

Elindult vissza, Yspaddaden Penkaur kastélyába, Külhuk és a többi dalia. De előbb útba ejtették Arthur király udvarát.

– Felséges királyom – szolt Külhuk –, a te vitézeid segedelmével megtaláltam Yspaddaden Penkaur leányát, Oluent és magát Yspaddaden Penkaurt, megszereztem Greit kopóját és Dillus Varvauk szakállát, megszabadítottam Modron fiát, Mabont, és felhajtottam és megöltem Türkh-Truitot, az ádáz vadkant: itt a fészűje a tarsolyomban!

– No hát ennek örülök! – felelte Arthur. – De hát minek neked az a fészű?

– Yspaddaden Penkaur azt mondta, hogy csak akkor adja hozzám a leányát, ha ezzel fészülködhetik meg a lakodalomra.

– Hát akkor sok szerencsét! – felelte örvendezve a király. – Egyéb kérésed nincs?

– De van, bizony! – válaszolta Külhuk. – Yspaddaden Penkaur kisémmizte a jussából tulajdon öccsét, Kustennint. Parancsold meg Penkaurnak, hogy adja vissza neki azt, mi megilleti! S adja vissza huszonhárom gyermekét is, akit elrabolt tőle.

– Kei! – szólította legjobb vitézét a király. – Eredj Külhuk királyfival Yspaddaden Penkaur kastélyába, és mondd meg a kastély urának, hogy adja vissza öccsének, Kustenninnek mindazt, amire jussa van. S mondd meg, hogy ha nem adja szépszerével, Arthur király maga tesz igazságot a dologban, de abban igazán nem lesz köszönet!

Külhuk megköszönte a király szívességét, és Kei kíséretében útnak indult Yspaddaden Penkaur kastélya felé.

Kilenc nap, kilenc éjjel lovagoltak, a tizedikre meglátták a kastélyt a síkság peremén. Ott legeltette a nyáját Kustennin, a juhász.

– Örvendezzél, Kustennin! – kiáltotta Külhuk. – Arthur király azt parancsolja a bátyádnak, hogy adjon vissza mindent, ami a tiéd.

Beléptek a kastély kapuján, odajárultak Yspaddaden Penkaur elé.

– No, te híres vitéz! – nevetett Yspaddaden Penkaur, amikor Külhukot meglátta. – Sikerült-e megszerezned Greit kopóját, Dillus Varvauk szakállát? Megtaláltad-e Modron fiát, Mabont? És felhajtottad-e Türkh-Truitot, a vadkant?

– Bizony, felhajtottam, meg is öltem! – felelte Külhuk királyfi.

– Itt a fésűje a tarsolyomban.

Yspaddaden Penkaur összecsapta a kezét ámulatában.

– Ilyen vitéz sincs több a földön, mint te vagy, fiam! – szolt. – Add ide a fésűt, és vidd a leányomat!

Akkor vette észre Keit, aki Külhuk háta mögött álldogált.

– Hát ez a vitéz a hátad mögött, ez kicsoda? – kérdezte Külhuktól.

– Arthur király küldötte – felelte a királyfi.

Erre előlépett Kei.

– Arthur király azt parancsolja, hogy add vissza a jussát öcsédnek, Kustenninnek: földjét, jószágát, huszonhárom gyermekét!

Yspaddaden Penkaur előbb elsápadt, aztán elvörösödött, csak úgy reszketett mérgében. De akármilyen mérges volt is, Arthur király parancsának engedelmeskednie kellett.

Előhívták Oluent. Külhuk megölelte, megcsókolta.

– Elhoztam atyádnak Türkh-Truit fésűjét: most már az enyém vagy, amíg csak élünk!

Beszólították a kastélyba Kustennint is.

– Mától fogva nem vagy juhász, hanem gyermekeiddel együtt téres legelő, hatalmas nyájak és fényes kastélyok túra!

Így aztán mindenki megkapta, amire leginkább vágyakozott. Yspaddaden Penkaur még morgolódott egy kicsit, de azután ő is megbékélt, s még örült is, hogy a leánya ilyen jó férjet kapott, aki nemcsak bátor, erős és nagyeszű, hanem ráadásul édes unokaöccse Arthur királynak.

Örült az öreg kelyddoni király is, amikor híret vette fia szerencséjének. De bezzeg nem örült a királyné! Hiszen látnia kellett, hogy varázslata megtört Külhuk vitézségén és okosságán, és a királyfi nem pusztult el, sőt a boldogságát lelte meg ott, ahová éppen ő küldte, merő gonoszságból: Yspaddaden Penkaur palotájában.

SKÓT MESÉK

A VILÁG ELSŐ DUDÁSA

Élt Skóciában, Killdonnan falvában egy gazda a három fiával. A gazda jó dudás volt, és két idősebb fiát is megtanította a dudával bánni, kicsi híján utol is érték apjukat. De a legkisebbik fiát unta taníttatni, az amúgy is csak a hamut őrölgeti a konyhán, egyébhez ügyse ért, gondolta. Híre járt a három muzsikusnak, nemcsak a környéken, de messze földön. Úgyannyira, hogy végül már a tengerszoroson túl, idegen országban is emlegetni kezdték őket. Azokban az országokban is voltak a dudának mesterei, és néhányan ezek közül felkerekedtek, hogy elmennek Skóciába, meghallgatják, mit tudnak a híres-nevezetes killdonnaniak. Ekkoriban ugyanis még nagyon divatozott mindenfelé ez a hangszer. Az idegen dudások áthajóztak a tengerszoroson, tovább aztán már könnyen eligazodtak, mindenütt akadt, aki ismerte a három muzsikust, és megmondta, merre menjenek. Így aztán egy szép napon beállított a gazdához az egész csapat. Elmondták, kicsodák, és mi járatban vannak.

– Hallottuk, hogy messze földön nincs olyan dudás, mint ti hárman. Csupán csak azért jöttünk, hogy megkérjünk, játsszatok nekünk egy nótát, hátha tanulhatunk tőletek.

– No, ha csak ez a kívánságotok, ennyit megtehetünk – mondta a gazda, és betessékelte a vendégeit.

Jóltartotta őket, el is beszélgetett velük erről-arról, de igazán vidám kedve nem volt, mivel gond bántotta éppen akkoriban. A jószág éjszakáról éjszakára kitört a karámból, hiába őrizték, és reggel, mire nagy keservesen sikerült összeterelni, mindig híja volt a csordának. Elpanaszolta baját a vendégeinek is, aztán megkérte legidősebb fiát, hogy aznap este majd menjen ki a mezőre, és jobban ügyeljen, mint legutóbb. Ámde a legény nem vállalkozott.

– Hogyisne! Mikor tegnapelőtt is én voltam odakinn. A szemem majd leragad az álmoságtól.

Küldje az öcsémet, édesapám, amennyivel fiatalabb, annyival jobban bírja a virrasztást. Csakhogy a középső fiú is vonakodott. Ő ugyan nem megy a bátyja helyett, mikor az a soros!

Így huzakodtak, vonakodtak, míg végre eszébe jutott az öregnek, hogy hiszen van őneki még egy harmadik fia is. Kiment a konyhába.

– Eriggy ma te a mezőre, fiam – mondta. – Próbáld megőrizni a csordát, hogy ki ne törjön a karámból.

– Jól van, édesapám, elmegyek – felelte a gyermek.

A gazda megörült, hogy ezzel is kevesebb a gondja, megvacsoráltatta a legénykét, és ráadta a maga gúnyját, hogy ne fázzon odakünn a szabad ég alatt.

– No de most már jó lesz, ha szedelőzködöl – sürgette –, talán több szerencsével jársz, mint a bátyáid. Csak aztán el ne aludjál!

A fiú szót fogadott, és ahogy megvacsorált, elindult. Amint megy, mendegél, meglát a földön valami vasrudat. Felveszi, nézegeti, hát keresztvas, ajtóra való. Gondolta, talán jó lesz valamire, nem restellte magával vinni. Mikor a karámhoz ért, bekukucskált a résen, és örömmel látta, hogy az állatok még helyükön vannak, nincs semmi baj. Leült a sövényfal tövébe, őrködni. De aztán eszébe jutott a keresztvas, amit az úton talált, fogta, és feltette kívül az ajtóra. Éjfélig csönd volt, hanem akkor nyugtalankodni kezdett a jószág. Előbb egyik, aztán másik tehén kapta fel a fejét, mintha neszt hallana. Végül felállt az egész csorda, és farkát kunkorítva az ajtónak nyomult, ki akart törni a karámból. Csakhogy az ajtó most nem engedett, tartotta a keresztvas, és az állatok, mikor látták, hogy hiába, felhagytak az erőlködéssel, talán meg is nyugodtak, mert egyik a másik után visszafeküdt a földre.

És most még valamit látott a gyerek: nem messze onnan, az egyik domb fényleni kezdett. Mindjárt gondolta, hogy tündérvár lehet, és csakugyan, abban a pillanatban kettévált a domb oldala! Csodálatos fény áradt a rétre, muzsikaszót is hallott meg vidám mulatozás zaját. No, ezt megnézi közelebbről, a nélkül már csak nem megy haza! Úgy is lett, az állatok felől nyugodt lehetett, odament hát a dombhoz, és bekukucskált. Javában állt a multság, arasznyi emberkék táncoltak, muzsikáltak, de olyan gyönyörűen, hogy ahhoz foghatót álmodni se lehet. A legényke sokszor hallotta az öregektől, hogy az ilyen tündérhegy ajtajába valami vasdarabot vagy acélt kell dobni, akkor nem csukódik be. Szerencsére egy nagy varrótú volt a zubbonya hajtókájába tűzve, ezt kivette, és beszúrta a földbe, ott, ahol a domboldal meghasadt. Most már nyugodtan

belépett, le is ült. A törpék javában ropták a táncot körülötte, mégpedig dudaszóra. Hú, micsoda tánc volt az, micsoda duda! Uramisten!

– Ti aztán tudjátok a módját! – dicsérte őket. – Ilyen dudásokat még nem hallottam, mióta élek!

A törpék nem válaszoltak, de mikor a muzsika elhallgatott, egyikük odajött hozzá.

– Jó lesz, ha elmész – mondta barátságtalanul.

– Ugyan, hadd el, ráérek – felelte a fiú.

– Nem, nem, legfőbb ideje. Máris sokáig maradtál.

– Nem megyek én, nézem még egy darabig a táncot, örülök, hogy itt lehetek.

Akkor odajött a másik törpe, az is sürgette, hogy menjen már haza.

– Vége van a táncnak, magad is láthatod, a duda se szól. Most már eriggy csak szépen!

De a fiú makacskodott.

– Miért siessek? Mondom, ráérek. – És mikor azok tovább nógatták, egyenest a szemükbe vágta, hogy ő addig marad, ameddig akar.

A törpék látták, hogy másként nem boldogulnak, hát megpróbálták lekenyerezni.

– Ha szót fogatsz, és szépen elmész, teljesítjük egy kívánságodat – mondta az, amelyik később jött oda.

– Hadd hallom, mit szeretnél.

– Hát jó, nem bánom – felelte a gyerek. – Ha megkapom, amit kérek, elmegyek, de ha nem, itt maradok, ameddig kedvem tartja.

– Megkapod, csak mondd meg, mit kívánsz.

– Dudás szeretnék lenni, de a legkülönb dudás a föld kerekén, hogy senki se mérkőzhessen velem.

– Meglesz – bólintott az arasznyi emberke, intett egy másiknak, aki valamivel messzebb állt a teremben, mire az magához szólította a fiút:

– Gyere csak ide, és tedd, amit mondok. A jobb kezed mutatóujját tedd a számra, én meg majd a te szádra teszem az ujjamat, akkor olyan dudás leszel, amilyen nincs több a földkereken. Ahány nóta van, mind elfújod, cifrázod, aprózod, senki se vetekedhet veled.

– Az már jó lesz! – örvendezett a legényke.

Mutatóujját a törpe szájára tette, az meg ugyanakkor az ő szájára tette az ujját. Hanem azután sürgette, hogy menjen haza, amint ígérte.

– Eriggy most már, és elmondhatod, hogy nem rossz szél hozott ide közibénk. A nótákat, amiket hallottál, mind el tudod majd fújni magad is.

– Akármelyik közönséges dudán? – kérdezte a legényke.

– Akármelyiken. Mihelyt te a kezedbe veszed, már nem lesz közönséges duda.

No, a fiú megköszönte az ajándékot, és kilépett a hegyből. A tút is kihúzta, mire nyomban bezárult a nyílás, a tündérvár olyan lett, mint a többi domb ott körös-körül. Muzsikaszó se hallatszott már. A legényke visszaballagott a karámhoz, látta, hogy a tehének nyugodtan fekszenek a földön, hát ő is leült előbbi helyére, a sövényfal tövébe.

Hanem aztán töprenkedni kezdett. Hátha rászedte a törpe? Hátha nem is igaz, hogy olyan jó dudás lett? Kár volt ki nem próbálni, amíg ott volt a tanyájukon. Nagyon bántotta, hogy csak úgy egyszerűen elhitte, amit a törpe mondott neki, pedig eleget hallott gonosz tréfáikról. Könnyen lehet, hogy őt is lóvá tették.

És ha elcsenné az apja dudáját, most, amíg alszik otthon a ház? Megpróbálna egy nótát elfújni, hogy legalább tudja, hányadán van? Aztán visszalophatja a dudát, mielőtt felébrednek.

Úgy is tett. Hazaszaladt, nesztelenül beosont a szobába, kihozta az apja dudáját, és sietett vissza. Már útközben felfújta a tömlőt, alig győzte kivárni, hogy megszólaltathassa a hangszert. Még a karámnál se volt, már rákezde, fújta egyik nótát, a másik után, de olyan gyönyörűen fújta, hogy csuda. Pedig soha életében nem próbálta.

Az öreg gazda eközben nyugtalanul hánykolódott az ágyán. Mi lesz, ha legkisebbik fia is elalszik az őrhelyén, mint a két nagyobb, és a csorda szétszalad, össze se tudja terelni reggel? Alig derengett, az öreg már felkelt, kiballagott a mezőre, hogy lássa, mi újság. A karám elég messze esett a házuktól, a gazda úgy fele úton járhatott, mikor gyönyörű szép muzsikaszó cirógatta meg a fülét. Mégpedig dudaszó.

Úristen! Hol muzsikálnak ilyen kora hajnalon? És ki az, aki ilyen remekül fújja? Soha életében nem hallott ilyen szépet.

Ugyancsak nagyot nézett, mikor megpillantotta a tulajdon édes fiát, ahogy a karám előtt masíroz, nyakában a dudával, és fújja a sípot, de hogy fújja! Lepipálja őket, hármukat, alaposan. Nem akarta, hogy a gyerek meglássa, úgy lopakodott tovább, hogy mikor a dudás hátat fordított, ő előrelépett egyet-kettőt, aztán mikor látta, hogy a fia megfordul, és feléje masíroz, lebújt megint a fű közé. Aztán, hogy közel ért hozzá, és minden hangot tisztán hallott, meghúzódott egy bokorban, és gyönyörködve fülelt. Nem győzött álmélnodni.

„Adta kölyke! Ez jobban fújja, mint én, annyi szent! De hát hol tanulta, mikor, kitől? És hogy tudta eltitkolni előlünk? Megáll az eszem!” Így morfondírozott magában az öreg gazda, aztán sarkon fordult, és éppen olyan észrevétlenül, mint ahogy jött, hazalopakodott. Otthon visszafeküdt az ágyába, de álom nem jött a szemére. Egyre azon járt az esze: hol, kitől tanulta tudományát a gyerek, és miképpen lehetséges, hogy sose hallották játszani?

A fiú meg ezalatt boldogan masírozott a dudájával, és gyönyörködve fújta a szebbnél szebb nótákat. Most már nyugodt lehetett, a törpék nem szedték rá. Nem mérkőzhet vele sem az apja, sem a két bátyja, ha még olyan jó dudások is. Szívesen fújta volna akár napestig is, de vissza kellett lopni a hangszert, mielőtt felébred a ház.

Mikor az apja hallotta, hogy a gyerek beoson a konyhába, alvást színlelt, és kileste, amint suttyomban visszateszi a dudát a helyére. Akkor hát az ő dudáján fújta olyan csodaszépen! No, jól van, egyelőre nem árulja el, amit megtudott. De mikor reggelihez ültek, és a legkisebb fiú még mindig nem jött haza, el akarta küldeni érte a nagyobbikat.

– Eriggy ki, édes fiam, a karámhoz. Nézd meg, mit csinál az öcséd, miért nem jön reggelizni. Hátha valami érte azt a gyereket. – De közben, míg ezt így elmondta, mást gondolt magában. – Vagy különben... maradj csak, talán jobb, ha én megyek.

És kiment ő maga. A tehének mind kinn voltak már a legelőn, a gyerek meg a búzaföld szélén járt fel-alá, hogy a jószág a gabona közé ne tévedjen.

– No, gyerek, hogy telt az éjszaka? – kiáltott oda neki az öreg már az útról.

– Jól, édesapám, semmi bajom nem volt a jószággal.

– Igazán nem?

– Miért tagadnám?

– Akkor meg mért nem jössz haza enni egy harapást?

– Kieresztettem őket, amint látja, és vártam, hogy felváltson valamelyik bátyám. Ha így szabadon vannak, nem maradhatnak őrizetlenül.

– Okosan gondolkodtál, fiam. Mióta legelnek?

– Jó régen. Azt hiszem, tele is van már a tőgyük, lehet fejni.

– Nem, nem, tereljük be őket a karámba, te meg gyere haza, egyél valamit, és aludd ki magadat. Meglehet, hogy ma éjjel megint csak neked kell majd örködnöd.

– Megteszem, szíves-örömet, édesapám, mondom, semmi bajom nem volt velük.

Az állatokat bezárták a karámba, és hazaballagtak. A gyerek jóízűen evett, de lefeküdni nem akaródzott neki. Mind csak azt hajtogatta, hogy nem álmos egy szikrát se, nem is fáradt, úgyse jönne álom a szemére.

Így aztán elbeszélgettek erről-arról, amíg a délebédet be nem tálalták.

Szokás volt azon a vidéken, hogy ha vendégek vannak egy háznál, ebéd közben dudaszóval mulattatják őket. Itt is, ahogy asztalhoz ültek, a gazda megkérte legidősebb fiát, hogy tisztelje meg a vendégeket, muzsikáljon nekik, amíg esznek.

– Én ugyan nem – ellenkezett a fiú. – Édesapám a gazda, muzsikáljon maga.

Ugyanezt mondta a középső is.

– No, jó – bólintott az öreg. – Tudok én valakit, aki szívesen muzsikál nekünk, nem kéreti magát kétszer. Kiszólt a gyerekeknek a konyhába.

– Szedd rendbe magad, fiam, bújj elő a sutból, és fújj el egy jó nótát, amíg ebédelünk.

A két nagyobbik összenézett, de egyik se szólt. Mi lelte az öreget? – kérdezték magukban bosszankodva. – Szégyent akar hozni a házára? Ahelyett, hogy ő muzsikálna az idegeneknek, ezt a

tacskót hívja be, aki talán még felfújni se tudja a dudát, nemhogy billegetni.

De bezzeg másként gondolták, mihelyt a gyerek belefújta a duda sípjába. Úristen! Hát ez mi? Szemük-szájuk elállt a csodálkozástól. Öccsük meg egyre jobban belemelegedett, fel-alá masírozott, ahogy a nagyoktól látta, és fújta gyönyörűségesen.

– A mindenedet, te gyerek! Te aztán dudás vagy! – álmétkodtak a vendégek.

– Ha bátyáid is így játszanak, hát ti vagytok a legjobb dudások a föld kerekén, annyi bizonyos. Ilyet még nem hallottunk, pedig valamicskét mi is konyítunk hozzá.

Asztalbontás után a gyerek félretette a dudát, és azt szerette volna, ha bátyái folytatják a muzsikálást. Hadd hallják azokat is az idegenek, ha már olyan messze utat megtettek a kedvükért.

– Olyan nincs! – felelte a legidősebb legény. – Veled nem mérközhetünk, szégyenben maradni meg ki az ördögnek van kedve! Vendégeink csak azt mondhatnánk, ha nem akarnak hazudni, hogy téged nem ér utol senki.

– Jól mondjátok – bólogattak a vendégek –, ilyen muzsikát még sose hallottunk, a legjobb közülünk is szégyenben maradna e mellett a gyerek mellett.

– Szépen játszik, nem mondom – szólalt meg most az apa. – De még tanulnia kell.

– Komolyan beszélsz? – bámultak rá a vendégek. – Kitől tanulhat az ilyen mester?

– Márpedig úgy van. Tanulnia kell még, csak akkor lesz belőle olyan dudás, amilyennek az apja szeretné. Ha mához egy évre megint eljöttek, magatok is látjátok majd, hogy nagyot haladt.

Az idegen országbeli dudások még néhány napig vendégeskedtek a gazdánál – de aztán elbúcsúztak, visszaballagtak a kikötővárosba, hajóra szálltak, és nem jöttek vissza sem a következő évben, sem azután.

A gyereket ellenben egyre-másra hívták ide is, oda is. Olyan híre volt a környéken, hogy vendégség, lakodalom meg se eshetett már nélküle. Ujjai boszorkányos ügyességgel táncoltak a sípon, és olyan gyönyörű szép hangon szólt a dudája, hogy nem volt ahhoz fogható.

Aztán egyszer megint üzentek érte, de ezúttal nem a szomszédságból, hanem az ország egyik távoli szegletéből, ahol nagy lakodalomra készültek, és a tehetős gazda azt akarta, hogy a vendégeinek a legjobb dudás fújja, akinél különb nincs hetedhét országban. Abban az időben csak gyalogszerrel jártak az emberek, a gyerek is felkerekedett hát jó néhány nappal az ünnepség előtt, hogy idejére odaérjen. Alig ment egy darabon, arasznyi emberke jött vele szemben az úton.

– Hová, hová, ezen a szép napon, te legény? – szólította meg. És mikor a legény kicsit kurtán csak annyit felelt, hogy „Szép napunk van, igaz” – még hozzátette: – Hiába nem mondom, úgyis tudom, hová igyekszel. De ha igazán ki akarsz tenni magadért, tedd a számra a jobb kezéd mutatóujját, akkor még különb dudás leszel, mint eddig voltál. Megsúgom neked, hogy a tündérhegyben nem kaptál meg mindent, amit kértél. Én megadom neked, ami hiányzik, csak tégy úgy, amint mondtam.

– Köszönöm, de nekem elég, amit tudok – felelte a legény. – Nem vagyok telhetetlen. Így se mérkőzhet velem senki.

– Lehet, hogy nem vallasz szégyent így sem. Erőltetni nem akarlak – folytatta a kis ember. – De egy kis útravalót azért elfogadhatsz tőlem, ha már találkoztunk. Megéhezel még, nem is egyszer, mielőtt odaérnél, messze utad van.

– Hát jó, azt elfogadom – mondta a legény. Mire az emberke elővett egy darab zabliszt kalácsot a tarisznyájából, és jó felét neki adta. Biztatta is, hogy harapjon bele mindjárt, de ő éppen nem volt éhes, hát csak megköszönte, zsebre dugta a kalácsot, és továbbkocogott.

Bizony hosszú útja volt, alaposan elfáradt, mire odaért a fényes, nagy tanyára. Mindjárt látta, hogy jó helyen jár, mert a nagy sürgés-forgásban egymás sarkát tiporta a sok lány meg a legény az udvaron. De neki annyit se mondtak, hogy isten hozott, vagy kerülj beljebb, rá se hederítettek. Jöttek-mentek előtte, mintha levegőnek néznék.

„No, ha így fogadnak, akár mindjárt vissza is fordulhatok” – gondolta magában a dudáslegény. De mivel most már ugyancsak megéhezett, előbb mégis falni akart valamit. Eltökélte azonban, hogy

aztán hazamegy, ilyen háznál nem muzsikál, ahol tisztességet se tudnak, a vendéget be se tesséklik.

Zsebébe nyúlt, hogy elővegye a zabliszt kalácsot, de a zsebe telides-teli volt szeméttel. Hát ez mi? Hogy került ez a zsebébe? El nem tudta gondolni. De eszébe ötlött, hogy talán a kis öreg tréfálta meg, akivel útközben találkozott.

Sietve kiforgatta minden zsebét, kidobálta utolsó szemig, amit ott talált. Egyszer csak köréje csődülnek a háziak, nagy húhóval köszöntik:

– Hurrá! Itt van a dudásunk! Hurrá! Éljen a killdonnani dudás! – És tudakolták, mikor jött.

– Itt álldogálok már jó ideje, meg is éheztem – felelte a legény. – Éppen vissza akartam fordulni, mert senki se törődött velem.

– Mit beszélsz? Hát ez meg hogy lehet? – álmélkodtak. – Nem láttunk.

A legény most már gyanította, hogy ezt is az átkozott zabliszt kalácsnak köszönheti: amíg a szemetet az utolsó morzsáig ki nem takarította a zsebéből, láthatatlan volt.

De nem akarta elárulni ezt, restellte, hogy így csúffá tette a törpe. Másra terelte hát a szót.

– No, de most már láttok, hát kínáljatok meg egy korty itallal meg egy harapás ennivalóval, mert nagy útról jövök.

Betessékelték a házba, királyi lakomát tálaltak elébe. Ehetett, ihatott kedvére, aztán neki fogott muzsikálni, fújta egész éjszaka. Három napig állt a lagzi, a végén megint asztalhoz ültették a dudást, kínálták mindenféle jóval, és a gazda jutalmul szép summa pénzt adott neki.

Hazafelé menet megint elébe állt az úton egy törpe, de nem az előbbi, hanem egy másik.

– Te vagy az, fiam? No, hadd hallom, szerencsével jártál-e.

– Szerencsével jártam – felelte a dudáslegény.

– Megérkeztél baj nélkül oda, ahová hívtak?

– Nem volt semmi baj. Jól ment minden.

– No, fiam, akkor igazán áldd a szerencsédet. Mert ha szót fogadtál volna a törpének, ugyancsak rosszul jársz. Egy hangot se tudtál volna kicsalni a dudádból se most, se ezután soha, amíg élsz.

– Gondoltam én, hogy nem jóban jár a kis öreg, azért nem is hallgattam rá. De kár volt szóba is állni vele, mert megtréfált a gonosz. A kalács, amit adott, szemétté változott a zsebemben, és ráadásul láthatatlanná tett.

– Hát igen, meg akart rontani. Éppen azért eztán jobban vigyázz, a világerért se hallgass senkire, akivel az úton találkozol. Ha megszívleled, amit mondok, jó dolgod lesz, tejből-vajból fürödhetsz. És rád fér, gyerekem, igazán mondom, mert nem valami jó sorod volt eddig, nem úgy bántak veled, mint érdemelted. De ha okosan viseled magad, mostantól fogva boldog ember lehetsz.

Azzal eltűnt a kis ember, a fiú pedig szerencsésen hazaért. Otthon azzal a hírral várták, hogy meghívták a nagy dudásversenyre az idegen országba, ahol csupa bárókkal és fényes lovagokkal kell összemérnie tudományát.

– Most mit tegyek, édesapám? – szontyolódott el a fiú. – Nem merek olyan nagyurak közé állni, még szegényben maradok.

Az apja is jobban szeretne volna, ha a legöregebb fiú megy inkább. De az hallani sem akart a dologról.

– Nem megyek én, eszem ágában sincs. Mindjárt rájönnek, hogy nem én vagyok, akit híttak, talán még fejemet is vétetnék azok a hatalmas urak. Nem is nyúlok dudához többet, érzem, hogy semmi se vagyok az öcsém mellett.

– Ejnye már! – csóválta a fejét az apjuk. – Éppen elég jó dudás vagy te is. Kár úgy kicsinyelni magadat.

– Hagyja el, édesapám, tudom én, mit beszélek.

Olyan muzsikus, mint ez a gyerek, nincs több a világon. Nem is illenék, hogy mérközni próbáljak vele, kontár létemre.

És öccséhez fordult, faggatta:

– Mondd meg végre, ne titkold már, hogy tanultad, mikor tanultad? Hiszen sose láttuk, hogy dudát akasztottál volna a nyakadba.

A vége persze mégis az lett, hogy a legkisebb fiú ment el a nagy dudásversenyre az idegen országba. Hosszú hetekig odamaradt, hívták mindenfelé, nem győzték bámulni a tudományát. Mikor hazaérkezett, és a kikötővárosból Killdonnan felé ballagott, az úton megint elébe állt egy emberke.

– No, fiam, hazaérteztél szerencsésen?

– Haza én, itt vagyok, amint látod, öreg.

– Most már nemcsak Skóciában ismernek, de a Csatornán túl, messze idegenben is. Ennek örülök, fiam. Mert én voltam az, akitől tudományodat kaptad, és látom, megérdemled. S még azzal is tetézem ajándékomat, hogy máától fogva te is továbbadhatod a tudományodat. Akinek szájára teszed az ujjadat, mestere lesz a sípnak, és ha téged utol nem ér is, minden más dudásnál különbül fújja.

– Igazán mondod ezt? – örvendezett a fiú.

– Én nem szedlek rá, ne félj, megkedveltelek. Éppen azért, mert nem kérkedtél, és nem próbáltál ártani senkinek.

A gyerek elbúcsúzott a törpétől, és vígan lépkedett tovább. Mikor hazaért, apja elé öntötte az aranyat, ezüstöt, amit az idegen országokban szerzett a dudájával.

– Ez a magáé, édesapám – mondta. – Én annyit szerezhetek, amennyit akarok, engem ne féltsen. De ha ujját az ajkamra teszi, maga is kétszer olyan jó dudás lesz, mint eddig volt, énutánam a legkülönb a világon.

Úgy is tettek. Az öreg mindjárt érezte, hogy különös erők bizsergetik. Aztán elővette dudáját, ki akarta próbálni, többet tud-e csakugyan, mint azelőtt. Fiai körülállták, és szólni se tudtak ámulatukban. Mintha nem is a régi, jó öreg dudája lett volna, amelyiken most játszott, hanem valamilyen bűvös hangszer. Ujjai villámsebessen repkedtek a sípon, és olyan hangokat csaltak elő, hogy a dudás maga is csodálta.

– Hogy csinálta ezt édesapám? Így még sose muzsikált! – álmélkodott a legidősebb fiú.

A másik szólni se tudott.

– Igen, szép volt, magam is amondó vagyok. De az öcséteket nem érem utol.

– Nem sokkal marad el mögöttem, éppen csak egy gondolattal – mondta a fia.

És igaza volt. Az öreg kicsi híján utolérte a gyereket, de az nem félt továbbadni a tudományát. Csak jól megválogatta, kit tüntessen ki vele, nehogy érdemtelennek jusson. Előbb a két bátyját tanította ki, aztán egy özvegyasszonynak az egyetlen fiát, aki ott lakott közelükben.

Ő maga abba is hagyta a muzsikálást, mikor már elég aranya, ezüstje volt, nem járt többet versenyekre, apjának, bátyáinak meg az özvegyasszony fiának engedte át a dicsőséget. Egyformán jól fújták mind a négyen, az emberek meg se tudták különböztetni egyiknek a játékát a másiktól.

Így mesélték nekem a történetüket, így mondom el én is, semmit se toldottam hozzá, semmit se vettem el belőle. A killdonnani dudások híre messze földet bejárt, szép pénzt kerestek, boldogan éltek, ha meg nem haltak, mai is vígan dudálnak.

KOBZOS TAMÁS

Nem volt a XIII. században Skócia ifjú lovagjai közt szeretetre méltóbb és megnyerőbb Learmont Tamásnál, a berwickshire-i Ercildoune-kastély örökös uránál. Történt pedig egyszer, hogy egy verőfényes májusi napon Tamás odahagyta a várát, és magányosan barangolt a rengetegben, melyet messze-messze a magas hegyekből alácsobogó patakocska, a Huntly Burn határolt. Üde reggel volt, friss, ragyogó és langyos. Tamás boldog volt a gyönyörű erdő közepén, olyan boldog, hogy földre heveredett egy fa tövében, és elbűvölten figyelte a körülötte nyüzsgő életet. Amint így csendben heverészett, egyszerre lódobogást hallott. Felült, s látta, hogy szürke lován egy szépséges szép hölgy tart egyenesen felé. Suhogó selyem vadászruhája volt, mint a zsendülő fű, vállán sötét bársonyköpeny lobogott, szőke haja aranyzuhatagként hullott alá. Villogó násfa volt a fejkéje, melyben olyan halványan égtek a drágakövek, mint a tűz a napsütésben. Nyerge szintiszta elefántcsont, takarója vérpiros atlasz, bordás selyem a kötőfék, csiszolt kristály a kengyel. A gyeplő, a szerszám vert arany. S ahogy jött, jött, mind közelebb, közelebb, apró ezüstcsengettyűk muzsikáltak tündéri lágyan.

Minden bizonnal vadászaton volt, mert nyakában kürt lógott s egy nyaláb nyílvessző. Hét agarat vezetett pórázon, míg szintannyi vizsla szabadon szaladt a lova mellett. Ahogy lefelé lovagolt a mély úton, egy régi skót dalt dúdolt maga elé. Olyan fenséges volt, olyan tündökletes, gyönyörűséges, hogy Tamás le akart térdepelni az útszélen, mert azt hitte, a Szent Szűz közeledik.

A lovas észrevette a szándékát, és így szólt:

– Tévedsz, Tamás, nem vagyok én a Szent Szűz. Tündérország királynője vagyok és nem a Mennyek Országáé.

Úgy kellett lenni csakugyan, mert Tamáson nyomban úrrá lett egy varázslat, és minden elővigyázatossága, esze, okossága odalett. Pedig tudta jól, nem szabad halandó embernek tündérekkel szóba állni. Tudta jól, ebből csak baja lehet. De annyira lenyűgözte a hölgy szépsége, hogy egy csókot kért tőle. A tündérr királynő éppen erre

várt. Tudta, ha csak egy egyetlenegyszer is megcsókolja a lovag, testestül-lelkestül a hatalmába kerül.

De jaj, alig érintette Tamás ajka a tündérr királynő orcáját, az egyszeriben megváltozott. Drága köpenye, fényes selyemruhája, mint a virágszirom, megfakult, meghervadt, hamuszín lepellé változott. És az arca, az arca is! Mintha a szépséget letörölték volna róla, egyszeriben sápadt lett és öreg. A haja, a dús aranyhaja fénytelen, szürke és loboncos. Tamás megdermedt a rémülettől.

A tündér ránézett, és elnevette magát.

– Ugye, nem vagyok már olyan szép, mint az imént, de ez nem tesz semmit. Te már úgyszólván szolgálatomra adtad magad, Tamás, hét esztendőre. Meg vagyon írva, aki megcsókolta a tündérr királynőt, az vele megy Tündérr országba, és szolgálja, míg le nem jár az ideje.

Szegény Tamás úgy nézett a tündérrre, mintha nem is hozzá, s nem is emberi szóval szólott volna. Aztán feleszmélt, térdre vetette magát, és kegyelemért könyörgött. No hiszen, könyöröghetett! A tündérr királynő szorosán melléje léptette szürke foltos paripáját, és egyenesen a szeme közé nevetett.

– Nem, nem – mondta –, kár a szóért, könyörgésért, megkívántad a csókot, meg kell adnod az árát. Ne tétovázz tovább! Ül fel mögém, mert legfőbb ideje, hogy induljunk.

Nem volt mit tenni, Tamás nagyot sóhajtott, és felkapaszkodott a lóra. Alig helyezkedett el, a lovas megrántotta a gyeplőt, és a szürke paripa elvágatott.

Vágtattak, vágtattak, a szélnél is sebesebben, és hamarosan el is hagyták az élők világát. Tamás egyszerre csak arra eszmélt, hogy egy kietlen pusztaság szélére értek. Sehol egy fa, egy bokor, de még egy fűszál sem. Csak homok, homok mindenütt, egész a látóhatár pereméig. Ha átvágtatnak rajta a csodaparipán – gondolta magában Tamás –, hogy fog ő valaha is az élők világába visszatérni?

De a tündérr királynő hirtelen megrántotta a gyeplőt, és a szürke paripa megállt.

– Szállj le most, Tamás! – mondta, és a válla fölött hátrapillantott a lovagra. – Térdelj le, és érintsd homlokodat a sarumhoz. Olyan titkot tárok fel előtted, amelyet nem ismerhet földi halandó.

Tamás megcselekedte, amit a tündérr parancsolt. S íme, amint ismét végigtekintett a pusztaságon, nem volt az többé pusztaság!

Három út nyílt meg egyszerre előtte, három egymástól különböző út. Egyikük széles volt, sima, egyenes, úgy vágott át a homokon, hogy az ember el sem tévedhetett rajta. A másik ellenkezőleg: keskeny, hosszú és kanyargós, jobb felől túskebozót, bal felől sűrű vadrózsaövény szegélyezte. És a sövény olyan magasra nőtt, indái annyira ellepték az utat, hogy csak a legnagyobb fáradsággal lehetett volna keresztülvergődni rajtuk. A harmadik út – ó, az aztán igazán csak elütött az előbbiektől! – virágzó hangafüvek, páfrányok és aranyárga rekettyebokrok között kanyargott fölfelé, mintha csak testet-lelket üdítő séta lenne végigmenni rajta.

– Nos – szólta a tündérkirálynő –, ha akarod, megmondom, hova visz ez a három út. Az első, láthatod, széles, sima és egyenes, és sokan vannak, akik ezt választják. De ez az út a veszedelembe visz, mert ez a könnyű út, s aki végighalad rajta, megbánja örökre. A második, lásd, ez a keskeny út, melyet úgy belepött a tövis és a rózsa, a becsület útja. Ha nehéz, ha fáradságos is, ha mégoly kevesen járnak is rajta, ez a jó út. Vándorai mind elérik céljukat. És íme a harmadik, ez a gyönyörű szép út, mely dombnak indul páfrányok között, oda visz, oly birodalomba, ahol eddig még nem járt földi halandó, tudom én jól, hogy hova visz, mert ez a szépséges Tündérország útja – és mi ezt választjuk. De mielőtt nekivágnánk, egyet jól véss az eszedbe: ha látni akarod még az életben ercildoune-i váradat, jól vigyázz útközben a nyelvedre. Rajtam kívül senkihez egy szót se szólj, mert az a halandó, aki Tündérországban meggondolatlanul szóra nyitja száját, ott is marad örökre.

Így szólta a tündérkirálynő, s azzal intett, hogy Tamás szálljon ismét nyeregbe, s ellovagoltak. De az út a páfrányok között nem volt mindig olyan hívogató-csalogató szép út, mint eleinte. Mert alig haladtak valamit, egyszerre csak egy keskeny üregbe torkollott, és úgy látszott, hogy most már a föld alatt vezet tovább. Egyetlen fénysugár se világította meg az ösvényt, nyirkos és fojtó volt a levegő. Vízcsobogás töltötte meg a barlangot, s végül a szürke mén is vízben gázolt. Aztán a víz elérte Tamás lábát, hidegen, fagyosan kúszott rajta fölfelé, térdig, combközépig. Tamást percről percre jobban szorongatta a félelem. Nem, soha, soha ebből az örvényes szuroksötétségből ki nem lábol vele különös útitársa. A félelemtől

ájultan bukott előre, s ha öntudata utolsó szikrájával meg nem markolja a tündér szürke leplét, lecsúszik a nyeregből, és megfullad.

De jó vagy rossz, semmi sem tart örökké, a sötétség lassan-lassan szakadozni kezdett, erősödött a fény, s egyszerre csak újra ragyogó napsütésben jártak.

Tamás összeszedte minden bátorságát, és felnézett. És lám, egy csodálatos, dús gyümölcsöskertben lovagoltak, hol a szőlőtőkék, az alma-, körte- és fügefák roskadozásig kínálták érett gyümölcsüket. Nyelve olyan szikkadt volt, egész teste olyan törődött, hogy rettenetesen megkívánta a gyümölcsöt, s hitte, hogy nyomban felüdül tőle. Kinyúlt, hogy szakítson egyet a legközelebbi ágról, de útitársa hátrafordult a nyeregben, és visszafogta a kezét.

– Várj, Tamás – mondta. – Egy almát ehetsz csupán. Azt is én adom neked. Ha bármi máshoz hozzányúlsz, örökre Tündérorszámban maradsz.

Tamás hát, ha keservesen is, de türtőztette magát, míg lassan poroszkálva elértek végül egy alacsony fácskához, mely telis-tele volt piros almával. A tündérkirálynő lehajolt, tépett egyet, és átnyújtotta.

– Vedd ezt az almát – mondta. – Szívesen adom neked, mert útközben megkedveltelek. Ezek itt az igazság almái, és aki eszik belőlük, annak soha többé ki nem jön a száján hazug szó.

Tamás fogta az almát, és mohón beleharapott. És csakugyan, mindörökre ajkán maradt az igazság kegyelme. Később, sokkal később ezért hívták az emberek Igaz Tamásnak.

Nem sokáig lovagoltak már. Hamarosan pompás kastélyt pillantottak meg egy dombtetőn.

– Az már az én birodalmam – mutatott előre a királynő. Ott, abban a kastélyban lakik a tündérkirály, az én uram, s vele udvartartásunk előkelő lovagjai, de mert az uram könnyen haragra gerjed, és mert az idegen lovagokhoz, ha körülöttem forgolódnak, amúgy sem barátságos, azért a magad és a magam érdekében is kérlek, ki ne nyisd a szájad, bárki szólítson is meg. Akkor azt hiszik, hogy néma vagy. Így baj nélkül átjutunk az udvari népen.

Szólott, s azzal ajkához emelte vadászkürtjét, és belefújott. Alig halt el a hang, csodák csodája, a hölgy ismét átváltozott. Lehullt róla a csúf, hamuszürke lepel, eltűnt az ősz haj: zöld vadászruhában,

lobogó köpenyben, szépen és fiatalon állt megint Tamás előtt a gyönyörűséges tündérmkirálynő. De közben Tamás maga is csodálatosan megváltozott. Ahogy véletlenül a ruhájára pillantott, nem mert hinni a szemének: a durva posztó melegbarna, puha bársony lett, a csizmája fényes atlaszcipő.

Közben nagy hirtelen kitérult a palota kapuja, lovagjai és udvarhölgyei élén, énekesek és apródok kíséretében maga a tündérmkirály sietett a királynő üdvözlésére. Tamásnak, aki már jó előre lecsúszott a lóról, sikerült a hölgy kívánsága szerint a háttérben maradnia. Úgy jutott be a palotába, hogy szinte észre sem vették.

Odabent nagy volt a boldogság. Az egész udvar összegyülekezett a nagyteremben, a lovagok, udvarhölgyek sorban a királynő elé járultak, s úgy üdvözölték. S neki mindenkire volt egy barátságos szava. Aztán, hogy az üdvözlés véget ért, a királyi pár fellépett az emelvényre, melyen két aranyos trónszék állt, s elfoglalta a helyét. Megkezdődött az ünnepség.

Előbb fuvolások jöttek, és olyan lágy, édes dallamokat fuvoláztak, olyan felvidítő és elszomorító, s végül mégis enyhítő és boldogító dallamokat, hogy Tamás azt hitte, nem is zene szól, hanem lelke legbelsejével játszik valami varázslat. Utánuk kobzosok jöttek, és énekeltek húrpengetésre régi-régi regéket, de mintha nem is szóval szólnának, hangjuk nyomán megelevenedtek a rég porladt hősök, robogtak a lovasok, szóltak a kürtök, s a bástyafokon hívogatóan lobogtatta a szél az integető várkisasszonyok kendőit. Tamás látta a múltat, de még fel sem ocsúdott ámulatából, amikor szétszaladtak a regösök, és citerások álltak elő. Dalokat mondtak, és dalokat énekeltek szerelemről, életről, halálról, de a szó a szájukon maga is zene volt, olyan csengő és gyönyörűséges, hol zokogó, mély, hol csilingelően vidám, hol érces, mint a súlyos nagyharang, hogy Tamás megrendülten és felindultan behunyta a szemét, hogy ne lásson, ne érezzen, csak örökre fülében maradjon a hang.

Egyszerre szétrebbentek a citerások, s megkezdődött a tánc. Szébbnél szébb hölgyek lejtették szébbnél szébb ifjakkal, s olyan bájosan, kedvesen, illedelmesen, hogy gyönyörűség volt nézni. Tamás magában állt a nagy díszes terem egyik zugában, s hiába

nézett, mégsem látta őket. Nem látta őket, mert nem tudott másra gondolni, csak egyes-egyedül arra a hangra.

Így ment ez három nap, három éjszaka. S akkor a királynő felemelkedett aranyos trónjáról, végigment a termen, s megállt Tamás előtt.

– Itt az ideje, Tamás – szólította meg –, hogy nyergelj és indulj. Menj, ha valaha még viszont akarod látni régi kastélyodat.

Tamás elámult.

– Hét hosszú esztendőt kell nekem kitöltenem, és még csak három napja vagyok itt!

– Gyorsan múlik a gyönyörűség ideje Tündérországbán – mosolygott a királynő. – Azt hiszed, három napja vagy csak itt. Pedig hét esztendeje annak, hogy találkoztunk. Eljött az idő, indulj. Szívesen tartóztatnálak, de nem merem, a saját érdekében. Mert minden hét esztendőben lecsap ránk egy gonosz szellem az éjszaka birodalmából, és elragad közülünk valakit. S mivel te daliás legény vagy, félek, hogy végül téged ragad el. Fájna nekem, ha bajod esnék. Ezért még ma éjjel visszaviszlek az országodba.

Felnyergelték hát megint a szürke paripát, Tamás és a királynő felültek, és ahogy jöttek, visszatértek a Huntly Burn menti fához. Ott a királynő istenhozódott mondott Tamásnak, aki búcsúajándékként valami olyasmit kért, amiről az emberek felismerhetik, hogy csakugyan megjárta Tündérországot.

– Megajándékoztalak az igazmondás adományával – felelte a királynő –, most hát vedd a jövendölés képességét s mindkettőhöz a költői tehetség hatalmát. Lásd a jelen és a jövő igazát, s hirdesd gyönyörűséges versekben. E láthatatlan adományok záloga pedig legyen ez a lant, mely Tündérországbán készült, de látván látják a halandók is. Most menj utadra, Tamás! Talán egyszer még viszontlátjuk egymást.

Így szólott s eltűnt a tündér. Tamás pedig egyedül maradt. És szó, ami szó, elfacsarodott szívvel indult vissza a köznapi emberi világba.

Ezután sok-sok éven át csendes magányban éledegelt Tamás a régi kastélyban, de költészetének és jövendöléseinek híre elterjedt az egész országban, és az emberek már csak úgy emlegették: Igaz Tamás vagy Kobzos Tamás.

Közben eltelt vagy tizennégy év. És az emberek már-már el is felejtették, hogy Tamás, a költő, valaha Tündérországra járt. De háború tört ki Skócia és Anglia között, és egy napon a skót sereg a Tweed partján táborozott, nem messze az Ercildoune-i vártól. És Tamás, a vár ura, elhatározta, hogy ünnepélyesen megvendégeli a sereg vezérlő urait egy világraszóló lakomán.

És csakugyan, ezt a lakomát, aki csak ott volt, míg élt, nem feledhette. Nem, nemcsak azért, mert Ercildoune lordja maga ügyelt arra, hogy étel, ital dolga, minden a legjobb, legpompásabb legyen. Hanem bizony azért, mert a lakoma végén Tamás felkelt a helyéről, fogta a tündérlantot, és a vendégek tiszteletére énekelni kezdett. Előbb a régi-régi időkről énekelt. Hősökről, várkisasszonyokról. És a szava nyomán ott álltak azok újra elevenen. Aztán szerelemről, életről, halálról énekelt. Olyan gyönyörűségeken, ércesen és zokogóan, mintha nem is köznapi szavakkal, hanem angyalok nyelvén szólna. Tekintete a messzi múltba révedt, és érezték, hogy ilyen csodálatos zenét nem hallanak soha, soha többé.

Így is történt. Mert még ugyanazon éjszakán, hogy a nemes urak sátraikba visszatértek, egy őrt álló katona a holdfényben két hófehér szarvast látott, egy gímet meg egy szarvasünnöt. Lassan, méltóságteljesen haladtak a táborát átszelő úton. A katona hívta a tisztjét, hadd lássa ő is. A tiszt felriasztotta a bajtársait, hogy végül már egy egész kis csapat követte a néma, titokzatos lényeket, amelyek olyan ünnepélyesen haladtak előre, mintha csak halandó fül számára felfoghatatlan zene ütemére lépkednének.

– Baljóslatú jel ez – mondta végül az egyik nemesúr –, küldjünk el Ercildoune-ba Tamásért, talán ő megfejti.

– Igen, hívjuk el Tamást – visszhangozták mindannyian.

Egy apródot küldtek a várba, hogy Tamást felfelje álmából. Mikor a gyerek elmondta küldetését, Tamás látnok arca mély tünődésbe merült.

– Ez a jel – mondta maga elé –, a jel, amelyet a tündérkirálynő küld. Régóta várom, s most itt van.

Követte az apródot, de odakint nem csatlakozott a rá várakozók kis csapatához, hanem egyenesen a hófehér szarvasok nyomába szegődött. Amikor beérte őket, azok megálltak, s mintha üdvözölték volna. Aztán mindhárman leereszkedtek a meredek partoldalra, le a

Hunty Burnig, s eltűntek a megduzzadt patak habos árjában. A patak éppen áradóban volt.

Noha mindenfelé gondosan keresték, nyomát se találták többé Tamásnak. És még ma is azt hiszi a nép egész Skóciában, hogy a gím meg a szarvasűnő a tündérr királynő követői voltak, s hogy Kobzos Tamás visszatért velük Tündérországba.

CANONBIE DICK ÉS IGAZ TAMÁS

Sok-sok évvel ezelőtt élt Dél-Skódiában, a határ közelében, nem messze Longtowntól egy lókupec. Canonbie Dick volt a becsületes neve. Amerre csak megfordult, mindenütt lovak ügettek a nyomában, egész kis ménes. Vette őket az egyik vásáron, eladta a másikon. Ezen aztán apránként jól megszédte magát. Dick nem volt nyúlszívű, nem ijedt meg a saját árnyékától. Az emberek azt mondogatták: ha valamibe már Dick se mer belefogni, akkor más oda se szagoljon.

Egyik este, hogy hazafelé kocogott a vásárról két eladatlan lóval, kerülő út helyett nekivágott a lowdeni mocsárnak, mely ott nyúlik el az eildoni dombok lábánál. Ezekről a dombokról pedig tudja mindenki, hogy a kíváncsiaknak itt mondott jövendőt Kobzos Tamás, sőt a nép még azt is tudni véli, hogy a hármass halom alatt nyugszik Arthur király a lovagjaival, akik csak arra várnak, hogy megszólaljon a varázskürt, s újra életre hívja őket. De Dick, a lókupec édeskeveset törődött Arthur királlyal meg a lovagjaival vagy akár Kobzos Tamással.

Kényelmesen poroszkált a kanyargó ösvényen, és az aznapi vásár járt a fejében: hogy adott, hogy vett, mi dagasztja tarsolyát. Később meg azon töprengett, kinek sózza el azt a két lovat, ami a nyakán maradt.

Gondolataiból egyszerre csak felriasztotta egy idegen. Mintha csak a földből bújt volna elő, váratlanul toppant elé. Vállát verő fehér haja, régimódi ruhája, parancsoló tekintete tiszteletet ébresztett Dickben. Az idegen megállította, és megkérdezte, mennyiért adná el a lovakat.

Az agyafúrt kupec egy szempillantás alatt megértette, hogy itt az alkalom a jó vásárra, és alaposan felcsapta a lovak árát. Az öregember ugyan sokallotta, de amikor látta, hogy Dick nem hajt a szóra – mert ami igaz, az igaz, sosem engedett abból, amit egyszer már kimondott –, végül is ráállt az alkura. Előhúzott hát egy zacskó aranyat furcsa, régimódi térdnadrágjából, és leszámolta a pénzt.

A mi Dickünket ettől ugyancsak kilelte a hideg. Mert az arany, amivel az idegen fizetett, nem olyan arany volt, amely akkoriban

járta, hanem réges-régi, öregapám-látta dukát, egyszarvú volt kivésve rajta. Nem is igen élhetett vele üzletei közben egy lókupec. De mégis arany volt, szintiszta arany, s így Dick szívesen elvette. Tudta jól, még így is a kétszeresét kapja annak, amit a lovai érnek.

„No, ezen a vásáron – gondolta magában – nem én húzom a rövidebbet!”

Aztán elváltak. De előbb az öregember meghagyta Dicknek, hogy hozzon máskor is lovakat, ugyanezen az áron. Azt azonban kikötötte, hogy Dick mindig a sötétség beállta után jöjjön és mindig egymagában.

Ahogy telt az idő, Dick nem győzte áldani a szerencsését, hogy ilyen nagyszerű vevőre talált. Ha hozzájutott egy jobbfajta lóhoz, csak ki kellett vezetnie a lowdeni mocsárhoz, és biztos lehetett abban, hogy az éjszaka beálltával a titokzatos, ősz, hajú idegen egyszerre előbukkan, és öreg dukátjaival kifizeti az árát.

Még ma is szállíthatná az öregnek a lovakat, ha maga el nem rontja a dolgot. Canonbie Dick ugyanis mérhetetlenül szerette öntözgetni a torkát, és állandó vásárlói, akik már ismerték ezt a jó szokását, rendszeren gondoskodtak is róla, hogy legyen mivel. De az öregember sose kínálta. Fizetett, vitte a lovat, s a vásár be volt fejezve.

Hanem az egyik éjjel Dicket a szokottnál is jobban kínozták a szomjúság. Értésére adta hát az öregnek, hogy szívesen hazakísérné, s meginná vele az áldomást. Biztosra vette ugyanis, hogy titokzatos barátja valahol a közelben lakik, hiszen nemegyszer látta a dombok közt olyankor, amikor más ember már rég az igazak álmát aludta.

– Legény legyen a talpán – mondta az idegen –, aki az én házamba bemerészkedik! De ha akarsz, jöhetsz. Hanem jól jegyezd meg: ha elhagy a bátorságod attól, amit látsz, megbánod egész életedre.

Canonbie Dick felkacagott.

– Nem olyan ember vagyok én, akinek inába száll a bátorsága. Vesszek el, ha valaha is megesett velem. Mutasd csak az utat, öreg, én majd követlek.

Az idegen szó nélkül megfordult, s felfelé indult egy keskeny ösvényen. Az ösvény ahhoz a furcsa kis dombhoz vezetett, amelyet

a nép, alakja miatt, „Nyúl-domb”-nak hívott. Úgy beszéltek, hogy ez a boszorkányok kedvenc tanyája. Nem is vágott neki ennek az útnak egy fia lélek se sötétben, s ha csak tehetné, még nappal is messzire kerülte. Dick azonban nem félt a boszorkányoktól, s magabiztosan lépkedett vezetője mögött. Hanem azt meg kell adni, furcsán érezte magát, mikor látta, hogy az öregember egy barlang elé ér, mert sehogyan sem tudott visszaemlékezni arra, hogy a hegyoldalban valaha is nyílást látott volna.

Tétovázott hát egy szempillantásig, és döbbenetesen nézett körül: vajon hova az ördögbe viszik őt. Vezetője észrevette, s megvető tekintetet vetett rá.

– Még visszafordulhatsz, ha akarsz! Mondtam neked, hogy ez az út bátorságod legnehezebb próbája.

Hangja gúnyosan csengett, s ez felszította Dick büszkeségét.

– Nem félek én! Mit képzelsz? – felelte. – Csak emlékezetembe akarom vésni, merre van ez a nyílás, hogy máskor is megtaláljam.

Az idegen megvonta a vállát.

– Lesz elég időd, hogy törd a fejed rajta, ha visszatérel.

Azzal belépett a barlangba. Dick követte, szorosán a sarkában.

Néhány lépés után olyan sötétség lett, hogy a lókupec aligha tudott volna vezetője nyomában maradni, ha az nem nyújtja a kezét. Kis idő múlva azonban gyenge fény tűnt fel, majd egyre világosabb és világosabb lett, míg végül egy iszonyú nagy barlangteremben találták magukat, melyben lobogó fáklyák égtek. Végig a sziklafal mentén tartókban meredeztek, lángjuk olyan kísérteties árnyékot vetett a földre, hogy úgy tetszett, mintha csak fokoznák a sejtelmes homályt, mely az egész barlangöblöt betöltötte.

A teremben – milyen különös is – az egyik oldalon állások nyúltak el hosszú sorban, akár csak egy istállóban, és mindegyik állásban egy-egy felnyergelt, felszerszámozott, szénfekete harci paripa állt. És a szalmában minden ló mellett egy-egy daliás lovag feküdt, tetőtől talpig fekete páncélban, vaskesztűs öklében kivont karddal. De egy szerszám nem csörrent, egyetlen ló sem mozdult. Meredtek voltak a lovak és a lovagok, mintha csak varázslat szállt volna rájuk, mely fekete márvánnyá változtatta őket.

Valami olyan hátborzongató volt ezekben a hideg, csöndbenedermedt alakokban, ebben a mindent betöltő föld alatti

némaságban, hogy Canonbie Dick, aki máskülönben sosem ijedt meg anyaszült embertől, egyszerre úgy érezte, hogy minden bátorsága cserben hagyja, és reszketni kezdenek a térdai. Mégis szó nélkül követte a öregembert, fel a csarnok távoli mélyéig, ahol egy ódon asztal állott, rajta villogó kard, hüvelyében, és egy szépmívű kürt.

Mikor az asztalhoz értek, az idegen Dickhez fordult, és ünnepélyesen így szólt:

– Barátom, bizonyára hallottad már hírét ercildoune-i Tamásnak, a kobzosnak, aki megjárta Tündérországot, és a tündérr királynőtől az igazmondás adományát és a jövendölés hatalmát kapta ajándékba.

Canonbie Dick bólintott. De ahogy a csodálatos jó férfiú nevét meghallotta, szíve hevesen feldobogott, nyelve a szápadlásához tapadt. Ha azért van itt, gondolta magában, hogy Kobzos Tamás, a jövendőmondó, szóljon vele, akkor teste-lelke a sötétség mindet varázserejének hatalmába került.

– Én vagyok Igaz Tamás, én, aki most szólok hozzád – folytatta az ősz szakállú idegen. – Engedtem kívánságodnak, és magammal hoztalak, mert ki akarom tapasztalni, hogy miféle fából faragtak, hogy talpig férfi vagy-e. Egy kürt és egy kard van előtted. Aki meg tudja szólaltatni a kürtöt és ki tudja rántani a kardot hüvelyéből az király lesz egész Britanniában. Király lesz, ha van hozzá bátorsága. Én, Igaz Tamás mondom ezt neked, és tudod, hogy számat nem hagyhatja el hazug szó. De egyet jól véss az eszedbe: bármi történik is, minden azon múlik, hogy bátor vagy-e. A feladat könnyű lesz vagy nehéz, aszerint, hogy a kürthöz vagy a kardhoz nyúlsz előbb.

Nos, Dick, ha verekedni kellett, igazán otthon érezte magát, de a zeneszerszámokhoz nem is konyított, így hát első mozdulatával a kard felé nyúlt. Jöjjön, aminek jönni kell – gondolta –, de legalább lesz valami a kezében, amivel védekezzenek. De éppen amint kivonná, eszébe jutott, hogy ha ez a hely szellemekkel van teli, amit biztosra vett, akkor meztelen kardját még kihívásnak veszik, és egytől egyig ellene fordulnak.

Megváltoztatta hát a szándékát, reszkető kézzel felemelte a kürtöt, és belefúj, de olyan gyengén és erőtlően, hogy a terem túlsó végéig alig ért el a hang.

Ami erre következett, az még a legmerészebb szívet is rettenettel töltötte volna. A tágas csarnokon vad dördülésekkel villám cikázott végig. Az elvarázsolt lovagok és lovaik abban a szempillantásban felriadtak álmuk igézetéből. Felpattantak, a lovagok kivonták kardjukat, s meglóbálták a fejük fölött, míg oldaluknál a hatalmas hadiméneket fújtattak, toporzékoltak, kantárukat rágták, hogy nyomban szabaduljanak. És ahol az imént még béke s nyugalom volt, most lárma tombolt, vad felfordulás.

Eljött hát a pillanat, hogy Canonbie Dick bebizonyítsa: férfi a talpán! Ha megteszi, egész élete másképp fordult volna. De elhagyta a bátorsága, s így szerencséje odalett. A rámeredő sok-sok fenyegető arctól megriadt, elejtette a kürtöt, és gyenge, tétova mozdulattal nyúlt a kard után. De mielőtt elérte volna, titokzatos hang zúgott végig a csarnokon:

*Jaj annak, ki gyáva, semmi-ember,
kürtbe fúj, de kardot vonni nem mer!*

És még mielőtt Dick felfoghatta volna, hogy mi történik, vad szél süvített át a barlangon, jéghideg, dühödt forgószél, és a boldogtalan lókupecet magával ragadta. Emelte, forgatta, szikláról sziklára hajította, végig a csarnok öblén, végig a szűk barlangfolyosón, míg odakint, a szabad ég alatt le nem vágta a földre.

Másnap reggel Canonbie Dickre ott leltek rá a birkapásztorok a Nyúl-domb oldalában. Alig volt benne annyi lélek, hogy elsuttogja nekik borzongató kalandját. De amikor a pásztorok körülnéztek, és keresni kezdték a barlangnyílást, ugyan kereshették, nem volt már az sehol!

HOLLÓHAJÚ JOHN

John halászember fia volt, de árván maradt kicsi korában, apja a tengerbe fulladt, anyja meg már azelőtt meghalt. Nagybátyja házában nevelkedett, nem messze a nagy kikötőhelytől, ahol ma Stornoway városa van. Odajárt halászni az öbölre, és nagyon korán megszerette a tengert. Nem is volt kedve semmi más mesterséghez, azt mondta, hajós lesz mindenáron.

Egyik este szép nagy hajó közeledett a révparthoz, dagadó vitorlákkal. John nem tudott betelni a nézésével, úgy érezte, sohasem látott még ilyen csodálatosat. Beugrott a csónakjába, a hajó horgonya még feneket se fogott, ő már a fedélzeten volt.

Mihelyt begöngyölték a vitorlákat, felkúszott az árbocra, a vitorlarudakon sétált ide-oda, a köteleken kapaszkodott, mint ahogy a hajóslegényektől látta. A kapitánynak mindjárt szemébe tűnt az ügyes, bátor kis fickó, megkérdezte, nem akar-e hajós lenni. John megmondta kereken, hogy mióta csak eszét tudja, ez a legfőbb vágya.

– No, akkor eriggy haza, kérdezd meg apádat, és ha beleegyezik, gyertek ide együtt holnap. Remélem, megállapodunk, és akkor magammal viszlek, kitanulod a hajózás mesterségét.

– Igen ám, de apám már nem él – felelte a fiú. – Hanem a bácsikámmal majd megbeszélem a dolgot, megkérem, hogy eressen el.

– Úgy is jó lesz – bólintott a kapitány, mire John beugrott a csónakjába, és egyenest hazafelé iparkodott.

Másnap kora reggel megint ott volt a hajón, lihegett, szuszogott a loholástól, evezéstől, és örömmel újságolta, hogy bácsikája igent mondott.

– No, és szerződésről nem volt szó? – tudakolta a kapitány.

– De igen – felelte Hollóhajú John –, azt mondta, szegődjem el öt évre a hajóra, hogy alaposan kitanuljam a mesterséget.

– És a béred? Mit mondott, mennyit kérj?

– Azt mondta, egyezzünk meg úgy, hogy az első hónap végén fél pennyt kapok, a második hónapra egy pennyt, aztán kettőt, négyet

és így tovább, minden hónapban kétannyit, mint addig, amíg csak le nem telik az öt esztendő.

A kapitány jót nevetett, nem sokat gondolkodott, számolni se számolt, elfogadta John feltételét.

– Jól van, barátom, ebben megállapodhatunk.

Így aztán Hollóhajú John annak rendje-módja szerint elszegődött hajóslegénynek.

Reggel a hajó kisiklott az öbölből. Messze útra indult, idegen országba, távoli partokra. Szerencsésen oda is ért. Kirakodott, berakodott, aztán megint a tengert járta, hosszú hónapokig, de négy évvel azután, hogy elindult, visszatért Angliába, a maga kikötőjébe, ahol valamikor vízre bocsátották.

Akkor azután feljött a fedélzetre a tulajdonos, hogy üdvözölje a kapitányt, és lássa, mi újság a hajóján.

Hollóhajú John időközben szemrevaló fiú lett és pompás hajóslegény. De bérét még nem adta ki a kapitány, legfeljebb olykor valami kis költőpénzt kapott, hogy matróztársaival kimehessen a partra, ő is lásson valamit a világból.

A hajósgazdának feltűnt a jó kiállítású fickó, megkérdezte a kapitánytól, hol tett szert erre a legényre.

– Lewis szigetén – felelte a kapitány. – Négy éve szolgál a hajón.

– És persze szép summát fizetsz neki, hiszen csuda ügyes matróz, amint látom.

A kapitány szélesen elmosolyodott.

– Még eddig nem adtam ki a bérét, de kevésből kitelik. Az első hónapra fél pennyt kért, a másodikra egyet és így tovább, mindig a dupláját, amíg az öt esztendő le nem telik. Én nemigen számolgattam, tréfára vettem ezt a feltételt, legfeljebb megtoldom valamivel, ha nagyon kevésre megy.

– Ember, mit tettél! – kiáltott fel a hajó gazdája. – Hiszen ez több, mint amennyit a hajóm ér! Több, mint amennyit kerestem vele, mióta vízre bocsátottuk!

A kapitány előbb nem hitt neki, de azután számolni kezdett. Bizony... az első év végén már ezeregynéhány... a második év végén négymillió penny. Tovább már ki se lehet számítani, le se lehet írni, akkora nagy összeg.

Most már ő is megijedt ugyancsak. Letörlődött arcáról az örökös mosoly. – Mit tegyek hát? – kérdezte elszontyolodva.

– Csak egyet tehetsz. Mentől hamarabb új útra indulsz, és úgy intézed, hogy azon a napon, amikor a fiúnak kitelik az ideje, jó messze legyetek a parttól. Ami pénzem van, odaadom neked. Az utolsó napon aztán, majd déli tizenkét órakor megmondod a gyerekeknek, hogy letelt a szolgálata, ennyi a bére, de csak úgy kapja meg, ha nyomban elhagyja a hajót.

Úgy is történt. A hajó gazdája három zacskó pénzt adott át a kapitánynak, egyikben arany volt, másikban ezüst, a harmadikban réz. A kapitány pedig megígérte, hogy az utasítás szerint fog cselekedni, bár nehezebbre esik, mert a fiú nem érdekli, hogy ilyen rútul bánjanak vele.

Éppen csak a legsürgősebb dolgait intézte el, felszedette a horgonyt, s kifutottak újra a tengerre. Baj nélkül elértek az idegen kikötőbe, kirakodtak, berakodtak, azután visszafordultak. Aznap, mikor az öt esztendő letelt, olyan messze volt a hajó a parttól, hogy sasszemmel se lehetett volna odáig ellátni. Pontban déli tizenkét órakor maga elé hívatta Hollóhajú Johnt a kapitány, és három zacskó pénzt kínált neki öt esztendei bére fejében, de csak azzal a feltétellel, ha most nyomban elhagyja a hajót. A fiú nem bánta a feltételt, örült, hogy végre megkapja a pénzét, csak azt kérte, hogy két órát adjanak neki, amíg valami tutajt összeácsol magának. No, a kapitány ennyit szívesen megtett kedves matrózáért, fát is adott meg egy jókora bütykös, tele pálinkával és egy ládika kétszersültet, hogy éhen-szomjan ne maradjon.

Mikor a tutaj elkészült, lebocsátották a hajó oldalán, John megkapta a három zacskó pénzt, letette számolatlanul a bütykös meg a ládika mellé, aztán eltaszította a tutajt a hajótól. A legénység háromszoros „hurra”-t kiáltott a tiszteletére, és máris forogni kezdtek a lapátkerekek.

John magára maradt a tengeren. Nézte, hogy kisebbedik percről percre a hajója, de nem sokáig látta, mert hamar beleveszett a sötétségbe, erősen esteledett már. Most aztán elszomorodott szegény, hiszen nem tudhatta, mi vár rá, megéri-e a hajnalt, vagy sem? Mígnem eszébe jutott a bütykös, gondolta, húz belőle egy jót, attól tán megjön a kedve. Úgy is lett. Már az első kerty sokat

könnyített rajta, éjfél tájt aztán elnyomta az álom, fel se ébredt hajnalhasadásig. Jó kis szellő járt a tengeren, sebesen vitte előre, de így is csak harmadnap alkonyatkor pillantotta meg a szárazföldet, és majdnem esteledett, mire a tutaj partot ért egy kis öbölben. John kiugrott a szárazra, és körülnézett az ismeretlen helyen. Előtte a partszélen játékos hullámok locsogtak, felette sűrű erdő sötétlett.

Örült bizony, hogy végre megint földet érez a lába alatt. A zacskókat is kihordta, és elásta a homokba, a tutajt felvonszolta a fák alá, gondolta, ha neki nem is, másnak még hasznára lehet.

Azzal elindult, hogy hátha beljebb az erdőben valami kunyhóra akad, ahol befogadják éjszakára. De bizony egész éjjel csak ment, ment, és színét se látta emberi hajléknak. Végre aztán pirkadatkor valami meredélyt pillantott meg, és annak a tövében mintha füst szállingózott volna. Oda tartott egyenest, és ahogy közelebb ér, látja, hogy ormótlan épület feketéllik az erdő szélén, olyanforma, mint az elhagyott malmok. No, ő már nem bánta, ha malom vagy akármi, alig állt a lábán a fáradságtól. Amikor odaért, benyitott, kopogtatás nélkül.

Szemrevaló menyecske ült a tűzhely mellett, és hogy az idegent meglátta, szinte elsápadt ijedtében. Úgy lehet, nemigen koptatták küszöbét a jövevények, kivált onnan a rengeteg erdő felől ritkán érkezett vándor. De aztán hamar összeszedte magát, és megkérdezte a legénytől, hogy került oda, mi járatban van.

– Szegény hajótörött vagyok – felelte Hollóhajú John –, hajóm elsüllyedt, én meg kiúsztam a partra.

Az asszony ételt-italt tett elébe, de arra kérte, hogy ne sokáig maradjon, mert hét zsvány lakik a házban, és ha ott kapják, nem kímélik az életét. John csak arra volt kíváncsi, hogy mikorra várja haza a zsványokat.

– Hát bizony minden percben itt lehetnek – felelte a menyecske.

– Nem bánom én – mondta a legény –, ha már itt vagyok, nem megyek tovább, amíg egy sort nem alhatom.

– Tégy amint akarsz, hanem aztán magadra vess, ha bajba kerülsz.

– Lesz, ami lesz, csak azt mondd meg, hová dőlhetek le, mert leragad a szemem a fáradságtól.

Az asszony a belső szobába vezette, megbontotta neki az ágyat, ő meg, ahogy fejét letette, már aludt is.

Nem tudta, meddig szundíthatott, de hirtelen hangos beszédre riadt fel! No, gondolta, hazaérkeztek a zshiványok, és megéreztek az idegen szagot. Kiértette beszédjükből, hogy máris keresik, felőle faggatják az asszonyt. Egy szempillantásba se telt, betaszították az ajtót, és ott álltak az ágyánál. Ráförmedtek, hogy vallja be tüstént, mit keres, honnan jön. John ugyanazt mondta a zshiványoknak is, amit az asszonnak, hogy hajója elsüllyedt kinn a tengeren, ő meg nagy nehezen partra vergődött.

– Hát jó – felelte az egyik marcona fickó. – Mi meg haramiák vagyunk, tudd meg, és aki hívatlanul jön a házukba, azt nem eresztjük élve tovább.

Hollóhajú John nagyot nevetett.

– No, ez szerencse, hiszen akkor jó helyre kerültem, cimborák közé! Én is útonállással kerestem a kenyeremet otthon a szülőházamban, és amikor forrósodni kezdett talpam alatt a föld, hajóra szöktem. Ha befogadtok a bandába, éppen olyan becsülettel szolgálok, mint bármelyik közületek.

– Jóképű gyerek vagy – felelte a zshivány. – Beszéded is bátorságra mutat. Nem bánom, próbát teszünk veled, aztán majd elvállik, mennyit érsz. Holnap még heverhetsz, hiszen alaposan el vagy törődve, de azután portyára megyünk, mégpedig külön-külön, ki-ki a maga szakállára, egymás után három éjszakán. Amelyikünk a legnagyobb zsákmánnyal jön haza, az a banda feje, más gondja nem lesz, mint a házra ügyelni, amíg a többi odajár.

No, ez már tetszett Johnnak. Szépen otthon maradt, heverészett. Aztán a rákövetkező napon útra kerekedett ő is, mint a zshiványok.

Estére meghozta a zacskó rézpénzt, amit két nappal azelőtt ő maga ásott el a homokba, az erdő túlsó oldalán. A zshiványok közül egyik se szerzett annyit, mint ő. Másnap az ezüstpénzt ásta ki, mintha zsákmányolta volna, és ezúttal még jobban túltett a cimboráin, hétszer annyit hozott, mint azok közül a legszerencsésebb. Harmadnapon arannyal megrakodva állított be a kunyhóba, elébük zúdította a földre, ami tarisznyájában volt, és hetykén kérdezte:

– Hadd látom, melyiktek hozott ennél többet! – de a zsványok hallgattak, mint dinnye a fűben, és mivel most már nem másíthatták meg szavukat, megtették Hollóhajú John bandavezérnek.

Rákövetkező napon a többi megint elindult szerencsét próbálni, de ő otthon maradt, és gondolta, kihasználja a jó alkalmat, körülnéz a zsványok tanyáján. Meglátott a szegen egy nagy kulcsosomót, azt leakasztotta, aztán sorra kinyitogatta a szobákat. De egyik ajtónak nem találta a kulcsát, és faggatta az asszonyt, hogy hová rejtette. Az asszony előbb ötlöt-hatolt, de végre mégis előadta a kulcsot, hiszen a bandavezérek szót kellett fogadnia.

John hát benyitott a tilalmas szobába, és ugyancsak elborzadt attól, amit ott látott. Egy gyönyörű szép leány volt a falhoz kötözve. Odaugrott hozzá, eloldozta, és a földre fektette, mert alig pihegett már szegény. De kis idő múltán felocsúdott, és elbeszélte, kicsoda ő, és hogy került oda. Apja, a spanyol király, mikor a rablók a palotára törtek, foglyul ejtett és kivégeztetett kettőt, erre a többi bosszút esküdött, hogy addig nem nyugszik, amíg őt, a király leányát sétája közben el nem rabolja. Megfogták, és idehurcolták a tanyájukra, azóta gyötrik, és éppen csak annyit adnak neki enni, inni, hogy életben tartsák, és tovább kínozhassák.

Hogy ne szaporítsuk hiába a szót, Hollóhajú John meg a királyleány sebtiben feltarisznyáltak, a rablók kincseiből is összeszedtek, amennyit a hátukon elbírtak, és nekivágtak az erdő sűrűjének. Mentek egészen napestig. Akkor megláttak valami kalyibaformát, oda benéztek. Fura házikó volt, annyi bizonyos. Sehol egy teremtet lélek, de mégis, mintha laknának benne. A széken mintha az imént még ültek volna, az ágy is megbontva. No, mindegy, most már meghálnak itt, gondolták, lesz, ami lesz. Egyszer csak suttogást hallanak az ajtó előtt. Már azt hitték, a zsványok tanácskoznak odakint, de aztán jobban odafigyeltek, és rájöttek, hogy nem férfiak, talán nem is emberek, akiknek a hangját hallják. John végül is talpra ugrott, hogy megtudja, kicsodák vagy micsodák a neszezők. Ujjnyi rést nyitott az ajtón és kikukucskált, de rémülten hátratántorodott. Három fejetlen ember állt a ház előtt, fejüket a kezükben tartva.

– Jó emberek, mit kerestek itt? – kérdezte John, amikor végre megjött a szava.

– Én ennek a két fiúnak az apja vagyok – felelte az egyik. – A zsványok ránk törtek, megöltek mind a hármunkat, aztán eltemettek itt a ház mögött, de a fejeket összecserélték, nem törődtek vele, melyik testhez melyiket teszik, ezért most nincsen nyugodalmunk. Ha megtennéd, hogy eltemetsz bennünket rendesen, kit-kit a saját fejével, akkor megnyugodnánk, és úgy lehet, neked is visszafizethetjük a szolgálatodat még valamikor.

John azt felelte, hogy megteszi kész-örömet, csak mutassa meg mindenik a maga fejét. Megásta tisztességesen a három sírt, eltemette a halottakat, most már úgy, amint való, mindegyiket a saját fejével, így azután el is tűntek a kósza lelkek, nem bolyongtak tovább a ház körül.

Másnap Hollóhajú John meg a királylány kora hajnalban útnak indult, s meg se álltak a legközelebbi kikötővárosig. Ott elmentek a paphoz, megesküdtek, és fogadót nyitottak azon a pénzen, amit a zsványtanyáról magukkal hoztak. Szépen kerestek a fogadóval, és boldogan éltek, de bizony nem sokáig. Egyszer csak hadihajó futott be a kikötőbe. A hajó parancsnoka a spanyol flotta fővezére volt, és a királylányt kereste. Az öreg király ugyanis közhírré tette, hogy aki leányát épségben elhozza neki, ahhoz feleségül adja, és jutalmul még fele királyságát is neki ajándékozza.

Mihelyt kikötött a hajó, a parancsnok néhány tisztjével felsétált a partra; persze, egyenest a Johnék fogadójába mentek, hová is mehettek volna? Hamarosan beszédbe ereszkedtek a fogadóssal meg a fogadósnéval. De egyszer csak valahogy gyanakodni kezdtek, hogy maga a királylány, akivel beszélnek. Ezt azonban nem árulták el, sőt inkább gondosan titkolták. Barátságot színleltek, meghívták őket a hajóra, hogy nézzenek ott körül. Ők, szegények meg örültek, nem is gyanították, hogy rosszat forral ellenük az ármányos fővezér. Már másnap a kikötőbe siettek, felmentek a hajóra, de jóformán észbe se kaptak, a kapitány már felszedette a horgonyt, és kifutott az öbölből. Aztán, mikor már jó messze jártak a parttól, Johnt egy hitvány csónakba lökték, és sorsára hagyták a tenger közepén.

Megint csak bajban volt hát. Senki se csodálhatja, ha bűnnek erezttette fejét, egész nap csak bánkódott, kesergett. De estére észrevett valamit, amit jó jelnek gondolt: a csónak nyílegyenesen

haladt, orrával előremutatva, mintha csak kijelölt útja volna. No meg egy flaskót is talált elől a csónak orrában, és alighogy egyet kortyintott az erős italból, elaludt. Másnap, ahogy felébredt, mindjárt azt nézte, nem lát-e partot valamerre, de bizony hiába erőltette a szemét. A csónak azonban rendületlenül haladt előre most is, ugyanabban az irányban és éppen olyan biztosan. Ez valamennyire megbátorította John-t, de azért nehezen telt az ideje. Alkonytáj-t megint elővette a bütykös-t, más vigasztalója nem lévén, és megint elaltatta a pálinka. Harmadnap reggel aztán végre feltűnt a messzeségben a part, és a csónak egyenest oda tartott. John csak most látta, hogy a vontatókötél elfekszik a vízben, sőt megfeszül, és ami ennél, is furcsább: a szabad vége, messze elől, mély barázdát szánt. De hogy mi vagy ki lehet, aki a csónakot vontatja, azt el nem tudta gondolni.

Csák mikor végre partot ért, akkor látta meg a három embert, amint előtte haladnak, és vontatják a csónakot, még a partra is felhúzták egy darabon, ameddig dagálykor ér a tenger. És rájuk ismert: az a három halott volt, akiknek a fejét helyretette akkor az erdei házikó mögött. Mihelyt ő maga is kilábalt a partra, a vontatók nyomtalanul eltűntek.

A többi már kevés szóba belefér. A királyleány nem akart feleségül menni a fővezérhez, arra kérte apját, hogy vonultassa el ablaka előtt, ahány katona és hajós csak van az országában. Hollóhajú John sok-sok hányattatás után szerencsésen eljutott a székvárosba, és persze ő is elsétált a királyleány ablaka előtt. Éppen ideje volt, bizony, ha csak még egy napot késik, hiába jön! De így minden jóra fordult, a királylány tüstént ráismert, megesküdtek másodszor is, mégpedig ezúttal igazi parádéval, és ha meg nem haltak, máig is boldogan élnek.

LEÁNYBÉRC

Élt Írország vad hegyei között, nem messze a tengerparttól, egy földesúr, aki híres-nevezetes szarvasvadász volt. Agárkutyáját is sokan irigyelték, azt mondták, szelektől fajzott, nincs párja hetedhét országon. Ámde a kutya is megöregedett lassacskán, akár a gazdája, lába nem vitte már olyan gyorsan, mint valamikor.

Egy csendes őszi napon megint elindult a vadász a kutyájával, szarvaslesre. Fel is értek a hegyszakadékhoz, a rendes helyükre, de, bár egyik szarvasfalka a másik után vonult el a tetőn, egyiket sem tudták annyira megközelíteni, hogy a vadász kilőhette volna nyilát, vagy rájuk ereszhette volna az agarat. Végtére, amikor már jóformán beesteledett, hatalmas bika bukkant ki a sűrűből, mégpedig egyes-egyedül. „No, így akkor mégse megyek zsákmány nélkül haza” – örvendezett magában a vadász, és eleresztette kutyáját. A derék vadászeb neki is rugaszkodott, futott, ahogy ina győzte, és már-már úgy látszott, beéri az agancsost. De mikor az hátraszegte koronás fejét, úgyhogy agancsa a lapockáját verte, és táguló orrlíkkal tovavágtatott, a kutya mindinkább elmaradt, és hamarosan el is vesztette szem elől a vadat. A vadász meg, mivel okosabbat nem tehetett, bosszúsan leült egy fatörzsre a zöld lejtőn, a nagy hegyek lábánál, arccal a tenger felé. Alig ült ott egy darabig, elébe toppant két gyönyörűséges leányzó. Az egyik nemes vadász-kutyát vezetett pórázon, és szótlanul megállt, miközben a másik ilyen szavakkal fordult a vadászhoz:

– Elfáradtál, jó vadász, látom, meg bosszús is vagy, amiért kutyád eleresztette a pompás agancsost.

– Bizony – felelte a vadász –, nagyon elszomorít, megvallom, hogy jó agaram már nem az, aki volt.

– Ne búsulj – szólt közbe most a fiatalabbik tündérlány, aki a kutyát vezette. – Fel a fejjel, barátom! Ezt a kutyát vidd magaddal, és nem lesz olyan négy lábú teremtmény a világon, a tapsifülestől a hatalmas szarvasbikáig, amelyiket ez be ne érjen, el ne fogjon.

– Hogy hívják? – kérdezte a vadász.

– Brodum a neve, és mostantól fogva te vagy a gazdája.

Kezébe adta a pórázt, a vadász pedig megköszönte a drága ajándékot, elbúcsúzott a tündérlányoktól és hazament.

Másnap reggel, ahogy felkelt, kihívta egész háza népét az udvarra, és a két magas hegyre mutatott, a messzi tengeren, ahonnan előtte való napon a tündérlányok leszálltak hozzá.

– Látjátok azt a két hegyet ott? – kérdezte tőlük. – Mostantól fogva Leánybérc legyen a nevük, ez a kívánságom – és elbeszélte, mi történt vele az este kinn az erdőn.

A kutya hűségesen szolgálta gazdáját, elkísérte minden útjára, jobb kutyája vadásznak még nem volt, mióta világ a világ. Amit csak kívánt tőle, megtette, a vadat utolérte, és odahozta lába elé. Sokan szerették volna elcsábítani, de másnak a szavára nem hallgatott, senkinek a kedvéért gazdáját el nem hagyta.

Mikor az öreg vadász meghalt, a kutya nagyon búsult utána, mindenki láthatta. Követte a gyászmenetet, fel, egészen a nagy sziklahasadékig, amelyik a temető mellett ásított, de ott megállt, és leereszkedett a meredek parton, le a mélységbe. Az emberek utánanéztek, látták, amint eltűnik egy sziklaüregben, várták is, hogy majd kijön, de hiába vártak, sose látták többet. Csak nevét őrzi mindmáig a Brodum-szakadék meg a Brodum-barlang. Így hát a hű kutya mégse tűnt el nyomtalanul erről a világról.

WALESI MESÉK

A TÜNDÉREK HÁRFÁJA

Élt egyszer, valahol a Cader Idris egyik rejtekében, egy csapat tündér. Az volt a szokásuk, hogy időnként felkerekedtek, és végiglátogatták a környék falvait. Házról házra jártak, és próbára tették az embereket, jók-e vagy rosszak. Akik barátságatlanul fogadták tündér vendégeiket, azok pórul jártak: életük végéig elkerülte őket a szerencse. De akik szíves fogadtatásban részesítették őket, amikor sötét, viharos éjszakákon utasemberek képében megjelentek náluk, azok mindig szerencsével jártak azontúl.

Egy este a vén, rhyssbeli Morgan magányosan üldögélt kuckójában a tűzhely mellett. Csendesen szíttá pipáját, és egy kis keserű sörrel vigasztalgatta magát, amiért ilyen egyedül maradt. Az ital lassacskán a fejébe szállt, és a vén Morgan szíve megkönnyebbedett. Úgy érezte, hogy énekelnie kell. Mindjárt rá is gyűjtött egy dalra.

Szó, ami szó, a hangja nem volt valami szép. Akadt is egy ember a faluban, aki – az öreg Morgan nagy bosszúságára – azt mondta róla, hogy vén tehén böngésére vagy még inkább egy utat tévesztett, vak kutya vinnyogására hasonlít. Meg is sértette ezzel alaposan az öreget, mert Walesben mindenki nagyon büszke a szép hangjára, hiszen a dalnoki mesterség nagy becsben áll azon a vidéken.

De akárhogy is: a vén Morgan nagy gyönyörűségét lelte a saját énekében, különösképpen ezen a csöndes, békés estén. Csak azt sajnálta, hogy senki sem hallja a hangját – mert hát a magányos öröm mégiscsak fél öröm.

De egyszerre csak valaki halkán kopog az ajtón. Morgan nagyon megörült, hogy lesz, aki hallgatja az énekét. Egyre szebben cifrázta hát, és nem is hagyta abba, amíg befejezte a dalt. De akkor nagyot kiáltott:

– Mire való az ajtó, ha nem arra, hogy belépj rajta! Bújj be, akárki vagy!

Látnivaló, hogy Morgan nemigen ügyelt a finom beszédre. Nyílt az ajtó, és három porlepte, fáradtnak látszó utasember lépett be a

szobába.

Nem voltak mások, mint Cader Idris alakot váltott tündérei, akik arra voltak kíváncsiak, hogy vajon hogyan fogadja őket a ház gazdája.

Az öreg Morgan azonban nem is sejtette, hogy kik a látogatói.

– Jó uram – szólalt meg az utasok egyike –, fáradtak vagyunk, törődöttek, éhesek. Nem kérünk egyebet, csak egy harapás ennivalót, amit a tarisznyánkba tehetünk, és magunkkal vihetünk. Aztán nem is alkalmatlankodunk, nyomban továbbállunk.

– Ha csak ennyi a kívánságotok – felelte Morgan –, hát ez igazán nem sok. Amott az asztalon találtok egy szegetlen cipót és egy jókora darab sajtot. Mellette a kés is, vágjatok belőle, amennyi csak jólesik. Lakjatok jól, a maradékot pedig tegyétek a tarisznyátokba, s vigyétek magatokkal. Ne mondja senki, hogy a rhysi Morgan nem látta szívesen az ajtaján bekopogtató idegen utasokat!

A három vándor az asztalhoz lépett, és nekilátott a kenyérnek meg a sajtnak. Jóízűen falatoztak, Morgan pedig, hogy a vendégeit felvidítsa – no meg hogy magamagának is egy kis örömet szerezzen –, ismét dalba fogott. Dalolt szakadatlanul, csak azért hagyta félbe olykor-olykor az éneket, hogy egy-egy korty borral locsolgassa kiszáradó torkát.

A vendégek, miután jóllaktak, kipihenték magukat, felálltak az asztaltól, és indulásra készülődtek.

– Jó uram – mondotta az egyik –, köszönjük, amit értünk tettél. Bőkezű vendéglátó gazda voltál, de mi sem leszünk hálátlanok hozzád. Hatalmunkban áll, hogy teljesítsük egy kívánságot. Szólj: mire vágyol leginkább ezen a világon?

– Megmondom, mi az én nagy kívánságom – kiáltott fel az öreg Morgan. – Szeretnék egy szépen szóló hárfát! De olyan legyen, hogy akármilyen ügyetlenül pengetem is a húrjait, tempósan, vidáman szóljon, sohase játsszék bánatos nótát. Hanem hát mit is beszélek! Úgy is tudom, hogy csak tréfálkoztok velem.

De alig ejtette ki az utolsó szavakat az öreg Morgan, máris meggyőződött róla, hogy tévedett, amikor tréfának vélte a vendégek beszédét. Mert egyszerre csak azt látta, hogy a tűzhely mellett, éppen a lába előtt, egy pompás, vadonatúj hárfa áll. Úgy termett ott, mintha a földből nőtt volna ki. Meg akarta köszönni az ajándékot

vendégeinek, de azok már eltűntek. Az ajtóhoz futott és felrántotta, de odakintről csak a sötét némaság tekintett vissza rá.

„Életemben nem láttam ehhez fogható csodát! – szolt magában. – Úgy látszik, tündéreket láttam vendégül ma este! „

Úgy érezte, hogy csak egy kis sörital hozhatja rendbe a gondolatait. Fenéig ürítette a hasas palackot. Ettől csakugyan megkönnyebbült egy kicsit. Alaposabban szemügyre vette a csodálatos hangszert. Óvatosan körüljárta, megtapogatta, majd gyengéden megérintette ujjával a húrokat. Abban a pillanatban a hárfa bolondos, szédítően vad táncnótába fogott.

A zenére odacsődültek a szomszédok. Alig léptek be a szobába, máris táncra perdültek a muzsikaszóra, és ropták, mintha sohasem akarnák abbahagyni. Addig járták a táncot, amíg csak Morgan el nem eresztette a húrokat.

Hamarosan országszerte szétfutott a hír, hogy milyen csodálatos zeneszerszámra tett szert az öreg Morgan. Özönlött hozzá a sok látogató, a kíváncsiskodó, hogy megnézze, meghallgassa azt a csodálatos hárfát. De valahányszor az öreg megpengette a hangszerét, házának minden vendége úgy érezte, hogy menten táncra kell perdülnie. Addig abba se tudta hagyni a táncot, amíg Morgan bele nem fáradt a játékba. Még a bénák is peckesen illegették-billegették magukat a hárfa hangjaira, sőt, mindenki csudájára, egy féllábú ember is olyan tüzes táncot járt, hogy bárki megirigyelte volna. Egy napon az az ember is megjelent a báméskodók között, aki minduntalan azzal keserítette az öreget, hogy egy vén tehén bögéséhez vagy egy utat tévesztett vak kutya vinnyogásához hasonlította a hangját. Ő is hallotta a szóbeszédet, de nem hitt neki, míg a saját szemével, fülével meg nem győződik róla. Morgan így szolt magában, amikor régi ellenségét megpillantotta:

„No, várj, most visszafizetem a kölcsönt! „

S azzal végigfuttatta ujjait a hárfa húrjain. Eltökélte magában, hogy ezúttal rogyásig muzsikál a táncolóknak.

Amit elhatározott, meg is cselekedte: játszott, játszott, órák hosszat, szakadatlanul. A táncosok már alig vánszorogtak, és könyörögtek, hogy hagyja abba a játékot. De ő csak egyre játszott. Roppantul mulatságosnak találta a dolgot, dehogyis hagyta volna

abba! Akkorát nevetett a magatehetetlen, rángatózó táncosokon, hogy az oldala is nyilallott, és könnyek potyogtak a szeméből.

De kiváltképp azon az emberen mulatott pompásan, aki annyiszor kigúnyolta. Most bezzeg nem volt gúnyolódó kedvében! Zihálva, reszketve, rogyadozó térddel járta a táncot. Morgan pedig egyre vadabbul tépte a húrokat, a táncosok meg egyre gyorsabban forogtak körbe-körbe a szobában, feldöntve széket, asztalt, pohárszéket, szekrényt, sőt némelyik akkorát ugrott, hogy a feje koppanva ütődött a mennyezetbe.

Mindaddig nem hagyta abba Morgan az eszeveszett muzsikát, ameddig a táncosok egymás hegyén-hátán, eszméletlenül nem heverték a földön, s ellensége, a csúfolódó szomszéd ki nem törte a lábát. De addigra már Morgannak is belefájdult az oldala, belefáradt a kacagásba az állkapcsa, úgyhogy megelégelte a bosszút, és abbahagyta a hárfapengetést.

Morgan aznap elégedetten hajtotta álmra a fejét. De reggelre kelve látta, hogy eltűnt a házból a hárfa. Nem is látta soha többé. Mert a tündérek megharagudtak, hogy nem saját örömére és mások szórakoztatására, hanem bosszúállásra használta fel ajándékukat.

Be is kiáltottak hozzá éjszaka az ablakon:

– Rossz célra használtad ajándékunkat, Morgan! Amit adtunk, visszavettük! Ki-ki jól gondolja meg, hogy mire fordítja a tündérek ajándékát!

RHITTA GAUR SZAKÁLLA

Britanniában valaha nem egy király uralkodott, hanem – a hatalmas walesi királyon, Rhitta Gauron és a még hatalmasabb Arthur királyon kívül – nem kevesebb, mint harminc fejedelem. Egyikük, egy Ninio nevezetű, egy holdvilágos éjszakán együtt sétálgatott fejedelmi pajtásával, Peibióval.

Egyszer csak így szólt Ninio:

– Látod-e azt a véghetetlen mezőséget, Peibio? Úgy nézzed, hogy az mind az én birodalmamhoz tartozik.

Peibio körülnézett, de sehol sem látott egyebet, mint a kert magas falát.

– Nem látok én itt semmiféle mezőséget – mondta.

– Nem is láthatsz, ha csak a földet nézed, nem pedig az eget. Mert az a hatalmas mennyboltozat odafent, az mind az enyém.

– Hát ha az ég mezősége a tied, akkor az a töméntelen juh és tehen amott, az meg mind az enyém.

Most meg Ninio meresztgette a szemét.

– Nem látok én itt semmiféle juhot vagy tehenet – felelte.

– Nem is láthatsz, ha csak a földet nézed, nem pedig az eget. Mert az a sok fényes, aranyos csillag ott fent, a hatalmas mennyboltozaton, az mind az enyém: a kisebbek a juhok, a nagyobbak a tehenek, a hold meg a pásztoruk.

– Ejnye, szedtevette! – kiáltotta bosszúsan Ninio. – Miféle pásztor az, aki idegen legelőre tereli a nyáját meg a gulyát! Tüstént parancsold meg neki, hogy takarodjék a földemről!

– Nem parancsolom én! – válaszolta Peibio. – Csak hadd lakjanak jól az állatkáim illatos égbeli fűvel!

– Ha nem parancsolod meg, magam kergetem el őket! – fenyegetődözött Ninio.

– Csak azt próbáld meg! – kiáltotta Peibio. – Olyan háború lesz abból, hogy megemlegeted!

Látni való, hogy a két fejedelemnek nem sok kölcsönadni való esze volt. Úgy hajba kaptak, hogy a nagy fújtatásra, dobogásra,

ordítózásra előrohantak mindkettőjük testőrei. Látták, hogy a két fejedelem öltre ment, hát ők is egymásnak estek.

Hamarosan híre futott a nagy csatának. A két eszehagyott uralkodó eszehagyott vezérei, nem kérdezve, hogy mi a viszály oka, riadót fúvattak, s a két sereg még azon az éjszakán megütközött egymással. Még akkor is harcoltak, amikor a felkelő nap már pásztorostul elkergette Ninio fejedelem égi mezőségeiről Peibio fejedelem juhait és teheneit...

Meghallotta Rhitta Gaur is, Wales hatalmas királya, hogy a két oktalan fejedelem miféle kegyetlen vérontást idézett elő. Elhatározta, hogy értelemre tanítja őket. Nyomban lóra kapott, és fegyveresei élén odavágtatott a csatamezőre, ahol Ninio és Peibio emberei még mindig javában öldösték egymást.

Rhitta Gaur egyenesen oda rúgtatott, ahol a két fejedelem csépelte, vagdosta egymást. Nem sokat szólt, hanem dárdaszegezve nekik rontott, és mindkettőjüket kivetette a nyeregből. Azután ő is leszállt a lóról, kihúzta a kardját, és egy-egy suhintással levágta a két fejedelemnek – nem a fejét, hanem a szakállát.

Ninio és Peibio rettenetes jajveszékelésben tört ki. Mert igaz ugyan, hogy a walesi király meghagyta az életüket, de megfosztotta őket a becsületüktől. Mert akkoriban csak a rablóknak, a tolvajoknak volt szokás levágni a szakállát, tisztességes ember nem mutatkozhatott szakáll nélkül a többiek előtt. De hát ezen már nem lehetett segíteni, hiszen tíz-húsz év is beletelik, amíg egy ilyen szép, hosszú, dús szakáll újra kinő, megsűrűsödik, kigöndörödik.

– Ezentúl majd meggondoljátok, hogy kezdjete-e még egy ilyen földi égháborút! – mondta Rhitta Gaur a két megcsúfolt fejedelemnek.

S azzal övébe tűzte a két lengő szakállat és elvágatott.

Óriási ijedelmet és felzúdulást váltott ki Britanniában a walesi király cselekedete. A sziget huszonnyolc fejedelme összedugta a fejét (azért voltak csak huszonnyolcan, mert a huszonkilencedik és a harmincadik: Ninio és Peibio, restellt szakálltalanul megjelenni a gyűlésükön), és nagy háborogva elpanaszolta egymásnak, hogy Ninio és Peibio megaláztatása után már egyikük sem érzi biztonságban magát. Hiszen ki tudja, Rhitta Gaur holnap

melyiküknek nyisszantja le a szakállát! Addig-addig tanácskoztak, biztatták, tüzelték egymást, amíg elhatározták, hogy összegyűjtik fegyvereseiket, és haddal támadnak a walesi királyra.

Hanem Rhitta Gaur nem várta meg, amíg a fejedelmek felkészülnek a háborúra. Egymás után lecsapott mind a huszonnyolcra, és sorra legyőzte, megborotválta őket. Mire az országos csata véget ért, harminc szakáll fityegett a walesi király övén, és harminc szakálltalan fejedelem lézengett Britanniában.

De most már berzenkedni kezdtek a határos országok királyai is, kiváltképpen mivel Rhitta Gaur nemcsak a szakállát, hanem a földjét is elvette a legyőzött fejedelmeknek, és egyre gyarapította a hatalmát. Márpedig egyetlen uralkodó sem látja szívesen, hogy a másik túlon túl megerősödjék a szomszédságában.

Az uralkodók elhatározták hát, hogy megtörik Rhitta Gaur hatalmát, mielőtt Wales királya annyira megerősödik, hogy azontúl egyikük sem bír vele. Összegyűjtötték a fegyvereseiket, és hadat üzentek Rhitta Gaur királynak.

De hát Rhitta Gaur máris erősebb volt náluk. Legyőzte a szomszédos királyokat is, és a győzelem zálogául éppúgy levágta a szakállukat, mint annak idején a fejedelmekét.

A végén már annyi szakállat gyűjtött össze, hogy az udvari takácsával köpenyt szövetett belőlük, olyan hosszút, hogy a köpeny a sarkát verdeste – ami nem csekélység, mert Rhitta király éppen kétakkora volt, mint a közönséges emberek; úgy is nevezték Britannia-szerte, hogy: Rhitta, az óriás.

Most már, hogy az övé volt majd az egész brit sziget s a szigetnek majd valamennyi királyszakálla, végtére meg is nyugodhatott volna.

De az óriás Rhittának fejébe szállt a dicsőség. Magának Arthur királynak, a sziget leghatalmasabb, legvitézesebb, leglovagiasabb királyának is kevély üzenetet küldött. Azt üzenté, hogy immár Arthur szakállán és birodalmán a sor, mert Britannia szakálluk fosztott királyai és fejedelmei már mind meghódoltak előtte. S nem átallotta még azt is kívánni, hogy Arthur maga vágja le és maga vigye el Walesbe a szakállát.

Arthur király tüstént páncélt öltött, és lóra kapott. A seregét otthon hagyta, hogy legyen, aki megvédi az országot, ha Rhitta Gaur

emberei orvul rátámadnának – ő maga pedig néhány jó vitéze élén Rhitta Gaur udvarába vágatott.

– Megkaptam az üzenetedet, Óriás Rhitta! – kiáltotta, amikor a vár tövébe ért. – El is hoztam a szakállamat, ahogy kívántad. Csakhogy neked magadnak kell levágnod, mert én nem értek a borbélykodáshoz. Én csak a kardforgatáshoz értek, s ezt mindjárt be is bizonyítom neked, ha ugyan van merszed összemérni velem a fegyveredet!

Rhitta Gaur nagyot kacagott odafent a vár ablakában.

– Mindjárt lent leszek, Arthur király, csak legyen merszed megvárni! Addig pedig búcsúzz el a szép szakálladtól, mert én nemcsak a kardforgatáshoz, hanem a borbélymesterséghez is értek: tanúm erre Britannia minden fejedelme és egy híján minden királya!

Rhitta Gaur súlyos, széles, meztelen karddal a kezében kilépett a kapun, és odaállt Arthur király elé. Arthur leszállt a lováról, kardot rántott, és rárontott az óriás Rhitta Gaurra.

Kora reggel kezdődött a párviadal, s Peibio nyájai és gulyái már régen ott legeltek Ninio égi legelőin; amikor véget ért.

Hogy ért véget? Hát úgy, hogy Arthur király, megunva a hosszú csatározást, két marokra fogta a kardját, és akkorát sújtott Rhitta Gaur fejére, hogy az óriás a földre hanyatlott. Egy nyisszantás, s az óriás Rhitta szakálla már ott lengett Arthur király kezében.

– Enyém a szakállad, enyém a birodalmad! – kiáltotta Arthur király.

Rhitta Gaur erre nem felelhetett mást:

– Bizony a tiéd, uram, én pedig mától fogva adófizető szolgád vagyok.

Arthur király emberei egy kis halmot emeltek azon a helyen, ahol Britannia legvitézebb, leglovagiasabb királya megmérkőzött az óriás Rhitta Gaurral, s egy nagy sziklát hengergettek a halom tetejére. Azt a kis halmot, tetején a nagy sziklával, azóta is „Rhitta dombja”-nak hívja a környékbeli nép.

ARTHUR KIRÁLY KINCSE

Élt Walesben egy derék marhahajcsár, akivel furcsábbnál furcsább dolgok történtek – legalábbis ő maga váltig azt erősgette. Az emberek mindig szívesen meghallgatták, ha egy fél pint bor mellett rákezdett, hogy elmondja egyik-másik kalandját, ámbár azt tartották, hogy a fele sem igaz annak, amit mesél. Legutóbb ez a történet volt soron:

– Nemrégiben, nincs egy esztendeje, Londonban jártam. Hej, viszontagságos egy út volt! Rablókkal, útonállókkal kellett megküzdennem, amíg oda eljutottam... de hát ez nem tartozik ehhez a történethez. Elég az hozzá, hogy egy csorda fekete walesi marhát hajtottam fel a londoni vásárra, jó áron túladtam rajta, és még arra is maradt időm, hogy egy kicsit széjjelnézzek abban a nagy városban.

Hát ahogy éppen a hídon őgyelgek és a boltok elé kirakott portékát bámulom (mert tudnotok kell, hogy a londoni híd jobbról-balról tele van üzletekkel), észreveszem, hogy egy idegen ember meg engem bámul. Helyesebben: nem is engem, hanem azt a somfavesszőt, amelyet a markomban tartok. (Mert azt is tudnotok kell, hogy a marhahajcsár somfavessző nélkül olyan, mint a fogatlan juhászcutya.) „Ejnye – gondolom magamban –, mit nézi ez az ember azt a somfavesszőt? Nincs azon semmi néznivaló!”

De egyszerre odalépett hozzám az idegen és megszólított.

– Honnan jössz, jó ember? – kérdezte. – Mert annyit látok, hogy nem vagy londoni.

– Hogy honnan jövök? – feleltem, mert az efféle nagyvárosban nem árt az óvatosság. – Hát hazulról!

– És ezt a somfavesszőt, ezt hol vágtd? – tudakolta.

– Arról a fáról, amelyiken nőtt – válaszoltam.

– Ne vedd tolakodásnak e kérdésemet – mondta az idegen. – De a tulajdon szerencsédet szalajtod el, ha nem felelsz.

– Hát ezt meg hogy értsem? – kérdeztem.

– Csak úgy, hogy ha elvezetsz oda, ahol ezt a vesszőt vágta, olyan kincshez juttatlak, hogy még az unokáid unokái sem tudják elkölteni.

„Ejnye – gondolom –, csak nem valami varázslóféle ez az ember?” De hát csábított a kincs, és végül is ráálltam, hogy megmutatom, hol vágta a vesszőt.

Mindjárt útnak is eredtünk Wales felé. Egy-két nap múlva elértük az Erős Sziklát, bekanyarodtunk a Csinos Völgybe, és ott, ahol a völgy a síkságba torkollik, megláttam azt a fát, amelyet kerestem.

– Ez az a fa – mondtam.

– Hát akkor ássuk fel itt a földet.

Nekiláttunk az ásásnak (szerszámot az idegen hozott), és vagy egy óra múlva egy nagy, lapos követ találtunk. Valami írás állt rajta, nem tudtam elolvasni.

– Emeljük fel! – mondta az idegen.

Megfogtuk a követ, felemeltük. Meredek lépcső vezetett alatta a föld mélyébe. Lementünk a lépcsőn, azután végigbotorkáltunk egy hosszú, keskeny alagúton. Addig mentünk, amíg egy vasajtóhoz nem érkeztünk.

– E mögött az ajtó mögött mérhetetlen kincs rejtőzik, de nagy veszedelem is leskelődik reánk – mondta az idegen. – Van-e bátorságod, hogy ide is kövess?

– Követlek! – feleltem, mert gondoltam: ha már idáig elkísértem, csak nem hátrálok meg az utolsó lépés előtt.

Nekirugaszkodtunk, felfeszítettük az ajtót. Hatalmas barlang nyílt mögötte a föld gyomrában. Valami halvány, pirosas fény derengett odabent, pedig nem égett semmiféle lámpás.

Kicsit hunyorgattam, mert a szemem még nem szokta meg a félhomályt. De annyit máris láttam, hogy az ajtó közelében egy irdatlan rézharang csüng alá a barlang boltozatáról.

– Meg ne érintsd valahogyan! – intett a londoni ember. – Mert ha ez a harang megkondul, végünk van, de vége talán Londonnak is és az összes angoloknak!

Az angolok miatt nem nagyon fájt a fejem (hiszen tudvalevő, hogy mi, walesiek hogyan gondolkozunk az angolok felől), de önmagamat nem akartam elveszejteni, és őszintén szólva, Londonért is

aggódtam egy kicsit. Ezért hát követtem a vezetőm példáját, és messze elkerültem a lecsüngő rézharangot.

De ahogy beljebb léptünk a barlangba, látom ám, hogy nem vagyunk egyedül: itt is, ott is páncélos, fegyveres vitézek hevernek a földön. Lehetek vagy ezren, talán többen is. Első pillanatban azt hittem: halottak. De azután, hogy jobban megnéztem őket, észrevettem, hogy lassan, gyengén mindegyikük piheg: nem haltak meg, csak alszanak, mélyen, nyugodalmasan.

A barlang közepén nagy kerek asztal állt, s az asztal körül is vitézek ültek. Aludtak azok is: egyikük csak úgy hátratámaszkodva, lekonyult fejjel, másik az asztal lapjára dőlve. Díszes páncéljuk, gazdag fegyverzetük menten elárulta, hogy nem közrendű harcosok, hanem vitézlő nemes urak.

A szemem most már hozzászokott a sötétséghez, s láttam, hogy a kerek asztalon túl, a barlang túlsó végében fenséges ábrázatú uralkodó trónol egy magas, mennyezetes karosszékben, drágamívű, drágakövekkel kirakott korona ékesíti a homlokát, keze aranykard markolatán nyugszik.

Aludt ő is, akár a többi.

– Kik ezek? – kérdeztem ámulva a londoni embert.

– Az a fenséges ábrázatú uralkodó, ott az aranytrónuson, nem más, mint maga Arthur király. Keze híres aranykardján pihen, amelynek Excalibur a neve.

– És kik azok a vitézlő nemes urak itt a kerek asztal körül? – tudakoltam.

– Azok Arthur király lovagjai, név szerint: Urien fia, Owein; Cyntyr fia, Cai; Efrac fia, Peredur; Erbin fia, Garaint; March fia, Tristan; Bedraud fia, Bedur; Celyddon fia, Kiluch... meg a többi.

– És ez az ezernyi harcos a barlangban szerteszéjjel?

– Arthur király legjobb vitézei.

– Vajon mióta alszanak?

– Több mint ezer esztendeje.

– S vajon mikor ébrednek fel?

– Amikor eljön az ideje, hogy a walesiek ismét harcba szálljanak az angolokkal, és megalapítsák Arthur király birodalmát.

– És mikor jön el az az idő? – kérdeztem, mert most már igazán érdekelni kezdett a dolog.

– Angol vagyok, és ezért csak azt mondhatom: remélem, hogy sohanapján. De ha mégis eljön, ennek a harangnak a kondulása szólítja majd fegyverbe Arthur király alvó harcosait.

„No de én meg walesi vagyok – gondoltam magamban –, és éppenséggel nem félek attól, hogy Arthur király és serege fel talál ébredni álmából.”

– Ne vesztegessük az időt! – szólt a londoni ember. – Látod azt a nagy kupac aranyat? Szedjük össze gyorsan vagy egy zsákra valót, és aztán gyerünk innen, mert a végén még rajtunk ütnek ezek a pihent vitézek.

Nekiláttunk, megtöltöttünk egy zsákot (azt is a londoni ember hozta magával), és indultunk kifelé. Elhaladtunk a mellett az irdatlan rézharang mellett, amely a barlang boltozatáról csüngött alá.

„Mi lenne, ha megkondítanám? – töprenkedtem. – Arthur király és népe, ha felébred is, tán csak nem haragszik meg egy derék walesi honfitársára meg egy jámbor londoni kincskeresőre?”

A kíváncsiság nem hagyott nyugodni. Lehajoltam a földre, felemeltem egy öklömnyi rubinkövet (tele volt a barlang drágakővel), és hozzávágtam a haranghoz. A rubintkő diribdarabra tört; szilánkjai piros sziporkák módjára repültek szerteszéjjel a barlangban. A harang pedig megkondult; zengő, mély hangja betöltötte az egész hatalmas föld alatti termet.

Abban a pillanatban talpra ugrottak a fekvő harcosok, és felragadták dárdájukat, pajzsukat, sisakjukat. A kerek asztal lovagjai is, ásítózva, nyújtózkodva, igyekeztek kidörzsölni szemükből az ezer esztendő álmat.

Maga Arthur király is a mély alvók módjára szapora horkantgatással, szuszogva ébredezett.

– Ki szólaltatta meg a harangot? – szólt fennhangon March fia, Tristan.

– Elérkezett az idő? – kérdezte Urien fia, Owein.

– Fegyverbe! – kiáltotta Efrac fia, Peredur, aki ezer esztendő alatt sem felejtette el kötelességét.

A londoni ember reszketve eresztette le válláról a zsákot. De aztán erőt vett ijedelmén és megszólalt:

– Dehogyanis jött el az idő! Aludjatok csak tovább, jó vitézek!

– Ki szólaltatta meg a harangot? – firtatta Tristan.

– Ez a kétbalkezes marhahajcsár itt mellettem – felelte a londoni.
– Higgyétek el, hogy pusztá véletlenség volt, és ne törődjete tovább a dologgal!

– Vagyis nem jött még el az idő? – kérdezte Owein.

– Hátra van még vagy ezer esztendő! – nyugtatgatta a harcosokat a londoni. – Addig még szundíthatok egyet.

– Ébredj, Arthur király! – kiáltotta Celyddon fia, Kiluch, aki úgy vélekedett, hogy ilyen fontos ügyben mégiscsak jó lesz meghallgatni magát a királyt.

– Ébredj, Arthur király! – kiáltotta a kerekasztal többi lovagja.

Arthur király felnyitotta a szemét.

– Mi az? – tudakolta kissé még álmosan. – Mi történt?

Elmondták neki. A király végignézett rajtunk, és mindjárt látta, hogy kicsodák-micsodák vagyunk.

– Vitézeim! – szólt a nagy király, s a hangja áradó folyamként hömpölygött végig a barlangon. – Csak két kóbor kincskereső tévedt be hozzánk, azok kondították meg a rézharangot.

– Nem én tettem – mentegetőzött a londoni –, hanem ez a kelekótya walesi!

De Arthur király ügyet sem vetett reájuk.

– Wales napja még nem virradt fel! – folytatta. – Csak akkor jön el a mi időnk, ha az Arany Sas ismét harcba száll a Fekete Sassal.

– De hol van még az az idő! – kotyogott közbe a londoni ember. – A sasok a legtökéletesebb békében élnek egymással – bizonykodott –, nekem elhíhetitek!

– Ha az idő elérkezik – mondta Arthur király –, másként szól majd a harang. Úgy szól majd, olyan erővel, olyan fenségesen, hogy nem lesz szükségetek tanakodásra, kérdezősködéésre, mert felpezsgő véretek maga mondja meg, hogy végre valóban eljött a mi időnk! Aludjatok hát tovább, jó vitézeim, s aludjatok ti is, nemes lovagok!

Visszaült az arany trónszékre, és tenyerébe hajtotta a fejét.

– Én is alszom – mondta, és a szemhéja máris lecsukódott. – Jó éjszakát!

– Jó éjszakát! – szólt a londoni, és ismét vállára emelve a zsákot, lábujjhegyen elindult a kijárat felé.

– Hohó, megállj! – kiáltott reá az egyik vitéz, aki, úgy látszik, kevésbé volt álmos a többinél, mert lefeküdt ugyan, de még nyitva

tartotta a szemét. – Hová viszed azt a zsákot?

– Hadd vigyem el! – könyörgött a londoni. – Marad itt még elég!

– Micsoda? – mordult reá a harcos. – Arthur király kincsét akarod megdézsmálni?

S megmarkolta a dárdáját.

– Teszed le mindjárt! – kiáltotta.

A londoni ember rémülten ejtette le a válláról a zsákot, és ahogy a lába bírta, menekült a barlangból, végig az alagúton, fel a lépcsőn, ki a napvilágra. Én is igyekeztem a nyomában. A londoni gyorsan visszataszigálta a követ a barlang nyílására, rálapátolta a földet, s azután bosszúsan, dohogva faképnél hagyott.

„Várok egy kicsit – gondoltam magamban. – Egy-két óracska múlva csak elalszik Arthur király minden vitéze. S ha már alszik, biztonságban felhozhatom a barlangból azt az arannyal telt zsákot.”

Még örültem is, hogy nem kell osztoznom a londonival.

Vártam vagy két óra hosszat, azután fogtam az ásót, amelyet a londoni ember ottfelejtett a kapkodásban, és nekiálltam feltúrni az odahajigált földet. Ástam, ástam, de azt a nagy lapos követ sehogy sem találtam. Ástam, ameddig lenyugodott a nap, ástam, ameddig felkelt a hold, s ástam még akkor is, amikor újra meghajnalodott.

A kőnek, a nyílásnak, a lépcsőnek, Arthur király kincsesbarlangjának nyoma veszett: nem találtam meg, sem akkor, sem máskor – és ha én nem találom, bizonyos, hogy más sem találja meg soha.

A walesi marhahajcsár felhörpintette maradék borát.

– Így történt minden, szó szerint, ahogy elbeszéltem – fejezte be a történetet. – Nem tettem hozzá, nem hallgattam el belőle semmit. Ha pedig akadna valaki, aki kételkedik a szavamban, szívesen szolgálok bizonyossággal is: az a somfa, amelyikről a vesszőt vágtam, ma is ott található az Erős Sziklán túl, a Csinos Völgy torkolatánál, s mivel tavasz van, éppen virágjában áll! Bárki meggyőződhetik róla a saját szemével...

AZ ÁTOK

Réges-régen élt Pantamasban egy öregember. Jól élhetett volna, volt nagy gazdasága, de mi öröme volt benne, ha a tündérek minden áldott éjjel a földjére jártak táncolni, s mindent letapostak? Gondolkozott az öregember, hogy ugyan mit is csináljon, de mert semmi okos nem jutott az eszébe, elment egy híres boszorkányhoz, s attól kért tanácsot. A boszorkány gondolkozott egy darabig, aztán azt mondta neki:

– Lesd meg, fiam, a tündéreket, s ha még egyszer ott látod őket, szánts fel azon a helyen, ahol táncoltak, a földet, vesd be búzával, s ne félj, nem jönnek többet oda.

Megtette az öreg, amit a boszorkány tanácsolt, s hát igaza volt a vén banyának: nem jöttek oda többet a tündérek. Boldog volt az öreg, hogy olyan szépen elmúlt a veszedelem, s mindennap kijárt a földre, hogy nézegesse a vetést. Egy nap, mikor már estvéledett, éppen hazatérőben volt a mezőről, egyszerre csak előtte termett egy pirinyó emberke vörös ruhában, aki a kezében egy hegyes kardot szorongatott. A kardot az öregember mellének szegezte, s így szólt:

– Vigyázz magadra, mert nem kerülöd el a bosszúmat! – s avval eltűnt.

Először nagyot nevetett az ember a kis emberkén, de aztán, amikor a szavaira gondolt, elkomolyodott, s nem érezte valami bátorságosan magát.

No, telt-múlt az idő, a tavaszból nyár lett, a nyárból ősz, mind megérett a gabona, s az öregember nagyban készülődött az egész családjával, hogy másnap learatják a búzát. A kis vörös öregemberre nem is gondolt már, szégyellte is magát, hogy félni tudott tőle. Hát ahogy lefekszenek az aratás előtt való este, s mind elalszanak, egyszerre csak megroppan az egész ház, mintha össze akarna roskadni, kiugranak nagy ijedten az ágyból, s hallják, hogy valaki azt mondja:

– Vigyázzatok, mert a bosszú közeledik!

Néztek jobbra-balra, de bizony senkit se láttak, aztán nagy remegve ismét lefeküdtek. Hát amikor másnap kimennek aratni a

mezőre, még csak egy szál búza se volt sehol, fekete hamu fedte az egész földet. Keresztül-kasul járta az öreg a földet, hogy ugyan ki égethette el ezt a sok drága búzát, s egyszerre csak ismét előtte termett a kis vörös emberke, a mellének szegezte a kardját, s mondta:

– Ez csak a kezdete volt a bosszúnknak, lesz még folytatása is.

Elfehéredett a szegény öreg, mint a fehéritett vászon, s elkezdett könnyörögni a kis embernek, hogy így s úgy, ne tegyék tönkre, inkább megengedi, hogy a tündérek örökké ott táncoljanak ezután a földjén.

– Ez nem elég – felelte szigorúan a kis ember – , a királyom annyira megharagudott reád, hogy téged is el akar varázsolni, s ezen már senki nem segít.

Zokogni kezdett a szegény ember, s addig-addig könnyörgött a kis embernek, mígnem az megígérte neki, hogy megkéri a királyt, változtassa meg a szavát.

– Három nap múlva, mikor a nap leszáll, várj itt reám, akkor itt leszek a király válaszával – mondotta az embernek, és eltűnt. Harmadnap csakugyan megjelent az emberke, s így szólt a remegő gazdához:

– A királyom nem engedte el a büntetést, de avval enyhítette, hogy ha te nem akarsz megszenvedni érte, átszáll ez az átok a családodra, s majd valamelyik fiad vagy unokád fog szenvedni érte.

Ez a szabadulás igen megtetszett az öregnek, ő bizony nem gondolt a maradékaira, hanem szépen hazament, s nem szólt senkinek. Sok-sok évig élt még azután, s amikor meghalt, a fiai nagy sírással kísérték ki a temetőbe. A tündérek ismét ott táncoltak minden éjszaka, s folyton azt énekelték:

– Vár a bosszú, vár, titeátok vár!

De bizony az öreg fiai úgy megszokták már ezt az örökös éneket, hogy nem is féltek tőle, s egymásután haltak meg késő öregségben mind, ahányan voltak.

Több száz esztendő elmúlt már, mikor Madoc, az ükunokája az öregnek éppen a lakodalmát, tartotta egy gyönyörű leánnyal, s nagy vígságban voltak mind az asztal körül, amikor egyszerre a patak zúgásából mindenki tisztán hallotta ezeket a szavakat:

– Nemsokára üt a bosszú órája!

Mindnyájan az ablakhoz szaladtak, de most már csak a patak csobogása hallatszott, semmi más. Ismét visszaültek a lakodalmas asztalhoz, ettek, ittak, vígan voltak, de egyszerre recsegni-ropogni kezdett a ház, mintha össze akarna dőlni, s ugyanaz a hang, amelyet előbb hallottak, újra megszólalt:

– Üt már a bosszú órája!

A vendégek persze annyifelé szaladtak, ahányan voltak, magát a menyasszonyt is hazakísérte Madoc a szüleihez, hogy ne kelljen ebben a félelmetes házban maradnia.

Várták, várták Madocot a szülei haza, amikor a menyasszonyát hazakísérte, de bizony azt várhatták, nem jött az meg se reggel, se este. Tűvé tették az egész falut, de nem volt egy teremtet lélek sem, aki látta volna; keresték, kutatták mindenfelé, de sehol még a lába nyomát se látták.

Elmentek az öregek egy vén remetéhez, hogy attól kérjenek tanácsot, hol keressék egyetlen fiukat, s a remete így válaszolt:

– Hiába keresitek Madocot, szegény emberek, mert egy régi átok teljesedett be rajta, s ti soha, míg ez a világ világ lesz, őt többet meg nem látjátok. Gondoljátok azt, hogy meghalt, bár valamikor, tán sok száz év múlva, elő fog kerülni, de hát ti azt úgysem éritek meg.

A két szegény öreg nagy búsan hazament, s csakugyan úgy is történt, ahogy az öreg remete mondotta. Évek teltek-múltak egymásután, de Madocnak semmi híre se jött, mindenki elhitte, hogy meghalt, csak a menyasszonya várta hűségesen. Minden áldott nap kiment egy nagy hegyre, onnan tekingetett szerteszéjjel, hogy vajon nem látja-e meg valamerre Madocot, s mindennap szomorúbban tért haza.

Szeme elhomályosodott a sok sírástól, haja megőszült az évek múltával, aztán ő is meghalt, s Madocnak minden rokona, anélkül, hogy valamit is hallottak volna róla.

Pedig Madoc élt! Mikor hazafelé ment a menyasszonyától, egyszerre csak tündéri szép zene hangjai ütötték meg a fülét, megállt, hallgatódzott, s mind közeledett az égi hangok felé. Egy barlanghoz ért, onnan zendültek ki a hangok, s őt annyira elbájolták, hogy csak ment, ment, mindig beljebb.

Amint beért a barlang belsejébe, ott se látott semmit, csak a zenét hallotta. De egyszerre csak eszébe jutott: a szülei már aggódni

fognak, hogy ilyen sokáig nem tért haza, s indult ki a barlangból. Odakint délre sütött a nap, pedig éjszaka volt, amikor bement a barlangba. Csudálkozott nagyon, sietett is haza, s hát amint nagy futva beront a házba, egy ősz öregembert pillant meg a kályha mellett. Az öreg rákiáltott:

– Hát te miért futsz úgy, mintha kergetnének?

Madoc visszahökkent: egy idegen ember ült ott, s a szoba is egész idegen volt neki. Bátortalanul szólalt meg, mert érezte, hogy itt valami csodának kellett történnie.

– Én Madoc vagyok.

– Madoc? – mondotta az öreg fejcsóválva. – Semmiféle Madocot nem ismerek erre felé. Régen mesélte az öregapám, hogy élt itt egyszer egy Madoc, s az úgy eltűnt, hogy soha meg nem lelték. De van annak már száz esztendeje is.

Madoc zokogva ült le egy székre, s az öregember vigasztalva topogott hozzá, de mikor megérintette a vállát, egyszerre összeomlott, mintha homokból lett volna.

Egy marék hamu maradt a helyén...

ELIDYR ÉS A TÖRPÉK

Wales vidéke tele van hajdani várkastélyok romjaival, titokzatos, sziklába vájt sírkamrákkal és más effélékkel. Ezeknek a romoknak, sírkamráknak a szomszédságában ma is azt tartja a nép – kivált az öregje –, hogy valamikor régen sok csodálatos dolog esett meg azon a tájon. Ilyen például a kis Elidyr története is.

Elidyr – így beszélik – sok száz évvel ezelőtt élt. Özvegy édesanyja nehezen kereste meg kettejük mindennapi kenyerét, és ezért beadta fiát a Szent Dávid-kolostor iskolába. Gondolta, a tanulás éve alatt ellátják étellel, ruhával Elidyrt a papok, azután pedig papnak áll ő maga is, és nem lesz gondja a megélhetésre.

Ez az iskola azonban másmilyen volt, mint a mai iskolák. Akit oda beírtak, amögött esztendőkre bezárult a világba vezető kapu: ott kellett élnie a kolostori termekben, ott ehetett a sovány kenyerét, s vége-hossza nem volt a tanulásnak, imádságnak s az ilyen meg amolyan buzgólkodásnak.

De ez még hagyján! Hanem a jámbor szerzetesek Salamon király igazságát vallották: „Ha szereted a fiadat, ne sajnáld tőle a pálcát, mert javára válik az” – és jócskán bebizonyították, hogy mennyire szeretik a kis Elidyrt. Egyre- másra csattogott a fiú hátán a pálca. S ahogy telt az idő, úgy vált nehezebbé a mindennapos lecke, s mennél nehezedd volt a lecke, annál inkább szaporodtak az ütlegek.

Egy napon azután Elidyr eltökélte magában, hogy nem szenved tovább ezt a fájdalmas tudományt. Fogta magát – olyan tizenkét éves forma volt akkoriban – és megszökött. Nem nézett sem jobbra, sem balra, futott, amerre a lába vitte. Tudta, hogy a szerzetesek hamarosan felfedezik a szökését, és kutatására indulnak, s ezért alkalmas búvóhelyet keresett. Talált is egy szűk üreget a folyó partján, abban meghúzódott. Leheveredett a lágy homokra, és olyan boldognak érezte magát, mint talán még soha életében. Hamarosan elnyomta az álom.

Átaludta az egész napot, az egész éjszakát. Csak másnap hajnalban ébredt fel, akkor is csak azért, mert felkeltette a tulajdon

gyomra korgása. Igen ám, csak hogy világos nappal nem bújhatott elő a folyóparti barlangjából, ha nem akart a szerzetesek kezére kerülni. Hiszen azok közben már bizonyosan fellármázták az egész vidéket. Várt hát estig.

Csak hogy este meg sötét volt, s Elidyr nem találta az utat. De addigra már valósággal mardosta a gyomrát, a száját, a torkát az éhség. A fiú sem maradni nem akart, sem elindulni nem mert. Tehetetlenségében sírva fakadt, és elhatározta, hogy lesz, ami lesz, visszamegy a kolostorba: inkább az ütlegetek viseli el, mint az éhséget.

Hanem akkor valaki gyengéden megveregette a vállát. Elidyr felpillantott, és két apró emberkét pillantott meg maga előtt. Törpék voltak, az bizonyos, de – amennyire a sötétségben látni lehetett – egyikük sem volt öreg, s még csak szakállat sem viselt.

– Te vagy az a fiú, akit annyit vertek a papok? – kérdezték.

– Én vagyok – felelte Elidyr szívesen, és leste, hogy most mi lesz. Talán visszahurcolják a kolostorba ezek az apró emberek?

– És nem akarsz többé visszamenni hozzájuk?

Elidyr megvallotta, hogy bizony nem szívesen menne vissza a kolostorba.

– Hát akkor a legjobb, ha velünk jössz, szegény fiú – mondták a kis emberek.

– Hová visztek? – kérdezte Elidyr.

– Olyan országba, ahol hírből sem ismerik a verést.

– Enni is kapok? – tudakolta a fiú.

– Amennyi csak kell – felelték a törpék.

Elidyr felállt, és követte a két apró emberkét. Azok furcsamód nem kifelé vezették a barlangból, hanem éppen a barlang mélye felé. Nem is barlang volt az – csak most vette észre a kis Elidyr –, hanem afféle hosszú folyosó.

Mentek, talán egy óra hosszat, vagy annál is tovább. A két törpe két oldalról karonfogta a fiút, hogy el ne botolják a vakhomályban. De azután nagy sokára valami halvány fény szűrődött be a folyosóra, és Elidyr, még vagy száz lépés után, egyszerre a szabad ég alatt találta magát.

Nem volt éjszaka, de nappal sem volt. Sőt reggel sem volt és este sem. Mintha szürke felhő borítaná az eget, olyan gyenge

világosság derengett a tájékon. De micsoda tájék volt az! Elidyr álmában sem képzelt soha szebbet. A selymes, zöldellő mezőn aranyvizű patakok csordogáltak, a fákon tarka tollú madarak daloltak, s ami mindennél szebb volt: a közeli, lankás domboldalon csillogó palota emelkedett, sokemeletes, de mégis alig magasabb, mint egy jókora földszintes ház Elidyrék falujában.

– Hol vagyunk? – kérdezte ámultan a fiú.

– A törpék birodalmában – felelték az emberkék.

Csakugyan, ahogy lépdeltek a palotához, látta Elidyr, hogy mindenféle olyasféle emberek járkálnak, üdögélnek, mint amilyenek a kísérei. A bőrük alabástromfehér, a hajuk hosszú, hullámos, aranyló. Némelyik lovon nyargalt, de a lova sem volt nagyobb egy jókora kutyánál. A másikat egy kutya kísérte, de ez meg akkora volt csak, mint egy nagyobbacska egér.

– Hát ez meg miféle palota? – tudakolta Elidyr.

– A tündérr király palotája – válaszolták a kísérei. – Éppen ide igyekszünk.

Mindjárt be is vezették a királyhoz.

– Ki vagy te, fiacskám? – kérdezte a király, aranytrónusán előrehajolva. – És hogy kerülsz ide?

Elidyr meg a két emberke mindent elmondott a királynak.

– Szívesen látunk, ha itt akarsz maradni – mondta a király, aki maga is éppolyan csöpp volt, mint országának többi polgára. – Van egy fiam, épp annyi idős mint te. Eredj hozzá, játszaddozzatok együtt.

A királyfi éppen a reggeliző asztalnál ült. Hellyel kínálta új pajtását is, és ettek, ittak, jóllaktak. Azután kimentek az udvarra gurigázni. Néhány tucat golyó hevert az udvaron, színarany valamennyi, s akkora, mint egy-egy nyári alma. Azzal gurigázott a két gyerek ebédig. Ebéd után újra kezdtek, és folytatták vacsoráig.

Így telt el az első nap – és szakasztott így a többi is. Csak még azt kell elmondani, hogy reggelente eljött a kis királyfihoz a tanítómestere, és mindenféle szép, jó, okos tudományra oktatta. A királyfival együtt tanult Elidyr is. Játék és szórakozás közepette így gyarapodott észben, erőben, tudományban.

Egy napon azonban eszébe jutott az édesanyja. Elgondolta, mennyit bánkódhatik utána, hiszen azt sem tudja, él-e, hal-e. Elszomorodott a szíve.

– Mitől vagy olyan bánatos? – tudakolta pajtása, a kis királyfi.

Elidyr megmondta. És hozzátette, hogy szívesen lemond a jó életről, a finom ennivalókról, az arany gurigáról, az egész Törpeország boldogságáról, csak viszontláthassa a szülőanyját.

– Gyere, beszéljünk édesapámmal! – felelte a királyfi.

Mindjárt be is mentek a királyhoz. A király végighallgatta Elidyr, majd így szólt:

– Megértem, gyermekem, hogy látni akarod édesanyádat. Hát csak menj el hozzá, és mondd meg neki, hogy tiszteltetem. Azután pedig gyere vissza, élj tovább a fiam mellett. Ahányszor akarod, mindig ellátogathatsz a faludba, mi szeretettel várunk vissza. Hogy pedig valahogy el ne tévedj, melléd adom kísérőnek azt a két emberkét, aki idehozott.

Elidyr szépen megköszönte a király jóságát, és rövidesen el is indult a két emberkével. Végigmentek a hosszú, sötét folyosón, és elértek a folyóparti barlangba.

– Innen most már szaladj haza egyedül. – mondták –, megvárunk.

Elidyr alig várta, hogy hazaérjen. De azért óvatosan ment, kerülővel, a kertek alján, nehogy véletlenül valamelyik szerzetes útjába botoljék. El is jutott baj nélkül édesanyja házához, nem látta meg senki.

Volt öröm! Az asszony töviről hegyire kifaggatta a fiút, hogy miért bujdosott el, hol járt azóta, amióta eltűnt, és nagyon örült, amikor meghallotta, hogy Elidyrnek milyen jó dolga van a törpekirály udvarában.

De különösképpen annak örült, hogy a fiának szabad ki-be járása van, és attól fogva gyakran láthatják egymást. Elidyr estefelé elbúcsúzott édesanyjától, és visszatért Törpeországba.

Másnap aztán megint kezdődött a tanulás, játék, vidámság.

Egyszer ahogy megint ott gurigáztak az aranygolyókkal a palota udvarán, azt mondja Elidyr játszópajtásának, a kis királyfinak:

– Az emberek odafönn a földön roppant nagy becsben tartják az aranyat. Egyszeriben gazdaggá tehetném az édesanyámat, ha megajándékozhatnám ilyen aranygolyóval!

– Kérdezzük meg édesapámat! – felelte a királyfi.

Megint bementek a királyhoz, elmondták a kérésüket.

– Mindenben szívesen a kedvedben járok, fiam – felelte a király.
– De ezt az egyet nem engedhetem meg. Ígérd is meg, hogy amit itt találsz, sohasem viszed fel a földre!

Elidyr sajnálta ugyan, hogy nem vihet ajándékot, de azért megígérte. Másnap, amikor megint meglátogatta az édesanyját, el is mondta:

– Tudod-e anyám, hogy a törpekirály udvarán akkora színarany golyókkal gurigáztunk az udvaron, mint egy-egy nyári alma? Hoztam volna ajándékba egyet, de a király nem engedi.

– Nem baj, fiam – felelte az anyja –, megleszek anélkül is.

Egyikük sem tudta, hogy a beszélgetésüket kihallgatta valaki, mégpedig nem más, mint a kapzsi, gonosz szomszédasszony, aki ott fülelt az ablak alatt. Nem szólt egy szót sem, hanem este, amikor Elidyr indult visszafelé, Törpeországba, egyszer elébe toppant a keresztútnál.

– Idefigyelj te fiú! Ha nem hozol nekem egyet azokból a színarany golyókból, soha többé nem látogathatod meg az édesanyádat. Beárullak a papoknál, és azok visszahurcolnak a kolostor-iskolába!

– Ne kívánd ezt tőlem! – könyörgött Elidyr. – Megígértem a törpekirálynak, hogy Törpeországból semmit sem hozok fel a földre.

– Ugyan! – legyintett az asszony. – Hiszen tucatszám hever ott az aranygolyó! Észre sem veszik, ha egyet zsebre teszel!

Elidyr szomorúan ballagott vissza a törpekirály palotájába. Este alig ment le egy falat a torkán, éjszaka alig aludt. Folytonosan csak azon töprengett, hogy mit tegyen. Nem akarta megcsalni a jó törpéket, de nagyon félt a szomszédasszony bosszújától.

Végül is másnap, amikor a kis királyfival megint az udvaron gurigázott, hirtelen lehajolt, és zsebre tett egy aranygolyót. Azt hitte, senki sem látta.

Mindjárt abba is hagyta a játékot, és kéredzkedett fel, a földre. A két emberke közrefogta, és felkísérte a folyóparti barlang szájáig. Ott elbúcsúztak tőle.

Elidyr elindult hazafelé, szokása szerint óvatosan, kerülővel, a kertek alján. De a keresztútnál már várta a szomszédasszony.

– No, elhoztad-e, amit kértem tőled? – tudakolta.

– Elhoztam – felelte Elidyr. – De annyit mondhatok: nagyon restellem, hogy megloptam a jótevőimet.

– Sose resteld! – nevetett az asszony. – Maradt azoknak elég!

Elidyr édesanyjának sem merete elmondani, hogy mit cselekedett. Pedig az anyja váltig faggatta, hogy mi bántja, miért olyan bánatos.

Estefelé visszatért a folyóparti barlangba. A két emberke – mint más estéken is – ott várta a barlang bejáratánál. De most szokatlanul komoly, bánatos volt az arcuk. S nemhogy bevezették volna a barlang mögött nyíló folyosóra, hanem mind a ketten útját állták.

– Mindent tudunk! – mondta az egyik. – Megloptad a jótevőidet, megcsaltad a barátaidat!

– Sohasem térhetsz vissza többé Törpeországba! – tette hozzá a másik. – Ez a büntetésed.

S azzal megfordultak, és eltűntek a barlang mélyén.

– Hallgassatok meg! – kiáltotta Elidyr kétségbeesetten. – Nem rossz szándékkal tettem.

– Tudjuk – felelték az emberkék, valahonnan a sötét messzeségből –, nem rossz szándékkal, hanem gyávaságból. S ez néha rosszabb a rossz szándéknál is.

Elidyr utánuk rohant. De a folyosó bejáratát, akármerre tapogatózott is, nem lelte sehol. Ott tévelygett, sírdogált egész éjszaka a barlangban. S másnap reggel, a napfényben látta, hogy jószerint nem is barlang az, ahol áll, csak afféle szűk üreg; nemcsak folyosó nem nyílik belőle, de még csak repedés sem látszik sehol a tömör sziklafalon.

Belátta, hogy itt nincs több keresnivalója: Törpeország kapuja örökre bezárult előtte. Kilépett a barlangból. S hát nem két szerzetesbe ütközött, mindjárt ott, a folyó partján?

– No, most megfogtunk! – kiáltották a szerzetesek. – Most már nem menekülsz!

Behurcolták a kolostorba, és attól fogva még sűrűbben csattogott Elidyr hátán Salamon király pálcája, mint azelőtt. A szerzetesek minden lépését lesték, egy percre sem hagyták magára, szökésre nem is gondolhatott.

Így hát Elidyr, akár akarta, akár nem, kitanulta a papok tudományát, és sok esztendő múlva pap lett maga is. Nem volt éppen rossz dolga azontúl, de azért mindig könnybe lábadt a szeme, ha eszébe jutott az elveszett törpeországi boldogság.

Hát a kapzsi szomszédasszony vajon békén élvezhette a lopott gazdagságot?! Dehogyan! Nem élvezte az egy percig sem. Ott, a kertek alatt, a keresztútnál kendőjébe kötözte az aranygolyót. Otthon azután bezárkózott a házába, még a zsalut is becsukta, hogy senki be ne leshessen az ablakon, és nagy sóvárogva kihámozta kendőjéből a kincsét. De vajon mit látott? Azt, hogy amit a kezében tart, nem aranygolyó, hanem kavics, amelyet százszámra találni a folyó partján.

És a törpék? Azok – így beszélnek az öregek – még gyakran fellátogatnak a földre, hogy megsegítsék a bajba jutott embereket, s az emberek között akadt egy-kettő, aki háládatosabbnak, és állhatatosabbnak bizonyult, mint a kis Elidyr.

A SZAKÁLLAS EMBER MEG A TÜNDÉR-TEHÉN

Fent északon, a Felföld egyik elrejtett zugában, Aberdovey-n is túl, van egy feneketlen tó, úgy hívják: a Szakállas Ember Tava. Dermedt, áporodott vizű kis tó az; a szél sem vet rajta fodrot, úgy ellepte a békanyál, úgy benőtte a hínár meg a sokféle kacskaringós, lusta vízínövény. Még a hal sem él meg ebben a tóban, s a vadludak is messzire felhúznak a magasba, ha elszállnak fölötte.

Vajon kiről kapta a nevét ez a holtvizű tó? Egy vén, szakállas parasztról – senki sem emlékszik már, hogyan hívták valójában –, aki ott élt a partján, ott gazdagodott meg, s a végén ott is pusztult el a tó feneketlen fenekén, mégpedig igen különös s majdnemhogyan hihetetlen körülmények között... De hát hallgassuk meg a történetét, mert ilyesmit igazán nem mindennap hall az ember!

Valamikor nem volt ilyen csendes ez a tó, a partja nem volt ilyen néptelen, s a híre sem volt ilyen komor, babonás. Pedig, azt mondják, akkoriban nagy sereg tündérlány tanyázott errefelé: a tó környékén vagy magában a tóban – ezt senki sem tudja bizonyosan. Némelykor, kivált nyári alkonyatokon, fel-feltűntek a völgyekben, a dombok lejtőin. Nagy csorda marhát hajtottak maguk előtt, és karcsú, ürge, sohasem látott forma kutyák csaholták körül az elmaradozó, elbitangoló jószágot. De amilyen hirtelen bukkantak elő, ugyanolyan hirtelen el is tűntek, csordástul, ha valaki megpillantotta őket.

Élt ott a tó partján egy szegény parasztember. Nem volt annak sem tehene, sem lova, de még egy árva kecskéje sem. Valahányszor meglátta a cifra tündér-gulyát, mindig felsóhajtott:

– Hej, ha legalább egy kis tehénke betévedne hozzám! Mindjárt volna tej, vaj, sajt a háznál, s ha meg is borjadznék, esztendőre, kettőre, háromra, egész kis csordát terelhetnék ki a rétre!

Meghallották-e a szegény ember sóhajtozását a tündérek? Vagy csak úgy véletlenül történt, ami történt? Senki sem tudja. De annyi bizonyos, hogy egy nyári napon, alkonyaikor, amikor a tündér-gulya

nagy bőgéssel, nagy kutyacsaholás közepette éppen arra vonult titokzatos célja felé a völgyzug mélyén: egy idegen tehén állított be a szegény ember udvarára. Tündér-tehén volt, ez már az első pillantásra meglátszott rajta az aranyfényű szőréről meg az értelmes, jóságos tekintetéről.

S ha nem is látta volna a szegény ember mindjárt, hogy miféle tehén tévedt a házához: megbizonyosodott volna felőle, amikor először fejte meg. Mert annyi tejet s olyan finomat, sűrűt, illatosat egyetlen közönséges tehén sem adott, mint ez az állat. Jóllakott a szegény ember meg a felesége tejjel, vajjal, sajttal, s még maradt annyi, hogy a vásárra is vigyen belőle.

Hát még amikor megborjadzott a tehén, évről évre, s a borjai is olyan csoda-tehénné nőttek, mint amilyen ő maga volt! Egyszerre gazdag ember lett a szegény emberből: tehene is volt, pénze is volt, házat is épített, földet is vásárolt. Nem győzte áldani a szerencséjét vagy a jó tündéretet, hogy ilyen kincset küldtek neki.

A nagy jó mód azonban a fejébe szállt a szegény emberből lett gazdag embernek. Irigy lett, kapzsi, s már-már szóba sem állt a környékbeli paraszttal a nagy büszkeségtől. Azelőtt mindenki szerette; most mindenki haragudott rá.

Csak hogy múltak az évek, s nemcsak a parasztember szakálla deresedett meg, hanem a tündér-tehén aranyfényű szőre is megfakult. S egyre kevesebb tejet adott az öreg tehén, és amit adott, cseppet sem volt finomabb, sűrűbb, illatosabb, mint a silányabb fajta közönséges tehéneké.

– Ennek a tehénnek már nem sok hasznát vesszük – mondta a szakállas paraszt a feleségének. – Maholnap úgy megvénhedik, hogy még a húsa sem kell majd senkinek. Legjobb, ha levágatjuk a mészárossal, és fontonként kimérjük.

– Bizony, az lesz a legjobb – felelte az asszony, aki maga is éppolyan zsugorivá, pénzéhessé vált, mint a férje.

Hallotta a tehén is, hogy mit beszél a gazdája. Mert értette az emberi beszédet, csak éppen felelni nem tudott, ennyire nem vitte, tündér-tehén létére sem. Hanem azzal az okos, jóságos szemével búsan ránézett a szakállas parasztra, s a paraszt, ha nem olyan kérges a szíve, meg is érthette volna, mit mond a tehén szomorú, szemrehányó tekintete:

– Hát így bánsz a jótevőddel, Szakállas Ember? Nem átalod néhány garasért mézárós kezére adni azt, akinek a gazdagságodat köszönheted? Hiszen öreg vagy már te is, akárcsak én; hát miért nem élhetjük le együtt a maradék életünket békésen, csendesen, nyugodalmasan?

De a gazdag paraszt nem értette meg a jó tehén néma beszédét (s ha értette volna, akkor sem jut emberségesebb belátásra), és mindjárt hívatta is a mézáróst, hogy vágja le a tehenet. Jött is a mézárós, összekötözte az állat négy lábát, azután nekigyürkőzött, és magasra emelte a taglót.

Magasra emelte a taglót, de a gazdag paraszt meg a felesége hiába várta, hogy lesújtson vele. Csak tartotta, tartotta a nehéz szerszámot, merev kézzel, mozdulatlanul a szürke, esteli égbolt felé – mert este volt megint: az az óra, amikor a tündér-gulya nagy bőgéssel, nagy kutyacsaholás közepette arra szokott elvonulni a völgyzug mélyén, titokzatos célja felé. Csak tartotta mereven, tehetetlenül a taglót, s a lába reszketett, és a homlokáról patakzott a kínos verejték.

– Mi lelt, mézárós? – kérdezte a gazdag paraszt. – Miért nem sújtasz le már arra a tehenre?

– Mire vársz? – biztatta az asszony is.

Hanem a választ nem a mézárós adta meg. Erős, csengő hang szólalt meg, valahol a messzeségben:

*Rossz lélekben gonosz szándék:
rossz kézen volt az ajándék!
Ríhattok már mind a ketten:
amit adtam, visszavettem.*

*Mától fogva ez a tehén
senki másét csak az enyém.
S merthogy tündér, nem halandó:
nem fog rajta holmi tagló!*

A paraszt meg a felesége odanézett, ahonnan a hangot hallotta. S mit látnak? Távól, egy magas szírt tetején egy aranyhajú, zöld fátylakba öltözött tündér áll fenségesen, s egy farka karcsú, sohasem látott forma kutya hever a lába előtt.

Felpillantott az öreg tehén is, és egyszerre felvidult a tekintete. Nagyot bődült, hálásan, örvendezve.

A zöldfátylas, aranyos hajú tündér pedig kinyújtta a kezét, és így kiáltott:

*Tündér-tehén, tó tehene,
indulj haza, gyere, gyere!
Jobb neked a tó fenekén,
szegény öreg tündér-tehén.*

*S ne magad jöjj: rendbe-sorba
kövessen az egész csorda!
Ha már magad nem kellettél,
az se kelljen, mit ellettél.*

Az öreg tehén mindjárt el is indult, s nem volt, aki útját állja: a mézsáros még mindig ott reszketett az udvaron, meredten, az ég felé emelt taglóval magatehetetlenül, a kapzsi parasztnak meg a feleségének pedig hirtelen más gondja akadt. Mert alighogy a tündér szavai elhangzottak, felpattant az istállók ajtaja, és a sok tehén, borjú, bika mind kitódult a szabadba, és az öreg tündér-tehén nyomába eredt. A karcsú, sohasem látott forma kutyák meg lerohantak a szírről, és körülcsaholták a jószágot, hogy visszatereljék a sorba, ha valamelyik netalán elbitangolna, elmaradoznék.

De nem maradt el egyik sem: vágattak a tündér-tehén után, egyenesen a tó felé. De még a tó partján sem álltak meg, hanem sorba belevetették magukat a vízbe. Sereghajtónak a sohasem látott forma karcsú, fúrge kutyák ugrottak utánuk. Legeslegutolsónak az aranyos hajú, zöldfátylas tündér is leszállt a tó fenekére.

Mire a zsugori szakállas és a felesége lélekszakadva a partra ért, már elsimult a tó vize. Csak egy halványsárga vízililiom ringatózott azon a helyen, ahol az aranyos hajú, zöldfátylas tündér alámerült.

A szegény emberré lett gazdag ember és a felesége meg sem gondolta, mit cselekszik: egyenesen belerohant a tóba. Talán a kétségbeesés kergette őket a gazdagságuk után – vagy talán azt gondolták, bárgyú kapzsiságukban, hogy odalent a tó fenekén

megint összeterelhetik a marhát, és hazahajthatják az üres istállóba...

Annyi bizonyos, hogy senki sem látta többé egyiküket sem. De nem találkozott a tündérekkel, a cifra tündér-csordával s a karcsú, sosem látott forma kutyákkal sem a völgyzugok mélyén – a tavat pedig odafent északon, a Felföld rejtett zugában, Aberdovey-n is túl, lassacskán ellepte a békanyál, és benőtte a hínár meg a sokféle kacskaringós, lusta vízínövény. Még hal sem él abban a tóban, s a vadludak is messzire felhúznak a magasba, ha elszállnak fölötte.

CALDULADUR ÉS A KECSKÉJE

Élt egyszer egy szegény ember, Calduladurnak hívták.

Volt egy szép kecskéje, Jenny nevezetű. Calduladur nagyon büszke volt rá. Jenny tisztességtudó, szelíd kecske volt, békésen tűrte, hogy gazdája a dombos legelőre terelje, és amikor leszállt az este, engedelmesen ügetett hazafelé, hogy Calduladur bezárja az akolba.

Egyik este azonban különös dolog történt. Jenny – mintha kicserélték volna – semmiképpen sem akart hazamenni. Hiába hajszolta Calduladur, sehogy sem engedte megfogni magát. Körbe-körbe szaladt a réten, Calduladur pedig hanyatt-homlok nyargalt utána. De hiába volt minden igyekezete, még csak meg sem közelíthette az engedetlen jószágot.

Jenny egyszer csak elunta a kergetőzést, nekirohant a szomszéd kerítésének, és könnyedén átugrott rajta. Mire Calduladur nagy ügyel-bajjal maga is átmászott a kerítésen, a kecske már a második szomszéd kertjében ugrált. Nagy ravaszul megvárta, míg Calduladur utoléri, de amikor gazdája kinyújtotta a kezét, és már-már elkapta a szarvát, egyet szökkent, és túl volt a következő kerítésen is.

Egyre feljebb és feljebb kapaszkodott a meredek domboldalon, föl egészen a sziklás csúcsig, Calduladur pedig egyre elszántabban és mérgesebben követte. De már alig bírta szusszal. Dühében végül is felkapott egy nagy követ, és teljes erejéből a menekülő állat után hajította. A kő éppen fején találta Jennyt. A kecske megingott a meredek csúcson, és a szakadékba zuhant.

Hej, egyszeribe megbánta Calduladur a mérgét! Nagy nehezen lebotorkált a kőtörmelék között a szakadék mélyére, hogy megnézzze, mi történt kedves kecskéjével.

Jenny ott feküdt a földön összetört tagokkal. Szomorúan nézett gazdájára, de mintha csak azt akarná mondani, hogy nem haragszik reá, megnyalta a kezét. Calduladur két karjával átölelte az állat fejét, és kétségbeesett zokogásban tört ki.

– Jenny, ó, Jenny, ne hagyj itt! – kiáltotta fájdalmasan, és egyre erősebben szorította magához a kecske nyakát. Egyszerre megszólalt valaki:

– Ó, Calduladur, nézz rám!

Calduladur azt hitte, álmodik. Most látta csak, hogy nem kecskét tart a karjában, hanem egy szépséges szép fiatal leányt, de olyan szépet, hogy olyat még sohasem látott. Nagy dióbarna szemével a férfira tekintett, és vidáman, mosolyogva így szólt:

– Jöjj velem, Calduladur!

– Ki vagy te? – kérdezte Calduladur ámuldozva. – S hogy lettél kecskéből szépséges leánnyá?

De a leány nem válaszolt, hanem megfogta Calduladur kezét. Calduladur követte a szép leányt, ment volna vele akár a világ végéig. Hanem azért a kezét, azt megnézte, hogy nem kecskepatát szorongat-e, de látta, hogy hófehér, kicsi keze van a leánynak, szebb, mint amilyet valaha is a kezében tartott.

Mentek, mentek, egyre messzebb jutottak. Vidáman beszélgettek. Calduladur életében nem volt ilyen boldog, életében nem hallott csengőbb hangot, édesebb kacagást. Addig mentek, míg csak egy magas hegy tetejére nem érkeztek. Szinte észre sem vették, hogy útközben lassacskán besötétedett. Éjszaka volt, csak a sápadt hold meg a csillagok világítottak.

Calduladur körülnézett a hegycsúcson, és mit lát? Megszámlálhatatlanul sok hófehér kecskét maga körül. Ameddig csak ellátott, mindenütt kecskék tolongtak körülötte.

Hirtelen valamennyi kecske mekegni kezdett. Olyan hatalmasan, olyan harsogva szólt az irdatlan kecskenyáj mekegése, hogy Calduladur úgy érezte: menten lesöpri a hegyről – nem is a kecskenyáj, hanem pusztán a hangja. A legközelebb álló kecske, a legnagyobb meg éppenséggel olyan hangosan mekegett, hogy túlharsogta valamennyi társát.

De ha csak mekegett volna! De ezenfelül még a szarvát előreszegezve, egyenesen Calduladurnak rontott, és alaposan hasba döfte. Akkorát lökött rajta, hogy Calduladur eleresztette a leány kezét, hármat bukfencezett, elszédült, és legurult a hegytetőről.

Gurult, gurult, egyre sebesebben, egészen a hegy lábáig. Ott fejjel nekiütődött egy nagy kőnek, és akárcsak az imént Jenny, elterült a szakadék mélyén. Eszméletét veszítve hevert ott hosszú ideig.

Másnap reggel a napfény és a madarak fütyje térítette magához. Körülnézett.

Mi történt vele? Ébren van vagy álmodik? Nem látott senkit, nem hallott semmit. Egyedül feküdt egy mély szakadék fenekén. Lassan feltápáskodott, leporolta magát, és elindult hazafelé.

Nagy nehezen haza is jutott, de Jennyt – sem kecske, sem leány alakjában – nem látta soha többé.

CORNWALLI MESÉK

A RÉPA

Valamikor réges-régen élt két fitestvér. Vagyis, hogy igazat mondjunk, csak mostohatestvérek voltak, mert apjuknak két házasságából születtek. De bár egy apától származtak, nem volt még két ember, aki annyira különbözött volna egymástól, mint ők.

Az idősebb ravasz volt, mint a róka, és kegyetlen, akár a menyét. Még alig különböztette meg a lucernát a répától, máris úgy gyűjtötte a pénzt, mint hörcsög a gabonát. Később is mindig olcsón vásárolt, és drágán adott el. Pénzt kölcsönzött a szomszéd szegény embereknek, aztán tízszeresen követelte vissza. És ha sikerült ekkora kamatot vennie a szomszédon, örömeben vörösre dörzsölte a kezét.

Szép nagy házban lakott, drága bútorok között, kertjét magas kőfal vette körül. Ebédhez selyemruhába öltözött, s két térdnadrágos szolga állt a széke mögött, hogy a tányérját váltsa. Legalább hétféle étel gőzölgött mindig az asztalán; hát még a sok csemege, gyümölcs, sütemény. Fenn, az ebédlőterem erkélyén gyertyáktól körülvéve hegedűsök hegedültek, majd letört a kezük, míg uruk le nem rágta az utolsó csontot, le nem törölte álláról a zsírt.

Ámbár az idősebb fivér ilyen gazdag volt, mégsem mondhatott senkit barátjának, sőt a legtöbb ember gyűlölte aljas és kegyetlen kapzsiságáért. De ő nem is barátokat akart; egyetlen vágya az volt, hogy minél magasabbra jusson, és mindenki hajlongjon, csússzon-másszon előtte; és szíve mélyén azt remélte, hogy egyszer a király is hall róla és gazdagságáról, és meghívja őt ebédre a palotájába. Akkor aztán nem lesz nála boldogabb ember a földön, gondolta.

A másik fivér úgy különbözött tőle, mint tűz a víztől. Semmi mása nem volt az égvilágon, csak egy soványka kis gazdasága: egy pár keskeny szántója, rétje, három tehene, egy kocája, egy öreg lova az istállóban, de olyan öreg, hogy már dolgozni sem tudott, egy még öregebb szamara meg néhány csibéje, kacsája. Kora reggeltől késő estig dolgozott, hogy ezt is meg tudja tartani. Mégis mindig vidám volt, betegség, bosszúság nem bántotta.

Egyetlenegyszer kért valamit a bátyjától, de akkor se kapott mást, csak csúfolódást és sértegetést, végül még a szolgák is ráeresztették a kutyákat. Pedig ő soha még egy kóbor kutyát se kergetett volna el az ajtajától – ha csak egy csontja volt is a háznál. Ha egy egér csapdába esett, nem ölte meg, inkább elvitte egy fél mérföldre a háztól, s ott szabadon engedte, öreg macskájának pedig külön adag tejet adott kárpótlásul.

Egy áprilisi este, mikor baromfiat etette az udvaron, s éppen kivitte szakajtóját, hirtelen, mintha a semmiből termett volna ott, egy kancsal öregember dugta át fejét a rozzant kerítésen, és egy ital vizet kért.

– Vízet? – mondta a gazda. – Amennyit akarsz. lhatsz, mosdhatsz, akár úszhatsz is benne. De ha bejössz, tudok adni valami ízesebbet, illatosabbat is.

Nyájasan bevezette az öregembert a konyhába, vágott neki egy jó darab szalonnát, szelt egy karaj kenyeret, hozott egy kancsó almabort, s az asztalra tette. Ez volt ételének és italának legjava. Az öregember nem sokat evett-ivott, mintha nem szokta volna meg a szalonna és az almabor ízét, de azért, hálásan mondott köszönetét a vendéglátásért. Indulás előtt egy pillantást vetett a napra, amely már lenyugvóban volt, aztán egy másik gyors és éles pillantást a gazdára, s megkérdezte tőle, hogy vetett-e répát.

A gazda nevetett, és azt mondta:

– Persze hogy vetettem répát!

– Olyanok is ültetnek répát – motyogta az öregember –, akik még a koldusnak se adnának egy lerágott szalonnabőrkrét sem. Bizony...

Még motyogott valamit, de a gazda nem értette. Az öregember azután elment, s a gazda nem is gondolt vele többé.

Néhány hónappal később a szegény ember kiment, hogy hazahozzon egy kis répát, és a földje túlsó végében valami furcsát látott: mintha egy hatalmas bokor állt volna ott, pedig hát, mióta az eszét tudta, azon a részen sose volt bokor, se közel, se távol. Még egyszer megnézte, hátha káprázott a szeme, de a bokor csak nem tűnt el. Hát amint közelebb ment, látta ám, hogy tévedett, mert mi más lett volna az a furcsa valami ott a répaföld végében, mint egy – Répa. De akkora Répa, hogy akkora nem volt még, amióta világ a világ, talán még az óriások szigetén sem.

A gazda csak állt és bámult. Nem tudta levenni tekintetét a Répáról. Nem akart hinni a szemének. Hanem aztán, mikor magához tért, lóhalálában elszaladt a szomszédaiért.

Késő estig ástak, mire a Répát ki tudták szedni a földből. Másnap kora reggel társzekeret hoztak, lekaparták a földet a Répáról, jó sok vödör vízzel lemosták, aztán nagy nehezen felrakták a szekérre. Utána megpihentek egy kicsit, mert nagyon kifulladtak.

A Répa úgy illett a szekérre, mintha neki készítették volna. Színe halvány zöldessárga volt a tetején, és bíborszínűvé sötétedett a töve felé. Hatalmas levélernyője úgy libegett a reggeli szélben, mint egy szerecsenfőnök tolldísze.

Pihenés közben azon tanakodtak, mit is csináljanak a Répával. Ennyi Répából egy egész ármádiának lehetett volna főzni, a zöldjén pedig, ahogy a gazda egyik öreg barátja mondta, száz évig elélt volna egy özvegy, kilenc gyerekével.

– Úgy ám – mondta a másik –, ha nem rohadna meg annyi idő alatt!

– Akkor biza élélne – mondta a harmadik.

A gazda nem szólt bele a beszélgetésbe, csak nézte-nézte a Répát és gondolkodott. Végre aztán levette a kalapját, megvakarta a fejét, és így szólt:

– Hát, emberek, én azt gondolom, hogy a répa, az répa, és az olyan közönséges répából van elég itt a földben, láthatjátok ti is. De ez a Répa, ez nem közönséges répa. Ez nem arra való, hogy magunkfajta szegény ember fölszeletelje, megfőzze és megegye. Én azt gondolom, emberek, hogy talán a király őfelsége is szívesen vetne rá egy pillantást. Jól gondolom-e?

Az emberek meglepődtek. Nézték a gazdára, nézték egymásra, végül megint a Répára nézték. Aztán egyszerre azt mondták:

– Jól!

A Répát azonban el is kellett vinni a palotába. Hat ökröt fogtak a társzekér elé meg még a gazda szamarát is. De így is sok „csaléhajsz”-ba került, meg a szomszédtság is nekifeküdt a kerék küllőinek, míg a szekér kijutott a földről. Az országúton azonban már úgy ment, mint a parancsolat.

Amint a városba értek, az emberek kitódultak az utcára, mintha cirkuszosok jöttek volna elefántokkal. Mindenki csodálkozott.

A Rápát azok látták legjobban, akik az emeleti ablakokból meg a háztetőkről nézték, mert a szekér oldala meg a Répára terített zsákok sokat eltakartak belőle. Mire a palotához értek, akkora tömeg vette körül a szekeret, hogy egy tűt se lehetett volna leejteni, de az örök mindenkit megállítottak, s a gazda bevezette a hat ökrét meg a szamarát a palota udvarába.

A király tüstént kijött, de nemcsak kijött, hanem széket is hozatott, és felállt rá, hogy jobban lásjon. Nagyon megcsodálta a Rápát. Csodálhatta is, mert ilyet még ember nem látott. Üzent a királynénak is, s az is kijött a palotából udvarhölgyeivel és az egész királyi családdal, hogy megnézze és megcsodálja a Rápát, s a kicsi királyfit a gazda feltette a szekérre a Répa mellé. A királyfi nagy nehezen felkapaszkodott rá, és leült a tetejére.

A király rettentően örült a Rápának is meg annak is, hogy az ő fia milyen bátor.

Szívből köszönetét mondott a gazdának az ajándékért, és így szólt szolgáljaihoz:

– Vegyétek le a Rápát a szekérről, de úgy, hogy baja ne essék, mert meglakoltok érte. Aztán tegyetek a szekérre sört, bort és más jó falatokat, amennyi csak ráfér.

A szolgák meg is rakták a szekeret, míg a gazda megreggelizett a hosszú út után a királyi konyhán.

A gazda már réges-rég hazament, de a király még mindig fel-fel nevetett, ha eszébe jutott a Répa meg a fia, ahogy ott ült a Répa tetején. Nem is feledkezett meg a gazdáról, hanem elküldötte egy bizalmasát, hogy tudakozódjon utána, milyen ember is valójában.

A király emberének mindenki csak jót mondott, így hát a király különös kegyel gondolt rá, és kinevezte „A királyi udvar fő répaszállítója”-nak.

Mostantól fogva jól ment a szegény ember sora. A módosok és gazdagok több napi járóföldről jöttek a tormájáért meg a sárgarépájáért, ha már a répaiból nem kaphattak. Hamarosan övé lett a legszebb hatökrös fogat az országban, csordában járt a marhája és nyájban a birkája, öreg lova és szamara pedig külön legelőn legelt, ahol árnyékot és jóvizű patakot is talált. A gazda legfőbb kedvtelése az volt, ha nagy lakomát csaphatott konyhájában,

és mindenki eljött, aki el akart jönni. De akár ítéletnapig is kereshette, a kancsal öregemberrel soha többé nem találkozott.

Amikor a gazdag, kapzsi fivér először hallott a Répáról és arról, hogy a király milyen kegyben részesíti azt az embert, akit ő mindig gyűlölt és megvetett, fekete lett a dühtől, sárga az irigységtől, és se enni, se aludni nem tudott. Három napba tellett, míg észhez tért.

– Egy répa! Egy répa! – morogta magában. – Még hogy egy répa! Ha őszibarack vagy szőlő vagy alma lett volna! De egy répa!

Akkor hirtelen eszébe jutott valami. Olyan hirtelen, hogy majd beleszédült. Aztán kisetett, kocsijára ült, és elment a városba. Eladta mindenét, földjét, aranyát, de még a bútorait is. Zsákba rakta a pénzt, amit kapott, s elment a város másik utcájába, ahol az ország leghíresebb ékszerésze lakott. Ott aztán megvette az ékszerész legnagyobb rubinját. Szép rubin volt, tiszta és átlátszó, mint a kristály, piros, mint a legpirosabb rózsa, és akkora, mint egy tyúktojás. Amikor az ékszerész a kezében tartotta, szikrázott a napfényben.

– Ez a rubin – mondta az ékszerész – csak király kezébe való. Közönséges ember nem méltó rá.

A fukar fivér nagyon megörült ennek, de amikor fizetnie kellett, bizony még ki is fordította a pénzeszsákot. Hanem azért köszönetét mondott az ékszerésznek, gondosan begombolta a kis ékköves dobozt a belső zsebébe, fűgén felugrott kocsijára és hazament.

Másnap legjobb ruhájába öltözve elment a palotába, és megkérdezte az ajtónállót, hogy hajlandó volna-e a király drága idejéből egy vagy két percet rá pazarolni. Az ajtónálló visszajött, és udvariasan azt mondta, hogy királyi ura szeretné tudni, ki a látogató. A gazdag ember erre a kérdésre olyan kényelmetlenül érezte magát, hogy majd elszaladt zavarában.

Életében először rájött, hogy nem tudja, ki ő. Azt tudta, mije van, azt is, mit hisz magamagáról, de azt, hogy ki ő, nem tudta. A nevét hiába mondta volna az ajtónállónak, azt a király aligha hallotta, így hát nem tudott mást mondani, mint azt, hogy gyerekkorában játszótársa volt annak, aki a Répát hozta. Hej, de nehezebbé esett kimondani!

Mikor a király ezt meghallotta a tróntermében, olyan jókedvre derült, csaknem hahotázni kezdett. Sejtette tüstént, ki a látogatója.

Hallott róla eleget, mikor udvari répaszállítója után tudakozódott. Tudta, milyen kapzsi, aljas ember, tudta, hogy kirabolja a szegényeket, becsapja a gazdagokat, és hallott arról is, hogyan kergette el féltetvért, amikor az segítséget kért tőle. Kitalálta a király azt is, miért jön most hozzá: kitüntetésért meg jutalomért. Elhatározta, hogy móresre tanítja a gonoszt.

Mikor a gazdag ember bejött remegve, hajlongva, csúszva-mászva a rubinjával, a király rámosolygott, és azt mondta: ha tudták volna, hogy látogatója az udvari répaszállító barátja, tüstént beengedik. A gazdag ember lenyelte ezt a keserű orvosságot is, megint meghajolt mélyen, de az arca vörös volt, mint a főtt rák.

A király azután megkérdezte tőle, mi járatban van. Erre a gazdag ember előkaparta ruhája titkos zsebéből a rubinos dobozt, földig hajolt és átnyújtotta:

– Felséges uram, ezt a csekélységet hoztam neked.

A gazda Répája olyan répa volt, amelyet soha király még nem látott. Rubint azonban látott a király már különbet is, elvégre is király volt. De nem is az ajándék számított a királynak igazán, hanem az ajándékozó. Tudta, miért hozta a gazdag ember a drágakövet, és mit szeretne kapni érte.

Mosolygott, kegyes pillantást vetett a rubinra, és így szólt:

– Hát ami szép, az szép. Igazán örülök neki. Már csak azért is, mert a fiam nemcsak a világ legnagyobb répáján üdögél szívesen, hanem szeretet mindenféle színes gyönggyel, kaviccsal, üveggel, kristállyal játszani, s bizonyára nagy öröme telik majd ebben az új kőben – hirtelen ránézett látogatójára, és azt kérdezte: – Aztán mit adjak neked királyi jóindulatom jeléül?

A gazdag ember egész testében reszketett az örömtől. Azt se tudta, hova nézzen, tátogott, mint a hal, de egy egy árva szó nem jött ki a száján.

– Felséges uram, jóságod legcsekélyebb jele is végtelen boldogsággal töltene el – nyögte ki végül. Azért szerénykedett, mert azt hitte, így tízszer annyit kap, mint amennyit kérni merne.

A király megint csak mosolygott.

– Hát ha nem tudsz választani – mondta –, nem tehetek mást, olyasmit küldök neked, amit én magam nagy becsben tartok.

A gazdag ember ujjongva tért vissza falujába. Olyan büszkén és gőgösen ment végig az utcán, merev léptekkel, mint aki kardot nyelt. Két napig alig tudott enni és aludni. Más se járt az eszében, csak az, mit is küld majd néki a király. Egész nap ott ült az ablakban, s ha éjszaka elaludt a székében, máris fölriadt, mert azt hitte, szekérszörgést hall.

Harmadnap reggel, ahogy ott ült a széken, egyszerre majd elállt a szívverése. Hófehér paripán, bíborba öltözött futár vágatott végig az utcán. A gazdag ember kiszaladt elébe, s a futár jelentette neki, hogy mindjárt itt a király adománya. Néhány perc múlva csakugyan befordult az utcasarkon egy hatalmas szekér, amelyet a királyi istálló hat almásderese húzott. A szekér mellett kétoldalt két lovas királyi egyenruhában, a szekér mögött pedig egy csomó falubéli. Hanem az a szekér olyan lassan közeledett, hogy a gazdag ember majd kibújt bőréből a türelmetlenségtől. Végül mégis beért az udvarába. Leemelték róla a nagy ponyvát, s a szekéren óriási tálban ott feküdt a király ajándéka, az, amit ő maga is oly nagy becsben tartott: egy szép nagy szelet a gazda répájából.

Amint a gazdag ember meglátta, egy pillanatra meghőkölt, aztán futóra fogta. Futott, futott, futott, s ha nem lett volna olyan kövér és lomha, talán még ma is futna.

AZ ÖZVEGY TÜNDÉRKIRÁLY

Élt egyszer, nem is olyan rég, Towednackban egy igen-igen csinos fiatal lány, Jenny Permuennek hívták. Szegény emberek voltak a szülei, s így hát el kellett szegődnie szolgálatba. Nyughatatlan teremtés volt ez a Jenny, sok minden megfordult a fejében, az öregasszonyok azt mondták: sok badarság. Szó, ami szó, túlságig adott is magára, mindig szépen, takarosán öltözködött, és ha csak tehetett, virágot font a hajába. A legények persze megbámulták, a menyecskék meg irigyelték. Mi tagadás, Jenny nagyon hiú volt, s oda volt a boldogságtól, ha szépeket mondtak neki. És mert szegény, tanulatlan lány volt, sehogyan sem tudta ezt a gyengéjét palástolni. Ha valamelyik legény rászólt – ahogy már a legények szokták: „Hej, de csinos lány vagy te, Jenny!” – hát a tekintete tüstént elárulta, hogy tudja ezt ő, de még mennyire. Ha azonban valamelyik menyecske mondta neki, hogy: „Ne bomolj már, te lány, vigyázz, mert belecsepeg az eső az orrlikadba!” – akkor a szeme, a szája szótlanul is azt válaszolta: „Te csak irigykedsz rám, no, csak irigykedj!” Aztán fogta magát, ráhajolt a legközelebbi pocsolyára, hogy lássa ismét bizonyossággal: ő a legszebb lány a községben.

Többfelé is szolgált már Jenny a faluban, de valahogy mindenütt kikopott a szolgálatból. Az édesanyja elküldte hát, hogy a szomszédos községben keressen magának helyet. Felkerekedett Jenny, és vidáman róttá az utat, míg a Lady Downs-i útkereszteződéshez nem ért. Ott egyszerre csak észbe kapott, nem tudta, merre tartson. Végigtekintett először az egyik úton, aztán végig a másikon is, s ahelyett, hogy ráismert volna a jó útra, ettől még jobban megkompolyodott. Leült hát egy gránitsziklára, és magába merülve tépdésni kezdte az óriás páfrányleveleket, amelyek zöld legyezőként buján tenyésztek körülötte.

Olyan egykedvűen üldögélt a sziklán, hogy az isten se tudta volna megmondani, mit határozott magában: továbbmegy vagy visszafordul, vagy éppen itt marad a napsütésben, a meleg kövön.

Egyszerre közvetlen közélről valaki megszólította.

Megfordult. Egy fiatal férfi állt mellette.

- Nos, kisasszony – kérdezte az idegen –, mi járatban itt?
 - Helyet keresek magamnak, uram – felelte Jenny.
 - És ugyan milyen helyet szeretne, szép kisasszony? – kérdezte a férfi, és kedvesen rámosolygott Jennyre.
 - Nem vagyok én válogatós, uram. Minden munkát elvégzek. Bárhol hasznomat veszik.
 - Csakugyan? – mondta a férfi. – El tudnád hát látni egy özvegyember házát, gondoskodnál-e a kisfiáról?
 - Nagyon szeretem a gyerekeket – mondta Jenny.
 - Akkor jól van. Én ugyanis éppen olyan asszonyt vagy lányt keresek, aki egy évre és egy napra gondját viselné a kisfiamnak.
 - Hol lakik, uram? – tudakolta Jenny.
 - Nem messze innen – felelte a férfi. – Eljönnél és megnéznéd?
 - Hát persze, ha egyszer megmutatja.
 - De mindenekelőtt, Jenny Permuen...
- Jennynek majd tátva maradt a szája, annyira meglepte, hogy az idegen tudta a nevét. Mert idegen volt a férfi, nem látta a községben sohasem, arra esküt mert volna tenni.
- Ó, úgy látom, meglep, hogy ismerlek – mondta a férfi. – Azt hiszed, megjárhatja egy fiatal özvegyember Towednackot anélkül, hogy te meg ne babonáznád? Meg máskülönben is, volt nekem elég időm a szemed közé nézni, amikor egyik-másik tócsámban fésülgetted a hajad, meg amikor szagos ibolyákat lopkodtál tőlem, hogy legyen mit a fűrtjeidbe tűznöd. Nos, Jenny Permuen, beállsz?
 - Egy évre és egy napra? – kérdezte Jenny.
 - Igen, egy évre és egy napra.
 - És mi lesz a bérem?
- Az özvegyember megcsörgette zsebében az aranyait.
- A béred? Amit kérsz, annyi lesz.
- Jenny el volt bűvölve; képzelete egy szempillantás alatt úgy kiszínezte a jövőt, hogy tétovázás nélkül rávágta:
- Jól van, uram, belépek. Mikor jöjök?
 - Most rögtön szükség van rád, a kisfiam magában szomorkodik, és én azt hiszem, te meg fogod vigasztalni. Gyere hát velem mindjárt.
 - De az anyám?
 - Ne legyen vele gondod, majd én hírül adom neki.

– De a ruháim...

– Elég, ami rajtad van. Hamarosan úgymint sokkal-sokkal szebb ruhába bújtatlak.

– Jó – mondta Jenny. – Áll az alku.

– Még nem – rázta meg a fejét a férfi. – Én ezt másképp szoktam. Esküt teszel nekem, méghozzá ünnepélyes esküt.

Jenny rémülten nézett rá.

Esküdni, minek? És mire esküdjön? Már mit nem akar tőle ez a furcsa idegen!

– Ne félj! – mondta barátságosan a férfi, mert kiolvasta a lány tekintetéből a gondolatait. – Csak meg kell csókolnod a kezében levő páfránylevelet, és mondd el azután:

*Egy évet, egy napot
házadban maradok.*

– Ez az egész? – kérdezte Jenny. Azzal megcsókolta a páfránylevelet, és elmondta a mondókát:

*Egy évet, egy napot
házadban maradok.*

Alig fejezte be Jenny, új gazdája szó nélkül s nagy iramban nekivágott a keletre vivő útnak. A lány engedelmesen követte, bár furcsállotta, hogy a férfi egész úton hátra se fordul, szóra sem érdemesíti, hanem csak megy, megy, egyre sebesebben. Jenny loholt, loholt utána, ahogy csak bírta, pedig szörnyen fájt már a lába, s a nagy szaladásba úgy kimerült, hogy azt se tudta, hová lép. Végül kétségbeesésében sírva fakadt. A férfi meghallotta a hüppögését, és megfordult.

– Elfáradtál, te szegény? Gyere, ülj le ide mellém, így! – mondta, és kézen fogva egy mohapadhoz vezette. Olyan barátságos volt, olyan gyengéd, hogy a lány meghatódott, és újból kicsordultak a könnyei. A férfi nem szólt, hagyta, hogy jól kisírja magát.

Amikor aztán Jenny már kicsit megvigasztalódott, felemelt néhány levelet a mohos földről, és azt mondta:

– Föl kell szárítanom a könnyeidet, Jenny.

Azzal a levél-csomócskákkal megtörölte előbb az egyik, majd a másik szemét. A könnyek nyomban felszáradtak. A lány fáradtsága eltűnt.

Jenny érezte, hogy megmozdul, de nem tudta, mi történik. Mintha a föld megnyílt volna alattuk, s elszállna a világ. Arra riadt, hogy a föld alatt haladnak, gyors léptekkel. Végül megálltak.

– Idáig eljutottunk volna – szólalt meg a férfi. – De a félelem egy könnycseppje még ott reszket a szemhéjodon, hadd törölöm le, mert a mi birodalmunkba nem juthat be emberi könny.

Jenny szemén ismét végigsimított a puha levélcsomó, s lám, egyszerre csak ismeretlen, sosem látott világ tárult elébe. Dombok, völgyek, rétek, telis-tele gyönyörű, tarka virággal, mintha a földet itt egyetlen, véget nem érő, pompázatos virágszőnyeg borítaná. És mintha véges-végig drágakővel szórták volna tele, szikrázott a fényben az egész táj, sugárzón, mint a nyári nap és mégis oly szelíden, mint a holdfény.

Folyókat is látott, vizük tisztábban, mélyebben ragyogott, mint odafent a gránitdombi patakok, meg vízeséseket, csillogó szökőkutakat. Körülöttük aranyos zöld ruhában hölgyek és urak mulatoztak, megpihentek a virágpadokon, énekelgettek, játszadoztak.

Ó, csodálatos világ volt az!

– Megérkeztünk – mondta Jenny gazdája. És mintha kicserélték volna, egyszeriben megváltozott: aranszegélyű ezüstzöld kabátjában ő volt a legszebb férfi, akit Jenny valaha is látott.

– Most pedig – szólalt meg ismét – hadd vezesselek el kis védencedhez.

Azzal beléptek egy gyönyörű palotába, hol mindent gyönggyel és elefántcsonttal díszítettek meg arany-, ezüst- és smaragdberakásokkal. Temérdek szobán haladtak keresztül, míg végül benyitottak egy kisebb terembe, melyet pókhálófinom, virágokkal átszőtt csipke kárpitozott. Középen bölcső állott, a szivárvány minden színével ragyogó tengeri kagylóból. Jennynek káprázott tőle a szeme.

Fölébe hajolt a bölcsőnek, és látta, hogy a legeslegszebb csecsemő pihen benne, akit valaha is látott. Legalábbis ő így mesélte később.

A kisfiú mindenesetre olyan szép volt, hogy Jenny magánkívül volt a gyönyörűségtől.

– Íme, az árva, akit a gondjaidra bízok – mondta a férfi. – Én vagyok ennek az országnak a királya, és azt szeretném, nagy okom van erre, ha a fiam megtanulna egyet-mást az emberek dolgairól. Neked nem lesz más kötelességed, mint hogy a gyermeket fürösszed, öltöztessed, menj vele a kertbe sétálni, és fektesd le, ha elálmosodik.

Jennyt nem kellett biztatni, tüstént gondjaiba vette a gyermeket. Fürösztgette, sétáltatta, altatgatta, olyan szeretettel, olyan odaadással, hogy az édesanyja se tehette volna jobban. Boldog volt a király, nem győzte Jennyt csodálni, dicsérni.

Egyik nap telt a másik után, elfutott az az egy év meg egy nap, bámulatosan gyorsan. Jenny boldogan élt a király házában, boldog volt a szép kis gyerekekkel, hát észre sem vette.

Egy reggel aztán fölébredt, s uramfia, ott találta magát az édes szüleinél, a saját ágyában. Megdörzsölte a szemét, mert azt hitte, álmodik.

Hova lett a tündöklő palota, a szivárványos bölcső, az özvegy király? – tűnődött magában. Bizony szertefoszlott, akár egy álom.

Körülnézett, de valahogy minden kicsit ismeretlen volt neki, ő pedig mindenkinek valahogy idegen.

Összefutottak a komaasszonyok, kérdezgették, faggatták: hogy volt, mint volt? S akkor Jenny elmesélte nekik ezt a történetet.

Az asszonyok hallgatták, hallgatták nagy gyönyörűséggel. Végül az egyik megszólalt:

– Hajlítsd be a karodat, Jenny!

A lány felült az ágyban, behajlította a karját, s a kezét a csípőjére tette.

– Most pedig mondd azt – folytatta az öregasszony –: soha többet ne tudjam a karomat kinyújtani, ha egyetlen hazug szót is szóltam.

– Azt kívánom, hogy soha többé ne tudjam a karomat kinyújtani, ha egyetlen hazug szót is szóltam – ismételte Jenny.

– Nyújtsd ki a karod! – parancsolt rá az öregasszony.

Jenny kinyújtotta a karját.

– Igazat beszélt – mondta az öregasszony –, és minden bizonnyal az az apró nép ragadta magával és vitte országai egyikébe, amely ott lakik a dombok alatt.

De Jenny édesanyja csak tovább sóhajtozott:

– Isten tudja, megjön-e vajon az esze valaha is ennek a lánynak?

A GUMP-DOMB TÜNDÉREI

Élt egyszer St. Justban egy zsugori öregember – ne kutassuk, hogy hívták. Értük be annyival, kapzsiságáért megkapta méltó büntetését. Nos, ez az öreg legény annyit hallott beszélni a koboldok mesés kincseiről, amelyeket gump-dombi ünnepeiken mutogatni szoktak, hogy elhatározta, ő bizony egyet-mást szerez magának belőlük. Megtudakolta hát a szomszédoktól, amit kellett, de hogy mire készül, eltitkolta. Szent Mihály hava volt, és holdtölte – az éjszaka világos, szinte, mint nappal –, és odakint a nagy-nagy csendességben erdőre, mezőre, fákra, levelekre egyformán permetezett a hold szelíd fénye.

Az öregember odalopakodott, ahol a „jó kis nép” – mert sokan így beszéltek róluk – egybe szokott gyűlni, és sóvárogva nézett körül, merre lehetnek a kincsek. Ám még mielőtt felért volna a domb tetejére, egyszerre csak csodálatos zenét hallott. Olyan elbűvölő, lélekbe markoló volt a zene, hogy az öregembernek, aszerint, hogy a dallam hol lassú és ünnepélyes, hol gyors és vidám volt, sírnia vagy nevetnie kellett. Néha pedig úgy érezte, ha a ritmus úgy hozta magával, hogy nyomban táncra kell perdülnie. Annyira felkavarta, magával ragadta a zene, hogy már-már feledte, mire készül, de végül mégiscsak észbe kapott, úrrá lett érzésein, és csak az alkalomra várt, hogy a tündérkincset megdézsmálja. Egyelőre azonban nem történt semmi sem. A zene ugyan mintha közelebből szólna, és mintha körülfolyná. És bár a hang után ítélve úgy tetszett neki, hogy a muzsikuskok a földön ülnek, mégis volt egy olyan bizonytalan érzése, hogy a valóságban a föld alól zenélnek.

Egyszerre csak megdördült az ég, és a domb megnyílt előtte. Ezer színben villódzott, tündöklött körülötte a világ. Minden egyes fűszálon apró lámpácska függött, és a rekettyebokrokat csillagok díszítették. A megnyílt dombból egy csapat kobold masírozott elő, mintha csak az utat akarták volna szabaddá tenni. Aztán muzsikuskok jöttek nagy sokaságban, és csodásnál csodásabb hangszereken játszottak. Katonák követték őket, szép rendben, csapatonként, és minden egyes csapat előtt zászló úszott a levegőben. Bár nem volt

szél, a zászlók kibomlottak, s maguktól lobogtatták tarka címerüket. A katonák apránként betöltötték az egész síkot, egyik csapat erre állt föl, a másik meg amarra. Csupán csak az nem tetszett a mi barátunknak, hogy a csudálatos apró nép valahogy úgy helyezkedett el, hogy őt minden oldalról körülfogta. De mert egyikük sem ért még csak a cipőzsinórához sem, látta, hogy bizony könnyen eltaposhatná őket, ha valami rossz szándékuk volna – s ebben megnyugodott.

Mihelyt a felvonulás befejeződött, szolgák szaladtak elő arany- meg ezüstterítékekkel, rubin- meg gyémántserlegekkel. Mások tetézett tálakon felséges ételeket hoztak, pástétomokat, befőtteket és gyümölcsöket. Közben megint mások felállították az asztalokat, mindet a legnagyobb rendben, s mihelyt valamelyik csoport elvégezte feladatát, nyomban el is tűnt.

A pompa, a ragyogás elbűvölte az öregembert. De amit el sem tudott volna képzelni: nőttön-nőtt az ünnep sugárzó csillogása. Mert egyszerre csak elragadó kis hölgyek és urak megszámlálhatatlan sokasága kezdett kifelé özönlenni a dombból, fényes selyembe, puha bársonyba öltözöttek. Azt hitte, soha, soha vége nem lesz ennek a káprázatos felvonulásnak. Közben apránként a zene is megváltozott, s úgy tetszett neki, hogy a fülébe tóduló nemes dallamok egész lényét megfiatalítják. Látása tisztább lett, hallása élesebb és a szaglása finomabb.

Édes virágillat töltötte be a levegőt. Ilyen bódító illatot még sohasem érzett. A tündérhölgyek ünnepi szépsége úgy ragyogott, mint sok-sok apró lampion. Hangjuk édes dallamok árájába vegyült, és úgy csilingelt, mint ezüstcsengettyű.

Egyszerre elhallgattak mind – csak a nászzene szólott –, és egy újabb csoport felé fordultak, amely most tűnt fel a domb nyílásában. Legelöl lányok jöttek, tetőtől talpig fehér fátyolban, és virágot hintettek maguk köré. De nem voltak ezek halott, tövükről szedett virágok: amint földre értek, gyökeret eresztettek, és új bimbókat fakasztottak. Fiúk követték a virághintőket, lantot pengettek, hárfahangú lantot, és olyan lágy, boldogító dallamokat csaltak ki belőlük, hogy hozzájuk fogható talán nem is hallott még emberi fül. Utánuk végeszakadatlanul apró emberek jöttek, zöldben és aranyban, sok-sok zászló alatt, és ezt a zászlóerdőt mindig

egyszerre lobogtatták. Végül vállra emelt, csodálatos trónuson, magasan az emberek feje fölött feltűnt egy ifjú herceg és hercegnő. Szépségük az ékszereik fényében napként ragyogott. Jobbra-balra kígyózott a menet, a legnagyobb ünnepélyességgel, s végül a trónszéket a Gump-domb egyik földsáncán állították fel, amely közben rózsza- és lilomhalommá változott. A hölgyek és urak köröskörül a trónus felé fordultak, majd sorban a herceg és a hercegnő elé járultak, mindegyikük mondott nekik valamit, s aztán továbbléptek, és elfoglalták helyüket az asztalok mellett. Hogy mennyien lehettek az üdvözlők, senki sem tudta volna megszámolni. És mégis, nem volt ott a legkisebb kavarodás sem: a hölgyek és az urak mind tudták a helyüket.

És amikor már helyet foglaltak, a herceg jelt adott. Cifra ruhás szolgák asztalt tettek a trón elé, s óriás aranytálakon finomnál finomabb ételekkel roskadásig rakták. A herceg és a hercegnő és az egész ünneplő sokaság lakmározni kezdett.

„Vigyázzunk csak – gondolta magában az öregember –, ütött az én óráim. Ha eljutnék a herceg asztaláig, és azt megkaparintanám, gazdag ember lennék egész életemre.”

Úgy megigézte az arany, az ezüst, a sok drágaság, hogy semmivel sem törődve lekuporodott, és mintha így láthatatlanná vált volna, óvatosan előrelopakodott az ünneplők között. Nem vette észre, hogy koboldok ezrei egész testét fonalakkal fonták körül, s hogy a fonalak végét biztosan tartották.

Am az apró nép ünnepét – furcsamód – nem zavarta meg a kapzsi betolakodó. A kis hölgyek és urak, a herceg és a hercegnő olyan vidáman folytatták a lakmározást, mintha nem is mustrálgatta volna őket emberi szem. Persze, maga az öregember is azon volt, hogy idő előtt meg ne zavarja az ünneplőket. Így aztán jó sokáig tartott, míg szándéka szerint a földsánc háta mögé nem ért. No de végül mégiscsak eljutott oda, ám a legnagyobb meglepetésére mögötte minden sötétségbe borult, míg előtte a földsánc s az ünnepély helye a legragyogóbb fényben úszott. Hason csúszva, mint valami kígyó, és az izgatottságtól remegve, végre kartávolságnyira ért a herceghez és a hercegnőhöz. Azon persze kicsit megütődött, hogy amint végignézett a dombon, látnia kellett, hogy az egész sokaság, sok ezer szempár mind feléje fordul. Elbáméskodott hát

egy kis ideig, és megpróbálta összeszedni a bátorságát. Aztán, mint egy gyerek, aki lepkét akar fogni, levette a kalapját, óvatosan a magasba emelte, hogy vele a herceget és a hercegnőt, s az arannyal rakott asztalt megkaparintsa. Ám amint éppen rájuk akarta borítani, füttyszó hallatszott, keze megmeredt, s minden fény kialudt.

Zümm-zümm, huss-huss, mintha méhraj repülne, fülét surrogás töltötte be. Tagjait tetőtől talpig mintha apró tük szurkálnák, parányi fogók csipkednék. Moccanni sem tudott, varázslat kötözte a földre. Borzalmas félelem fogta el, de még kiáltani sem tudott, mert mintha a nyelvét is apró szalagok kötötték volna meg. Egyszerre csak úgy érezte, rovarok roppant sokasága szaladgál rajta, és az orra hegyén apró koboldot pillantott meg, olyan volt, mint egy szitakötő. A kis lény hányta-vetette magát, ugrabugrált a gyönyörűségtől. És amikor már jól kitombolta magát ezen a kiugró részen, csúfondárosan felkacagott, és így kiáltott jó hangosan:

– El innen, el, közeleg a reggel!

Egy szempillantás alatt eltűntek erre az apró emberkék, bezárult a domboldal, s elképedt hősünk magára maradt. Megzavarodva feküdt a fűvön, és próbálta összeszedni a gondolatait. Végre felkelt a nap, s akkor látta, hogy ökörnyál miriádja szegzi a földhöz, csillogott fonataikon a harmat, és gyémántként szikrázott a napsugárban.

Megrázta magát, és szabad volt. Feltápáskodott, érezte, nyirkos a ruhája, s a hideg átjárta a csontja velejéig. Mogorván, megszégyenülten indult haza. Jó darabig eltartott, míg a szomszédainak kivallotta, hol töltötte az éjszakát. És azok is csak nagy sokára rakosgatták-illesztették össze ezt a történetet úgy, ahogy én most elmeséltem.

IZLANDI MESÉK

TRITIL, LITIL ÉS A MADARAK

Élt egyszer egy hatalmas király, és élt ugyanott – szegény kis kunyhójában – egy öreg házaló meg a felesége. A királynak volt egy lánya, akit nagyon szeretett. De egy szép napon eltűnt a lány, és bár tűvé tették érte az egész országot, nem akadtak a nyomára. A király hát kihirdette: annak adja lányát feleségül, aki megtalálja. Sokan szerették volna feleségül kapni a királylányt, de hiábavaló volt minden igyekezetük: dolguk végezetlen tértek vissza.

Az öreg házalónak három fia volt. A két idősebbet szerette, a harmadikat, a legfiatalabbat – isten tudja, miért – nem állhatta. Amikor a három fiú felnőtt, a legidősebb kijelentette: ő bizony vándorútra megy, hogy hírnevet, vagyont szerezzen a világban. A szülők örültek a fiú szándékának, útravalót készítettek, s még új cipőt is adtak a fiúnak, aki hamarosan elindult.

Ment, ment sokáig, éjjel-nappal vándorolt, míg végre érkezett egy dombra. Itt megpihent, hogy harapjon valamit. Ahogy ott ül és eddegél, pirinyó kis emberke lép hozzá, és egy falás ételt kér tőle. A fiú azonban sajnálta tőle a falatot és elkergette. Maga pedig evett jóllakásig.

Nagy kényelmesen ott hevert még egy darabig, s azután ismét útra kelt. Sokáig vándorolt, míg érkezett egy másik dombra. Itt is megpihent, hogy megint harapjon valamit. Ekkor egy még kisebb, még különösebb emberke tipegett oda hozzá, és ő is kért egy falás ételt. A fiú azonban neki sem adott és elkergette.

Nemsokára ismét felkerekedett, és tovább vándorolt. Hosszú idő múltán érkezett egy erdei tisztásra. Itt megint csak megpihent, hogy egyen valamit. Ahogy éppen falatozgat, egy madársereg repül oda, és letelepedik melléje. Éhes csiripelésük azonban bosszantotta a fiút, el is hessentette őket hamarosan. Még azt se hagyta, hogy a madarak a morzsákat összeszedegessék.

Az idősebb fiú végül egy nagy barlanghoz ért. Bement, de nem akadt odabenn élőlényre. Gondolta: megvárja, amíg hazaér a barlang gazdája. Estére kelve jött is egy szörnyűségesen nagy óriásasszony. A fiú megkérte, hadd maradhasson nála éjszakára. Az

asszony megengedte, ám kikötötte, hogy a fiú a szállás fejében végezze el azt a munkát, amit kiszab neki. A fiú beleegyezett, így tehát ottmaradhatott éjszakára. Reggel aztán meghagyta az óriásasszony, hogy a fiú hordja ki a szemetet a barlangból: de estére kész legyen, máskülönben baj lesz. Azzal elment.

A házaló fia ottmaradt egyedül. Vette az ásót, beledöfte a vastag szemétretegbe, ám hogy, hogy nem, az ásó úgy beleszorult, hogy nem tudta kihúzni. Így aztán estére, amikor az óriásasszony hazatért, a barlang olyan volt, mint amikor otthagya. Az asszony nem sokat teketóriázott, megragadta a fiút, s bevágta az egyik barlangmélyi nyílásba, a nyílás elé pedig óriási követ gördített.

A házaló felesége várta haza a legidősebb fiát, de hiába várta. Addig-addig, míg elébük nem állt a középső fiú, s el nem mondta, hogy útnak akar indulni. Hírnevet, kincset akar szerezni a világban, úgy, mint az édes bátyja, aki bizonyára nagy úr már valamelyik király udvarában. A szülők örültek is, szomorkodtak is, mindenesetre útravalót készítettek, meg új cipőt is adtak a fiúnak. A fiú elindult, de útvjáról nincs mit mesélni: hajszára ugyanaz történt vele, mint a bátyjával.

Most már csak a legkisebb fiú volt otthon a gyerekek közül. De isten tudja, miért, most sem ment jobban a sora: szülei most sem szerették szívből. Megkérte hát ő is az öregeket, hadd mehessen vándorútra.

– Nem kell nekem se vagyon, se hírnév – mondotta –, csak éppen a magam ura szeretnék lenni. Ne éljek különként a nyakatokon.

Az öregek megörültek, útravalót készítettek, meg cipőt is adtak neki, bár valamivel kevesebb volt az ennivaló és rosszabb a cipő, mint a bátyjaié. A fiú elindult hát, és történetesen ugyanazon az úton ment, mint a fivérei. Amikor az első dombra ért, így szólt:

– Bizonyára itt pihent meg a két bátyám, elidőzöm itt én is egy kicsit.

Leült, és falatozni kezdett. Odament hozzá is a kis emberke, és kért egy falás ételt. A házaló fia barátságosan üdvözölte az emberkét, hellyel kínálta maga mellett, és biztatta: egyen, amennyit csak kíván. Amikor jóllaktak, megszólalt az emberke:

– Az én nevem Tritil. Ha bajba kerülsz, hívj engemet!

Azzal köszönt s eltipegett.

A fiú is továbbindult, és nem sok idő múlva elérkezett a második dombra.

– Bizonyára itt pihent meg a két bátyám – mondotta –, elidőzőm itt én is egy kicsit.

Elővette hát az elemózsiáját, és ahogy éppen a legjobb falatokat nyeli, odamegy hozzá a kis vakarcseMBER, és kér tőle egy falást. A házaló fia barátságosan ráköszönt, helyet kínált maga mellett, és biztatta: egyen, amennyit csak kíván. Amikor jóllaktak, megszólalt az emberke:

– Az én nevem LITIL. Ha bajba kerülsz, hívj engemet!

S azzal máris eltűnt.

A házaló fia folytatta útját, és elérkezett az erdei tisztásra.

– Bizonyára itt pihent meg a két bátyám – mondotta –, elidőzőm itt én is egy kicsit.

Leült, ám alig kezdett falatozni, máris hatalmas madársereg telepedett köré, és csipogott rá éhesen. A fiú szétmorzsolt egy kis kenyert, és odaszórta a madaraknak. Azok a morzsákat mind egy szemig felcsipegették. Amikor készen voltak, az egyik megszólalt:

– Ha egyszer bajba kerülsz, hívj minket! Mondd azt: jöjjetek, madaraim!

Ezzel felrepültek és eltűntek.

A fiú továbbment, és végül odaért a barlanghoz, akárcsak korábban a két bátyja. Bement, de nem talált egyetlen eleven lélekre sem, csak gyenge siránkozást hallott a barlang mélyéből, a sziklák alól. Nem tudott rájönni, hogy mi az a hang, és hogy honnan jön. Összeszorult a szíve félelmében, mégis úgy határozott, hogy megvárja a barlang gazdáját. Nem kellett sokat várnia: csakhamar megérkezett az óriásasszony. A fiú megkérte, hadd töltsen ott az éjszakát. Az asszony beleegyezett, de kikötötte, hogy a fiú három napig szolgálatára lesz, és teljesíti a parancsát. A fiú vállalta az egyezséget, így aztán ottmaradhatott. Reggel megparancsolta az óriásasszony, hogy takarítsa ki a barlangot, azzal elment.

A házaló fia nyomban nekilátott, és fogta a lapátot, hogy kitakarítsa a barlangot. Amikor belevágta a szeméthalomba, a lapát hogy, hogy nem, ott ragadt, nem tudta kihúzni. A fiú megijedt, de eszébe jutott a kis ember, és elkiáltotta magát:

– Kedves Tritil, gyere ide hozzám!

Abban a pillanatban ott termett Tritil, és megkérdezte, mit akar. A fiú elmondta, mi történt. Tritil csak ennyit szólt:

– Kapálj, te kapa, és áss, te ásó!

Erre kapálni kezdett a kapa, és ásni kezdett az ásó, és csakhamar ragyogóan tiszta lett a barlang. Tritil amilyen gyorsan jött, úgy el is tűnt. Estefelé hazajött az óriásasszony, körülnézett, s azt mondta:

– Te fiú, te fiú, valaki segített neked! De nem bánom!

Egész éjjel aludtak, reggel pedig az óriásasszony megparancsolta a fiúnak, hogy jól szellőztesse ki az ágyneműt, a párnákból szedje ki a tollat, s tegye ki a napra, s ha jól megszikkadt, rakja vissza a váncosokba. De jaj neki, ha este egyetlen pihe is hiányzik! Azzal elment.

A fiú azonnal nekilátott a munkának. Kitétte szellőzni az ágyneműt. Három párna volt az óriásasszony ágyában. Mivel nem fújt a szél, és jól sütött a nap, felhasította a váncosokat, és szétteregette a tollpelyheket. Ám egyszerre akkora forgószél kerekedett, hogy a pelyheket egy szempillantás alatt felkapta, s mint egy fehér felhőt, kavargatta a magasban. A fiú megijedt, s kétségbeesésében kiabálni kezdett:

– Kedves Tritil, kedves Litol és ti is, kedves madaraim, gyertek ide hozzám!

Tüstént ott termett Tritil és Litol, a madársereg pedig hozta már a tollpelyheket. Tritil és Litol segített a fiúnak, megtömték és bevarrták a párnákat. De egy-egy tollpíhét mindegyikük kivett a váncosból, úgy fűzték őket össze, s megmondták a fiúnak: ha az óriásasszony keresné a tollakat, hát dugja őket az orrába. Azután elmentek mind: Tritil, Litol és a madarak is.

Este hazaérkezett az óriásasszony, és tüstént levetette magát az ágyra, csak úgy rengett bele a barlang. Végigtapogatta a váncosokat, és megfenyegette a fiút, hogy megöli, mert a váncosokból sok toll hiányzik. Ekkor a fiú elővette a zsebéből a tollpelyheket, az óriásasszony orrába dugta, és azt mondta neki, hogy itt van, amit keres. Az óriásasszony megnyugodott, és ezt mondta:

– Te fiú, te fiú, valaki segített neked! De nem bánom!

Ez az éjszaka is elmúlt, a házaló fia ott aludt az óriásasszony barlangjában. Reggel az asszony megparancsolta, vágja le az egyik marhát, a húsát főzze meg, a bőrét nyúzza le, a szarvából faragjon kanalat, mindezzel pedig legyen kész estéig.

– Ötven tehenem van – mondotta az óriásasszony –, magadnak kell kitalálnod, melyiket akarom levágnod. Ha estig elkészülsz, holnap mehetsz, amerre akarsz, még jutalmat is kapsz: nézz körül a barlangomban, és abból, amit láatsz, választhatsz háromféléit is. De ha nem leszel kész, vagy nem azt a tehenet vágod le, amelyiket én gondoltam, akkor véged van!

Azzal elment, akárcsak az előző két napon.

A házaló fia ott állt megint csak tanácstalanul. De gondolt egyet, és elkiáltotta magát:

– Kedves Tritil, kedves Litol, gyertek ide hozzám mindketten!

Alig mondta ki a szavakat, máris jöttek, s egy szép, hízott tehenet hajtottak maguk előtt. A tehenet aztán levágták, a fiú megfőzte a húsát, Tritil nekiült, és lenyúzta a bőrét, Litol pedig kanalakat faragott a szarvából. Ment minden, mint a karikacsapás, jó időben készen is lettek. A házaló fia elmesélte a két öregnek, mit ígért az óriásasszony, ha estére elkészül. Azok jó tanácsot adtak neki: válassza azt, ami az óriásasszony ágya felett van, azután az ágy lábánál levő ládikót, végül pedig mindazt, ami a barlang fala mögött található. A fiú szépen megköszönte s jól megjegyezte a tanácsot. Azzal búcsút vettek egymástól, s a két kis öreg elment.

Este hazatért az óriásasszony, és amikor látta, hogy minden elkészült, így szólt:

– Te fiú, te fiú, valaki segített neked! De nem bánom!

Azután aludni mentek.

Reggel azt mondta az óriásasszony a fiúnak, mondja meg, mi a három kívánsága, s utána pedig szabadon mehet, amerre tetszik.

– Legelőször azt kérem, ami az ágyad felett van – mondotta a fiú –, másodsorra az ágyad lábánál levő ládikót, végül pedig mindazt, ami a barlang fala mögött található.

– Te fiú, te fiú, valaki segített neked – mondta az asszony –, de nem bánom! – És kiadta a fiúnak, amit kívánt. Az óriásasszony ágya felett nem más üldögélt elvarázsolva, mint a falujabéli eltűnt királylány; az ágy lábánál levő ládikó igazából szörnyű nagy láda lett,

tele arannyal és ékszerekkel, a barlang fala mögött pedig tengeri hajó látszott, felszerelve a szükséges árbocokkal és vitorlákkal. Ez a csodálatos hajó magától járt, csak mutatni kellett, hogy merre menjen. Az óriásasszony mindezt odaadta a fiúnak, s akkor azt mondta:

– A barlang fala mögött van a két bátyád. De őket bizony nem adom át neked, mert még bajba sodornak. Menjenek azonban oda, ahova nekik tetszik. Azzal elhengerítette a nehéz köveket – mögülük hallatszott az az örökös siránkozás –, s elzavarta a testvéreket.

Mikor ez megvolt, az óriásasszony elbúcsúzott a fiútól, és megjósolta, hogy ő lesz a legboldogabb ember a kerek világon. Azzal, ahogy az elmúlt három napon is tette, elment.

A házaló fia felvitte a hajóra a ládát, beszállt a királylánnyal együtt, és egyenesen hazavitorláztak. No, mondanom sem kell, nagy volt az öröm a királyi udvarban, mikor a fiú az eltűnt lányt királyi apja elé vezette, s alig valamivel volt kisebb a csodálkozás, amikor elmesélte, mi minden történt velük. Nagy lakomát csaptak a leány és a szabadítója tiszteletére, és bizony azon nyomban, ahogy a király megígérte, egymásnak adták az ifjú párt. Amíg élt a király, együtt vezették bölcsen az országot, az öreg király halála után pedig reászállott a hatalmas birodalom, melyben élete végéig boldogan uralkodott.

BUKOLLA TEHÉN

Volt egyszer egy öregember meg egy öregasszony s azoknak egy fiok. Egy kicsi, rozoga kunyhócskában laktak hárman, s nem volt egyéb vagyonuk, éppen csak egy tehén. Ennek a tehénnek Bukolla volt a neve. Egyszer, amikor a tehén megborjadzott, az öregasszony éppen kint volt a pajtában, még segített is a borjúnak, hogy szopjon, de amikor aztán kiment a pajtából, s egy kevés idő múlva ismét visszatért, híre-nyoma sem volt sem a tehénnek, sem a borjúnak.

Hej, de elszomorodott az öregasszony meg az öregember. Elindultak mind a ketten, hogy megkeressék a tehenet. Keresték mindenfelé, a faluban, a mezőn, az erdőn, de nem találták sehol. Aztán estére hazatértek nagy szomorúan, s mondták a fiúnak:

– Na, most eredj, indulj te, keresd a tehenet, mert anélkül nem élünk meg.

Adtak a fiúnak útravalót, még egy új cipőt is, azzal a fiú elindult. Ment céltalan, maga sem tudta, hogy merre. Aztán egyszer csak elfáradott, megéhezett. Leült egy helybe, s elkezdett falatozni.

Amint ott üldögélt s ott falatozott, egyre kiabálta:

– Bőgj, kedves Bukolla, bőgj, ha valahol életben vagy! – s hát csakugyan abban a pillanatban valahol messze elbődülte magát a tehén. A fiú hirtelen felkelt helyéből, elindult a bőgés irányában. Ment sokáig-sokáig, jó messzire, de csak nem találta a tehenet. Aztán ismét elfáradott, megéhezett, leült, elkezdett falatozni, s közben egyre kiabálta:

– Bőgj, kedves Bukolla, bőgj, ha valahol életben vagy!

És csakugyan, Bukolla ismét elkezdett bőgni, s most már valamivel közelebb hallatszott a bőgése. Újra elindult a fiú, ment, mendegélt, s addig ment, amíg egy szörnyű nagy sziklához ért. Felment annak a sziklának a tetejére, ottan leült, ismét elkezdett enni, s kiabálta:

– Bőgj, kedves Bukolla, bőgj, ha valahol életben vagy!

Hát csakugyan bőgött is Bukolla, mégpedig a sziklának a tövéből hallatszott most a bőgése. A fiú lemászott a szikláról, s ott, annak a tövében talált egy nagy-nagy barlangot.

Bement abba a barlangba, s ím, ott állott Bukolla. Meg volt kötve. A fiú nem sokáig gondolkozott, elszabadította Bukollát, kivezette a barlangból, s indult vele hazafelé. De még nem haladott messzire, egyszerre csak hallja, hogy kiabál utána valaki. Visszanéz, hát egy rettentő óriásasszony szalad mögötte, s a nagy óriásasszony mellett egy másik, egy kisebbik.

– Jaj, istenem, ezek mindjárt utolérnek! – sóhajtott a fiú. – Most már mit csináljak?

Kérdezte Bukollát is:

– Na, édes Bukollám, mit csináljunk? Adj tanácsot!

Mondotta a tehén:

– Szakíts ki a farkamból egy szálat, s dobd le a földre.

A fiú kiszakított egy szálat a tehén farkából, ledobta a földre. Akkor aztán a tehén mondotta a szőrszálnak:

– Parancsolom s rendelem neked, hogy egyszeribe nagy folyammá változzál, de olyan nagygyá, hogy azon senki által ne jöhessen, csak a repülő madár! Abban a pillanatban a szőrszálból rengeteg nagy folyó lett. De amikor az óriásasszony odaért, átkiabált a fiúhoz:

– Ezzel nem segítettél magadon, fickó! Eredj haza – szólott a hűgához, a kicsi óriásleányhoz –, hozd ide az apám nagy ökrét!

Visszaszaladott a kicsi óriásleány, s csakhamar vissza is ért egy rettentő nagy ökörral. Ez az ökör egy szempillantásra megitta az egész folyót. Azzal az óriásasszony átlépett a folyón, szaladott a fiú után, az meg kétségbeesett, nem tudta, mit csináljon. Kérdezte ismét a tehenet:

– Jaj, Bukolla, kedves Bukolla, mit csináljunk?

Mindjárt utolér az óriásasszony!

– Tépj ki még egy szálat a farkamból – mondotta a tehén –, s dobd le a földre!

Úgy tett a fiú, ahogy Bukolla tanácsolta, s akkor Bukolla mondotta a szőrszálnak:

– Parancsolom s rendelem, hogy nagy, égő máglya legyen belőled, de olyan nagy, hogy senki rajtad által ne jöhessen, csak a repülő madár.

Abban a szempillantásban nagy égő máglyává változott a szőrszál. De az óriásasszony felemelte az öklét, megfenyegette a

fiút, átkiabált a máglyán, s mondotta:

– Ezzel nem segítettél magadon, fickó! Eredj – szólt a húgához –, szaladj vissza, hozd el az apám nagy ökrét!

A kicsi óriásleány visszaszaladott, s egyszeribe jött az ökörral. Azzal az ökörral jött, amelyik a folyót mind megitta. Most pedig, ami víz volt benne, mind kieresztette, s egy szempillantásra kialudott a rettentő nagy, égő máglya. Na, most szaladott utána az óriásasszony. De hogy szaladott! Mint a fergeteg. Még annál is sebesebben. Szinte már a nyomába ért a fiúnak.

– Jaj, mi lesz most – kérdezte a fiú –, mit csinálunk, édes Bukolla?

– Tépj ki egy szálat a farkamból – mondotta –, s dobd le a földre! Ne félj semmit!

Úgy tett, ahogy a tehén tanácsolta, ledobta a szőrszálat a földre, a tehén meg mondotta neki:

– Parancsolom s rendelem, hogy nagy hegygé változzál, de olyan magas hegygé, hogy azon senki által ne jöhessen, csak a repülő madár!

Egyszeribe magas hegygé változott a szőrszál, de olyan magas hegygé, hogy a fiú nem látta a tetejét. De a következő szempillantásban az óriásasszony már ott állott a hegy oldalán, s mondotta:

– Nem segítettél ezzel magadon, fickó! – Azzal odaszólt a húgának, s mondotta neki: – Hozd ide az apám vasfúróját!

A kicsi óriásleány hazaszaladt, s egyszeriben jött a vasfúróval. Azzal vette az óriásasszony a vasfúró, fúrta-fúrta a lyukat a sziklán át. Egy szempillantás alatt által is fúrta, hogy szépen által tudott rajta nézni. Aztán hasra feküdt, elkezdett mászni a lyukban. De hát a lyuk nem volt elég tágas, az óriásasszony a hegy közepén megakadt benne, sem előre, sem hátra nem tudott menni. Ott maradt, s kővé változott.

Ott van még ma is. A fiú pedig szerencsésen hazaérkezett Bukollával, s attól kezdve az öregember s az öregasszony nagy boldogságban élt.

AZ ARANYHAJÚ THORSTEINN

Sok lusta ember élt már a földön, de talán egy sem volt olyan lusta, mint Thorsteinn. Egész istenadta nap semmit sem dolgozott, csak heverészett, még enni is lusta volt. Szülei szegény parasztemberek voltak: hiába kérték, noszogatták, korholták, Thorsteinn csak nem javult meg. Végre elhatározták, hogy beteszik a fiút egy fakádba, legyen ott magának, majd csak megjön az esze. Thorsteinn napokig ott feküdt a kádban, még az ennivalót is helybe hozták neki, Ámde egyszer mégis megunta a henyélést. Felkelt, és elhatározta: világgá megy. Szülei beleegyeztek. Azt gondolták: idegenben rászokik majd a munkára.

Thorsteinn útnak indult, s hamarosan olyan ismeretlen vidékre került, hogy emberrel sem találkozott. Délután végre érkezett egy barlanghoz. Bement; senki nem volt a barlangban, de a fazék állott a tűzhelyen, a ládán három kalácsra való meggyúrt tészta volt. Thorsteinn munkához látott: megsütötte a kalácsokat, megfőzte az ételt, és kitakarította a barlangot. Aztán elbújt az egyik sarokba.

Estére hazajött az óriásasszony, a barlang gazdája. Látja a nagy rendet, tisztaságot, eszik az ételből, megtöri a kalácsot. Evés után nagyot sóhajtott:

– Szeretném megköszönni valakinek ezt a sok jót.

Erre előjött Thorsteinn, s elmondta, hogy ő főzött, ő rakott rendet.

– Akarsz-e nálam szolgálni? – kérdezte az óriásasszony. – Ne félj, semmiben nem látsz majd hiányt.

Thorsteinn ott maradt az óriásasszonynál, elvégezte a ház körüli munkát, sütött-főzött, takarított. A gazdasszony mindent rábízott, még a kulcsokat is odaadta neki, kivéve egyetlenegyét. Thorsteinn nagyon szerette volna tudni, miféle zárat nyit az a kulcs, de nem merte megkérdezni.

Egyszer azonban ágyazásnál kezébe került ez a kulcs is: az óriásasszony a párnája alatt felejtette. Thorsteinn nyomban próbálgatni kezdte, melyik zárba illik. Próbálta, próbálgatta, csak nem lelte, mit nyit. Végre nem messze a barlangtól egy kis házra bukkant. S íme, a kulcs kinyitotta az ajtaját. Egy barna ló

szomorkodott a házikóban, mellette a földön egy aranybojtos kard és egy vaskondér. A kondér színültig volt aranyporral. Thorsteinn beledugta az ujját: csupa arany lett. Aztán beledugta a fejét: haja csak úgy csillogott az aranytól.

Már éppen ki akart menni a házikóból, amikor hangot hallott. A ló szólott hozzá:

– Holnap gyere el megint! Felülsz a hátamra, magadhoz veszed a kondért és a kardot, én pedig megmondom, hova megyünk.

Este Thorsteinn kendőt kötött a fejére, az ujját is bebugyolálta, hogy ne lássék az arany csillogása. Az óriásasszonynak azt mondta:

– Hajat mostam, azért kötöttem be a fejemet. Az ujjamat pedig megégettem.

Reggel úgy tett, ahogy a ló mondta. Fogta a kondért és a kardot, felült a lóra, s elindultak. Ahogy beértek a nagy erdőbe, látják ám, hogy az óriásasszony rohan utánuk.

– Dobd le a vaskondért! – mondta a ló Thorsteinn-nak.

A fiú úgy is tett, mire hatalmas máglya szökött fel a vaskondérból. De hiába lobogott a tűz: az óriásasszony könnyen átlépte, és máris tovább üldözte őket.

– Dobd el a kardot – szólott most a ló –, de vágd oda erősen, hogy darabokra törjön.

Thorsteinn ledobta a kardot. Hiába: nem törött darabokra. Leugrott hát a lóról, megragadta a kardot, és még egyszer a földhöz vágta. A kard szilánkokra törött, a szilánkokból felhőig érő szikla kerekedett. Az óriásasszony bizony ezen már nem tudott áthágni.

Thorsteinn felült a lóra, s továbbmentek. Nemsokára egy város elé értek.

– Áss nekem egy árkot, hogy elrejtőzzem benne – mondotta a ló –, aztán menj fel a királyi udvarba, és nézz körül. Én itt megvárlak.

Thorsteinn megásta az árkot, aztán bement a városba, egyenest a királyi udvarba. Ott bizony mindenki lógó orral járt: a király súlyosan megbetegedett, s csak akkor gyógyul meg, mondogatták az orvosok, ha sastüdőt, varjúszívet és rókatejet kap, mégpedig három egymás után következő napon. És eddig egyetlen udvari ember sem tudott ilyen orvosságot szerezni.

Thorsteinn visszament a lóhoz, elmondta neki, hogy első nap sastüdő kellene a királynak. A ló elvágatott, és kisvártatva hozta már

a sastüdőt. A fiú elsietett a királyhoz, ám a város kapujában összetalálkozott három udvari emberrel, akik sastüdőt kerestek. Amikor meglátták Thorsteinnt, addig kérték, addig fenyegették, amíg odaadta nekik az orvosságot.

– De egyet ne feledjeteK – mondta Thorsteinn –, az orvosság csak akkor gyógyít, ha csupasz kézzel adjátok át.

A három udvari ember vakarta a fejét: a királyi udvarban mindig kesztyűt kellett viselni, az meg egyenesen sértésszámba ment, ha csupasz kézzel nyújtottak át valamit a királynak. De nem volt mit tenniük: elvitték a sastüdőt a királynak, s mielőtt odaadták volna, lehúzták kesztyűjüket. A nagybeteg megette a tüdőt, jobban is lett tőle, de kegyetlenül megszidta őket, hogy megsértették az udvari illemszabályokat.

Másnap megszerezte a ló a varjúsívet. Thorsteinn megint összetalálkozott az udvari emberekkel, azok ismét elkunyerálták tőle az orvosságot.

– De ne feledjéteK – mondta Thorsteinn –, az orvosság csak akkor gyógyít, ha nincs rajtatok nadrág, amikor odaadjátok a királynak.

A három udvaronc ugyancsak reszketett a király haragjától, de arra gondolt, hogy végül mégiscsak jutalmat kap az orvosságért, érdemes hát elviselni a szidást. Így hát nadrág nélkül mentek a király szobájába, s adták át a varjúsívet. A király megette, még jobban lett tőle, jutalmat azonban nem adott, hanem kikergette a nadrág nélküli főurakat.

A harmadik napra maradt a rókatej. A ló elhozta Thorsteinn-nak, az meg indult vele a királyhoz. A három udvari ember már a város falainál leste, s amíg megpihent egy kicsit, ellopta tőle a ritka gyógyszert.

– Nem bánom, vigyéteK – mondta Thorsteinn. – De egyet ne feledjeteK: az orvosság csak akkor gyógyít, ha bélyeget süttök a homlokotokra, mielőtt átadjátok.

A három udvari ember már ebbe is belenyugodott: egymás homlokára süttötték a tolvajok szégyenbélyegét, ám hogy senki ne lássa csúfságukat, kalapjukat a fejükön hagyták, sőt jó mélyen a szemükbe húzták, s így mentek be a királyhoz. Az megitta a tejet, s most már teljesen meggyógyult, sőt annyira visszakapta régi erejét,

hogy maga verte le a három szemtelen udvaronc fejéről a kalapot. Leverte, s meglátta homlokukon a szégyenbélyeget.

– Ahá, hát tolvajok vagytok! – kiáltott fel. – Most már értem a dolgot! – tüstént közhírré tétette hát: járuljon a színe elé az, aki a tüdőt, a szívet és a tejet szerezte, s így megmentette az életét.

Thorsteinn csak erre várt. A táltos gyönyörű ruhát szerzett neki, s délcegen vonult a király elé. A király megköszönte Thorsteinn-nak, hogy megmentette életét: nyomban feleségül adta hozzá a leányát, s neki adta fele királyságát. Javában folyt a vigasság, amikor a hűséges állat így szólt Thorsteinnhez:

– Fogd a kardod, és vágd le a fejem!

Thorsteinn gondolkozott, megtegye-e, de végül mégis csak engedelmeskedett. És lám: egy szép királyfi állt ott a ló helyén.

– Az óriásasszony rabolt el és varázsolt lóvá – mondotta –, és csak akkor változhattam vissza emberré, ha valaki megéri a szavamat, és levágja a fejemet. Köszönöm neked, Thorsteinn, hogy megszabadítottál.

Thorsteinn sokáig élt, és boldogan uralkodott országában. A királyfi is hazament szüleihez, s király lett ő is. S bár a királyok már csak hiúságból is sokat hadakoznak, nekik hosszú-hosszú uralkodásuk alatt soha semmi bajuk nem volt egymással.

A KORMORÁN ÉS A DUNNALÚD

A kormorán is, meg a dunnalúd is szeretett volna szert tenni jó meleg tollmellényre. Igen ám, de csak egyetlen ilyen pihés madárruha volt, ők meg ketten vetélkedtek érte. Egyik sem akart engedni. Félő volt azonban, hogy míg civakodnak, ez az egy is elvész, azért hát megegyeztek, azé lesz a tollmellény, aki másnap reggel korábban ébred fel, és hamarabb mutatja meg a másiknak a tengerből felkelő napot.

A kormorán tudta magáról, hogy mélyen alszik, és nehezen ébred. Félt hát, hogy átalussza a napkeltét. Elhatározta: be sem hunyja a szemét az éjszaka; a jó meleg tollmellény megéri a virrasztást.

Így is tett. A dunnalúd ott horkolt mellette, a kormorán meg nagy büszkén virrasztott.

„Lám – gondolta magában –, engem csúfolnak álomszuszéknek, mégis én maradok fent egész éjjel, nem a dunnalúd. És én kapom meg a jó meleg tollmellényt.”

Éjfélig tűrhetően ment a virrasztás. Utána azonban egyre nehezebb lett, s a kormoránnak majd leragadt a szeme.

Akkor is lekókadott fejjel ült, amikor derengeni kezdett. Örömeben felkiáltott:

– Keleten már kéklik az ég!

A kiáltásra felébredt a dunnalúd – az átaludt éjszaka után frissen, kipihenten. A kormorán azonban olyan álmos volt, hogy egyre-másra lekókadott a feje, s örült, ha időről időre legalább a fél szemét ki bírta nyitni. Pedig most kellett volna igazán figyelnie. Mert mi is történt? Felkelt a nap, és a dunnalúd nyomban elkiáltotta magát: – Itt a hajnal! Itt a hajnal!

Így övé lett a tollmellény. Ma is büszkén hordja minden ijafia.

A GRIM SZIGETI EMBER ÉS A JEGESMEDVE

Grim szigetén egyszer, hogy, hogy nem, kialudt a tűz. Tél derekán jártak, kemény hideg volt, a tengersizos is befagyott már. Mivel a jégtakaró elég erős volt, a szigetlakók egy szélcsendes napon elhatározták, hogy három ügyes embert átküldenek Izlandra tűzéért.

Kora hajnalban indultak útnak a tűzhozók. Alig derengett még, de az egész falu elkísérte őket a partra. A három ember nekivágott a jégnek. Jó vastag jég volt, bizvást átkelhettek rajta.

Ám ahogy a szoros közepére értek, egyszerre mégiscsak megszakadt a tenger jégtakarója. Nem volt széles a rianás, de messze elnyúlt délre és északra, látni sem lehetett a végét. Kettő közülük nagy ügyel-bajjal átugrottak rajta, a harmadik azonban elbátortalanodott, nem mert nekivágni. A többiek átkiáltottak hát neki, hogy térjen vissza a szigetre, azzal továbbindultak Izlandnak.

A harmadik sem akart azonban dolgavégezetlenül hazatérni, elindult a rianás mentén, hátha talál egy keskenyebb helyet. Ám estefelé beborult, délről vihar támadt, zuhogott az eső. A jég széttöredezett, s az ember egy kis jégtáblára szorult, amelyet a hullám és a szél a nyílt tenger felé sodort.

A hánykolódó hullámok között egyszerre csak egy hatalmas jéghegy tűnt fel. A jégtábla lassan odaért hozzá. Az embernek se kellett több, kiugrott, és felmászott a hegyre. Azt hitte, most egy ideig legalább biztonságban van. De ahogy kapaszkodik felfelé, egyszerre csak megpillant egy jegesmedvét. Nőstény medve volt, bocsai ott feküdtek alatta, testével melengette őket.

Az embernek a haja szála is égnek állt ettől az új veszedelemtől. Éhes volt, fáradt, kimerült, s amúgy se adott volna egy lyukas garast sem az életéért. A nőstény medve azonban felállt, odament hozzá, körülszaglászta, aztán a fejével jelezte, hogy jöjjön közelebb, bújjon be a bocsok közé.

Az ember reszketett a félelemtől, mégis összebújott a mackókkal. Az anyamedve pedig tejjel kínálta, hadd csillapítsa szomját, éhségét.

Reggelre kelve az anyamedve értésére adta, hogy másszon fel a hátára, és kapaszkodjék meg rajta. Az ember így is tett. Akkor a medve felállt, megrázta magát. Az ember leesett róla. Így történt ez három napon keresztül: az anyamedve éjjel tejjel táplálta az embert, nappal pedig a hátára ültette, azután ledobta.

A negyedik napon azonban hiába rázkódott az anyamedve: az ember erősen kapaszkodott, nem esett le a hátáról. Akkor a nőténymedve fogta magát, beleugrott a vízbe, és kiúszott Grim szigetére.

Amikor partot értek, az ember azt gondolta, illik meghálálni a jócselekedetet. Intett a medvének, hogy jöjjen utána. Mentek, amíg a faluba nem értek, ott is az ember házába. Az ember megfejtte a legjobban tejelő tehenet, s a medve annyi tejet ihatott, amennyi csak beléért. Ezután bement az istállóba, kiválasztotta s levágta a két legszebb gödölyét, majd a szarvuknál összekötve, a medve hátára erősítette őket. A medve elégedetten lecammogott a tengerre, és visszaúszott a bocsaihoz.

Míg a szigetlakók ámulva néztek az úszó medve után, hajó bukkant fel Izland felől, s kedvező széllel közeledett Grim szigete felé. A korlátnál pedig ott integetett az a két ember, akik a várva várt tüzet hozták.

MÄRDÖLL

Élt egyszer valahol egy herceg meg a felesége. Szerették egymást, boldogok is lettek volna, de nagy szomorúságukra nem született gyerekük.

A hercegasszony egyszer magában sétálgatott egy gyönyörű diófaerdőben. Az erdő közepén hirtelen nagy fáradtság lepte meg. Leült hát pihenni, és nyomban elaludt. Álmában három szép, sudár nő jelent meg előtte, talpig feketében. A hercegasszony megszólította őket, és megkérdezte kicsodák.

– Mi vagyunk a Fekete Nővérek – válaszolták azok. Majd hozzátették: Jól ismerik a hercegasszonyt, s azt is tudják, mi a szívének legnagyobb bánata. Azért jöttek éppen, hogy jó tanáccsal orvosolják. Menjen el a hercegasszony az egyik közeli patakhoz, fogjon ki egy pisztrángot, süsse meg és egye meg. Akkor teljesül a kívánsága. Azt azonban kikötötték, hogy ha a gyerek megszületik, a hercegi pár hívja meg őket a lakomára.

Ezek után eltűnt a három nővér, a hercegné pedig felébredt.

Nem sokat töprengett, úgy tett, ahogy az álombeli három nővér tanácsolta. Elment a patakhoz, fogott egy pisztrángot, megsütötte és megette. Egy év sem telt bele, megszületett a gyerek, egy csodaszép kislány. Nosza, megbízták tüstént a kulcsárnőt, készítsen elő mindent a három nővér fogadására. De a kulcsárnő hanyag volt, csak két terítéket tett az asztalra. Így aztán, amikor a Fekete Nővérek megérkeztek, a legfiatalabbnak nem jutott teríték.

A két idősebb nővér elnevezte a lánykát Märdöllnek – így hívták az ő édesanyjukat is –, s ellátták útra való áldással az életre: legyen olyan ragyogó szép, mint a nap; ha könnyekre fakad, színaranyat sírjon; és királyfi legyen a férje.

A legfiatalabb nővér azonban megharagudott a teríték miatt. De a jókívánságokból nem vonhatott vissza semmit, azért azt az átkot tette hozzá, hogy a lány az esküvője napján változzon verébbé, és az első három napon csak egy-egy órára tehesse le a madárgúnyát. Ha azonban a harmadik napon valaki elégeti a madáröltönyt, Märdöll visszaváltozhat emberré. Ha nem, akkor veréb marad.

Azzal elment a három nővér.

Märdöll pedig nőtt, növekedett. Beteljesedett a két idősebb nővér jókívánsága: ragyogó szép lány lett, tündöklőbb a napnál, ha sírt, színarany könnyeket hullatott, s végül feleségül kérte egy délceg királyfi. Igen ám, de a lakodalom napján be kellett teljesednie a harmadik nővér átkának.

Élt azonban a herceg udvarában egy nyomorúságos kunyhóban egy öreg házaspár. Volt egy lányuk, úgy hívták, Helga. Helga Märdöll tejtestvére volt. A két lány szerette egymást, megosztották örömeiket, bánatukat, s most elhatározták, hogy közösen szállnak szembe az átokkal. Kieszelték hát, hogy az átokterhes három napon Helga mutatkozzék Märdöll helyett a királyfi előtt. Az első napon a királyfi azonban észrevette a cserét, és úgy megszidta a két lányt, hogy mindketten sírva fakadtak. De csak az igazi menyasszony szeméből patakzott színarany.

Estére azonban mégis sikerült a terv: Helga ült le a királyfi vacsoraasztalához, Märdöll pedig verébbé változott, és elrepült. A királyfi mégis gyanút fogott, és azt kívánta, hogy Helga hullasson aranykönnyeket. De Helga nem tudott színaranyat sírni. Ezért varázstüskét szúrt a királyfi karjába, amelytől az nyomban elaludt, ő maga pedig felment a hegyre, és így kiáltott:

*Hívlak, Märdöll, hívlak,
aranyos barátnőm;
várlak, Märdöll, várlak
a magas hegytetőn.
Aranyat kell sírjak,
de nincs hozzá erőm.*

És lám, odarepült a veréb, felvette emberi alakját, és álló óra hosszat színarany könnyeket sírt. Aztán visszaváltozott verébbé, és elrepült. Helga pedig hazament a királyfihoz, megmutatta neki az aranyat, s a királyfi megnyugodott.

Így ment ez a második és a harmadik napon is. Märdöll csak egy-egy órára volt herceglány, éjjelre verébbé változott, s olyankor Helga foglalt helyet a királyfi asztalánál.

A harmadik napon azonban Helga nem szúrta elég mélyen a királyfi karjába a tüskét. A királyfi elszunnyadt ugyan, de nyugtalanul aludt, a tüske kiesett, ő maga pedig felébredt. A királyfi Helga után

lopózott, felment a hegyre, és látta, hogyan változik át a veréb aranykönnyeket síró szépséges Märdöllé. A királyfi most már mindent értett. Gyorsan odaugrott, megragadta Märdöll levetett madárgúnyáját, és tűzbe dobta.

Ezzel megtört a varázs. Újra megülték a lakodalmat, s Märdöll azóta is boldog a királyfival.

KINEK A FÉRJE BUTÁBB?

Volt egyszer két asszony. Versengve szapulták a férjüket, s mindkettő azt állította, hogy az ő uránál nincs ostobább férfi a földön. Ezen aztán majd hajba nem kaptak. Végül úgy döntöttek, hogy próbát tesznek.

A próbát az első asszony kezdte. Leült az üres rokka mellé, és fonni kezdett. Amikor a férje hazajött, és megkérdezte, mit csinál, azt válaszolta, hogy finom gyapjút fon, s majd ruhát csinál neki.

– A gyapjúfonál olyan finom – tette hozzá –, hogy nem lehet látni.

Nemsokára a szövőszékhez ült, és a láthatatlan gyapjúból szövetet szőtt.

– Ez nagyon finom szövet ám – mondta az urának –, olyan finom, hogy látni sem lehet.

A láthatatlan szövetből azután láthatatlan ruhát varrt.

– Gyere, itt a ruha, majd rád segítem – hívta a férfit, és ráadta a semmit.

A férfi nem látott, nem érzett magán semmit, de büszke volt gyönyörű ruhájára, ügyes feleségére. És ott páváskodott új ruhájában, azaz meztelenül.

A másik asszony is próbára tette a férjét. Amikor a férfi hazatért, rászólt:

– Bújj ágyba, de azonnal! Nem érzed, hogy nagybeteg vagy?

A férj nem érzett ugyan semmit, de engedelmeskedett, és ágyba feküdt. Másnap így szólt a feleség:

– Már meghaltál, koporsóba teszünk.

A férfi sírt, rimánkodott, hogy ne tegyenek vele ilyen csúfságot, de az asszony ráförmedt:

– Hallgass, ha mondom! Te már reggel óta halott vagy!

Kitűzték a temetés napját, odarendelték a koporsóvivőket, és meghívták a jó barátokat. A férj meg csak ott feküdt a koporsóban. Levegőt csak azért kapott, mert az asszony ablakocskát vágott a koporsó fedelén.

Jöttek a gyászolók, köztük az első asszony férje is, amúgy anyaszült meztelenül. Ő ugyan azt hitte, hogy szép, új ruhában van.

Meglátták a gyászolók, kacagni kezdtek. A halott is kikukucskált a kis ablakon és felkiáltott:

– Istenem, mekkorát nevetnének, ha nem volnék már halott!

Meghallották ezt a gyászolók, és tüstént kiszabadították, majd faggatni kezdték, hogy került ide. A feltámadt férj mindent elmondott.

De ami sok, az sok.

Az emberek megharagudtak a csínytevő asszonyokra, és a legközelebbi törvénytapon úgy megbüntették őket, hogy elment a kedvük a tréfálkozástól.

AZ OSTOBA ASSZONYOK

Egyszer egy paraszt elküldte öreg szolgáját a vásárba, hogy adjon el egy tehenet és egy jércét.

– Kérj a tehenért tizenhat tallért, a jércéért pedig tizenhat krajcárt – mondta neki.

Az öreg szolgáló egész úton azt hajtogatta magában:

– Tizenhat tallér, tizenhat krajcár.

Addig-addig mondogatta, míg végül teljesen belezavarodott. Amikor kiért a piacra, tizenhat krajcárért kínálta a tehenet. Akadt is rá nyomban vevő. Akkor a jércét árulta – tizenhat tallérért. De bezzeg nem akadt olyan jó bolond, aki megvette volna. A szolgáló végül megunt a hiábavaló várakozást, és elindult haza.

Útközben szállást kért egy parasztháznál. A gazdasszony a pajtában adott neki helyet. A szolgáló meg se nézte, hová fekszik le, rögtön elaludt. Pedig jobb lett volna, ha körülnéz, mert éppen egy halom pehelytollba feküdt. Reggelre telis-tele volt a ruhája, a haja tollal: olyan volt, mint egy nagy, kövér liba. Ő azonban azt hitte magáról, hogy sas. Egész úton hazafelé csapkodott a kezével, repülni próbált.

A parasztgazda már türelmetlenül várta. Elibe is ment az úton, s látja ám, hogy az öreg szolgáló ugrál, kapdos, mintha megbolondult volna. Pedig csak repülni akart szegény. A gazda – hallván a vásár történetét – éktelen haragra gerjedt. De aztán elnevette magát és megkérdezte:

– Mit gondolsz, akad-e még három ilyen ostoba asszony ebben az országban?

A szolgáló erre csak vonogatta a vállát, nem tudott mit felelni, a gazda meg elhatározta: ő bizony csakugyan körülnéz, akad-e vajon, aki túltesz a szolgájára ostobaságán.

Útnak is indult, és hamarosan érkezett egy házikóhoz. Látja, hogy egy öregasszony ki s be jár, közben úgy fogja üres kötényét, mintha valamit vinne benne. Meg is kérdezte az öregtől, mire való ez.

– Nem látod, fiam? – válaszolta az asszony. – Kihordom a házból a sötétséget, és világosságot viszek a helyébe.

A férfi erre felajánlotta, hogy szívesen segít neki, csak jól fizesse meg. Az asszony elfogadta az egyezséget, mire a férfi fűrészelt és baltát fogott, és ablakot vágott a faház oldalába. Egyszerre kirepült a sötétség, és beszaladt a világosság. Ámult-bámult az öregasszony, s úgy megörült, hogy még búsás jutalmat is adott a parasztembernek.

Az meg elbúcsúzott, s ment tovább. Kis idő múltán elért egy másik házhoz. Az udvaron kint ült a gazda, s keservesen jajgatott, mert az asszony fakalapáccsal sulykolta a fejét.

– Asszony, miért vered a férjedet? – kérdezte a paraszt.

– Nem verem én – felelte az asszony lihegve –, csak nagy a feje, nem fér bele az ingbe, megpróbálok levenni belőle valamit.

Nagyot nevetett a paraszt, aztán felajánlotta, hogy jutalom ellenében segít a gazdán. Máris vette az ollót, kivágta az ing nyakát, mire pompásan átfért rajta a gazda feje. Volt nagy öröm: a gazda meg a felesége szívből hálálkodott, s még a zsebét is telerakták pénzzel. A paraszt vidáman folytatta az útját. Két ostoba asszonyt már talált, meg is szedte magát a butaságokon. De akad-e még egy harmadik is? Nem kellett messze mennie, azt is megtalálta.

Az egyik házban idős házaspár élt, az asszony már harmadszor volt férjnél. Amikor a paraszt bekopogott, csak az asszony volt otthon. Szívesen fogadta a vendéget, és megkérdezte, honnan jön.

– Egyenest a mennyek országából – felelte a férfi.

– Jaj, hiszen akkor bizonyára találkoztál első két férjemmel – örvendezett az asszony –, mondd csak, mit csinál első férjem, első Petur?

– Bizony, rossz sora van – válaszolta a paraszt. – Tudod, hogy életében sem telt neki rendes ruhára, a mennyországban meg az a kevés is leszakadt már róla, s most azt sem tudja, hová bújjon, hogy ne lássák a meztelenségét.

Megrémült erre az asszony: hozott rögtön egy nagy zsákot, telerakta ruhaneművel, tett melléje még egy erszény pénzt is, és megkérte a parasztot, vigye el, de nyomban, első férjének a mennyek országába.

– De mondd csak előbb – kapott észbe az asszony –, hogy megy a sora megboldogult második uramnak, második Peturnak?

A paraszt róla sem mondott jobbat:

– Nincs ruhája, fázik, éheznek, kivált a lovai hiányoznak neki.

Nosza, fogta magát erre a jó asszony, összecsomagolt, ami még mozdítható volt a házban, szekérre rakta, a szekérbe befogta a két lovat, s megkérte a férfit, hajtson egyenest a mennyek országába. A paraszt mindent megígért, s azzal fölült, s a lovak közé csapott.

Nemsokára hazaérkezett a harmadik férj: azt is Peturnak hívták. Haját tépte, amikor látta, hogy üres a ház; jó, hogy a négy fala megmaradt. Felesége azonban megvigasztalta:

– Meglátod, édes uram, milyen jó lesz neked, ha meghalsz, és eljutsz a mennyek országába: ott majd közös lesz az a sok holmi, te is mind használhatod.

A paraszt pedig a jól bélelt szekérrel boldogan hazaszekerezett. Örömeiben öreg szolgálójának is megbocsátott.

– Bizony, kívüled is vannak még ostoba asszonyok – mondta neki. – Akad elég lúd, ha nem is hiszi mind, hogy szállni tud.

HOLLAND MESÉK

A BOLYGÓ HOLLANDI

Hallottátok már „A bolygó hollandi” történetét? Száz meg száz évvel ezelőtt mesélhette először valaki, de azóta sem felejtették el a hajósok. Sőt, a babonásabbja talán még ma is tartja, hogy igazán megtörtént, és el-elmeséli, valahogy ilyesformán:

Napok óta vihar tombolt, tajtékos hullámok ostromolták a partot. Sok hajó szorult a kikötőbe.

Az egyik gyorsvitorlás kapitánya mindenáron neki akart vágni a tengernek. Indiába készült, morgott, káromkodott minden elvesztett nap miatt. Hatalmas szál ember volt, kemény, vaskezű parancsnok, aki mindig a maga feje után megy. Megszokta, hogy szó nélkül engedelmeskednek neki, nem is tűrte, hogy bárki útjába álljon. De mestere volt a hajózásnak, bejárta a világ minden tengerét. Nem volt olyan vad vihar, amitől megijedt volna, sőt jobban szerette a süvöltő orkánt, mint a bágyadt csendet, amikor petyhüdtlen lógnak a vitorlák.

Hajóján nem tűrt ellenkezést. Ugrott is mindenki, a hajósinastól a kormányosig, ha csak intett a szemével. Nagyra becsülték a parancsnokukat. Tudták, hogy gyorsabban tesz meg minden utat, mint akárki más, és ritkábban éri hajóját szerencsétlenség. Vagy talán nem három hónap és négy nap alatt értek Jávába is most legutóbb, holott más kapitánynak fél esztendő kellett volna hozzá vagy annál is több? Ilyen ember ő, és most itt kell vesztegelnie!

Átkozta a vihart, döngő léptekkel járt fel-alá a kajütjében, szeme haragtól sötétlett, és minduntalan felrohant a parancsnoki hídra, az eget fürkészte, a szelet szimatolta, és káromkodott ökölbe szorult kézzel...

– Holnap elindulok! – kiáltotta a kormányosnak, mintha annak szólna a kihívás, pedig nem neki szólt, hanem az egész teremtett világnak.

– Ekkora viharban egy hajó sem fut ki! – ordított vissza a kormányos. – Ráadásul holnap húsvét vasárnapja van.

A kapitány összeráncolta homlokát, szeme szikrázott.

– Én akkor indulok, amikor nekem tetszik! – kiáltotta vissza.

A kormányos felelt valamit, de szavait elvitte a vad szél.

A kapitány pedig újra átkiáltott neki:

– Akkor indulok, amikor nekem tetszik, megértetted?

A kormányos nem válaszolt, lement a hátsó fedélzetre.

A kapitány már utána indult, hogy fejéhez vágjon valami gorombaságot, de mikor a lépcsőhöz ért, meggondolta, és ottmaradt a parancsnoki hídon. A felhők egészen alacsonyan lógtak, és fenyegetően kavarogtak, mintha el akarnák nyelni a hajót meg a rohanó hullámokat. A kapitány gyűlölettel és izzó megvetéssel nézte a háborgó tengert.

Négy álló napja vesztegel itt a kikötőben, négy drága nap odavan. És ez még csak a kisebbik rossz. A nagyobbik az, hogy nem teheti, amit akar. Itt most nem ő az úr. A vihar kicsavarta kezéből a parancsnokságot. Nem parancsol a tengernek, még a hajóján sem ő parancsol, hanem a vihar. Ez a legrosszabb! És ő tűrje? Igazán nem tehet ellene semmit? Komoran meredt a tarajosán vágató hullámokra. Tűrje a csúfságot ő, aki se istent, se embert nem ismer maga felett?

Nyugat felől rohanvást jöttek a hullámok meg a felhők, a szél gonoszul fütyült a kötelek között, mintha őt csúfolná. Eszébe jutott, hogy megjósolták ezt neki, többen is mondták: „No, kapitány, most egyhamar aligha jutsz ki a tengerre, vagy ha kimerészkedel is, tíz percbe se telik, és a cápák lakmároznak belőled.”

Hogy ő nem jut ki a tengerre? Hogy őt felfalják a cápák? No, majd megmutatja!

Megeresztett egy cifra káromkodást, és csúfondárosan elvigyorodott. Az ördögbe, ő bizony nem hagyja magát, megmutatja, hogy nem akármilyen fából faragták! Holnap elindul, csak azért is!

Aznap éjszaka mélyen, nyugodtan aludt, mint aki sok töprengés után végre eltökélte magát, és most már nem tétovázik tovább.

Alig derengett, talpon volt, és a fedélzetre szólította a legénységet.

– Indulunk! – adta ki a parancsot kurtán.

Felvonatta a vitorlákat, és mivel a kormányos szemében megdöbbenést látott, annak még külön odakiáltotta, szinte diadalmasan:

– Indulunk, kormányos!

– Indulunk, kapitány – ismételte a szót a kormányos, mint a visszhang.

A matrózok dologhoz láttak, megfeszítették a köteleket. Mégis elindulnak hát! Kifutnak, ha vihar dühöng is, az ő kapitányuk mindent mer, legény a talpán. Büszkék voltak a kapitányukra, és ez az érzés elnyomta bennük a másikat, a balsejtelmet.

Fönt a parton megkondultak a harangok.

A mellettük horgonyzó kétárbocoson a kapitány kihajolt a korlát felett, tölcsért formált a szája elé és átkiáltott:

– Indulni akarsz?

– Indulok!

A másik a partra mutatott, a vad szélben, ahol a húsvéti harangok zúgtak, aztán ki, a háborgó tengerre.

De a vakmerő kapitány, aki se istent, se embert nem ismert, makacsul hajtogatta:

– Elindulok, el én!

– Gondold meg! Szerencsétlenségbe viszed a hajódat, sose látjátok többet a partot – intette a másik, de hiába.

A gyorshajó kapitánya kihúzta derekát, gőgösen hátraszegte fejét, és gúnyosan nevetett.

– Hahaha! Sose látom többet a partot? Azt hiszed, rám ijesztesz? Nem vesztegek itt tovább, elindulok, ha ítéletnapig kell is a tengert járnom.

Hátat fordított a kétárbocosnak, és kiadta a parancsot, hogy vonják fel mind a vitorlákat, még legelöl a vakvitorla rúdja is jutott egy tenyérnyi kis vitorla.

Dermedt csend volt a hajón. Hogy jutnak ki? A vitorlák vészjóslóan csattogtak, verdestek. Cikázva nem haladhatnak, ahhoz nagyon is kicsi az öböl. A másik kapitány megint kiáltott valamit, szavát elvitte a szél, de amit az ő kapitányuk mondott, azt jól megértették: „Elindulok, ha ítéletnapig kell is a tengert járnom.”

A legénység serényen készült az indulásra, sietve meghúzták az utolsó csomót, felvonták az utolsó tenyérnyi kis vitorlácskát. Most már ők is azt mondták: „csak azért is!” – mint a kapitányuk. De kurjongatni nem kurjongattak. A szél füttyölt a kötelek között, a vitorlák gonoszul csattogtak, a parton zúgtak a húsvéti harangok.

Szótlanul húzták fel a horgonyt, és várták a kapitány parancsát. De az mozdulatlanul állt a hídon, hátraszegett fejjel, kiegyenesedve. Nem kiáltott semmilyen parancsszót, kezével se intett. Meredt szemmel nézett maga elé, mint a halottak. A matrózok is meredten álltak. Szélsüvöltésben, harangzúgásban elindult a hajó, vitorlái kidagadtak – egyenest, *szembe a széllel.*

A parton összecsődült a nép, és a kikötőbe szorult hajókon mindenütt a korlátnál tolongtak a matrózok. Emberi ésszel felfoghatatlan volt, ami történt. A gyorsvitorlás, mintha titkos erő taszítaná, az öböl szája felé siklott, szél ellen dagadó vitorlakkal. A kapitány mereven állt a hídon, a legények is mintha megkövültek volna. De hát mi ez? Csoda történt? A hajó kifut a tengerre. Vesztébe rohan, annyi bizonyos. És most már szájról szájra adták suttogva a kapitány utolsó, vakmerő szavait. „Elindulok, ha ítélelnapig kell is a tengert járnom.” Kihívta maga ellen a sorsot.

A partról meg a lehorgonyzott hajókról némán és rémülten nézték, hogy repül tova a gyors vitorlás az öböl szája felé, azt is látták, hogy a főárboc csúcsa felett fekete madár kering.

És még valamit láttak, amitől szívverésük is elállt. Mintha kigyulladt volna a szerencsétlen hajó! De hiszen se füstöt, se lángot nem látni! A vitorlák vörös tűzfényben álltak, a hajótest meg az árbocok feketék voltak, mint az éjszaka. Kísértethajó... elátkozott hajó... Az öregasszonyok fejükre borították szoknyájukat, hogy ne lássák. Hátuk borsódzott, szájuk imát mormolt.

A gyorsvitorlás nem jutott el Indiába. De a kikötőbe se tért vissza. Semmilyen hír nem érkezett felőle a hajóstársasághoz, a matrózok szülei, testvérei se kaptak levelet, üzenetet. De arról se szólt hír, hogy holttestüket vagy a hajó roncsait partra sodorta volna a tenger valahol.

Telt, múlt az idő, lassanként el is felejtették az elátkozott hajót. Jól mondják, hogy minden csoda csak három napig tart. Legfeljebb egyik-másik anya vagy fiatalon megözvegyült asszony szívében sajdult meg olykor az emlék. Abban az időben nem volt ritkaság bizony, hogy egy hajó, amelyik kifutott a tengerre, odaveszett

nyomtalanul. Egy-két esztendeig még emlegették, aztán elhallgattak róla.

Mígnem egyszer mégis történt valami. Egy Indiából hazatérő kalmárhajó friss, keleti széllel futott a Jóreménység-fok közelében. Egyszer csak felbukkant mellette egy másik hajó, de olyan váratlanul, mintha az alacsonyan szálló felhőkből bukott volna ki. A legöregebb matróz vette észre, és nagyot kiáltott ijedében. Sok mindent megért, sok mindent látott már az öreg, de most a haja is égnek meredt. Az idegen hajó vitorlái izzó tűzfényben álltak, és szembe dagadtak a széllel. Réműlt kiáltására odacsődült az egész legénység. Tágra meredt szemmel bámulták a kísértethajót, de az hamar eltűnt, repült, duzzadó vitorlákkal, szembe a széllel, fedélzetén egy lélek se mozdult, csak a nagyárboc csúcsa felett kóválygott egy fekete halálmadár.

– Hívjátok a kapitányt! – kiáltott az egyik matróz, de mire a kapitány előkerült, a csodából már semmit se látott, kinevette őket.

– Kísértethajó? Én csak azt látom, hogy ti magatok olyan fehérek vagytok, mint a kísértetek, ahogy itt álltok. Mindenki a helyére, egykettő! Aki nem fogad szót, azt megmártjuk!

No, a megmártástól még jobban féltek, mint a kísértethajótól. Kegyetlen büntetés volt ez, a vétkest lezuhantották az árbocról a tengerbe, és a hajó túlsó oldalán felhúzták a derekára kötött kötéllel.

Helyükre siettek hát, és a hajó folytatta útját. De az öreg matróz riadt szemmel állt még azután is sokáig. Nem tudta elfelejteni az idegen vitorlást. Elevenen látta maga előtt: alacsony orrán a holland oroslános címer, fara magas és vágott, vitorlái régimódiak. Az egész alkalmatosság régi világbeli, hollandi gyorsvitorlás. Fiatal korában látott néha ilyeneket, de azóta eltűntek a tengerről.

Bizony hosszú idő telt el, mióta az elbizakodott kapitány kihívta maga ellen a sorsot...

Ettől az időtől fogva mind sűrűbben érkeztek a hírek az elátkozott hajóról Hollandiába is. Több hajó találkozott vele. Hol hirtelen bukkant fel, mintha a tenger vagy a haragos ég vetné eléjük, hol messziről pillantották meg, ahogy sebesen közeledik tűzvörös vitorlákkal. És ami a legfélelmetesebb, a vitorlák szembe dagadnak a széllel, mintha külön szélfúvás vinné lankadatlan erővel a hajót. Egy lélek se mozdul a fedélzetén, se a kötelek között nem

kapaszkodnak matrózok. És az is különös, hogy bár sebesen szeli a vizet, nyilván nem siet sehová, hiszen mindig ugyanott látják, a Jóreménység-fok körül, mintha erőnek erejével az Indiai-óceánra akarna kifutni, de valamilyen titokzatos hatalom megakadályozná.

A matrózoknak foguk is összeverődött, hacsak beszéltek róla, de persze tagadták, nem vallották be, hogy félnek. Hideg futkosott a hátán annak is, aki mesélt róla, meg annak is, aki hallgatta a históriát. Nem csoda – hiszen ők maguk is folyton a tengert járták, nem tudhatták, mikor bukkan fel előttük a rémhajó, amelynek se kapitánya, se legénysége, és árboca felett halálmadár kóvályog.

Később kiderült, hogy mégis van legénység azon az elátkozott hajón. Egy napon pompás India-járó cirkált a Jóreménység-fok táján. Remekbe épült alkalmatosság volt, tatján Batavia címere, elöl, az orrán a Jávai Asszony faragott képmása. Akkor futott ki először a tengerre, nagy kár lett volna, ha elpusztul. Jó szél repítette előre, ragyogó napsütésben, mikor a Jóreménység-fok felé közeledett. Egyszer csak meglátnak egy hajót, amint sebes iramban vitorlázik feléjük, útjukat keresztezve. Különös formájú hajó volt – orra alacsony, fara magas és vágott, nem kerek. És, noha ellenszéllel fut, vitorlái nincsenek elfordítva, ráadásul tűzfényben áll az egész, mintha égne. Jól látták a holland lobogót is elöl az orrán. Gondolták, majd csak kitér, hiszen a kapitány ott áll a helyén, a parancsnoki hídon, hosszú, ősz haját lobogtatja a szél. Bizonyosan észrevette őket, mindjárt elkiáltja a parancsszót. De hol a legénység? Egy matrózt se látnak.

– Térjete ki, hé! Az ördög belétek! – ordítottak, messze kihajolva a korlát felett, mivel ők maguk már nem tudtak irányt változtatni. Az idegen hajó közvetlen közel volt, és teljes sebességgel jött oldalról, nem kerülhették ki. Nekifutottak, és keresztülmentek rajta. De a szörnyű pillanatban csak a legénység rémült ordítása hallatszott, reccsenés, roppanás nem. Rázkódást se éreztek. Mit jelent ez? Semmi bajuk se történt! Továbbsiklanak, jó oldalszéllel, mint addig! És a másik hajó is továbbmegy, pedig kettészelték közepén, keresztülvágtak rajta! Kísértethajó az, nem más...

Tátott szájjal bámultak utána. És most mintha kékes fény villódzott volna a hajó körül. Látták a kapitányt a parancsnoki hídon – mozdulatlanul, mereven áll, lesoványodott testén lötyög a ruha, bőre

fakó, sötét szemegödrében mintha nem is volna szem. Élő ember vajon, vagy megkövült halott? Fehér csontvázkeze is mintha oda volna nőve a karfához.

– A madarat láttad? – kérdezte egyik matróz a társától, és hangja remegett.

– Láttam. Meg a halott kapitányt a parancsnoki hídon.

– És se kormányos, se legénység... egy lélek se volt ott, csak egyedül a kapitány.

– Dehogyanem! – erősködött a harmadik. – Ott feküdtek a matrózok a fedélzeten, nem láttátok? A fejük fénylett!

Társai előbb nem hittek neki, de éppen akkor a kémlelő lekiáltott az árbockosárból:

– A matrózok mind ott feküdtek a fedélzeten, meg se mozdultak, mikor nekik mentünk!

Hirtelen elnémultak a legények, torkukon akadt a szó. Elborzadva bámultak a vízre. Hová lett a gyorsvitorlás? eltűnt, nyoma veszett! Most már bizonyos, hogy nem jóféle hajó. Rájuk is szerencsétlenséget hoz!

– Láttad a zászlót? – kérdezte valamelyik, mikor végre megjött a szava.

– Hollandus volt, alighanem...

– Az, az. Én jól láttam.

– Az ördögbe is! A bolygó hollandi!

Nevettek, így leplezték félelmüket. Egyikük se kételkedett abban, hogy bajt hoz rájuk az elátkozott hajó. Még jó, ha csak bajt és nem szerencsétlenséget. Délutánra vihar kerekedett, az orkán derékba törte a nagyárbcot, mintha sétapálca volna. De ennyivel megúszták, nagyobb bajuk nem lett. A hajó se sínylette meg az összeütközést, egy karcolás nem sok, annyi se látszott a Jávai Asszonyon.

A kísértethajó azonban tovább bolyongott az óceánon, többen azt mondják, hogy látták. Évek jöttek, évek múltak. Minden más hajónak ki van mérve az ideje, és ha az letelt, a hajó pihenőre tér az utolsó kikötőben. Így vannak az emberek is. Csak a bolygó hollandi nem térhetett pihenőre... „Elindulok, még ha ítéletnapig kell is járnom a tengert”... Az elbizakodott kapitány bajba vitte hajóját meg a legénységét. Mióta kifutott a kis öbölből azon a régi-régi

húsvétvasárnapon, szüntelenül a tengert járta, duzzadt vitorlával, széllel szemközt. Ha az orkán nekifekszik, az árbocok hajladoznak, de el nem törnek soha. A korhadt, vén hajó pedig fáradhatatlanul szeli a habokat.

ELIAS ÉS A HATTYÚ

Élt Flandriában sok-sok idővel ezelőtt egy Oriant nevű király. Egyszer vadászaton, egy szép szarvasbika üldözése közben messzire elkalandozott kíséretől. A szarvast nem ejtette el, az valami erdei tóba ugrott és eltűnt előle; de visszamenet, mikor egy kies forrásnál elült, hogy megpihenjen, sudár termetű ifjú leány toppant elébe, és azt kérdezte a királytól, hogy kinek az engedelmével vadászik itt, mert az erdő az övé. Oriant királyt elbűvölte a leány szépsége, úgy érezte, nem élhet nélküle, és ezt meg is mondta neki, ott nyomban feleségül kérte. Beatrix, mert így hívták a deli hajadont, nem ellenkezett, mire az ifjú király kézen fogta, hazavezette palotájába, és egyszeriben megülték a lakodalmat, nagy pompával, vigassággal.

A király édesanyja, Matabruna azonban gyűlölte menyét, nem tudott beletörődni, hogy fia ezt a jöttment senki lányát vette feleségül, aki egy gombostűt se hozott a házhoz, mikor a leggazdagabb hercegkisasszonyok közül válogathatott volna. Vesztére tört a fiatalasszonynak, és persze annál inkább hízelgett neki, hogy gyanút ne keltsen. Főként fia előtt dicsérte ékesnél ékesebb szavakkal az ifjú királyné szépségét, nemes szívét. Nem sokkal a lakodalom után Beatrix királyné úgy érezte, hogy gyermeke lesz, és ezt férjének is megmondta, aki attól fogva még gyöngédebben szerette, még jobban féltette.

Egyszer az ablakban könnyököltek mind a ketten, és láttak egy asszonyt, két szakasztott egyforma pólyás gyerekekkel a karján.

– Keresztelni viszi a gyermekeit – mondta Oriant, a királyné pedig, aki a világ dolgaiban ugyancsak járatlan volt, csodálkozva kérdezte, hogy születhetik egy asszonynak egyszerre két gyermeke.

– Jaj, drága kincsem – nevetett a király –, ez nem is ritkaság, van, amikor hét gyermek születik egyszerre. És ha az isten is úgy akarja, a szülők mind a hetet felnevelik épségben, egészségben.

Pár hónappal ezután a királyt háborúba szólította a kötelesség. Feleségét édesanyja gondjára bízta, lelkére kötötte, hogy vigyázzon rá, mint a szeme fényére, széltől is óvja, minden kívánságát

teljesítse. Aztán elbúcsúzott anyjától, hitvesétől, és lóra pattant, elvágtatott serege élén, mint aki otthoni dolgát jól elrendezte. Hiszen nem látott bele az öregasszony fekete szívébe.

No, annak meg több se kellett! Maga elé rendelte a bábát, és meghagyta neki, hogy ha a fiatal királyné gyermekágyba kerül, az újszülött helyébe lopjon egy kutyakölyköt, a gyermeket pedig tegye el láb alól. Meg is kente a bábaasszony markát jó előre, és még többet ígért neki, ha parancsát teljesíti.

Abban a régi babonás időben ugyanis, ha egy asszony nyomorék gyermeket hozott a világra, azt mondták, hogy ez Isten büntetése. Hát még ha kutyakölyköt szült gyermek helyett! Nem volt olyan ember, se asszony, se férfi, aki az ilyen anya bűnösségében kételkedni merjen. Erre számított a fekete szívű Matabruna, tudta, hogy ha az újszülöttet eltüntetik, és kutyakölyköt lopnak a helyébe, bátran a legsötétebb börtönbe vethetik a fiatal királynét, senki sem fog szót emelni érte.

Szegény Beatrix nem is gyanította, mit forralnak ellene. Mikor eljött az órája, hét gyermeket szült, hat fiút és egy leányt, mind a hétnek finom veretű ezüstlánc volt a nyakában. A bábaasszony meghökkent, mikor a szép ezüstláncokat látta, mivel azt csak tündérek, vagy más titkos hatalmak varázsolhatták a gyermekek nyakába, s akkor pedig nyilvánvaló, hogy anyjuk nem jöttment senki lánya. Már-már azon gondolkozott, hogy inkább az öreg királynéval száll szembe, mint a láthatatlan hatalmakkal. De túlságosan csábította a gazdag jutalom, meg az öreg királyné is résen volt, hamarosan ott termett a szobában. A bába gyorsan elrejtette a gyermekeket, és hét kutyakölyköt lopott a királyné mellé az ágyba. Aztán fölébe hajolt, és úgy tett, mintha szánakoznék rajta.

– Jaj, szegény királyném! Te ugyan rosszul járták! Hét kutyakölyköt szültél felséges uradnak! Most mit tegyünk?

Beatrix szívszaggatóan zokogott, kezét tördelte, fájdalma a követ is meglágyította volna. De az öreg királyné szíve keményebb volt a kőnél; nemhogy vigasztalta, megsajnálta volna, még átkozta, mocskolta menyét, amiért így csúffá tette szerető férje-urát országvilág előtt. Elmondta mindennek, egy garas ára becsületet nem hagyott rajta. Aztán sarkon fordult, és kirobogott a szobából, a szerencsétlen fiatal anyát pedig pár nappal azután meghallgatás

nélkül börtönbe vetették, hogy majd ha férje-ura hazatér a háborúból, az mondjon felére ítéletet.

A hét szép gyermeket egy megbízható szolga kezére adta Matabruna, azzal a szigorú paranccsal, hogy veszítse el őket. Azt mondta, amúgy is csupa rabló, zshivány lenne belőlük, a lánc a nyakukban annak bizonyosága. Így hát csak jót tesznek azzal, ha elpusztítják mind a hetet, mielőtt ők pusztítanak el egy sereg ártatlan embert.

A szolga nem mert ellenkezni, gúnyjába takarta és kivitte az apróságokat az erdőbe, hogy majd ott végez velük. De a kicsinyek olyan szépen néztek az ártatlan kék szemükkel, még nevettek is rá, hogy megmozdult a szíve, nem tudta elszánni magát a gyilkosságra. Letette hát a gyermekeket egy terebélyes, nagy fa alá a puha mohára, és otthagya őket. Gondolta, most már az Úristen dolga, hogy mi legyen velük, az ő keze tiszta marad az ártatlan vértől. Visszaballagott a palotába, az öreg királynénak azt mondta, elvégezte, amit rábízott, zsebre is vágta a busás jutalmat.

A hét csöppség meg ezalatt éktelenül sivalkodott az erdőben, hiszen éhesek voltak szegénykék. Szerencsájukra éppen a közelben élt egy Elias nevű remete. Ez a remete meghallotta a gyereksírást, ráakadt a hét csöpp jószágra a vén fa alatt, és nem sokat teketóriázott, köpenyegébe takarta mind a hetet, és hazavitte. Csak akkor kezdett főni a feje, nem tudta, mit adjon nekik enni. Mert hogy az éhség miatt sivalkodnak olyan keservesen, azt még a remete is könnyen kitalálta. Javában töprengett, tanakodott, mikor egyszer csak odaszökkent egy fehér kecske, és tőgyét kínálta a gyermekeknek. No, azokat nem kellett kétszer kínálni, szítták a tejet egész erejükből, és mikor jóllaktak, édesen elaludtak. Attól fogva a kecske minden áldott napon beállított, megszoptatta a kicsiket, és azok szépen növekedtek, erősödtek. A remete felnevelte őket jámborságban, emberségben. Még ruhácskát is csinált nekik falevelekből. Nem is volt rossz soruk a gyerekeknek, naphosszat az erdőn futkostak, mezítláb, hajadonfőtt; ha megéheztek, málnát, fekete áfonyát szedtek, örültek az életüknek. Az agg szívét is jóleső melegség járta át, valahányszor rájuk nézett.

Időközben Oriant király is hazatért, dicsőségben gyarapodva, mivel legyőzte ellenségeit. De otthon keserű panasszal fogadta az

anyja, hogy hiába gyarapítja becsületét egyfelől, ha tulajdon házában gyalázatot hoznak rá. És gonosz nyelvvvel, gonosz szívvel bevádolta hites uránál a fiatalasszony, hogy így meg úgy, ocsmány kutyakölyköket szült gyermekek helyett. No, a király bűnnek eresztette fejét, fájdalmában szólni is alig tudott. De hogy kételkedhetett volna tulajdon édesanyja szavában? Összehívta tanácsosait, döntsék el, mi történjék az asszonnyal. Volt, aki máglyahalált ajánlott, volt, aki elégségesnek tartotta a börtönt. És a király az utóbbiakra hallgatott, mivel még mindig szerette a feleségét. Így aztán szegény Beatrix továbbra is a vár sötét pincéjében sínylődött, és egyéb vigasztalása nem maradt, mint a remény, hogy ártatlansága előbb-utóbb kiderül.

A remete a hat fiú közül egyiket, aki neki a legkedvesebb volt, a maga nevére Eliasnak keresztelte. Történt pedig egy alkalommal, hogy Matabruna vadászai éppen ott cserkésztek a remete kunyhója táján, és megpillantották a hét szép gyermeket, amint vackort szednek egy fa alatt, és jó étvággal eszegetik. Szemükbe tűnt finommívű ezürtláncuk is, ami kevésbé illett levelekből összetűzött ruhácskájukhoz. Otthon, a palota udvarán, elbeszélték a dolgot vadásztársaiknak meg a szolgálóknak, és a hír hamarosan eljutott Matabruna fülébe is. Tüstént kitalálta, hogy Oriant gyermekei lehettek, akiket a vadászok az erdőben láttak. Megparancsolta hát annak, akiben leginkább bízott, hogy menjen vissza az erdőbe, és pusztítsa el mind a hét porontyot, különben fejét véteti. A vadász nem mert szembeszállni vele, maga mellé vette néhány emberét és elindult. Útközben egy falun kellett keresztülmenniük és a piactéren nagy csődületet láttak. Megtudták, hogy egy asszonyt fognak elégetni máglyán, mert megölte gyermekét. No, megijedt erre a vadász. "Jaj nekem! – gondolta. – Ez a szerencsétlen némben mindössze egy gyermeket ölt meg, és ilyen szörnyű halált kell halnia! Mi vár énrám, ha felséges királyomnak fülébe jut, hogy hét egészséges ártatlan gyermeket elemésztettem! Az öreg királyné meg nem véd, letagadja bizonyosan, hogy ő parancsolta."

Társai is éppen úgy gondolkoztak a dologról, mint ő, és ezért megegyeztek, hogy majd csak a láncot veszik le a gyermekek nyakáról, de máskülönben hajuk szálát se görbítik. Nemsokára odaértek az erdei kunyhóhoz. A remete meg az egyik fiú, Elias éppen úton voltak, kenyeret koldultak egy közeli falvakban a népes

családnak. A kis Eliast mindig magával vitte a jámbor remete, hogy segítsen a tarisznyát cipelni. A másik öt fiú meg a leányka a ház előtt futkosott, játszadozott és rémült sivalkodásba kezdett, mikor a marconaképű idegeneket meglátta. A vadászok azonban addig beszéltek nekik, hogy végtére megnyugodtak, és engedték, hogy a láncot leszedjék a nyakukról. Jaj, de mi történt! Abban a pillanatban, amikor az ezütláncot levették a gyermekek nyakáról, mind a hat fehér hattyúvá változott, ott szálldostak, szárnyukat lengetve, a fák felett. Most aztán a vadászokon volt a sor, hogy megijedjenek. De hát mit tehettek? Ha bánták is tettüket, később bánták. Megfogadták egymásnak, hogy senkinek nem szólnak a dologról, hazamentek, átadták a hat ezütláncot az öreg királynénak, és előadták az útközben ravaszul kigondolt mesét, hogy veszítették el az erdőben a hetedik láncot, amikor hazafelé igyekeztek. Matabruna szitkozódott, majd szétpukkadt mérgeiben, de amiatt mégse vétethette fejüket, hiszen a hat ezütláncot kezébe adták, bizonyoságnak. Elhívatta a kovácsot, és megparancsolta, hogy készítsen a hat nyakláncból egy díszes ezüstkelyhet. Csakhogy mikor a kovács ki akarta próbálni a láncot, hogy valóban jó ezüst-e, és beletartotta a tűzbe, hirtelenében úgy megnőtt a súlya, hogy a derék ember majdnem a parázs közé ejtette ijedtében. “No, ez akkor nem közönséges ezütlánc – gondolta –, elég, ha ezt az egyet megolvasztom, a többi ötöt meg elteszem. Ki tudja, mire lesz még jó?” Úgy is tett. De abból az egy nyakláncból is két kehely került ki, egyiket magának tartotta, csak a másikat adta az öreg királynénak, és az így is meg volt elégedve a kehely súlyával, nagyságával, eszébe se jutott gyanakodni. Hej, ha tudta volna pedig, hogy öt ezüst nyaklánc meg egy kehely – az övének szakasztott mása – a kovácsné ládjában van, jól eldugva, legalul!

Ezenközben hazaért a remete a kis Eliással, és nagyon megijedtek, mikor látták, hogy üres a ház. Egész nap az erdőt járták, keresték a gyerekeket, de mikor rájuk esteledett, nem tehettek okosabbat, lefeküdtek nagy szomorúan. Másnap reggel a fiú megint nekivágott a rengetegnek, bolyongott, kiáltozott, mígnem egy erdei tóhoz érkezett, ahol hat szép fehér hattyú úszkált. Kenyérmorzsát szórt nekik a vízbe, azok meg odaúsztak hozzá, és úgy néztek rá, mintha jól ismernék, és mondani szeretnének valamit. Attól fogva

minden áldott napon megetette a hattyúkat, mert titokban érezte, hogy nem közönséges hattyúk azok.

Évek teltek így. Beatrix még mindig börtönben sínylődött, és az öreg királyné még csak nem is érte be ennyivel, mindegyre azon töprengett, tanakodott, hogy pusztíthatná el, hiszen amíg az asszony él, bármikor bevádolhatja őt. Szerzett egy hamis tanút, aki jó pénzért hajlandó volt a törvény előtt megesküdni, hogy ő is tud a fiatal királyné bűnéről. Oriant király erre még inkább elkeseredett, és kihirdette, hogy ha akad lovag, aki megvív a vádlóval, és legyőzi, akkor a királynét ártatlannak ismeri el, de ha nem, hát halállal sújtja.

Sem a bánatában elmerült Oriant király, sem a bírák nem látták, hogy hat hófehér hattyú szálldos a palota felett, még az örökké leskelődő, gonosz Matabruna se vette észre őket. Annál többet láttak, hallottak a hattyúk. Elrepültek a remete kunyhójához, és megvitték a hírt a maguk módján, különös hangon rikoltozva, nyakukat a földön elnyújtva, értésére adták mind a két Eliasnak, hogy nagy baj van, és valamit tenni kell. Az ifjú megsejtette, hogy anyja lehet bajban, annál is inkább, mert azon az éjjelen vele álmodott, anyját látta, és mintha az hívta volna őt. Úgy, amint volt, hajadonfőtt, mezítláb, falevél gúnyában a királyhoz sietett, hogy megvívjon az anyjáért. A szolgák nem akarták bebocsátani a félmeztelen ifjút, jelentették a királynak, hogy valami eszelős legény van ott, és vívni akar, pedig ruhája sincs, nemhogy fegyvere, páncélja, mindössze egy husáng van nála.

A szolgák igazat mondtak. Elias félmeztelen volt, minden fegyvere a dorong, amit az erdőn tört magának, de azzal aztán úgy fültövön teremtette ellenfelét, hogy az menten elterült a földön. A király fényes lovagi öltözetet adatott a győztes ifjúnak, és nyomban feleségéhez sietett a börtönbe, hogy szívére ölelje. Elias is boldogan ölelte meg anyját, akinek ártatlanságát isten és az emberek előtt bebizonyította, de aztán tüstént testvérei keresésére indult.

Közben beállított a kovács, elhozta az öt ezüzláncot, és ugyanabban a pillanatban hat hófehér hattyú ereszkedett a halastóra, a palota árnyas kertjében. Elias sorra nyakukra fűzte a láncokat, mire újra emberi alakot öltöttek – négy szép ifjú és egy leányka állt a márványlépcső alján a bámuló udvari nép előtt. A leánykát Rózsának nevezték, mivel szakasztott olyan volt, mint a

feslő rózsabimbó. Oriant király és Beatrix királynő nem győzték csókolgatni, cirógatni gyermekeiket, de a tavon egy hattyú hiába várta megváltását, az ő nyakára nem jutott ezüstlánc. Mikor látta, hogy továbbra is csak hattyú marad, pedig testvérei mind visszanyerték emberi alakjukat, keserű bújában tollát kezdte tépdesni. Elias odaszaladt hozzá, átölelte a nyakát és sírva kérte, hogy ne pusztítsa el magát, várjon még egy darabig türelemmel. Megígérte neki, hogy nem hagyja el, nem válik meg tőle, éjjel-nappal azon fogja törni a fejét, hogy szabadítsa meg hatodik testvérét is a varázslattól. Biztatta a szegény, csalódott hattyút, hogy aki eddig nem engedte elveszni, ezentúl is oltalmazza, útba igazítja őket. A szép hattyú többször meghajtotta nyakát, és olyan szomorú megadással nézett Eliasra, hogy akik ott voltak, hangosan zokogtak a megilletődéstől.

A király örömeiben, hogy visszakapta feleségét és gyermekeit – legalábbis hatot a hét közül – mindjárt összehívta az országnagyokat, és kimondta, hogy fiára, Eliasra bízza a kormányzást. Az új királynak pedig az volt első gondja, hogy trónra ültesse az igazságot, a bűnre lesújtson, és az ártatlanokat kiszabadítsa ellenségeik karma közül. Még azon a napon körülfogta könnyűszerrel az erős várat, ahová Matabruna menekült, és gonosz nagyanyját átadta a bíráknak. Így aztán a fondorkodó vénasszony maga esett a verembe, amit menyének ásott, mert halálra ítélték és kivégezték. Azontúl pedig meghallgatatlan senkit sem vetettek börtönbe, senkit se küldtek máglyára.

Hanem aztán egy reggel, mikor Elias a tóhoz sietett, hogy hattyútestvérét köszöntse, és szokása szerint türelemre intse, csodálkozva látta, hogy az csónakot húz maga után, mégpedig színezüst csónakot. Érezte, hogy ez a sors ujmutatása, útra kell indulnia, nagy hivatás vár rá, nemcsak a maga országában kell megvédenie az igazságot, de mindenütt, ahol ártatlanul üldözöttek, gyámoltalan árvák és özvegyek vannak, mert ez a lovagok szent kötelessége. Elbúcsúzott hát szüleitől, testvéreitől, felöltötte fehér vértjét, derekára övezte fényes aranykardját. Apja még egy csatakürtöt is adott neki, s így szólt:

– Bűvös kürt ez, fiam, aki harsanását hallja, sértetlen marad a harcban.

Elias vállára vetette a bűvös kürtöt, és a csónakba ugrott. Míg karjával búcsút intett szeretteinek, a hattyú felszállt vele, és vitte folyóról folyóra, tavak és hegyek felett, mindenüvé, ahol vívni kellett az igaz ügyért, galád fondorlatot kellett napfényre deríteni. A lovag és a hattyú híre messze földet bejárt. De Elias nem felejtette el vitézi tettei közben sem, hogy mit fogadott hattyú testvérének. Mikor évek múltával hazatért kalandjairól, maga elé hívatta a kovácsmestert, és addig faggatta, míg a jó ember kivallotta, hogy elrejtette a második kelyhet, amit a nyakláncok ezüstjéből készített, meg is van őnála otthon, a felesége ládájában. Elias megparancsolta neki, hogy olvassa be a kelyhet, és készítsen belőle egy éppen olyan ezüst nyakláncot, amilyen neki is van, meg az öt testvérének. A kovács úgy is tett, egykettőre elhozta a láncot; most már a hatodik testvér is megváltódott a varázslattól, visszanyerte emberi alakját, és az Emeric nevet kapta a keresztségben. Egyik gyermekük sem hozott szégyent a szülőkre, de Elias és Emeric még túltettek a másik négy fiún természetük és arcuk szépségével, szívük nemességével. Oriant és Beatrix hát boldog öregségnek néztek elébe. És mivel ők maguk szeretetben éltek, igazán nem panaszkodhattak sorsuk ellen, ha valamikor sokat szenvedtek is.

A HATTYÚS LOVAG

Élt a VIII. század elején egy Diderik nevű hatalmas gróf. övé volt nemcsak Kleve tartománya, de a mai Westfalia egy része is. Mikor ez a gróf meghalt, leányára, Beatrixra szállt minden birtoka, mivel más utóda nem volt. A fiatal gróf kisasszony ezzel kettős bajba került: nem elég, hogy apját gyászolta, de még háború is fenyegette. Kapzsi szomszédai, akiknek addig se volt egyéb gondjuk, mint vagyonukat gyarapítani a más rovására, vérszemet kaptak. Gondolták, a gyámoltalan árvalánnyal könnyen elbánnak, megkaparinthatják a birtokait és felosztják egymás között.

Két év se telt el a klevei gróf halála után, és Beatrixnak máris harcba kellett szólítania minden fegyverforgató emberét, mert ellenség szorongatta jobbról is, balról is. Az egyetlen hatalmas úr, akinek segítségére számíthatott volna, Heristali Pipin – a frank király egyik főembere – meghalt rövid idővel Diderik gróf után. Beatrix hát magára maradt, acsarkodó szomszédokkal körülvéve. Jó vitézei keményen harcoltak úrnőjükért, szülőföldjükért és szülőföldjük szabadságáért, de kevesen voltak az ellenség túlerejével szemben. Így aztán Beatrix jobbnak látta egy helyre gyűjteni hadait, Nijmegen várába húzódott (ahol most a hasonló nevű gyárváros áll), Hollandia keleti határán. Eltökélte, hogy ott védekezik, kitart a végsőig, és legalább késlelteti a bukást.

A kapzsi szomszédok menten körülfogták a várat, és újra meg újra megrohanták. Hiába volt a bátor védősereg, hiába verte vissza újra meg újra a támadást, a szétűzött csapatok helyett új sereg jött; ha az egyik falról leverték őket, a másik oldalról rontottak rájuk. A támadók biztosak voltak a dolgukban, tudták, hogy a legbátrabb harcos is elcsügged, ha koplalnia kell, és minden itala pár korty mocskos, poshadt víz. Márpedig körülzárt várban, ha segítség nem érkezik, ez a védők sorsa. Beatrix maga is tudta, hogy nincs remény. Vérző szívvel nézte a szegény sebesülteket és az elerőtlenedett vitézeket. Már-már azon tépelődött, hogy feladja a harcot, és kiszolgáltatja Nijmegen várát kényre-kegyelemre.

Éppen ezen gondolkozott az emlékezetes reggelen is. Gondolta, körülnéz még egyszer, utoljára, a legmagasabb toronyból, hátha mégis felfedez valamit, ami új reményt ad. Feljebb-feljebb kapaszkodott a csigalépcsőn, csüggedten, elnehezült tagokkal, mint valami törődött öregasszony. Végre felért, és kiállt a bástya fokára, ahonnan beláthatta a széles folyóvölgyet. Tekintetét végigjártatta az erdőkön, mezőkön, falvakon. Hogy ez a drága föld idegenek kezére kerüljön, akik csak a maguk hasznát nézik majd, kifosztják a népet, feldúlják a szép vidéket? Nem, nem! Ez képtelenség!

Ezen a napon valahogy még kevésbé tudott beletörődni szomorú sorsába, mint addig, még kevésbé hitte, hogy a gonoszság győzedelmeskedjék, és az ártatlannak kelljen elbuknia. Éjszakai álma járt a fejében. Különös álom volt, annyi bizonyos. Mintha máglyára akarták volna vinni. Ő tudta, hogy ártatlan, de ellenségei hamis tanúkat állítottak ellene, és a bíró azoknak hitt. Aztán a király... igen, alighanem király volt... megengedte, hogy „istenítélet” döntsön sorsáról. Ha akad lovas, aki megvív érte és győz, akkor ártatlan, és nem ő bűnhődik, hanem a vádlója. Égett a máglya, magasra csaptak a lángok... Aztán mintha a vár égett volna... És egyszer csak ott állt előtte egy lovas, ezüstvértjén szikrázott a napsugár...

Álmában megmentették. Csoda történt. Kiderült az igazság. Esze hiába mondta, hogy az álom csak álom, balgaság hinni neki. Szívében egy hang mást mondott.

Akárhogy van is, most nem azért ment fel a toronyba, hogy az álomról gondolkozzék. Erőt kell vennie magán és szembenézni a valósággal, ha még olyan kegyetlen is. Letekintett a bástya fokáról a mélybe. A várfalak előtt táborozott az ellenség, sok helyütt ettek-ittak. Úgy lehet, ma nem is támadnak, tudják, hogy ölükbe hull a gyümölcs, ha megérett; minek erőlködjenek hát?

Irtózatos... És ha legalább valakivel megoszthatná a gondot... tanácsot kérhetne attól, aki tapasztaltabb. Rettenetes ilyen egyedül lenni a bajban!

Beatrix grófkisasszony most keletnek fordult, és a folyót nézte, ahogy kanyarog a völgy álján, szalagja kicsillog messze, túl a dombokon és odább, még messzebb, újra. A folyó onnan jön, keletről, ismeretlen földről, ahol őröla azt se tudják, hogy a világon

van. Mért is nem üzenhet a világba? Mért nem kiálthat segítségért? Mindenütt vannak igaz emberek, ha kevesen is. Talán akadna, aki megvív érte, mint az álombéli lovag. De hiába minden. A várból nem juthat ki se ember, se állat. Körülzárták.

De most hirtelen-váratlan meglátott valamit – valami vakító fehérséget, feljebb, a folyón. Mi lehet az? Mintha mozogna, közeledne. Vízimadár talán? Nem, azt nem látni ilyen messzeségből... És mögötte úszik valami ezüstös. Vajon micsoda? Szíve nagyot dobbant. Hófehér nagy hattyú úszott a folyón a vár felé, és csónakot húzott maga után, amelyet ezüstlánc erősített a nyakára. A csónak orrában egy lovag állt, óriástermetű dalia, ezüst vértetben.

Beatrix a bűvölettől mozdulni se tudott. Egész szíve-lelke a szemében volt, visszafojtott lélegzettel nézte a hattyús lovagot, ahogy száll feléje a folyón. Most... most... partnak kanyarodik a hattyú, a lovag kilép, aranykardja vakítóan villog a napon. Most már jól látta a lovag egész alakját és ráismert. Ő az, aki álmában megvívott érte!

Az idegen lovag abban a pillanatban leakasztotta válláról a csatakürtöt és belefűjt. Kürtjével felverte az ostromló hadakat, de meghallották a várból is, mozgolódás támadt a falakon belül is. Beatrix repült le a lépcsőn, ahol az imént, felfelé, még szinte vánszorgott. Előszólitotta kürtösét, és ő is riadót fúvatott, vitézei úgy törtek ki a várból, mintha se ínséget, se csüggedést nem ismertek volna soha.

Az idegen lovag széles utat nyitott az ellenség soraiban, kardját csak felemelte, és jobbra-balra bénultan hullottak előtte a legádázabb harcosok. A hattyú pedig ott szálldosott felette mindenütt, mintha vezetné.

Most aztán fordult a harci szerencse. A megfogyatkozott védősereg új erőre kapott, a hősie kirohanás és az idegen lovag aranykardja megzavarta, rémületbe ejtette az ellenséget. Akit le nem vágtak, elhányta fegyverét, és futott, amerre látott.

Kürtszó riadt ismét a várfalak előtt, de már nem harcra hívott, hiszen nem is volt kivel verekedni. Az ellenség megfutott, a vár felszabadult. Beatrix az udvarra sietett, hogy megmentőjének köszönetét mondjon.

– A te szabadításodra érkeztem, úrnőm – szólott a lovag, és meghajolt Beatrix előtt.

– Tudtam, hogy eljössz – felelte halkán Beatrix. – Álmom megmondta. Isten hozott, jó lovag!

Mélyen egymás szemébe néztek, és sokáig nem tudták elfordítani tekintetüket.

Kevés idővel ezután már lakodalomra készültek Nijmegen várában. A hattyús lovag feleségül vette a grófleányt, és attól fogva ő országot helyette, bölcsen és igazságosan. Kleve tartományak messze földön hírt-nevet szerzett, megfélemlítette az irigy szomszédokat, békességben élhettek tőlük. De boldoggá tette hitvesét is, mert nemcsak hős vitéz volt, de gyöngéd szívű férj is. Érdemei jutalmául a frank király birodalmi herceggé tette, ami igen nagy kitüntetés volt, hiszen mindössze négyen viselhették ezt a rangot és címet.

Ámde egyet kikötött a lovag, mielőtt oltár elé lépett a szép Beatrix gróf leánnyal. Hogy sohase kérdeje tőle, szívében se kívánja tudni az ő nevét és nemzetségét, mert akkor el kell válniuk örökre, ha még úgy szeretik is egymást.

– Több nem lehetsz nekem, ha százszor királyi vérből származnál is, hős lovag! Esküvel fogadom, hogy nem kutatom titkodat – felelte Beatrix, és úgy érezte, csekély a feltétel a kincshez mérten, amit férjében kapott.

Teltek-múltak az évek, örömben, boldogságban. Három fiúk született: Diderik, Godfried és Konrád. Mind a három szép gyermekké növekedett, örült a szíve is annak, aki rájuk nézett. Hanem azután, hogy a gyermekek délceg ifjakká serdültek, az anyát mind gyakrabban bántotta miattuk a gond. Hogy álljanak majd a világ elé, ha azt se mondhatják meg, ki az apjuk igazában? Szívében már-már vádolta férjét, amiért szerettei előtt titkolja kilétét, árnyékot borít rájuk, a szegény árnyékát. Nap nap után ajkára tolakodott a kérdés, minden erejét össze kellett szednie, hogy ki ne mondja. Elias is látta, hogy neje gyötrődik, orcáiról hervadnak a rózsák, szemében nem csillog már a régi mosoly. Meghitt beszélgetésük közben is akárhányszor elrévedezik, elkalandozik mellőle, úgy kell visszaszólítania. Bár elég ereje volna leküzdeni a kísértést! – fohászzkodott magában a jó lovag. De mást nem tehetett.

Sem erőt nem adhatott neki a küzdelemhez, sem azon nem másíthatott, hogy ha neje megszegi fogadalmát, el kell őt hagynia.

Volt úgy, hogy az asszony már-már kimondta a végzetes kérdést, de férje a szájára tapasztotta kezét, és ezzel észre térítette. Meg is ígérte, újra meg újra, hogy azontúl erősebb lesz. De szívében örökösen ott élt a vágy, hogy megtudja végre a titkot, és ezért nyelvének se parancsolhatott.

Mígnem egy meghitt, kedves órában kicsúszott a száján a kérdés:

– Hát a fiaid se tudhatják meg soha, hogy ki az apjuk?

Még jóformán végig se mondta, férje eltűnt mellőle, csak a nehéz, szomorú sóhajtását hallotta a szoba sötéttségében. Az ablak előtt mintha fehér szárnyak suhogtak volna. Beatrix rémülten ugrott oda, kitérta az ablakot, de már csak azt látta, hogy a nagy fehér hattyú leereszkedik a folyóra!

– Ne menj el! Ne hagyj itt! – kiáltotta újra meg újra, hasztalanul. Feljebb a folyón ezüstcsónak siklott tova, és gyorsan távolodott, hamarosan egészen eltűnt az esti homályban.

A hercegasszony kétségbeesetten zokogott, zokogva kiáltozott, de hangja beleveszett az éjszaka süket csendjébe. Sűrű sötéttség volt már odakinn, és ő még mindig az ablakban állt, mardosó bánattal a szívében. Már régen nem látta a folyót, a fekete, könyörtelen éjszakában már halványan se csillámlott a víz.

Attól fogva örökös éjszaka fogta körül, nem virradt rá több új nap. Az urát várta, visszavárta, pedig tudta, hogy hiába. Végül már nem bírta megmaradni a kastélyban, ahol olyan boldog időket éltek együtt. Egy toronyba költözött, Kleve városa mellett, a folyóparton. Amíg lába bírta, minden áldott napon felkapaszkodott a meredek csigalépcsőn, hogy a torony erkélyéről szétekintsen, végigjártassa tekintetét százszor, újra meg újra, a folyón. De hiába kereste a hófehér hattyút, amely ezüstcsónakot von maga után. Férje eltűnt, hírt se hallott felőle. Időnap előtt öregasszony lett az egykori szépséges grófkisasszonyból.

Hosszú évek múltán egyszer, egyetlenegyszer mégis hírt hallottak a hattyús lovagról: Martel Károly frank király oldalán harcolt a mórok elleni nagy csatában. Akkor megcsillant Beatrix szívében a

remény, és aztán, hogy kihunyt ez a picike fény is, a szegény hercegasszony nem bírta tovább, megölte a bánat.

A környéken még sokáig emlegették, azt is rebesgette a nép, hogy vissza-visszajár. Fönn, a Hattyútorony erkélyén ez is, az is látni vélte a fehér asszonyalakot, amint körbe-körbe jár, és a folyót fürkészi.

A három fiú közül a legöregebb, Diderik örökölte a klevei tartományt, neki jutott az apja aranykardja is meg az aranykeresztes ezüstvért. Godfried Loen grófja lett, és a csatakürt őrá szállott örökölni. Konrád, a legkisebb a hesseni őrgrófságot alapította, ő kapta a gyémántköves gyűrűt.

A hattyús lovag sorsáról és további vitézi tetteiről sok mindent meséltek akkor is, azóta is, de hogy honnan jött, hová tűnt – titok marad.

STAVOREN ASSZONYA

Stavoren, hajdanta híres és gazdag kereskedőváros a fríz királyok székhelye volt. A stavoreni kalmárok hajói kifutottak a Zuider-tóra és onnan tovább, a nagy tengerre, hogy kincsekkel rakodva térjenek haza. Pompás úri házakat építettek maguknak: azt mondják, volt, aki arannyal vonatta be a háza kapuját, és udvarát ezüstitlánccal kerítette körül. A gazdagság gyakran elbizakodottá teszi az embereket, és – mi tagadás – a stavoreni polgárok is nagyon fönn hordták az orrukat. De egy közülük még gőgösebb volt a többinél: egy fiatal özvegyasszony. Az még a gazdagokat is lenézte, mert egynek se volt annyija, mint neki. Háza beillett királyi palotának – drága szőnyegek borították a falakat meg a padlót: aki belépett, körülnézni is alig mert, úgy csillogott a sok arany, ezüst, drágakő. Sok gazdag kalmár élt a városban, de a fiatal özvegynek még több hajója volt, mint a többinek, raktárházaiban még több kincsetérő portékája. Hajói bejárták az egész világot, legalábbis, amennyit abban az időben a világból ismertek. Messze idegen városokból hozták a drága kelmét, szőnyeget, ritkaságot, elébe rakták, lába elé terítették. Hogy mennyi a vagyona, azt senki se tudta, még ő maga sem. De intése parancs volt mindenkinek. A jó stavoreniek semmit sem tiszteltek úgy a világon, mint a gazdagságot; akinek több volt a kincse, nagyobb volt a becsülete.

Ám ha kincsekben dúskálhatott is a fiatal özvegyasszony, és alázatosan hajlongtak előtte a város leghatalmasabb emberei – mégsem volt boldog és megelégedett, ami gyakran előfordul ezen a világon.

Mikor a sok drága portékát felhordták hajóiról, és elébe rakták, akarva-akaratlan arra gondolt, hogy ez is szép, az is szép, de ki tudja, mi minden van a világon, ami még különb. És neki nem lesz nyugta, amíg övé nem lesz a legcsodálatosabb kincs, amelyhez foghatót nem látott még a világ. Addig nem nyugszik, amíg el nem hozzák neki a föld legdrágább kincsét, szerezzék meg akárhonnán, akármilyen áron, de neki az kell! Akkor még jobban megbecsülik majd, még alázatosabban hajlonganak előtte a stavoreniek.

Maga elé hívatta legöregebb kapitányát.

– Azt akarom, hogy színiig rakd a hajódat arannyal, ezüsttel, amikor most elindulsz!

– Még több aranyat vigyek, mint máskor, úrnőm? Miért?

– Hogy elhozhassd nekem a föld legdrágább kincsét, amihez fogható még senki se látott.

– A föld legdrágább kincsét, úrnőm? Attól félek, hogy azt aranyon nem szerezheted meg – felelte a kapitány, aki bölcs és világlátott ember volt.

– Márpedig nekem az kell! Ne mondasd magadnak kétszer! Azt hozd el nekem, akárhonnán, akármilyen áron. Így kívánom.

A derék hajós egy darabig elgondolkozva nézett maga elé, majd így szólt:

– Akkor mást küldj helyettem, úrnőm, aki évekre fiatalabb. Én már öreg vagyok ilyen nagy feladatra.

– Nem, nem! Te jobban ismered a világot, kapitányaim közül te vagy a legöregebb, éppen azért téged illet a kivételes megbízás. Szállj hajóra, és indulj mielőbb, szerezd meg nekem, amit kívánok, a föld legcsodálatosabb kincsét, hogy gyönyörködhessem benne, és városomban még többre tartsanak, mint eddig. Ne késlekedj, tedd, amit parancsolok! – ismételte szavait, és haragosan összeráncolta homlokát, ujjaival türelmetlenül dobolt az asztalon.

– Legyen, amint kívánod, úrnőm – felelte az öreg kapitány, mikor látta, hogy ellenkezése hiábavaló, és tisztelettel meghajtotta ősz fejét a hatalmas asszony előtt.

Elhajózott messze tengerekre, megfordult sok ismerős és ismeretlen városban, elébe raktak százféle csodálatos holmit: drága prémeket, hímes szőtteket, rubintot, smaragdot, vakítóan szikrázó, óriás gyémántköveket, egyik szebb, mint a másik, de neki mégse kell, amit ő keres, nincs köztük. Járt Svédországban, Németországban, még a kincses orosz földre is eljutott. Riga városában napokig időzött, de hiába, ott se vásárolt semmit, üres kézzel jött el. Szépnek szép, amit kínálnak, meg becses is, igaz, de hát neki azt kell megtalálnia, aminél szebb, drágább, csodálatosabb nincs a föld kerekén, a világ legnagyobb kincsét keresi. El se tudta gondolni, hogy szerezheti meg.

Aztán visszatért oda, ahol már azelőtt is többször megfordult – Danzig városába. Ha ott se találja, amit keres, most már nem bolyong tovább, hazahajózik dolgavégezetlen, okosabbat úgyse tehet.

Sok időt töltött a nagy tengerparti városban, sokféle portékát látott, volt közte olyan is, ami annyi aranyat ért, amennyit nyomott. De az öreg kapitány csak a fejét ingatta rá, és nem vette meg. Végül az egyik nagy raktárházban, mikor már nem tudtak mit mutatni neki, elébe öntöttek egy véka búzát, és nevetve kérdezték, hogy hát ehhez a kincset érő portékához mit szól. Gyönyörű, aranybarnára érett, kövér szemű búza volt, és a kapitány nem nevetett rajta. Hátha igazán ez az, amit keres? Vagy van drágább kincs a búzaszemnél? Elvetik a földre, és a parányi szemecske kicsírázik, nap sűti, eső öntözi, és a búzaszem kihajt, kikel, szárba szökken, kalászt hoz. Eltelik pár hónap, és a kalászok már hajladoznak a szélben, magot érlelnek, mire az esztendő egyet fordul, a csöpp kis búzaszem megsokszorozódott. Búza!

Az embernek kenyér, élet. Mit is csinálnánk, hova lennénk nélküle? Hát nem ez a legnagyobb csodája a világnak? Nem ez a legdrágább kincs, amelynél nincs külön? Prémekből, szöttesekből, gyémántkövekből meg nem él az ember. A búza – élet. Az arany és drágakő meg akárhányszor életébe kerül az embernek.

Ahogy ezt így elgondolta, felderült az arca, és most már nevetett, de nem csúfondárosan, hanem örömeiben.

– Rakja meg vele a hajómat színültig! – mondta a danzigi kalmárnak. – Elviszem a búzáját!

Jó széllel futott a hajó, a vitorlák dagadoztak, a kapitány szíve eltelt hálával, amiért végre mégis sikerült megtalálnia, amit keresett. Úgy érezte, szerencsésebben nem választhatott volna. Ez az igazi kincs. Napsugár érleli, a föld kicsíráztatja, szorgos kezek munkálják. A búzaszemnél nincs nagyobb kincs a világon, a búzaszem élet, kenyér... Fújj, repíts szél, hogy hazaérjünk mentül előbb!

Az öreg kapitány a hajó orrában állt, mikor besiklottak az öbölbe. Látta, hogy tódul a nép a kikötőpartra, és messziről megismerte úrnője büszke, sudáregyenes alakját. Ezer közül is kiválik! Ékkövekkel hímzett köntösén szikrázik a napsugár. Ő az, ki lenne más!

A derék hajós elégedetten simogatta hosszú szakállát. Mikor elindult, azt hitte, lehetetlent vállalt, de mégis sikerült. Úrnője megkapja, amit kívánt. Bizony, nagy dolog... Elkiáltotta az utolsó parancsszavakat, és a hajó parthoz közeledett. Éles, parancsoló asszonyi hang vált ki a zsvajgásból. A kapitány nem értette a szavakat, de azért kihúzta derekát, és sapkáját lengetve hurrát kiáltott úrnőjének.

Most egy darabig csak a szél zúgása hallatszott meg a felkavart víz csobbanása a hajó oldalán. De aztán újra kiáltás hangzott a partról, türelmetlenül, követelően.

– Mit hoztál nekem, kapitány?

– Búzát, úrnőm, a legpompásabb búzát a világon! – kiáltott vissza a kapitány.

A hajó közben parthoz állt, kikötött. Fekete madár suhant el a kapitány és Stavoren asszonya között.

– Búzát mondtál? Jól értettelek?

– Azt, úrnőm, olyan búzát, amilyen nem terem a mi szép Frízföldünkön! Csodabúzát hoztam neked!

A parton összecsődült sokaságból gúnyos nevetés hallatszott.

– Halljátok, emberek? Búzát hozott! No, ezzel jól jársz, úrnők! Erre érdemes volt hetek óta várni! Most megkaptad a világ legdrágább kincsét! Díszítsd fel vele termeidet! Fűzd fel nyakláncnak, olyan gyöngysorod lesz, amilyen nincs senkinek a világon! Hahaha!

Stavoren úrnője elsápadt haragjában, és amint a deszkahidat kidobták, a hajóra sietett. Szikrázó szemmel állt a kapitány elé.

– Tréfálsz velem, kapitány?

– Búzát hoztam, úrnőm. Annál nagyobb kincset nem adhat a föld.

Az asszony szinte fújt mérgében, csalódottságában. Arca elfehéredett, szeme gonoszul villogott.

– Búzát hozol... nekem! – kiáltotta, és lábával nagyot dobantott.

– Elment az eszed, szerencsétlen! Igazán búzát hoztál? – elhallgatott egy pillanatra, majd hirtelen ördögi gondolata támadt. – Melyik oldalon rakattad be, hadd hallom? Balról, azt mondd? Hát jó! Most tüstént felszeded a horgonyt, kifutsz az öbölből, és kiöntöd a búzádat jobboldalt, a hullámok közé! Egy szót se többet! Parancsolom!

A kapitány ellenkezni próbált, de szavát elnyelte a sokaság lármája.

– Hurrá! Éljen Stavoren asszonya! Hurrá! Ez már beszéd! A kapitány szégyent hozott volna büszke városunkra, de úrnőnk megmenti becsületünket! Tengerbe azzal a hitványsággal! Hányjátok a hullámokba mind, az utolsó szemig! Rajta, öreg! Szedd fel a horgonyt, indulj! Tedd, amit parancsoltak!

Ebben a pillanatban egy magas öregember sietett fel a hajóra.

– Asszony, hallgass a szavamra – szólt fennhangon. – Ne pocsékolj el a föld termését. Ha neked nem kell, juttasd a szegényeknek. A búza élet, kenyér. Add az éhezőknek! – mélyen a szemébe nézett, de az asszony hidegen, gőgösen mérte végig.

– Koldusnak hallgass a neve!

Az idegen újra felemelte szavát:

– Gondold meg, amíg nem késő! – de hiába próbálta észre téríteni, az elbizakodott asszony hátat fordított neki, és intett a kapitánynak, hogy teljesítse parancsát. Abban a pillanatban az öregember is felemelte fejét, kihúzta derekát, hangja ércesen csengett, tisztán hallották minden szavát, nemcsak a hajón, de a kőparton is.

– Kevélységedben megveted a búzaszemet, lenézed a szegényt. Koldusnak mondasz engem? Tudd meg, gőgös teremtés, hogy még megismerheted a szegénységet te is! Nyomorult koldusként jársz házról házra, és rimánkodol egy falat kenyérért Vésd eszedbe a szavamat!

Hangja egyre hatalmasabban áradt, néma csend lett körös-körül, a lármás sokaságot félelem ülte meg. Ki ez az idegen, hogy fenyegetni meri Stavoren hatalmas úrnőjét? Talán nem is közönséges halandó. Talán valóban a jövőbe lát...

A gőgös asszony azonban hamar összeszedte magát. Hátraszegte fejét, és gúnyosan nevetett:

– Én koldus leszek? Nekem mered ezt mondani, vakmerő! – azzal lerántotta ujjáról egyik kincset érő gyűrűjét, és nagy lendülettel messzire hajította a tengerbe. – Én, koldus! Láttad kincseskamráimat? Megszámláltad aranyaimat? Előbb kerül ujjamra vissza ez a gyűrű a tenger fenekéről, mintsem a te jóslatod valóra válik! És most takarodj a hajómról!

Fenyegetően emelte fel a kezét. A tömeg ujjongott, a partról a híd felé tódult a nép.

– Éljen Stavoren asszonya! – ordították. – Így kell bánni a koldusnépséggel! Megmentette városunk becsületét! Hol az a nyomorult? Tengerbe vele! Dobjátok a habok közé!

Tülekedtek, kezüket nyújtogatták, hogy megragadják a vakmerőt, de csak az üres levegőt markolászta, csak egymás sarkát tiporták le a tülekedésben. Az öregember eltűnt nyomtalanul. Hová lett? A stavoreniek nevetni próbáltak, de ajkukra fagyott a nevetés. Dermedt csend lett a hajón és a parton. Sokan hazasiettek, a többi meg, aki ott maradt, szótlánul állt a kőparton, nézte, hogyan fordítja el orrát a hajó, hogy siklik kifelé az öbölből. Aztán hallották a horgonylánc csörgését. A szél közben elállt, a hajó zászlaja petyhüdtlen lógott rúdján. A matrózok lapátolni kezdték a búzát, tengerbe hányták az egész rakományt. De ezt már nem sokáig nézte a nép, lassanként megüresedett a kikötő. Csak Stavoren asszonya állt hidegen, gőgösen, és szemét nem vette le a hajóról, amíg az utolsó lapát búza is el nem tűnt a hullámok között.

A város néhány hétig feszült várakozásban élt. De nem történt semmi különös. A hajó, amelyik a búzát hozta, újra kifutott a tengerre, csak nem a régi parancsnokával. Az öreg, tapasztalt kapitányt elbocsátották a szolgálatból. Nagyon is furcsán értelmezte a parancsot, úrnője ilyen embert nem használhatott. Egy darabig még emlegették a tengerbe hányt búzát meg a kopott gúnyjű öreget, aki olyan titokzatos módon tűnt el, de aztán már nem gondoltak rá többet.

A dúsgazdag özvegy egyik hajóját a másik után küldte útra, úgyhogy végül már egész flottája járta a tengereket. Haza is tért egyik a másik után, nagy nyereséggel. Megkétszereződött az asszony vagyona. Olykor-olykor eszébe jutott a vakmerő öreg meg a sötét jövődőlés, ilyenkor dacos mosolyra húzódott a szája. Hogy ő koldusbotra jut? Mikor a leghatalmasabb királyok se vetekszenek vele gazdagságban? Hiszen napról napra nő a vagyona! Ő – koldus? Azt már nem! Előbb kerül ujjára vissza a gyűrű a tenger fenekéről, mintsem a vakmerő öreg jóslata valóra válik!

Elbizakodottan nevetett az asszony, és maga elé rendelte valamennyi kapitányát. Meg is jelentek együtt, mind, ahányan voltak, és tisztelettel hajlongtak előtte, parancsát várták.

– Még ma elindultok! Éspedig egyszerre mind, ahányan vagytok! Színig rakjátok arannyal a hajókat, együtt indultok, és együtt is tértek vissza. Azt akarom hogy elhózzátok nekem a világ legdrágább kincsét, amelyhez foghatót még senki se látott.

A kapitányok összenéztek. Nagyobb feladatot hajósra még nem bíztak, mióta a világ világ. És nemcsak nagy, de veszedelmes is a megbízás. Hiszen ha vihar támad, az egész flottát egyszerre kapja el. A tengeri hatalmak szeszélye kiszámíthatatlan, a tengeren sokszor hirtelen fordul az idő, a hajós sose tudhatja, mit tartogat számára a következő óra!

A legöregebb megkockáztatta az ellenvetést, olyasmit mondott, hogy talán okosabb, ha nem egyszerre futnak ki valamennyien. De úrnője gúnyosan leintette.

– Mi az, tán bizony félsz, öreg, mi? Vénasszonyok vezetik a hajóimat? Induljatok.

Mit tehettek hát? Meghajoltak előtte, és a parancs szerint cselekedtek. Az egész fényes hajóhad kifutott a tengerre. Gyönyörűség volt nézni a sok vakító fehér vitorlát a kék ég alatt. Stavoren asszonya büszkén nézte a kivonulást.

Egy magányos felhő az ég alján még fehérebb volt a vitorláknál is, azt nem látta meg vagy nem akarta meglátni senki.

Aznap este halat készített vacsorára a szolgáló az úrnő konyháján. Asszonya maga vásárolta a ritka nagy halat egy idegen halásztól. Mikor a szolgáló megtisztította és felvágta, valami fényes gurult végig az asztalon – aranygyűrű volt, óriási gyémántkővel a foglalatában. A lány előbb csak eltátotta száját csodálkozásában, de aztán megismerte a gyűrűt. Hiszen ez az, amit asszonya a tengerbe hajított! És szaladt be a szobába a hírrel.

– Asszonyom! Űristen! Asszonyom... a gyűrű... megkerült a gyűrű!

Stavoren asszonya egy pillanatig tétován állt, kezében a gyűrűvel. Arca halálsápadtra vált. Abban a pillanatban erős

szélroham rázta meg az ablakot.

– Eredj ki, hagyj magamra – mondta a lánynak, de hangja is fakó volt, élettelen.

Mikor egyedül maradt, erőt kellett vennie magán, hogy térdre ne roskadjon. De megkeményítette derekát. Nem, nem! Most nem szabad gyengének lennie. Ha baj érné is, kibírja.

Leült, és sokáig meg se mozdult, gondolataiba mélyedt. Feje zúgott. De nem engedte át magát a félelemnek, viaskodott vele. Tagjai elnehezdedtek. Jelentették, hogy tálalva van, mégse mozdult. A hangokat is mintha nagy messziről hallotta volna. Ujjai a terítő rojtjait babrálták. Szívét balsejtelem szorította össze. „Tennem kell valamit” – mondogatta magában. De csak ült, tétlenül.

„... Előbb kerül ujjamra vissza ez a gyűrű a tenger fenekéről... mintsem a te jóslatod valóra válik...”

És a gyűrű visszakerült!

Stavoren asszonya soha életében nem ismerte a félelmet, de most jeges marokkal szorongatta torkát a rémület. Nehezen lélegzett. És végül kimerültén ledőlt az ágyra. Egész éjjel didergett, hideg rázta. Odakinn vihar tombolt, és mintha gonosz röhögést hallott volna ki a szélsivítésből. Feszülten figyelt. Órajta kacag tán az orkán? Fejére húzta a takarót, hogy ne hallja az ördögi hangokat.

Alig szürkült a reggel, ő már talpon volt. Evésre, ivásra nem vesztegette a percekét, alig várta, hogy a kikötőben legyen. Amint kinyitja az arannyal kivert, nehéz tölgyfa ajtót, szembejön vele a lépcsőn egy ember, üzenetet hoz:

– Stavoren asszonya, szomorú hírt mondok neked. Hajóid elpusztultak, egy se maradt. A roncsokat sorra kivetik a tenger.

Az asszony némán fogadta a hírt. Aztán sarkon fordult, és bezárkózott a szobájába. Attól fogva csapás csapás után sújtott le rá. Pár év se telt bele, és koldussá lett. Haja megőszült, dereka időnap előtt meggörnyedt. Koldulva járt házról házra, és aki látta, öreg anyókének hihette, bizony.

– Nézd a nagyasszonyt! – kiáltozták utána szívtelenül az utcagyerekek.

– Stavoren nagyasszonya – mormogták a gazdagok is kelletlenül, ha megpillantották, és sietve becsukták előtte ajtajukat.

Elhagyott volt és kitzasztott. És nemcsak őt üldözte a balsors, de a város többi gazdag polgárát is. Egy szép napon hült helyét találták kincseiknek, gazdagságuk elolvadt, mint napon a jég.

„... Megeshetik, hogy egyszer még te is házról házra jársz, koldulva, és rimánkodol egy falat kenyérért. És nemcsak te, de veled együtt a többi szívtelen gazdag is...”

Így kiáltotta a titokzatos öregember.

Lehet az, hogy igazán a jövőbe látott? Vagy csak bölcs volt, aki tudta, hogy a szerencse forgandó?

A többi gazdag nem volt olyan oktalan, mint Stavoren nagyasszonya, nem küldte valamennyi hajóját egyszerre a tengerre, hogy a vihar egy csapással elpusztíthassa mindenét. De hiába voltak okosabbak, ők se kerültek el sorsukat.

A megvetett búzát a kikötő bejárata előtt hányták a tengerbe. És olyan töméntelen sok volt, hogy a halom teteje kiállt a vízből. Igaz, felfogta a hullámok bős ostromát, mikor vihar tombolt a tengeren, és ennyiből hasznos volt a zátony. De kára nagyobb volt, mint haszna. A kikötő előtt olyan sekély lett a tenger, hogy a hajók csak nagy kerülővel juthattak be a révbe. És a rákövetkező évben még nőtt a zátony, most már kanyargós, keskeny víziösvényekre szorultak a hajók, ha Stavorenben ki akartak kötni. És aztán, nyáron...

– Odanézz! – mutogatták egymásnak az arra járó polgárok. – Odanézz! Nem búza nő ott a vízben?

Kalászkok dugták ki fejüket a hullámok közül, napról napra magasabbra nőtt a száruk, végül már lengette őket a szél a víz felett. „Ez már igen! Búzakaralászkokat ringat a szél a kikötőnk előtt – büszkélkedtek a stavoreniek. – Nekünk aztán szerencsénk van, elmondhatjuk. Még a tengeren is gabonánk nő, pedig nem is vetettünk!”

A nyári napon szépen sárgultak a kalászkok, de valahogy furcsák voltak, nem hajladoztak, mint az érett kalász. Egyenesen állt mind, és úgy ingott a szélben, felemelt fejjel. Nem mindennapi kalász az, hiába, a búzánk se lesz közönséges búza – mondogatták az emberek. Míg végül a kíváncsiak nem állhatták tovább, kiveztek a zátonyra, és megnézték közelebbről a termést. Akkor látták, hogy

üres a sok felemelt fejű kalász. Szeme nincs a búzájuknak! Búza, és mégse búza!

A város lassan-lassan elszegényedett. Az utcák elnéptelenedtek, a járókelők lépése alig-alig koppant. A zátony meg, kinn az öböl szája előtt, egyre nőtt. A kikötő is kihalt, a hajók nem juthattak be semmi módon. Az egykor virágzó kereskedőváros napjai meg voltak számlálva, nem kerülhette el a pusztulást. A raktárházakból eltűnt a sok drága portéka, és nem került új a helyébe. A bankok pénzszekrényei kongtak az ürességtől, és nem teltek meg újra. Sokan elköltöztek, és aki a városban maradt, annak se telt a háza tatarozására; a pompás paloták faláról lemállott a vakolat és festék, a tetők leszakadtak, az utcán fű nőtt a kövek között.

Kinn a tengeren pedig, az egykori kikötő bejárata előtt, ezer üres búzakarász ingatja fejét a szélben, s a furcsa zátony felett fehér szárnyú sirálymadarak kóvályognak.

BRAMMERT ÉS ELLERT, A KÉT ÓRIÁS

A nagy Zuider-tó – vagyis inkább Zuider-tenger – mellett van Drente, Frízföld szomszédságában, és annak a keleti részén, a mai német határ közelében egy Odeern nevű helység. Környéke széles pusztaság, magas fű borítja, itt-ott egy-egy boróka kúszik a földön, mást semmit se lát az ember, akármerre néz. Ősszel rozsdabarnán, télen, mikor havas, fehérén hullámszik a pusztaság, de tavasszal kiszépül, egész kis ibolyamezők kéklenek a bokrok alatt, és a méhek zümmögése olyan, mint a halk orgonaszó. A homokdombok többé-kevésbé egyformák, de Odeern határában van egy, amelyik nagyságával és furcsa formájával szemébe tűnik az utasnak. És ha nevét megtudja a helybeliektől, mindjárt gyaníthatja azt is, hogy különös történet fűződik hozzá. Brammert Halmának hívják a dombot és körülötte a mezőt Ellert Földjének. A környék népe ezt a históriát meséli róluk:

Két gonosz óriás élt azon a tájon valamikor, az öregebb Brammert, a fiatalabb Ellert. Kegyetlenek voltak és roppant erősek, de csak ott garázdálkodtak a maguk kijelölt földjén, annak a határán túl nem léphettek. Hogy hol vonul ez a határ, azt nem mindenki tudta, az óriásoknak eszükbe se jutott kőfallal vagy akár palánkkal, sövényvel is körülkeríteni birodalmukat, táblával se hirdették, hogy „innentől kezdve idegeneknek tilos a járás!” Ilyen bolondot a világért se tettek volna, még ha írni tudnak, akkor se. Hiszen ők éppen annak örültek, hogy van, aki nem tudja, hol kezdődik a birodalmuk, mert azt kirabolták. Vademberek módjára éltek, barlangban laktak, vadállatok húsát ették, és hatalmasakat ittak rá, mert boruk az volt, csordultig. A környékbeli falvak népe messzire elkerülte a gonosz óriások földjét, de ha idegen vetődött arra, gazdag kereskedő vagy vándor csodadoktor, akinek zsebe aranyaktól duzzadt, bizony ritkán érkezett meg oda, ahová igyekezett. Az óriás zsványok rátámadtak, kifosztották, ha első szóra oda nem adta, amiye volt, még le is ütötték.

Így aztán rakásra gyűlt a kincs Brammert és Ellert barlangjában. Kivált az aranyért, ezüstért bolondultak, mert észrevették, hogy nem

rozsdásodik, még esztendőik múltával is éppen olyan szépen csillog, mint amikor rabolták. De ha szerették is a kincseket, valójában nem azért zsványkodtak, hogy rakásra gyűjtsék az aranyat, aranyból készült holmit meg a drága kelmét, szőnyeget. A boldogság kulcsát kereste mind a két gonosz, és azt hitték, mennél több kincset összehordana, annál könnyebben közte lehet az, amire igazából vágnak. Azt hitték a balgák, hogy a boldogság kulcsa aranyból van, és fel lehet markolni, csakúgy, mint más aranyholmit.

Éjjel-nappal résen voltak, akár a pók, amely hálója sarkában ül, és onnan les áldozatára, a szegény, együgyű legyecskére, hogy menten rárohanjon, és kiszívja vérét. Ez a példa a pókról annál inkább talál, mert ők is beszöttek láthatatlan fonalakkal az egész földjüket.

Valami ravasz berendezést szerkesztettek, hogy ezek a szálak mindenünnen odafussanak a barlang nyílásához, és ha valahol állat vagy ember lába érint egyet az ő tanyájukon, megszólaljon a csengettyű. A szálakat nem lehetett észrevenni a sűrű, magas fűben – de hogy drótból voltak-e vagy sodrott selyemszálból, azt nem mondja meg a krónika, rablótanyán akad ez is, az is. Csak annyit tudunk, hogy senki se haladhatott keresztül az óriások földjének legtávolabbi csücskén sem anélkül, hogy a fortélyos berendezés ne értesítette volna jöveteléről az óriásokat. Az utas hallotta ugyan a különös, távoli csengettyűszót, és csodálkozott, hogy ha ő megáll, az is elhallgat, ha meg újra lép egyet, az is újra szól, de mivel idegen volt azon a tájon, az óriásoknak hírére se hallotta, nem találhatta ki, mi cseng a messzeségben, mire pedig gyanakodni kezdett vagy menekülni próbált, már nyakán voltak a roppant erejű zsványok.

Hanem aki azt hiszi, hogy a két gonosz boldogan élt, örült a gazdagságának, ugyancsak téved. Egyetlen nyugodt percük se volt, ez az igazság. Nem bíztak egymásban, és mind a kettő reszketett, hogy a másik találja meg a boldogság kulcsát és eldugja. Ha tehették, rabolni is külön-külön mentek, és a zsákmányt, amit szereztek, gondosan elrejtették vagy letagadták. De egyik se hitt a másik szavának, mivel ő maga is hazudott. Ellert csak fél szemét húnyta le éjjel, akkor is leste, figyelte a cimboráját, hogy nem lopózik-e ki a barlangból. Brammert, az öregebb, pontosan ugyanúgy tett, csak ő hol egyik, hol másik szemét húnyta be

felváltva. Ha a csengő megszólalt, egyik zsvány jobbra indult el, a másik balra, és az a megállapodás volt közöttük, hogy amelyik előbb érkezik, azé a zsákmány. De amelyik jobbra indult, pár lépéssel odább négykézlábra ereszkedett, és a bokrok alatt visszakúszott, hogy kilesse, mit rabol a másik és hová dugja el zsákmányát. Mivel pedig egyforma volt az észjárásuk, akárhányszor egymásba ütköztek a bozótban. Amíg pedig marakodtak, verekedtek, tövestül kitépett fákkal csépeltek, püfölték egymást, az áldozat szerencsésen odábbállt, azt hitte, égiháború készül.

Ha meg valami okból együtt ment rabolni a két zsvány, minden apró holmin hajba kaptak. Hátha éppen az a boldogság kulcsa, amit Ellert markolt fel – gondolta Brammert, és kikapta cimborája kezéből az arany melltűt, karikagyűrűt. Ellert meg éppen úgy tett övele. Irigyelték egymástól a gombostűt is, amivel egy zacskó talán össze volt tűzve. Mért ne lehetne éppen az a bűvös kulcs? Utóvégre senki se tudja, milyen az, sőt bizonyos, hogy nem olyan, mint a közönséges kulcsok. Így okoskodott mind a kettő, ezért gyűlölködtek, acsarkodtak, ezért nem volt egyetlen nyugodt percük soha.

Dühükben gyakran úgy bömböltek, mint a fenevadak, verekedésük robaja elhallatszott a távoli falvakba is, az alvók felriadtak, azt hitték, vihar kerekedett, de amikor kinéztek, és látták a békés, felhőtlen eget, reszketve visszabújtak takarójuk alá, mert tudták, hogy Brammert és Ellert döngeti egymást az óriások földjén.

Azt kérdezitek, ugye, hogy végül is ki szabadította meg a vidéket a veszedelemtől, kinek köszönheti Drente népe, hogy ma már békén járhat-kelhet azon a homokdombos pusztán? Talán sereget küldött ellenük a király? Vagy egyetlen vakmerő dalia küzdött meg velük életre-halálra, és győzött az igaz ügy?

Nem csoda, ha senki se találja ki, hogy és mint történt, mert igazán nehéz elhinni. Egy tizennyolc éves leányka szabadította meg a vidéket a két hatalmas óriástól, neki köszönhető, hogy ma már békén járhat az utas, nem kell körülkerülnie a pusztát, ha a túlsó oldalára akar eljutni, mint hajdanában.

Hillechien – így hívták a leánykát – kíváncsi természetű volt. Ez magában még nem volna furcsa, hiszen a fehérnépek közt sok van ilyen. De ő még százszor kíváncsibb volt, mint a többi, és ráadásul

merész. Valahányszor az óriásokat emlegették előtte, arra gondolt, hogy ha igazából vannak, jó volna meglesni őket. Hiszen az olyan roppant természetű óriást messziről is meglátni, s ha közelednek, még idejében elmenekülhet. Milyen nagy dicsőség volna aztán elmesélni, amit látott. Addig-addig, hogy végül már nem bírta a kíváncsiságával. Egy kora hajnalon kilopózott a házból. Úgy számított, hogy mire szülei felébrednek, megint otthon lehet. Ment, mendegélt, vagyis inkább futott, amíg csak el nem ért oda, ahol a mendemonda szerint az óriások földje kezdődik. Ott lehasalt egy kis halom tetején a fűbe és leskelődött. Előbb-utóbb csak megpillantja valamelyiket a kettő közül, gondolta, hisz innen jó messzire ellát. A nap sütött, ragyogó szép volt a világ, csöppet se félelmes. Hillechien elővette uzsonnáját, vígan falatozott, aztán elnyújtózott a fűben, és mivel óriásnak színét se látta, gyanús neszt se hallott semerről, lassanként elálmosodott, és szépen elaludt. Mikor felébredt, ijedten látta, hogy delelőn áll már a nap. Mit szólnak otthon a szülei! A csirkéket se etette meg! A szoba is úgy maradt, takarítatlan! Most már óriás ide, óriás oda, haza kell sietnie, hiszen jó néhány óra járásra van a falujuktól. Felállt, és indulni akart, de az álom kimosta az eszéből, hogy merről is jött, a mező pedig egyforma volt erre is, arra is. Egy darabig tanakodott, végül is nekivágott az óriások földjének, mert az irányt bizony elvétette. Alig lépett százat, különös neszt hallott, mintha rekedt csengő szólna valahol messze. Megállt, és a hang menten elnémult. Mikor továbbment, megint hallotta. De nem volt félelmes hang, nem sokat törődött hát vele, csak amikor dobogást is hallott. Arra már megtorpant a kis vakmerő, és éppen azon gondolkodott, ne forduljon-e mégis inkább vissza, mikor hirtelen-váratlan kibukkant a fák közül egy szakállas, barna fej. Az óriás! Jóságos ég! Most mit tegyen? Ha mozdul, rögtön észreveszi, és akkor jaj neki! De meg nem is tudott volna mozdulni, lába a földbe gyökerezett. Krákogást hallott, de az se közönséges krákogás volt, inkább olyan, mintha egy tűzhányó hegy krákogna, mielőtt lángot lövell.

– Mamám! Édesanyám! – sikoltott Hillechien, és ennél bolondabbat bajosan tehetett volna, de a rémület megzavarta eszt. A sikoltással elárulta magát. Az óriás odafordította fejét, meglátta, és mintha csodálkozott volna. Talán mosolyogni akart. Könnyen

meglehet, hiszen leányt még nemigen látott közlről, az utasok, akikkel dolga akadt, felnőtt férfiak, kereskedők voltak vagy öregek. És most ez a kékruhás kis emberportéka megtetszett neki. Mondom, talán mosolyogni akart, de Hillechien rút, gonosz vigyorgásnak látta a mosolygását, rémülten felsikoltott, és elterült a földön, elájult.

Mikor megint kinyitotta szemét, valami barlangban feküdt, drága szőnyegekkel leterített köveken. Takarója is volt, finom, puha prém, mellette aranytányérok egy maroknyi friss áfonyabogyó. Akkor hát nem ölte meg az óriás. Talán nem is akarja bántani, ha ilyen szépen betakargatta, és még az áfonyát is idekészítette neki. Ahogy kábultsága oszladozott, mind tisztábban hallotta, hogy beszélgetnek a közelében. Nem is beszélgetnek, de káromkodnak, civakodnak. Igen, igen, itt vannak a barlang nyílása előtt. Brammert és Ellert... A két óriás zsvány! Ki lehetne más? Ó, jaj neki! Drágán fizet a kíváncsiságáért.

Hegyezte fülét, mert most aztán igazán oka volt a kíváncsiságra, azt meg kell adni.

– Huhh! Még csak az kéne! – horkantott az egyik. – Én láttam meg, enyém a lány!

– Szétverem azt a vén fejedet, ha nem adod nekem! – felelte a másik, és hallatszott, hogy fúj, szuszog mérgében. „Ez a fiatalabb lesz – gondolta Hillechien. – De még csúnyább a hangja, mint az öregé.”

– Az enyém! Tudd meg, nyavalyás!

– Majd megmutatom, hogy enyém lesz!

Dulakodtak, hallatszott, ahogy püfölik egymást, és Hillechien kitalálta, hogy őrajta vesztek össze. De más bajuk is volt egymással, amit nem értett, valami kulcsot keresett egyik a másikon.

– A kulcsot is te dugtad el! És most még a lány is a tied legyen? Majd ha fagy!

– Adta nyomorult kölyke! Agyonverlek, ha el nem hallgatsz! Színét se láttam a kulcsnak!

Most hirtelen csend lett. Az öregebbik beszélt, Hillechien az elejét nem értette, csak amit hangosabban mondott:

– No, jó lesz így, Ellert? Ne dulakodjunk, még felébred, és halálra ijed szegény lány. Legyen a tiéd minden kincsem. Nem bánom,

válogasd át, darabonként, és ha közte van a kulcs, az is a tiéd. Ennyivel tán csak megelégszel? A lányt meg hagyd nekem.

Egy darabig mélységes csend volt, csak nehéz horkoló szuszogás hallatszott. Bizonyosan gondolkozik a fiatalabb zsvány, hogy elfogadja-e a feltételt. Bárcsak elfogadná – fohászzkodott magában a lányka. Ellertet még nem látta, de jobban irtózott tőle, mint az öregtől, amelyik elrabolta. Az is gonosz és csúf, de legalább róla szépen beszél.

Ezalatt a Hillechien falujában meg a környékén mindenki megtudta a szomorú hírt, hogy a kislány eltűnt. Szülei kétségbeesetten keresték. A falu végén egy öregasszony látott egy kékruhás leánykát kora reggel, amint a nagy mocsár felé szaladt. Meg a másik öregasszony is látta. Hiába, a vén anyókák többet látnak a vaksi öreg szemükkel, mint más a jó szemével. De ez nem újság, így volt mindig. Ámbár az se lehetetlen, hogy a felét kitalálják vagy álmodják. Akár így, akár úgy, annyi, sajnos, igaz volt, hogy Hillechien nem került haza sem aznap, se másnap, de még egy hét múlva se. Szülei hát nem gondolhattak egyebet, mint hogy leányuk meghalt. Talán a mocsárba fulladt. Elsiratták, meggyászolták, kivált az anyja éjjel-nappal búsult utána. De még százszor jobban búsult volna, ha az igazat tudja, hogy kislánya az óriások keze közé került, és az öregebbik magának tartotta meg. Mert így történt, bizony. Brammert egyszerűen zsákmányának tekintette a lányt, és mivel ő látta meg előbb, ő csapott le rá, szó se lehet róla, hogy másé legyen. No és még külön meg is váltotta, kincse javarészét odaadta cimborájának, hogy a leányra ne vessen szemet. Szentül hitte, hogy a legeslegigazságosabban járt el. Ellert morgott ugyan, hamar megbánta, hogy elfogadta az alkut, mert hiszen a boldogság kulcsát nem találta a Brammert kincsei között. „Becsapott – gondolta elkeseredve –, azt az egyet, ami igazán sokat érő kincs, valamilyen boszorkánysággal eltüntette, magának tartja.” Gyanúját még megerősítette, hogy Brammert annyira megváltozott, tréfál, nevetgél, jól érzi magát. Persze hogy nála van a boldogság kulcsa!

Ellert hát eltökélte magában, hogy megöli a cimboráját, ha másként nem férhet a kulcshoz. Hanem akkor jobb, ha úgy tesz, mintha megbékült volna, eltitkolja gonosz szándékát.

Hillechien főzött rájuk, kifésülte, meg is nyírta szakállukat, hajukat, keze nyomán a barlang is szinte megszépült. És Brammert mind ritkábban zsványkodott, szívesebben ült otthon. Hillechiennek nem volt rossz sora, az öreg haramia valósággal kényeztette, enni is ehetett, amennyi beléfért, formásabb lett, meg is erősödött. De titkon persze, éjjel-nappal azon tanakodott, hogy szökhetne meg, mert mégiscsak keserves rabság volt az élete. És Ellert bosszújától nagyon félt, tudta, hogy attól minden kitelik, hiszen gonoszabb talán még az ördögnél is.

Hét hosszú esztendő telt el így, és Hillechien még mindig hiába várt az alkalomra, hogy megszökhessen. Gazdája jóformán le se vette róla a szemét, még az átkozott csengős drótok fortélyát se tudta kitanulni hét esztendő alatt, hogy nesztelenül elosonhatott volna. Az is szörnyen bántotta, hogy az arany pohár, amiből iszik, a drága szőnyeg, amin fekszik, mind csupa rablott portéka, talán vért is ontottak érte. Brammert egyszer fényes fülönfüggőt kínált neki, hogy ékesítse magát vele. De ő megmondta kereken, hogy neki nem kell a rabolt holmi, égetné a fülét.

– Fogadd el – rimánkodott a gazdája. – Hiszen akié volt, úgyse veszi már hasznát.

Addig-addig beszélt neki, hogy végül mégis elfogadta, fülébe akasztotta a függőt, magára haragítani nem akarta gazdáját. No meg látta azt is, hogy mióta őmellette él, sokat szelídült. Meg is fogadtatta vele, hogy végképp felhagy a zsványkodással, ezentúl nem támad jámbor utasokra.

Brammert mindent megígért, és elégedetten mosolygott, még örült is, hogy kedvében járhat a lánynak.

Ellert ilyenkor alig bírta megállni, hogy ott nyomban le ne üsse a társát. Sehogyse fért a fejébe, hogy adhatja valaki másnak, amit magának tarthat. Mi öröme telik abban, hogy ennyivel is kevesebb a kincse?

Nincs másként – Brammert már régen megtalálta a boldogság kulcsát, és jól eldugta, azért vigyorog ilyen elégedetten, azért nem kell neki a többi kincs. És ha erre gondolt, fogát csikorgatta dühében, minden vére a fejébe szaladt. Újra meg újra eltökélte, hogy megöli. „Könnyen lehet, hogy a sűrű szakállába rejtette a kulcsot. Ha

megöltem a vén ravaszt, enyém lesz az is meg a lány is! Bolond volnék, ha le nem ütném a gyalázatost!”

Egy napon, mikor Ellert hazajött, társa mélyen aludt a barlang előtt. Egy darabig elnézte, és alig ismert rá az arcára. „Mi ez? Még álmában is mosolyog? Minek örül annyira? Rajtam nevet, bizonyosan, amiért így lóvá tett. De várj csak, ebadta, most utoljára nevensz!” Fogta a fejszóját, és egyetlen csapással bezúzta Brammert fejét, meg se nyekkent a vén zsvivány, már vége volt.

Akkor melléje térdelt, végigmarkolászta, tapogatta, hajába, szakállába túrt, de hiába, a kulcsot nem találta meg nála. Tűvé tette a barlangot, meg kívül a fal száz meg száz odvát, repedését is mind átkutatta. Olyan lázban volt, hogy semmi másra nem figyelt közben, a csengőt se hallotta meg. Csak mikor már késő volt.

Hillechien éppen málnát szedett a barlang közelében, és mikor be akart menni, rémülten látta, hogy Brammert ott fekszik holtan, betört fejjel. No, szerencsére ő se volt már kislány, sokat próbált, sokat tapasztalt hét esztendő alatt, a rémület nem bénította meg, lába most nem gyökerezett a földbe. A gondolat, hogy Ellerttel egyedül marad, még a halálnál is félelmesebb volt. Futásnak eredt, inait, mint az üldözött őzike. Mire Ellert meghallotta a csengőt, és gyanút fogott, a szökevény már messze járt. Így is könnyen utolérte volna, hiszen hússzor nagyobbakat lépett, mint a törpe emberi fajzat, de, Hillechien szerencséjére, nem volt keze ügyében a fejszéje, és amíg azt megkereste, megint csak eltelt néhány perc. Egyszóval, a szökevény repült, mint a kilőtt nyíl, jó futó volt mindig, de így még sose futott. A gonosz óriás elmaradt mögötte, és földje határánál meg kellett állnia. – Ha már enyém nem leszel, átkozott lánya, legalább halj meg! – üvöltötte, és utána hajította fejszóját. De Hillechien akkor már a faluja nagy utcáján futott, éppen abban a pillanatban rontott be lélekszakadva a házukba és leroskadtt kimerültén a régi ágyára. A fejsze a ház falába fúródott, mindjárt az ajtó felett.

Ellert vérben forgó szemmel állt a bozót szélén, földje határán. Veszett düh fojtogatta, most már valósággal tombolt. Ide-oda rohanguált a pusztán, meghemperedett a homokban, aztán beletúrt mind a tíz ujjával, és szórta, dobálta, hajigálta a homokot. Mindinkább nekivadult, fújta a homokot, egész felhőket fújt arra, ahol

a Hillechien faluját sejtette; kavargott a sok homok, mint amikor az orkán kavarja, a nekibőszült óriás azt hitte eltemetheti a gyűlölt falut a lánnyal együtt. De végre is kifulladt, és látta, hogy amit akar, azt nem éri el, ha szétreped is az erőlködéstől.

Feltápáskodott és robogott megint haza. A barlang előtt ott feküdt a társa. Hiába ölte meg. Most már bánta a tettét, annál inkább bánta, mert semmit se nyert vele. Se kulcs, se lány, se Brammert. Nézte, nézte a halottat kidülledt szemmel és irigyelte. Hiszen most is nevet! Halálában is őrajta, Ellerten mulat! Keserűség fojtogatta. És még valami, amit mi talán bűnbánatnak mondanánk. Utálta magát és mindent, a kincseket is. Hiszen, ami igazán érne valamit, a boldogság kulcsa, nincs közte, azt elvitte a cimborája, eltüntette valamilyen boszorkánysággal. Vagy a lánynál van. Neki már mindegy. Az övé már nem lesz, még ha száz évig él is. Akkor meg inkább ne éljen tovább.

Fogta magát, kiásta a sok limlom közül az ócska kardot, amit egy vitéztől raboltak valamikor, sok-sok évvel azelőtt. Előkotorta a kardot, és szíven döfte magát.

A barlang előtt feküdt az egyik zsvány, holtan, benn a barlang mélyén a másik. Drente hát megszabadult tőlük. De a falvak népe még sokáig nem mert a pusztán járni; ha arrafelé volt dolguk, inkább megkerülték. Rebesgették azt is, hogy az óriások visszajárnak halottaikból. Míg aztán lassanként mégis elfelejtették őket.

De nevüket mindmáig őrzi a vidék, meg ezt a históriát is mesélgetik az öregek. A nagy homokdombot, amit Ellert fújt dühében, Brammert Halmának nevezik, a pusztát meg körülötte Ellert Földjének. Hogy mért nem fordítva? Ezt a helybeliek se tudják megmondani. Talán, mert a kettő közül mégis az öregebbiknek az emlékét tartották többre, amiért valamennyire megjavult élete vége felé. Ez a domb csakugyan beillik sírdombnak is.

BELGA MESÉK

LIDERIK DE BUCK

A flandriai Brügge városának alapításáról így szól a monda:

Dagobert francia király uralkodása idején élt Flandriában egy Finard nevű félelmetes rabló vezér, akinek már az apja is, a nagyapja is rabló volt. Finard nevét rettegte Flandria apraja-nagyja, s rettegte a békés vándor, ha útja azon az erdőn vezetett át, melynek sűrűjében a rabló vára sötétlett.

Az idő tájt gyilkos háború pusztított a szomszédos Flandriában, s az ellenség sok derék burgundi urat űzött ki ősi fészkeiből. Salvaert lovag is földönfutó lett, mikor az ellenséges hadak betörték Észak-Burgundiába, s elfoglalták Dijont, az ősi várost. A lovag nehéz szívvel indult útnak, tudta, hogy utoljára látja otthonát, s hogy ifjú, szép felesége hazátlanságban hozza világra első gyermeküket. Mert Salvaert lovag felesége, a hűséges Ermengarde éppen gyermeket várt. Egy szolga és egy szolgálólány szegődött melléjük a keserves útra.

Nehéz vándorlás után végre megközelítették a tengerpartot, már csak a bucki erdőn kellett volna átkelniük, hogy hajóra szállhassanak Anglia felé. A bucki erdőben élt Finard, a rablóvezér. A menekülők szíve reszketett, hogy óvatosan behatoltak az erdő sűrűjébe. Még nyíllövésnyit sem jutottak előre, s Finard várában az őr már megfújta a kürtjét, hogy jelezze urának: idegenek közelednek. A rablóvezér kardot rántott, s a menekülők útját szegte.

– Engedelmem nélkül léptetek erdőmbe, vakmerők!

– Bocsáss meg, nagy jó uram, más út nem vezet a tengerparthoz, ahol felvont vitorlákkal vár hajónk, hogy Angliába vigyen bennünket. Engedd meg, hogy erdődön át folytassuk utunkat!

Felesége kedvéért könyörgött Salvaert lovag, de süket fülekre talált, Finard karddal válaszol a kérő szavakra. Salvaert lovag nem akart gyáván elpusztulni, maga is kardot rántott, védekezni próbált. Csattogott, szikrázott a két penge, de Salvaert lovag nem tudott megküzdeni a rablóvezérrel, s halálos sebektől vérezve roskadt a földre.

Közben Ermengarde, aki látta, mi vár férjére, a szolgálával és a szolgálólánnyal észrevétlenül elmenekült, megbújtak a sűrű bozótban, s mikor a párviadal véget ért, védett helyet kerestek, ahol a boldogtalan Ermengarde világra hozhatja gyermekét.

Hamarosan találtak is egy csöndes tisztást, melynek közelében forrás csobogott. Itt született meg Ermengarde fiacskája. Lány fűből, lombokból raktak meleg fészket, ebben töltötte első éjszakáját a gyermek. Alighogy pitymallott, felserkent a szolga, ment, hogy friss vizet hozzon, ízes erdei bogyókat, gyökereket keressen a sűrűben. Ám hamarosan lélekszakadva sietett vissza, s jelentette úrnőjének, hogy a rablóvezér emberei a nyomukra akadtak. Már hallották is csörtetésüket, s Ermengarde-nak csak annyi ideje volt, hogy gyermekét sebtében bepólyálja s egy bokor mögé rejtse a forrás közelében. Finard emberei rájuk törtek, s mindhármukat a rablóvezér várába hurcolták. A szolgát meg a szolgálót a legkeményebb munkára fogták, Ermengarde-ot azonban fényes szobába kísérték, bőségesen ellátták minden jóval. Szép és nemes úrnő volt Ermengarde, Finard szívében szerelem ébredt iránta, s feleségül akarta venni. Ermengarde azonban iszonyodott férje, a vitéz Salvaert lovag gyilkosától, és hallani sem akart a rablóról. Az meg éktelen haragra gerjedt, kiűzte Ermengarde-ot a fényes szobából, nehéz robotra fogta, éhezettette, minden módon gyötörte. Az asszony azonban hősielesen viselte nehéz sorsát, csak egy gond kínozta éjjel-nappal: mi történt a kisfiával, akit a forrás közelében, egy bokor mögött rejtett el... Ha tudta volna, hogy hűséges szív örködik a gyermeke fölött, még bátrabban viselte volna a keserveket.

Az erdőben, a forrás közelében élt már sok-sok éve Liderik, a remete. Liderik minden reggel, minden este a forráshoz ment friss vízért. A párviadal napjának reggelén is a forráshoz vezetett első útja. Mikor korszóját megmerítette, panaszos sírásra figyelt fel. A hang irányába sietett, s a bokor alatt megtalálta a gyermeket. Gyöngéden karjába emelte, a kunyhójába vitte, s erősen megfogadta, hogy derék embert nevel a fiúból, aki ezentúl földeríti szomorú magányát. Csak egy gondja volt: vajon mivel táplálja? De nem kellett sokáig töprengenie: szarvastehén szökött ki a sűrűből, egyenesen Liderikhez tartott, megállt előtte, s szép szelíden túrte, hogy a remete megfejje. S ettől kezdve minden reggel, minden este

megállt a remetekunyhó előtt, hogy tejével táplálja a gyermeket, akit a remete a maga neve után Lideriknek keresztelt el.

A fiú napról napra erősödött, szépült. Az öreg remete, aki ifjúságában vitéz lovag volt, megtanította őt a fegyverforgatásra, oktatta a világ ügyes-bajos dolgaira.

Telt, múlt az idő, Liderik fölcseperedett.

Egy napon, amint az erdőben kóborolt, fegyveres lovagokkal találkozott. Beszédbe elegyedett velük, s a lovagok, mikor látták, hogy az erdei ifjú mindenképpen méltó a barátságukra, elkísérték őt a remetéhez, s arra kérték, engedje el velük fogadott fiát, jeles lovagot nevelnek belőle.

– A nagy szigetország, Britannia hatalmas királyának emberei vagyunk – mondták a lovagok. – Nyugodtan ránk bízhatod a fiút, elvisszük magunkkal a király udvarába, ott megtanulhatja a lovagi erényeket s a fegyverforgatás minden csínját-bínját.

Nehéz szívvel vált meg a remete az ifjútól, magányos öregsége egyetlen örömétől. Könnyes szemmel búcsúzott el tőle, s csak azt kérte, hogy ha valaha ismét Flandria földjére hozza a sors, keresse meg őt.

Britannia királyának udvari népe hamarosan szívébe fogadta az illemtudó, bátor idegen ifjút, kegyes volt hozzá a szigetország hatalmas királya is, és a legszebb udvari dáma is szívesen feleségül ment volna hozzá. De Liderik szíve csak a király leányaért, Grazianaért dobogott. Graziana viszontszerette őt, de a király már másnak ígérte egyetlen leánya kezét. Haragjától félve, a fiatalok titkon hajóra szálltak, s elhagyták Britanniát. Flandria földjén szálltak partra, s Lideriknek eszébe jutott jóságos nevelőatyja. Vajon él-e még? Kunyhójában hajlékra, segítségre lelhetne most is, úgy, mint gyermekkorában.

Liderik és Graziana a bucki erdő felé indult. Könnyűszerrel megtalálták a magányos kunyhót, és az öreg remete boldogan ölelte keblére régen látott fiát meg a szépséges Grazianát. Elmondotta Lideriknek, hogy nemrégiben sebesült martalóc vetődött a kunyhójába, ő bekötözte sebeit, ápolta, meggyógyította. Finard emberei közé tartozott ez a martalóc, aki elbeszélte a remetének, hogy a rablóvezér várában keserves szolgasorban sínylődik, éjjel-

nappal elveszített fia után búslakodik a párbajban elesett Salvaert lovag hitvese.

A remete elbeszélése után az ifjú Liderik megesküdt, hogy megbosszulja atyja halálát, s kiszabadítja édesanyját a keserves rabságból. Nevelőapja tanácsára Dagobert francia királyhoz ment, hogy tőle kérjen segítséget, pártfogást.

A király kegyesen fogadta az ifjú Lideriket, de óvta Finardtól, emlékeztetvén arra, hogy Finard a világ legerősebb embere, legjobb bajvívója, s akire egyszer kardot emelt, az nem érte meg a másnapot. Liderik azonban csak annyit mondott a királynak, hogy bízik ügyének igazában és jó kardjának erejében.

Dagobert király az ifjú hajlíthatatlanságát látván, lovagi szokás szerint követet küldött Finardhoz, és királyi szóval fölhívta, hogy védekezzék Liderik vádjai ellen. Finard égre-földre esküdözött a követnek, hogy ő nem követett el gyilkosságot, Salvaert lovag becsületes párviadalban vesztette életét, a lovag feleségét, Ermengarde-ot pedig sohasem látta. A követ hitt Finard esküdözésének, de mikor éppen távozóban volt, a vár udvarán összetalálkozott Ermengarde-dal, s tőle megtudta az igazat. A boldogtalan Ermengarde elbeszélte neki, hogy mi történt azon a gyászos hajnalon, s hogy mint él hosszú évek óta szolgasorban a rablóvezér Finard várában.

A követ Párizsba sietett, s elbeszélte Dagobert királynak mindazt, amit megtudott. A király nagy haragra gerjedt, nem tartóztatta tovább Lideriket, sőt néhány hűségese emberével jómaga is az ifjúhoz csatlakozott, hogy együtt induljanak a bucki erdő felé. Mikor az erdőségbe értek, Dagobert király ismét követet küldött Finardhoz, a rablóvezérhez, felszólítván, hogy álljon ki párviadalra Liderikkel.

A következő nap reggelén Finard és az ifjú Liderik az erdő egyik tisztásán találkozott. Lándzsával kezdték a viaskodást, de mindkettőjük lándzsája ízekre tört az első összecsapásra, s ekkor kardot rántottak. Liderik ügyesen védte Finard védhetetlennek látszó támadásait, s az ellenfelek újra és újra összecsaptak. Liderik már több sebből vérzett, de nem adta fel a harcot. Mikor erejét lankadni érezte, apja szörnyű halálára s anyja keserves sorsára gondolt, és a harag új erővel töltötte el. Váratlanul oly hevesen rontott

ellenfelének, hogy az megtántorodott, kezéből kihullott a kard, s kényre-kegyre megadta magát.

Liderik még a sebeit sem engedte bekötözni, nyomban Finard várába, az édesanyjához sietett. A hűséges szívű Ermengarde boldogan zárta karjába egyetlen fiát; Dagobert király pedig Lideriknek ajándékozta Finard minden földjét, jószágát, és Flandria örökös urává rendelte.

Igazságos, emberséges uralkodó lett Liderikből. Rendet teremtett az országban, véget vetett a rablóvezérek és martalócaik vérengzésének, templomokat építtetett boldogtalan atyja emlékére. E templomok közül a legnevezetesebb a burghstocki, mely körül – úgy mondják – később Brügge város épült.

HOGYAN KERÜLT FLANDRIA CÍMERÉBE OROSZLÁN?

Milánó városát ostromgyűrűbe fogták a szaracén hadak. A milánói őrgróf szorongatott helyzetéből követet küldött Fülöp francia királyhoz, és segítségét kérte a szaracénok ellen.

Az őrgróf követe a király színe elé járult, átadta ura levelét, s elbeszélte, miként dúlták föl a szaracénok Rómát, mielőtt Milánó ellen vonultak volna.

Örömet ment volna a francia király Milánó megsegítésére, csak hogy ugyanekkor még egy követ érkezett hozzá, mégpedig Gascogne-ból, s jelentette, hogy Gonosz János, Britannia királya nagy haddal Gascogne-ra tört, útját kirabolt, felperzselt falvak jelzik, s ha Fülöp király nem siet a jó gascogne-iak segítségére, elvesznek mindahányan, pusztasággá válnak a szép Gascogne erdei, mezei.

A király mélységesen elszomorodott, nem tudta, mitévő legyen, kinek segítsen.

Így szólott ekkor Flandria grófja:

– Uram, Fülöp király, atyafiságban vagyunk mi ketten, s én nevedet viselem. Add meg nekem azt a kegyet, hogy nevedben én vezethessek hadat a pogány szaracénok ellen, hogy engedelmeddel álljak bosszút én Róma földüléséért.

– Flandria grófja – válaszolt a király –, legyen úgy, ahogy kívánod. Eredj kincstárnokomhoz, végy magadhoz annyi aranyat, amennyi kell, és indulj a szaracénok ellen, én pedig seregem élén Gascogne-ba vonulok, és becsületre tanítom a szigetország királyát.

Flandria grófja elbúcsúzott Fülöp királytól, hazatért, és fegyverbe szólította embereit. Sok gróf és vitéz nemes gyülekezett táborába, közöttük volt Jülich grófja is és Flandria grófjának minden hűbérese, minden deli vitéze. Két hét alatt húszezer fegyveres gyűlt össze a gróf hívó szavára, útközben meg még egyszer húszezer csatlakozott hozzájuk.

Milánóban, az ostromlott városban ekkor már nagy volt az ínség, a város lakói étlen-szomjan fürkészték az utakat: vajon jön-e

segítség Franciahton felől? Milánó örgrófja már nem reménykedett. Hosszú idő telt azóta, hogy a követ Párizsba indult, lehet, hogy nem is ért oda, hogy a szaracénok fogságába esett, és segélykérő üzenete nem jutott el a jó Fülöp királyhoz.

De nem így történt. A francia sereg, mikor már nem is várták, egy napon váratlanul lecsapott a szaracén hadakra, s ekkor Milánó örgrófja is összeszedte megmaradt katonáit, kitört a városból, s oldalba támadta az ellenséget. Az öldöklő tusában azonban az örgróf halálát lelta. A franciák fényes győzelmet arattak, és Flandria grófja győztes serege élén bevonult Milánóba.

A szaracénok vezére azonban nem tudott belenyugodni a vereségbe, bosszút forralt Flandria grófja ellen. Teljes fegyverzetben Milánó kapuja alá vonult, és párviadalra hívta a gróft. Ha a gróf legyőzi őt – így szólt az üzenet –, akkor átengedi neki Rómát is, átadja mindazt, amit ott zsákmányolt, és seregével visszavonul Afrikába. Ha pedig ő győzi le a gróft, a francia csapatok vonulnak ki Milánóból, és a várost kényre-kegyre átengedik a szaracénoknak.

Flandria grófja belement az alkuba. Felöltötte vértjét, s derék fegyvernöke kíséretében elindult, hogy a város határában megívjon a szaracénok vezérével.

Összecsapott a két ellenfél, csak úgy porzott körülöttük a föld. A vad tusában Flandria grófja végül is legyőzte a vezért, elragadta orozslános pajzsát, és büszkén a magasba emelte. Ám e pillanatban hitszegő szaracénok rohantak elő rejtekhelyükről, körülfogták a gróft, súlyosan megsebesítették, és a szaracén vezér egyik fia elragadta tőle az orozslános pajzsot.

A derék fegyvernök lélekszakadva sietett segítségért. A flandriai hadak keserű haraggal rontottak a hitszegőkre, s hamarosan megfutamították őket. Jülich grófja lándzsájával átdöfte a vezér fiának karját, és visszavette tőle az orozslános pajzsot.

Flandria grófja és Jülich grófja azonban ahelyett, hogy együtt örvendeztek volna a győzelem felett, összeperlekedtek azon, hogy melyiküket illeti az orozslános pajzs. Végül megegyeztek, hogy a király elé viszik az ügyet. Nagy sietve Gascogne felé indultak hát, mert abban most is egyetértettek, hogy mielőbb az angolokkal viaskodó király segítségére kell menniük.

Gascogne-ba érve a két úr Fülöp király elé járult, s a vitás ügyet előadván, döntését kérték.

A király meghallgatta az oroszlános pajzs történetét, majd nagy fennszóval kihirdette ítéletét:

– Az oroszlános pajzs az én királyi kincseimhez tartozik, hiszen nevemben vívtatok csatát a szaracénok ellen. Ti, urak, címeretekben viseljétek az oroszlánt, azzal a különbséggel, hogy Flandria grófjának címerét ugyanazon oroszlán ékesítse, mint a szaracén vezér pajzsát, Jülich grófja pedig, aki másodiknak ragadta magához az oroszlános pajzsot, vonjon világoskék keretet az oroszlán köré.

A királyi szó eldöntötte a vitát. Azóta ágaskodik Flandria címerében az oroszlán, mely hajdan a hitszegő szaracén vezér pajzsát ékesítette.

A FLAMAND POLGÁRMESTEREK ÉS A FRANCIA KIRÁLY

Sok-sok évvel ezelőtt, talán már hatszáz éve is elmúlt, hogy meghalt Francia honfoglaló királya, s örököse foglalta el a trónt. Ekkor Ludwig van Maele, Flandria grófja is Párizsba indult, hogy hűséget fogadjon az új királynak. Vele tartott Flandria három legnagyobb városának három polgármestere is. Az ifjú király nagyon megörült a messzi vidékről érkezett vendégeknek, szíves szóval köszöntötte, s illő módon lakomára invitálta őket kastélyába. A flamand urak felöltötték legdíszesebb ruhájukat, úgy indultak vendégségbe a királyi palotába. Igen ám, de mikor a fényes terembe értek, észrevették, a király azzal már nem tisztelte meg őket, hogy puha párnát rakatott volna a székekre. Az urak nem sokat teketóriáztak, összenéztek, lekanyarították vállukról a köpönyeget, ki-ki a maga székére terítette, és letelepedett a dúsan terített asztalhoz.

Nem akármilyen köpönyegek voltak ezek, finom kelméből készültek, dús hímzés, drága prémek ékesítették valamennyit. A lakoma végeztével Simon van Aertryke, Brügge város polgármestere megegyezett társaival, hogy a köpönyegeket otthagyják a székeken. Tisztességgel elbúcsúztak a királytól, és éppen elindultak, amikor fut ám utánuk a király egyik embere, és hangos szóval kiáltja:

– Flamand urak! Álljatok meg! Itthagytátok a köpönyegeiteket!

Simon van Aertryke visszafordult, és méltósággal szólott:

– Nálunk, Flandriában, nem szokás elvinni a párnát abból a házból, ahol vendégül láttak bennünket.

A flamand urak köpönyegei így a királyi palotában maradtak az ifjú uralkodó nagy bosszúságára.

Néhány nap telt el a lakoma után, s a flamand urak hazakészülöttek. A francia király szíves szóval kérte Flandria grófját, mulasson még néhány napig Párizsban, és asztalánál egyszer lássa őt, a királyt is vendégül. A furfangos ifjú király ugyanis meg akarta tréfálni a flandriaiakat, akik a palotában hagytak

köpönyegekkel éppen nem öregbítették a királyi udvartartás hírénevét. Megparancsolta, hogy a városban senki se adjon el tűzifát sem a grófnak, sem az embereinek. Hideg télidő volt akkortájt.

A grófnak hamarosan fülébe jutott a királyi parancs.

– No, várj csak, franciák királya! Nem jársz túl a flamandok eszén, fogadom! – nevetett Flandria grófja, s megparancsolta szolgálóinak, hogy a házban található összes ajtókat, faburkolatokat tépjék ki a helyéből, rakjanak belőle tüzet, s annál főzzék meg az ünnepi ebédet. Majd szétküldte embereit a városba, hogy vásároljanak össze minden fellelhető drága bútort, mindennemű drága fából készült faragványt. Így is történt.

Amikor a francia király a gróf házában ebédlőtermébe lépett, a kandalló feketén ásított, dermedtő hideg fogadta a magas vendéget.

– Kihűlt kandallóval vársz rám, kedves atyámfia, holott tudod, hogy odakint farkasordító hideg van – szólott szemrehányón Flandria grófjához.

– Mulasztásomért megbocsáss, uram királyom! Nyomban lobogni fog a tűz, mégpedig magas személyedhez méltó, olyan, aminő eddig még nem égett a te kastélyodban sem! – Ezzel megparancsolta szolgálóinak, hogy hozzák be sorra az ékes bútorokat, a drága faragványokat, és ezekből rakjanak tüzet a király tiszteletére.

Fülöp király elámult a flamand urak furfangosságán, tréfás kedvén, gazdagon megajándékozta s kegyesen hazabocsátotta őket.

Flandria népe pedig örült, hogy grófja és polgármesterei bátran és okosan, igazi flandriaiak módjára viselkedtek a francia király előtt.

MESE A LEGÉNYRŐL, AKI A MISSISSIPPI PARTJÁIG MENT FELESÉGÉRT

Volt egyszer egy szegény, nagyon szegény özvegyasszony, egyetlen fián kívül nem volt senkije a földön. A fiú egy napon így szólt az anyjához:

– Édesanyám, foltozza meg a nadrágomat, rakja meg jól a kenyeres tarisznyámat, hosszú útra indulok, megyek a messzi országba, ahol a Mississippi folyik, onnan hozok magamnak feleséget, a parti ország királylányát.

A szegény asszony megfoltozta a fia nadrágját, az iszákját jól megrakta kenyérrel, s a legény útnak indult.

Ment, mendegélt, nagy utat bejárt, mikor egyszer csak magas tornyot látott, a torony tetején nagy kereszt fénylett, a torony lábánál meg egy ember állt, aki egyfolytában csak azt a fénylő keresztet nézte. Olyan vadászforma ember volt, a kezében nyíl, az oldalán meg púzdra, tele nyílvesszővel. A legény megkérdezte:

– Hé, földi! Mit nézel úgy, mint aki csodát les?

– Ezüsttollú madár ül az aranykereszt csúcsán, úgy akarom megcélozni, nyílvesszőmmel eltalálni, hogy egyetlen ezüsttollat hullajtson el a bal szárnyából.

S az ember máris célzott, röpült a nyílvessző fel az aranykereszt csúcsa felé, röpült a madár is föl a levegőbe, hamarosan eltűnt a szemük előtt, de ezüstszárnyának egy csillogó tolla szépen, kerengve ereszkedett a nyilas ember tenyerébe.

– Nem tartanál velem? – kérdezte a legény.

– Hová mész?

– Megyek a messzi országba, ahol a Mississippi folyik, onnan hozok feleséget, a parti ország királylányát.

– No, akkor veled megyek.

– Egyél a kenyereimből. Az anyám sütötte.

Kettesben mentek tovább.

Mentek, mendegéltek, nagy utat bejártak, egyszer csak lentáblához értek. A lentábla szélén egy ember feküdt, és fülét a földhöz szorította.

– Mit csinálsz ott, földi?

– Hallgatom, hogyan nő a len.

– Nem tartanál velünk?

– Hová mentek?

– Megyünk a messzi országba, ahol a Mississippi folyik, onnan hozok magamnak feleséget, a parti ország királylányát.

– No, akkor veletek megyek.

– Egyél a kenyereimből. Az anyám sütötte.

Hármasban mentek tovább.

Mentek, mendegéltek, nagy utat bejártak, egyszer csak látják ám, hogy a víz szélén egy ember ül, s vastag, erős kötéllel köti gúzsba a saját lábát.

– Hé, földi. Mit csinálsz?

– Nézzétek csak ott azt a nyulat! El akarom fogni. De ha nem kötöm gúzsba a két lábamat, hát úgy nekilódulok, hogy meg sem tudok állni, mikor utolérem. Sokszor megjártam már, mindig magam mögött hagytam a nyulat.

– Nem tartanál velünk?

– Hová mentek?

– Megyünk a messzi országba, ahol a Mississippi folyik, onnan hozok magamnak feleséget, a parti ország királylányát.

– No, akkor veletek megyek.

– Egyél a kenyereimből. Az anyám sütötte.

Négyesben mentek tovább.

Mentek, mendegéltek, nagy utat bejártak, egyszer csak egy emberrel találkoztak, aki tíz hatalmas fatörzset vitt a karjában, de olyan könnyedén, mintha csak holmi rőzseköteggel ballagna.

– Hé, földi! Hova viszed azt a fát?

– Az édesanyámnak elfogyott az aprófája, szedegettem egy kicsit az erdőn, hazaviszem neki.

– Nem tartanál velünk?

– Hová mentek?

– Megyünk a messzi országba, ahol a Mississippi folyik, onnan hozok magamnak feleséget, a parti ország királylányát.

- No, akkor veletek megyek.
 - Egyél a kenyereimből. Az anyám sütötte.
- Öten mentek tovább.

Mentek, mendegéltek, nagy utat bejártak, egyszer csak megláttak egy embert, amint a patakparton hasalt.

- Hé, földi! Mit csinálsz?
- Mindig szomjas vagyok, de nem merek inni, félek, hogy az egész patakot kihörpintem.
- Nem tartanál velünk?
- Hová mentek?
- Megyünk a messzi országba, ahol a Mississippi folyik, onnan, hozok magamnak feleséget, a parti ország királylányát.

- No, akkor veletek megyek.
- Egyél a kenyereimből. Az anyám sütötte.

Hatan mentek tovább.

Mentek, mendegéltek, nagy utat bejártak, egyszer csak azt látták, hogy egy ember falja a földet. Megkérdezte a legény:

- Hé, földi! Mit csinálsz?
- Mindig éhes vagyok, még a földet is megeszem.
- Nem tartanál velünk?
- Hová mentek?
- Megyünk a messzi országba, ahol a Mississippi folyik, onnan hozok magamnak feleséget, a parti ország királylányát.

Az éhes ember ráállt, ő is kapott egy darab madárlátta kenyeret, és most már heten mentek tovább.

Kisvártatva meg is érkeztek. Aranyos kastélyban lakott a királylány, széles, mély árok vette körül a kastélyt, az árkon át ezüsthíd vezetett az aranyos kastély aranykapujához. Bekopogtattak, s mikor az aranykapu kinyílt, a legény nagy bátran így szólt a strázsaához:

– A királlyal akarok beszélni. Azt akarom neki mondani, adja hozzám feleségül a lányát.

A strázsa a király elé vezette. A király komoly szóval intette a legényt:

– Jól gondold meg, mit forgatsz a fejedben. Nem te vagy az első, aki feleségül kéri a lányomat. A három próbát egy kérő sem tudta kiállni. Valamennyi otthagya a fogát.

– Én meg a kenyeres pajtásaim nem vagyunk ám félősek! Milyen próbákat kell kiállnunk? Mondja meg felséged!

– Mindjárt megtudod.

Ekkor belépett a királylány, oldalán egy hatalmas termetű emberrel.

– Ez itt a szolgám – mondta a király. – Majd meglátom, tudtok-e vele versenyt enni.

A király szolgája letelepedett egy ételektől roskadozó asztalhoz, s szempillantás alatt mindent fölfalt, amit maga előtt látott.

– Ennél mi sem könnyebb – mondta a legény. – Idehallgass, kenyeres pajtásom – mondta Mindigéhesnek –, vezesd be a király istállójából a legnagyobb, a legkövérebb ökröt.

Így is lett, és Mindigéhes a király szeme láttára szőröstül-bőröstül fölfalta az ökröt.

– Az első próbát kiálltad – mondta a király –, de majd elvállik, tudtok-e versenyt inni ezzel a második szolgámmal.

Begördítettek egy hatalmas hordó bort. A második szolga azon nyomban kihörpintette az egészet.

– Ennél mi sem könnyebb – mondta a legény. – Idehallgass, kenyeres pajtásom – fordult Mindigszomjashoz –, hörpintsd ki ott azt a vizet az utolsó csöppig!

És Mindigszomjas egy szempillantás alatt kihörpintette a vizet a mély árokból, mely a kastély körül futott. A halak kétségbeesetten vergődtek az iszapban.

– A második próbát kiálltad – mondta a király –, de hátra van még a harmadik. Majd elvállik, tudtok-e versenyt futni ezzel a szolgálólánnyal. Látod ott a messzeségben azt a hegyet? Annak a tetején van egy barlang, abban él egy remete. Tudakoljátok meg a remetétől, mit üzen nekem, aztán hozzátok meg az üzenetet.

– Ennél mi sem könnyebb – mondta a legény. – Idehallgass, kenyeres pajtásom – szólt Mindigfutóhoz. – Most mutasd meg, mit tudsz!

Nekilódult a szolgálólány meg Mindigfutó, aki egy-kettőre elért a remetebaranghoz. Megkérdezte a remetét, mit üzen a királynak, s máris fordult vissza, futott az aranyos kastély felé. Útközben a király szolgálójával találkozott. Megállt, s néhány szót váltott a leánnyal. A leány korsóját nyújtotta Mindigfutónak, aki ugyancsak

megszomjazott a nagy igyekezetben. Ivott is egy kortyot, de alighogy ivott, ólomnehéznek érezte kezét-lábát. A botjára támaszkodott, s álltában mélyen elaludt. A szolgáló meg folytatta útját a remetebarlang felé.

Nyugtalanság fogta el a legényt az aranyos kastélyban, s így szólt a pajtásaihoz:

– Ugyancsak nehezen ér vissza a mi gyorslábú kománk. Hol maradhat?

– Alszik. A horkolását is hallom – mondta Mindenthalló, aki még azt is hallotta, hogyan nő a len.

– Alszik bizony! A botjára támaszkodva alszik – mondta Mindentlátó, aki nyílveszejével mindig célba talált. – Ide a nyilamat!

S már célzott is. Az első vesszővel eltalálta a botot, s az alvó fölneszelt. Látta ám, hogy nagy sietve a király szolgálója igyekszik az aranyos kastély felé. Ő is nekiiramodott, s a szolgáló még messze járt, mikor ő már az aranykapun kopogtatott, hogy mielőbb elmondhassa a királynak a remete üzenetét.

– Felséges uram, a három próbát kiálltuk – mondta a legény –, add hozzám feleségül a lányodat, hazaviszem édesanyám hajlékába!

Haragudott a király, nagyon haragudott. Egy szót sem szólt, futott ki az udvarba, hogy föllármázza a katonáit, fogják el, vessék tömlöcbe a legényt meg a hat pajtását.

– Idehallgass, kenyeres pajtásom! – szólt a legény Mindentbíróhoz. – Fogd a kastélyt lányostul, vedd a hátadra, s induljunk hazafelé, az édesanyám falujába.

Mindentbírónak nem kellett kétszer mondani, hátára kapta a kastélyt, s máris a nagy országúton ballagott vele.

Mentek, mendegéltek, nagy utat bejártak, s egyszer csak megszólal Mindenthalló:

– Alighanem üldöznek minket... Lovak trappolását hallom.

– Úgy bizony – mondta Mindentlátó. – Nagy porfellegben közelítenek felénk a király lovasai, hogy visszavigyék a mátkádat.

– Mindentbíró barátom, tedd le villádról az aranyos kastélyt mindenestül, aztán gyorsan ránts ki egy tölgyfát tövestül!

Így is történt. Mire a király meg a katonái az aranyos kastélyhoz értek, Mindentbíró az út közepén állt a hatalmas tölgyfával a

kezében, s a tölgyfa lombjával úgy söpörte el az útról a királyt meg a katonáit, hogy ahányan voltak, mind az árokba repültek, amikor meg föltápázkodtak, csak azt nézték, hogy merre fussanak, merre meneküljenek.

Mindentbíró aztán megint vállára emelte az aranyos kastélyt, s csak akkor tette le, mikor a legény szülőfalujába, az özvegyasszony háza mellett zöldellő réthez értek. A legény feleségül vette a messzi országból hozott szépséges királylányt, a messzi országból hozott kincseken megosztózott a pajtásaival, s aztán a feleségével meg az édesanyjával még sokáig, nagyon sokáig boldogan élt az aranyos kastélyban.

A SEPRŰKÖTŐ FIA

Volt egyszer egy szegény seprűkötő, annak volt egy eszes, daliás legény fia. Élt a faluban egy gazdag halász, annak volt egy szépséges leánya. A fiatalok megszerették egymást, el is határozták, hogy összeházasodnak. Csakhogy a dölyfös halász nem akarta hozzáadni a lányát az ágrólszakadt legényhez. De mikor látta, hogy a lány éjjel-nappal búslakodik, magához hívatta a seprűkötő fiát, és így szólt hozzá:

– Neked adom a lányomat, ha három kívánságomat teljesíted. Hozd el nekem az ördög három hajszálát; ez az első kívánságom. Tudd meg, melyik a legszerencsésebb óra az éjszakák és a nappalok váltakozásában; ez a második kívánságom. A harmadik meg az, hogy mondd meg nekem, mi a különbség szegény és gazdag között. Egy évet adok neked, az esztendő utolsó napján állj elébem, hadd tudjam, mit végeztél.

Ment a legény a kikötőbe, beállt egy nagy hajóra matrónak. Napok múltak, hetek múltak, és a hajó egyszer horgonyt vetett egy nagy város előtt. Ebben a városban lakott a király. A palotában nagy volt a szomorúság. Halálos beteg volt a király egyetlen lánya; nagy hírű orvosok, furfangos kuruzslók állták körül az ágyát, de egyik sem tudott gyógyírni a bajára. Pedig a király már fele birodalmat ígerte annak, aki meggyógyítja.

„Hej, ha az én tudományom akkora volna, most megcsinálhatnám a szerencsémét!”- sóhajtott magában a seprűkötő fia.

A hajó felszedte a horgonyt, és továbbvitorlázott. Napok múltak, hetek múltak, mikor ismét egy nagy város elé értek. Király lakott ebben a városban is, ebben a palotában is nagy volt a szomorúság. Volt ugyanis a király kertjében egy csodafa, egyik levele színezüst, a másik színarany. Egyszer csak fakulni, hullani kezdtek az arany- meg ezüstlevelek, s még a madarak is elkerülték a lankadt ágakat. A király aranyat, gyémántot ígért annak, aki meggyógyítja a csodafát.

„Hej, ha az én tudományom akkora volna, most megcsinálhatnám a szerencsémét!”- sóhajtott magában a seprűkötő fia.

A hajó továbbvitorlázott. Napok múltak, hetek múltak, megint egy városhoz értek. A kapitány így szólt a seprűkötő fiához:

– Mi most visszafordulunk. Velünk tarthatsz, ha akarsz, mert becsületesen szolgáltál egész úton.

– Nem, én még nem jártam végére a dolgomnak.

A hajó elvitorlázott, a szegény seprűkötő fia meg vándorútra kelt. Egy napon remete kunyhó elé ért.

– Éhes vagyok, fáradt vagyok – mondta a legény a remetének –, befogadnál-e a hajlékomba?

– Ami kevesem van megosztom veled, a hajlékomban megférünk ketten is, maradj nálam, amíg jólesik.

Örült a legény a szíves szónak, az ételnek, a hajléknak, s mikor éhét-szomját csillapította, elmesélte, mi járatban van.

– Látom, derék legény vagy – mondta a remete –, a jósorsod hozott ide, mert alighanem segíthetünk egymáson. Feleségemet elrabolta egy ördög; ha megígéred, hogy visszahozod őt, megmutatom neked, hol az ördög tanyája, és ott könnyen megtudhatod azt, amit tudni akarsz.

– Itt a kezem! – egyezett bele a legény.

Akkor aztán mindketten aludni tértek.

Másnap reggel így szólt a remete:

– Vidd el ezt a levelet a feleségemnek, ebben megírtam, hogy te megszabadítod az ördög rabságából.

– Írd meg azt is, mit akarok megtudni az ördögtől.

Így is történt, és amikor a remete összehajtogatta a levelet, így szólt a legényhez:

– Most aztán indulj!

– De hiszen nem tudom az utat!

A remete aranygolyót vett elő, és így szólt:

– Gurítsd el ezt a golyót, ez mutatja majd az utat. De ha a végére értél, el tedd jól, mert az ördög üldözni fog benneteket. Ha észreveszitek, hogy a nyomotokban van, hajítsd magad mögé az aranygolyót, és egyet se félj.

A legény útnak indult. Az aranygolyó gurult, gurult, s végül egy nagy fekete kastély előtt megállt. A legény ekkor felemelte, és bekopogott a fekete kastély fekete kapuján. A kapu kinyílt, a legény azonban egy lelket sem látott. Bement a fekete kastélyba, végigjárta

a fekete szobákat, s a legutolsó szobában egy asszony talált, aki keservesen sírt-rítt.

– Ne sírj – csitított a legény –, levelet hoztam neked. Az asszony elolvasta a levelet, és felderült az arca.

– Amit tudni akarsz, hamarosan megtudod. Az ördög mindjárt itthon lesz, majd én kivallatom, aztán köd előttünk, köd utánunk, megszökünk tőle. Most gyorsan bújj el ebbe a szekrénybe!

Így is történt. A legény elbújt egy nagy szekrénybe, az asszony meg lefeküdt, és úgy tett, mintha aludna. Kisvártatva jött az ördög. Mikor látta, hogy az asszony alszik, egy széket húzott az ágy mellé, és figyelte az alvót. De aztán őt is elnyomta a buzgóság. Csak erre várt az asszony, óvatosan kinyújtotta a kezét, és az ördög hajából kitépett egy szálát. Az ördög álmosan dűnnyögött:

– Hagyj békén, aludni akarok!

– Álmodtam valamit, és most tudni szeretném, vajon az éjszakák és a nappalok váltakozása közben melyik az ember legszerencsésebb órája?

– Az éjszakák és nappalok váltakozása közben az ember legszerencsésebb órája az, amikor a legvidámabban kezd neki a munkának, mert akkor még nálam is erősebb.

Az ördög ismét mélyen elaludt. Az asszony ekkor egy második szálát is kitépett a hajából.

– Hagyj békén aludni akarok!

– Békén hagylak, de előbb mondd meg, hogyan lehet meggyógyítani a tengerparti királylányt.

– A királylány elejtette a gyűrűjét. A palota harmadik lépcsője alatt van egy nyílás, oda gurult a gyűrű. Ha azt ott valaki megtalálja, s a királylánynak visszaadja, újra egészséges lesz.

Az ördög ismét mélyen elaludt. Az asszony ekkor egy harmadik szálát is kitépett a hajából.

– Hagyj békén, aludni akarok!

– Békén hagylak, de előbb mondd meg, hogyan lehet vizet fakasztani a tengerparti nagy város kútjában.

– Egy kígyó bújt meg a kút mélyén. Ha a kígyót megölik, a kút ismét megtelik vízzel. Az ördög ismét mélyen elaludt. Az asszony felébresztette.

– Megint álmodtam valamit, és nem alhatom tovább, míg meg nem tudom, hogy a tengerparti király csodafája miért hullajtja a leveleit.

– A fa gyökerei között megbújt egy varangy. Ki kell ásni onnan azt a varangyot, s a csodafa levelei ismét csillognak majd.

Az ördög mélyen elaludt, az asszony meg csöndesen felkelt, s a legénnyel együtt kilopakodott a fekete kastélyból. A legény a zsebébe rejtette az ördög három hajszálát. Mikor megvirradt, az ördög felébredt, de az asszonynak már csak hült helyét találta. A szökevények után eredt. A legény vissza-visszapillantott, s egyszercsak azt látta, hogy nyomukban az ördög. Magamögé hajtotta az aranygolyót. Az aranygolyó azon nyomban évig érő sziklabérccé változott, és a pórul járt ördög, mit tehetett egyebet, visszatért a fekete kastélyba.

A legény meg elvitte az asszonyt a remete kunyhójába, aztán búcsút mondott nekik, és sietett a tengerparti városba, ahol elapadt a kút. Egyenesen a király elé ment, és így szólt hozzá:

– Király Uram, addj nekem egy fejszét, a többit meg bízd rám. Hamarosan lesz víz a kútban. A legény egy csappással levágta a kígyó fejét, s a kút nyomban megtelt hús forrásvízzel. A király megrakta a legény tarisznyáját ezüsttel, arannyal. A seprűkötő fia vígan folytatta útját, mígnem érkezett abba a városba, ahol a csodafa hullatta leveleit. Egyenesen a király elé ment, és így szólt hozzá:

– Király Uram, addj nekem egy ásót, a többit bízd rám. A csodafa hamarosan ragyogóbb lesz, mint valaha. A legény kiásta a fa gyökerei között megbúvó varangyot, és a csodafa levelei azon nyomban csillogni-ragyogni kezdtek. A király megtömte a legény valamennyi zsebet arannyal, gyémánttal. A seprűkötő fia vígan folytatta útját, mígnem érkezett a tengerparti városba, ahol a királyi palotában betegen feküdt a király egyetlen lánya. Egyenesen a király elé ment, és így szólt hozzá:

– A királylány gyűrűje elgurult a harmadik lépcsőfok alá, ott találjátok egy hasadékban. Ha a királylány visszakapja a gyűrűjét, újra egészséges lesz. A király maga hozta elő a gyűrűt, és alighogy a lánya ujjára húzta, a királykisasszony meggyógyult.

A király fele birodalmát kínálta a legénynek, de az csak a fejét rázta.

– Nem kell nekem a fele királyságod. Addj helyette egy jó vitorlást, hogy hazamehessek a falumba az apám házába. Így is történt, a legény hazavitorlázott. A faluban hamarosan híre futott, hogy a seprűkötő fia ezüstrrel, arannyal, gyémánttal megrakodva tért vissza hosszú útjáról. A gazdag halász hamarosan kopogtatott a seprűkötő ajtaján, s szíves szóval kérdezte a legényt:

– Teljesítetted-e a három kívánságomat?

– Igen. Elhoztam neked az ördög három haja szálát. Azt is megtudtam, hogy az ember legszerencsésebb órája az, amikor a legvidámabban kezdi a munkáját, mert akkor az ördögnél is erősebb.

– Ez még nem minden – mondta a halász.

– Tudom. Mikor szegény voltam nem akartad hozzám adni a lányodat, most azonban, hogy gazdag lettem, bezzeg szívesen adnád, csak hogy most már meggondoltam magam. Ez a különbség a szegény és a gazdag között.

AZ ÖREG FONÓASSZONY

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy fonóasszony. Naphosszat fonta a lent, ezzel kereste a kenyerét. Mikor már nagyon megöregedett, nehezebbre esett a munka, és alig-alig tudott pár garast megkeresni a fonással.

Egyszer kiment az erdőbe, hogy rőzsét gyűjtsön. Nehezen hajladozott, keservesen sóhajtozott:

– Hej, édes istenem, megöregedtem, elgyengültem, nem megy már a munkám, maholnap alig tudom megkeresni a betévő falatomat.

Fájó derekát tapogatta, sóhajtozott, nyögdécselt; aztán továbbballagott. Egyszer csak összetalálkozott egy fekete ruhás urasággal.

– Kedves nénémasszony, miért vagy olyan szomorú? – kérdezte a fekete ruhás uraság.

– Öreg vagyok, nehezemre esik a fonás, maholnap nem tudom megkeresni a kenyeremet, azért búslakodom – felelt az öregasszony.

– Egyet se búsulj, mindened meglehet, ha kicsit ügyeskedsz s töröd a fejedet – mondta az uraság, aki nem volt más, mint az ördög.

– Hét éven át mindennap eljövök hozzád, hozok neked hét fontnyi lent, s mindennap megkérdezem tőled, tudod-e a nevemet. Ha kitalálod, hogy hívnak engem, tiéd lesz minden kincsem, tiéd lesz a hét éven át hordott len, de ha nem, elviszlek, s öregségemben engem szolgálj, amíg csak élsz.

Az öregasszony ráállt az alkura. Mindennap megkapta a megfont lent, szorgalmasan eljárta vele a piacra, eladogatta, a pénzt meg szépen összegyűjtötte. Éjjel-nappal törte a fejét, hogy ugyan mi lehet a neve a fekete ruhás uraságnak, de csak nem találta ki. Közeledett a hetedik esztendő utolsó napja, és az öregasszony hiába törte a fejét, csak nem lett okosabb, nem jött rá, hogy hívhatják az ördögöt.

Az utolsó napon egy vadász érkezett az öregasszony kunyhójához, és egy ital vizet kért tőle. Mikor már oltotta szomját, megkérdezte az öregasszonyt, ugyan miért búslakodik.

– Azt bizony nem mondhatom meg neked – válaszolt az öregasszony –, de minek is mondanám, úgysem tudsz rajtam segíteni.

– Ki tudja... Jártomban-keltemben sok mindent látok, hallok az erdőn, az utakon, a hegyekben, völgyekben. Az imént is, hogy a sűrűt jártam, valami furcsát láttam. Egy fekete ruhás uraság lent font az egyik vénséges vén tölgy tövében. Sokáig elnéztem, de az csak font szakadatlanul, s közben dünnyögött:

*Szolgál majd a fonóasszony,
a sok lenért jól megfizet:
nem tudta meg a nevemet,
és én el nem árulom,
hogy a nevem Fuvolás...*

No, megörült az öregasszony, mert mindjárt sejtette, hogy a vadász a fekete ruhás uraság titkát tudta ki. Örömeben megtöltötte a vadász kulacsát friss forrásvízzel, hogy ne szomjazzék nagy útjában.

Este aztán jött az ördög, hozta a megfont lent.

– No, öreganyám, utoljára kérdem: tudod-e már, mi a nevem?

– Fuvolás! Úgy hívnak, hogy Fuvolás!

Elinált ám az ördög, híre-pora sem maradt; az öregasszony meg azontúl is szorgalmasan eljár rőzséért, fonogatott is, igaz, nem sok orsó került ki a keze alól, mert már nagyon öregecske volt; de ha megszorult, mindig hozzányúlhatott az összegyűjtött pénzecskéhez, s vígan élte világát. Talán még most is él, ha meg nem halt.

A PÓRULJÁRT HEGEDŰS

Az oprakeni búcsún egy öreg hegedűs húzta a talpalávalót a fiatal népnek. Késő éjszaka elégedetten baktatott hazafelé, mert sok szép tallér lapult a zsebében. Meg-megcsörgette az aranyakat nagy szívbeli gyönyörűséggel, s szaporázta a lépteit, hogy mielőbb hazaérjen. Egyszer csak eszébe jutott a pipája.

„Hej, de jó volna egyet füstölni! – sóhajtott. Aztán megállt, elővette az öreg csibukot. – Hajaj... honnan szerezhetnék tüzecskét...” – sóhajtozott tovább.

Egyszerre csak látja ám, hogy fény csillan az erdő fáin közül. Közelebb ment, hát nagy lánggal lobogó rőzsetűz körül fényes öltözékű uraságok, vidám dámák járták nagy vígan a táncot.

– Nemes urak, asszonyságok, engedelmetekkel rágyújtanék a pipámra a tüzeteknél – mondta a hegedűs.

– Csak rajta! – így a táncosok, s egyikük máris nyújtotta az öreg hegedűsnek a parazsat. Az öreg gyönyörűséggel szívta a pipáját, s bodor füstfelhőket eregetett.

Hanem a mulatozók észrevették, hogy hegedűt tart a hóna alatt. Nosza, kérlelték szép szóval, muzsikáljon nekik a tánchoz. A hegedűs nem sokáig kérette magát, mert úgy látta, hogy jópénzű társaságba került, s tenyerét már szinte csiklandozták a reménybeli tallérok.

Hegedűjével a hóna alatt követte a táncos kedvű uraságokat, vidám dámákat egy közeli kastélyba. Ott egy fényes terembe vezették, nagy kupa bort tettek elébe. Jót húzott a hegedűs a tüzes italból, aztán hegedülni kezdett, az uraságok és a dámák meg ropták szakadatlanul, mintha sohasem akarnák abbahagyni.

Az öreg karja már lehanyatlott a fáradságtól, de ekkor valaki egy aranyat dobott a hegedűjébe. Felélénkült erre a muzsikus, hát még mikor a második kupa bort is megitta! Húzta, húzta, addig húzta, míg kiesett kezéből a vonó, s abban a helyben elaludt.

A nap már magasan járt, mikor az öreg felébredt. Megdörzsölte a szemét és körülnézett. A kastélynak se híre, se hamva, ő az erdő közepén hevert egy halom hunyó parázs mellett. Hegedűje után

nyúlt, és kereste az aranyát. A hegedűben meg is zörrent valami, de nem arany volt az, csak egy száraz tölgyfalevél.

Ebből aztán megtudta az öreg hegedűs, hogy erdei manók űztek csúfot belőle. Mit tehetett egyebet, pipára gyújtott, lassan hazaballagott. Azontúl, ha ráesteledett, messze elkerülte az erdőt.

MESEMAGYARÁZÓ

Ez a vaskos kötet immár a hatodik, amely a világ népeinek varázsos mesevilágát tárja fel a magyar ifjúság előtt. Aki végigolvasta a *szovjet*, a *nyugat-európai*, a *közép-európai*, a *kínai* és a *balkáni* gyűjteményeket, nemcsak e népek mesekincsében gyönyörködhetett, hanem a meséket megismerve egy kissé bepillantott a mesemondó népek életébe, érzésvilágába, történelmébe is. Sőt, talán még közelebb is került ezekhez a népekhez, még szorosabban meg is barátkozott velük, hiszen láthatta, hogy bármekkora távolság választ is el tőlünk egyes országokat: az idegen égtáj alatt is ugyanolyan emberek élnek, mint nálunk. A legtöbb nép külön-külön teremtette meg a maga sajátos mesekincsét, és adta tovább apáról fiúra, nemzedékről nemzedékre – de a mesék mégis az emberiség közös anyanyelvén, mindenkihez szólnak, és mindenki meg is érti őket. Tárgyuk az egész földkerekségen: küzdelem, kaland, a hősök sorsa, és végezetül: az elnyomott népet jelképező gyengék győzelme a hatalmasokon, az igazság győzelme a hamisságon és az erőszakon.

Kötetünk olvasóit most újabb idegen világba vezetjük el, *Európa északnyugati sarkába*, olyan népek közé, amelyeknek mesemondó híre egykor India és a csodás Kelet mesemondóinak hírnevével vetekedett: *Angliába*, *Skóciába*, *Írországra*, *Izland szigetére*, *Belgiumba*, *Hollandiába*. Talán azért olyan dús itt a mesetermés, mert ezeknek az országoknak hosszú és változatos történelme során különböző kultúrájú népek kerültek kapcsolatba egymással, s Északnyugat-Európa tengerpartja és partmenti szigetcsoportja, a maga ködös-sejtelmes földrajzi környezetével különben is alkalmas színteréül szolgált a mesék csodálatos-kalandos világának. Az itt található népek közül (amelyek az úgynevezett indogermán nyelvcsalád két ágához: a *keltákhoz* és a *germánokhoz* tartoznak) különösen a kelta elem az, amely gazdag mesekincset alkotott. Sokan úgy tartják, hogy a kelták, mielőtt Európa más területéről kipusztultak, az európai mesék létrejöttéhez is nagymértékben hozzájárultak.

A harcias, barbár kelta törzsek az indogermánság szétválása után az i. e. második évezredben hódító útra indultak. Legelőbb a Földközi-tenger környékét igázták le: i. e. 390-ben már Spanyolországig, Kisázsiaig eljutottak, kirabolták Rómát, és királyságot alapítottak a lombardiai síkságon. Zömük a Rajna és a Majna folyók közt állomásozott, és innen terjeszkedett dél felé. Egész Közép-Európában mindenütt felbukkantak; a mai Magyarország területén is jártak: az egykori Pannóniában egyes dunántúli városok kelta eredetű neve és számos régészeti lelet utal erre.

A kelták első hulláma valószínűleg már i. e. 700 táján behatolt Britanniába. A brit szigetek első bevándorlói azonban, a keltákat megelőzve, az *iberek* voltak, akiknek emlékét hatalmas kőépítmények, sírdombok, foldsáncok őrzik Cornwallban, Írországból, a walesi és skót partokon. Nyugat-Európa partjai mentén, Spanyolország felől nyomultak a ködös észak felé, amelynek ők voltak első felfedezői, őket követték a kelták, akiknek műveltsége hasonló lehetett az iberekéhez, mert annyi bizonyos, hogy a két népelem végül is egybeolvadt. Az első kelta betelepülők a *gaelek*, vagy más néven *goidélek* voltak, akiknek maradékai ma Írországból, Skóciában és a Man-szigeten élnek; két évszázaddal később települtek a szigetre a *britonok*, Britannia névadói, akiknek nyelve a comwalli, walesi és bretagne-i nyelvben maradt fenn. A harmadik kelta csoport az Észak-Galliából jövő *belga*, amely műveltebb volt a többi kelta pásztornépnél. Fejlett földművelésük gazdag gabonatermő vidékké varázsolta Britannia délkeleti részét: így látta Caesar, amikor római légiói élén i. e. 55-ben megszállta Britanniát.

Több mint 400 évig tartott a rómaiak uralma a brit szigeteken, és amikor 597-ben Augustinus, Gergely pápa küldötte partra szállt, nemcsak a keresztény vallást terjesztette el ott, hanem az európai szárazfölddel is megteremtette a szigetország mesés ködökben élő népeinek a kapcsolatát.

A későbbi krónikák további hódítások sorozatáról számolnak be. Germán törzsek indulnak útnak az Elba torkolatától, Dánia déli részéről, előbb az *angolok*, majd a *juták*. Megrohanták a szigetet, és

a VI-VII. század folyamán részben magukba olvasztották, részben pedig a már említett peremvidékekre kényszerítették a lakosságot.

Az angolok megerősödtek, és királyságokat alapítottak, szám szerint hetet. A IX. században azonban a békés fejlődést újabb hódítók szakították meg. Két skandináv nép, a *normann* és a *dán* 300 esztendőn keresztül rettegésben tartotta Angliát, és véres csatákban foglalta el a fél országot. A normannok főleg Írországgal és Skóciával, a dánok pedig Angliával hadakoztak. Könnyű prédát jelentett számukra Britannia, hiszen a normannok és dánok kiváló hajósok voltak – valóságos mesterei a hajóépítésnek, no meg a tengeri kalózkodásnak –, és a legnehezebben védhető partokról támadtak. Elsőnek Írországot rabolták ki a normannok, azután Angliát támadták meg a dán hajórajok. Az új fegyverekkel harcoló normann hadsereg 1066-ban meg is szerezte az uralmat Anglia felett.

A XI-XII. századot megelőző évezredben tehát – mint ebből a rövid történeti áttekintésből is látható – Írország és Britannia szigetei változatos, viszontagságos, véres események színhelyei voltak. Harcias törzsek léptek egymás nyomába, s amint az egyik megtelepedett, és megkezdte a maga békés életét, jött a másik, és feldúlta azt. Életmódjuk, egykori eszményeik, gazdag képzeletviláguk, dicsőségük, hőseik emlékét a régészek kiásták a köveken kívül ma már leginkább csak a népmesék őrzik, meg a kereszténység felvétele után alapított kolostorok szerzeteseinek krónikái. Ezek a krónikások igyekeztek feljegyezni mindent, ami az elmúlt dicső korok tetteiről még élt az emberek emlékezetében és ami mondái, mesei formát öltve maradt fenn.

Így örökíti meg először Geoffrey of Monmouth XI. századi krónikája *Leir király* történetét, amelyet többen is költői formába öntöttek, és amely Shakespeare „Lear király” című drámájának a forrása volt; így kerül Giraldus Cambrensis XIII. századi krónikájába *Elidyr* kalandja a törpékkel. A középkor folyamán azután gazdagon kivirágzott az a sok költői nyersanyag, amelyet a különböző népelemek hordtak össze: a kelta, szász, germán tündérvilág- a hősi mondakincs, a normann hódítók hozta eszmények és a francia románcköltészet, nagyszerű epikává olvadt össze.

A vándorló énekeseknek, mesemondóknak különösen az íreknél, skótoknál, walesieknél, angolszászoknál volt nagy becsületük. Egyaránt szívesen látott vendégek voltak a nagyurak udvarában, a kocsmákban, a szegények tűzhelye mellett. Évszázadokon keresztül a Nyugat-Európát végigbolyongó „utasemberek”, és a Rómáig elvándorló obsitos zsoldoskatonák voltak éltetői és terjesztői az elbeszélő költészetnek.

Különösen a gael nép körében fejlődött magasrendű művészetté a mesemondás meg a hősi költemények szóbeli előadása. A költő szavát, a zene hangját varázserejűnek tekintették, s ebben kelta hagyományok hatása mutatkozik: a druidák papi, gyógyító, tanító, varázsló rendjének tisztelete, amelyet a keresztény papok tűzzel-vassal irtottak, ebben a hiedelemben élt tovább. A tündérek egyik legfontosabb tudománya – mint e kötet néhány meséjéből is kitetszik –, amely egyébként általában a gaelek mesehőseinek legfőbb erényei közé tartozik: az ének, a lantpengetés, a mesemondás művészete. Ezekben az erényekben jeleskedett *Ossian* is, aki a monda szerint a III. században élt, valamint a mesékben hol *Igaz Tamásnak*, hol *Kobzos Tamásnak* nevezett csodás hírű XIII. századi *jokulátor* (regös): Thomas of Ereildoune.

Az évszázadokon keresztül virágzó, szájról szájra, néptől népig vándorló költői hagyományt azonban a XIX. századtól kezdve lassacskán, fokozatosan háttérbe szorította a terjedő irodalom, a városi civilizáció. Lassanként csupán a nehezen megközelíthető hegyvidék, a városi kultúrától távol eső, írástudatlan szegény nép körében maradt fenn. Ma már *Angliában* nincsenek mesemondók. Azokat az angol népmeséket, amelyek kötetünkben találhatóak, régebben jegyezték fel, és az ősi nyelv eltűnésével együtt lassacskán a *comwalli* és *walesi* mesekincs is eltűnik. *Skócia* és *Írország* nyugati részének gael nyelvű népe körében ellenben még ma is virágzik a népköltészet, sőt ez a vidék Európa leggazdagabb meseforrása. Miért? Megvan annak a maga sajátos oka.

Írország a XII. századi hódítástól fogva évszázadokon keresztül Anglia fennhatósága alatt állt. Az angol protestánsok üldözték az ír katolikusokat, az angol birtokosok pedig *Írország* földjeinek nagy részét elfoglalták. Csupán hosszas, elkeseredett harcok és felkelések eredményeként nyerte el függetlenségét (ebből fakad az

egyres ír mesékben megnyilvánuló angolellenesség), s így is: Észak-Írország az angol birodalom része maradt. A mintegy hárommilliónyi délnyugat-ír lakosságot magába foglaló *Ír Szabadállam* 1937-ben alakult meg, 1949-ben köztársasággá alakult át. Addig azonban az írek rendkívül mostoha körülmények között éltek hazájuk terméketlen, köves földjén, kegyetlen elnyomás alatt, teljes elszigeteltségben. Nem csoda tehát, hogy jó részük írni-olvasni sem tanulhatott meg. A gael nyelvű ír kisparasztok és halászok szóbeli előadással voltak kénytelenek pótolni, amit másutt az olvasás jelentett. Ez a kényszerhelyzet csodálatos szépségű szóbeli költészetet teremtett meg. Valósággal csodával határos módon, minden írásos rögzítés nélkül, emlékezetben, élőszóban őrizték meg nemcsak a kereszténység felvétele előtti kelta regéket, a középkori hősi elbeszélő költeményeket, a Nyugat-Európa különböző részeiből ide áramlott meséket, mondákat és románcokat, hanem saját XVI-XVIII. századi irodalmukat is. Mindezt pedig onnan tudjuk, hogy az Ír Szabadállam megszületése után a sorvadóban levő nemzeti szellem megmentése, a nemzeti múlt megismertetése érdekében az írek valósággal országos mozgalmat indítottak a néphagyományok szervezett gyűjtése érdekében.

A gael nyelvű írek, felföldi skótok és szigetlakók falusi tűzhelyei körül, mint kiderült, még ma is javában folyik a mesemondás. Vándorló koldusok, bevetődő vándoriparosok, hajósemperek egy-egy tányér leves, éjszakai szállás ellenében ugyanolyan szívesen mondanak meséket, mint sok évszázaddal ezelőtti elődeik, és nincsen olyan ünnepélyes esemény, melyet mesemondás ne tenne még ünnepélyesebbé. Olyan mesemondó sem ritka Írországban, aki két-háromszáz mesét is tud.

De bizony büszkék is erre a tudományukra, vetélkednek egymás között, ki tud többet, ki tud szebbet, és nemritkán féltékenyen őrzik egymás elől legszebb meséiket. Olyan becses itt a mesetudomány, hogy egy-egy öreg mesemondó, ha közeledni érzi a halálát, legkedvesebb barátjának adja „ajándékba” azt a meséjét, amelyet a legszebbnek tart. Néprajzi gyűjtők most már sietősen veszik magnetofonszalagra ezeket a meséket, mert hiszen a középkornak ez az itt felejtett hagyománya rövid életűnek ígérkezik; a modem

ipari civilizáció hovatovább korszerűvé teszi az írek, skótok életét is, akárcsak néhány évszázaddal korábban az angolokét.

Az angol, ír, skót, walesi és comwalli mesék gazdag tárházából itt csak egy kis ízelítőt adhatunk. Vagy tizenkét elbeszélésünk a *tündérektől* szól, a „kicsi emberekről”, akikről rengeteget tud a néphagyomány. Az erdős-ligetes, harmatos-ködös vidéken jól megfértek ezek a csepp lények. A települések távol estek egymástól, és az embereknek úttalan utakon kellett gyalogosan közlekedniük. A hosszú, fáradságos vándorlásokon elgyötört utast gyakran megréfélták a zúgó szelek, a mozgó árnyak, no meg saját képzeletük. Hát még aki mélyen nézett a pohár fenekére, és fejét egy földhányásra hajtva, elaludt a szabad ég alatt!

Ezen a tájíkon évszázadokon keresztül megéltek a kelta-normann hiedelemvilág törpe tündérei. Ezek a tündérfélék – a mesék szerint – láthatatlan falvakban laknak, ugyanúgy gazdálkodnak, mint az emberek, és családi életük, jószáguk: mind ugyanolyan, mint az embereké – csak éppen igen kicsinyek. Nem mindenki láthatja őket, csak nagy néha akad, aki előtt megmutatkoznak. Némelykor szolgálatukba fogadnak egy-egy emberi lényt, s ezeket megjutalmazzák, ha megérdemlik. Segítenek a szegényeken és boldogtalanokon, megbüntetik a rosszakat. De némi gonoszkodástól sem riadnak vissza, bosszút is állnak azokon, akik rászolgálnak, és akárcsak az emberek között: közöttük is vannak pajkosak, csalafinták, kik saját multságukra gúnyt űznek az emberekből. S akárcsak az emberek: ők is hol fiatalok és szépek, hol meg vének és csúfak, csakhogy örökéletűek, és az a tudományuk is megvan, hogy olyan alakot öltsenek, amilyent csak akarnak.

A legszebb ír kalandmesék, amelyek olyan hosszúak, hogy némelyik mesemondó egyetlen este be sem tudja fejezni, nagyrészt a kelta mitológia elemeire épült, kelta-germán hősköltészetből erednek. Ezek között van olyan, amely lényegében másutt is ismeretes Európában, mint például „A liliumkezű spanyol királylány és lolann, a sárkányölő”. Ha figyelmesen elolvassuk ezt az mesét, rögtön rájövünk, hogy ahhoz a magyar meséhez hasonlít, amelyben Medve Jankó vagy Fehérlófia egy lyukon a föld alá ereszkedik le, és megszabadít három királykisasszonyt a sárkányok fogságából.

Azok a kalandos, lélegzetelállítóan izgalmas, bonyolult mesék, amilyen például a „Tengerjáró Maelduin”, „A világgjáró királyfi”, „A villámszóró kard”, a „Külhuk herceg kalandozásai” ellenben semmilyen nálunk ismert mesére sem emlékeztetnek.

Ezek úgynevezett „*fionnák*”, azaz a hősi epika önálló mesévé formálódott darabjai, amelyek eredetileg valamikor Fionn, Ossian, Mabon, Diarmid és más hősök kalandjairól szóltak. Jellemző rájuk a sok tengeri utazás, amely egyszerűbb mesékben („Óriásölő Margaret”, „Hollóhajú John”) is fontos szerepet játszik, hiszen a szigetország lakói számára a hajózás éppolyan mindennapos foglalkozás volt, mint a magyar parasztok számára a földművelés.

Az említetteken kívül több mesénkben is („Gawain úr és a zöld lovag”, „Cannonbie Dick és Igaz Tamás”, „Arthur király kincse”, „Rhitta Gaur szakálla”) vissza-visszatér *Arthur király* személye. Arthur a kelta britonok VI. századbéli nemzeti hőse volt, aki körül egész mondakör keletkezett. A történetírók a XI. századtól fogva emlegetik. Az angolszászok elleni harcaiban vívta ki a nép háláját. A mondákban a lovagi erények megtestesítője. Harcostársai a „kerekasztal” lovagjai, a legderekabb vitézek, közöttük azok, akik a Külhuk hercegről szóló mesében is megjelennek, nemkülönben a zöld lovaggal vívó Gawain úr. Arthur és vitézei – akárcsak Rákóczi a magyarok vagy Barbarossa a német mondák szerint – nem haltak meg, hanem egy mély barlangban alusznak, amíg jelt nem kapnak, hogy népük segítségére kell sietniük. S mint két mesénkből is látható, pórul jár, aki nyugalmukat háborítja.

Az *angol* csoportban az olyan középkori darabok mellett, mint a kelta eredetű „Leír király” vagy a „Gawain úr és a zöld lovag”, szerepelnek eredeti angol mesék is.

Ilyen a „Horn és Rimenhild”, az anglo-normann korszak romantikus szépségű darabja, melynek változatai, a lovagi erények dicsőítésére, a középkor folyamán messze földre eljutottak. *Robin Hood*, akinek több kalandját is közli a kötet, törvényen kívüli, mondabeli lovag, nemes úr, aki védelmébe veszi a szegényeket és elnyomottakat: bátor íjász, a nőekkel lovagias, de a döllyfős urakat kirabolja, ha rejtekhelyére, a sherwoodi erdőbe merészkednek. Kalandjait balladák, mondák és egy XVI. századbéli népkönyv örökítette meg; az itt olvasható részletek éppen ebből valók. Robin

Hood kilétéről egyébként nem tudunk semmi bizonyosat. Egyesek szerint Oroszlánszívű Richard (1157–99) és Földnélküli János(1199–1216) idejében élt, s Sir Robin Lockseley-vel azonos, de valószínűbb, hogy mondai alak. *Dick Whittington* meséjének magva Velencéből származik, 1264-ből. A történetet utóbb Whittington XV. századbeli londoni polgármesterre alkalmazták. „A bölcs gothamiek” meséje mindenütt elterjedt, hiszen a legtöbb országban akad olyan „bolondfalu”, amelynek lakóira a néphagyomány mindenféle ostobaságot ráruház, akárcsak nálunk a jámbor Rátótra. „Az égbe nyúló babvirág” azonban sajátosan angol mese, s ha másutt is ismeretes, oda csak Angliából kerülhetett.

A vulkanikus hegyekkel tarkított, fjordos partvidékű kis *Izland* juhtenyésztő, halász- és hajósnépe sem marad el mesekinccsel a többi néptől. A kis sziget csupán másfélszázezer lelket számlál, lakói skandináv eredetűek; meséik az ír és norvég mesékkal tartanak rokonságot. A germán hősi epika ide származott darabjaihoz képest a mesék egyszerűek, és mint az itt közöltek is mutatják, közelebb állnak a mi csodás és tréfás népmeséinkhez. Külön figyelmet érdemel „A kormorán és a dunnalúd” természetmagyarázó története; az efféléből sok van az izlandi mesék között.

Azok a népek, amelyek ma *Hollandia* és *Belgium* területén élnek – a kelta származású belga-francia nyelvű *vallonoktól* eltekintve –, szintén a germánsághoz tartoznak. A *flamand* nyelv ma a Belgium északi részén élő hollandok nyelvjárása, de régen Flandriának, a XIII-XVI. században Európa egyik leggazdagabb országának irodalmi nyelve volt. Flandria egykori területe ma részben Belgiumhoz, részben Hollandiához, részben pedig Franciaországhoz tartozik, éppúgy, mint számos más, hajdan önálló kis ország: Brabant, Burgundia vagy Frízia; ezek évszázadokon át küzdöttek önállóságukért, hatalmas szomszédaikkal, Németországgal, Franciaországgal és Spanyolországgal, de végül is beolvadtak, s ma már csak földrajzi, néprajzi csoportként határozhatók meg.

Hollandia, Belgium változatos történelmi sorsa és mindenekelőtt a korai városi fejlődés, az ipar és kereskedelem magasfokú fejlettsége már a középkorban gátat szabott a népköltés szabad fejlődésének. Ez az oka annak, hogy az irodalom korán kialakult, és a népmesék, lovagi történetek, mondák legszebbjeit már korán

írásban rögzítették az írástudók, és azok nem a szájhagyomány, hanem az ún. népkönyvek útján terjedtek el a tömegek körében. Kötetünkben is ilyen mesék szerepelnek nagyobb számban, ami nyelvükön, felépítésükön azonnal szembeötlő. De hőseik lovagi jelleméről, nemesi környezetéről, helyszínéről is azonnal láthatjuk, mennyire távolesnek a szokásos mesei világtól, a népi, paraszti képzelettől. „A hattyús lovag” meséje magva annak a kelta-germán mondának a magva, amelyet később a XIII. században Wolfram von Eschenbach, a dalnok-költő dolgozott fel. Az ebben szereplő titokzatos hős nem más, mint Lohengrin, a szent Grál lovagja, Arthur király „kerékasztalának” – ennek az egyenlő rangú hőseket maga köré gyűjtő kerek márványasztalnak – vitéze. Ebből a meséből írt operát a XIX. században Richard Wagner. Érdekesen kapcsolódik a holland anyagban ez a mese egy más eredetű meséhez. Ez a mese: az „Elias és a hattyú” című ismert európai mese, nálunk is megtalálható. A legismertebb holland legenda kétségtelenül „A bolygó hollandi”, amelyet szintén Wagner zenésített meg. Egyik változata a tengerjáró népek között oly népszerű kísértethajó-meséknek. A „Stavoren asszonya” a gazdag hajórakománnyal kereskedő hollandusok világába vezet el, míg a „Brammert és Ellert, a két óriás” természetmagyarázó monda.

Az utolsó négy belga mese ismerős hangon szól: igazi népmese valamennyi, s közöttük felfedezhetjük Arany László „Pancimanci” című meséjének párját. A negyedik, „A pórul járt hegedűs” a belgák kelta származására utal, hiszen a mese hőseit éppúgy a tündérek tréfálják meg, mint ír, walesi, skót párjukat.

Ez a kötet mindenképpen újszerű, érdekes, sajátosan szép mesékkal ismerteti meg a fiatal olvasókat.

FORRÁSMUNKÁK

E. Tegethoff: Märchen, Schwanke und Fabeln des Mittelalters. München, 1925. → Leír király (*Rónay György fordította, illetve dolgozta át*); Gawain úr és a zöld lovag (*Rónay György fordította, illetve dolgozta át*); Horn és Rimenhild (*Rónay György fordította, illetve dolgozta át*); Tengerjáró Maelduin (*Rónay György fordította, illetve dolgozta át*); Külhuk herceg kalandozásai (*Dégh Linda és Vázsonyi Endre fordította, illetve dolgozta át*)

W. I. Thoms: Altenglische Sagen und Faben, Braunschweig, 1830 → Robin Hood világhíres szegénylegény viselt dolgai (*Beke Margit fordította, illetve dolgozta át*)

A. Ehrenreich: Englische Volksmärchen, Jena, 1938. → Az égbe nyúló babvirág (*Lengyel Balázs fordította, illetve dolgozta át*); A bölcs gothamiek (*Lengyel Balázs fordította, illetve dolgozta át*); Szegény Dick kincse (*Dégh Linda és Vázsonyi Endre fordította, illetve dolgozta át*); Kobzos Tamás (*Lengyel Balázs fordította, illetve dolgozta át*); Hollóhajú John (*Lengyel Balázs fordította, illetve dolgozta át*); Az özvegy tündérr király (*Lengyel Balázs fordította, illetve dolgozta át*); A Gump-domb tündérei (*Lengyel Balázs fordította, illetve dolgozta át*)

T. Crofton Corker: Fairy Legends and Traditions of South of Ireland. London, 1828. → A varázsflaska (*Dégh Linda és Vázsonyi Endre fordította, illetve dolgozta át*); Dick Fitzgerald és tündérfelesége (*Dégh Linda és Vázsonyi Endre fordította, illetve dolgozta át*); Billy Mac Daniel különös esete (*Dégh Linda és Vázsonyi Endre fordította, illetve dolgozta át*)

W. Larminie: West Irish Folk-Tales and Romances, London, 1893. → A világjáró királyfi (*Dégh Linda és Vázsonyi Endre fordította, illetve dolgozta át*); Óriásölő Margaret (*Dégh Linda és Vázsonyi Endre fordította, illetve dolgozta át*); A villámszóró kard (*Dégh Linda és Vázsonyi Endre fordította, illetve dolgozta át*)

Mühlhausen: Diarmuid mit dem roten Bart. Eisenach-Kassel, 1956. → A liliumkezű spanyol királylány és lolann, a sárkányölő (*Lengyel Balázs fordította, illetve dolgozta át*)

Von Prinzen, Trollen und Herm Fro, Märchen der europäischen Völker, 1957. → A világ első dudása (*Beke Margit fordította, illetve dolgozta át*)

McDougall-Calder: Folk Tales and Fairy Lores. Edinburgh, 1910. → Canonbie Dick és Igaz Tamás (*Beke Margit fordította, illetve dolgozta át*); Leánybérc (*Beke Margit fordította, illetve dolgozta át*)

J. Thomas: The Welsh Fairy Book. London. → A tündérek hárfája (*Dégh Linda és Vázsonyi Endre fordította, illetve dolgozta át*); Rhitta Gaur szakála (*Dégh Linda és Vázsonyi Endre fordította, illetve dolgozta át*); Arthur király kincse (*Dégh Linda és Vázsonyi Endre fordította, illetve dolgozta át*); Az átok (*Benedek Elek fordította, illetve dolgozta át*); Elidyr és a törpék (*Dégh Linda és Vázsonyi Endre fordította, illetve dolgozta át*); A Szakállas Ember meg a tündér-tehén (*Dégh Linda és Vázsonyi Endre fordította, illetve dolgozta át*); Calduladur és a kecskéje (*Dégh Linda és Vázsonyi Endre fordította, illetve dolgozta át*)

Readings, Traditional Tales told by Walter de la Mare. Oxford, 1928. → A Répa (*Szász Imre fordította, illetve dolgozta át*);

Islandische Volksmärchen, Jena, 1923. → Tritil, Litol és a madarak (*Lengyel Balázs és Lontay László fordította, illetve dolgozta át*); Bukolla tehén (*Benedek Elek fordította, illetve dolgozta át*); A kormorán és a dunnalúd (*Lengyel Balázs és Lontay László fordította, illetve dolgozta át*); A Grim szigeti ember és a jegesmedve (*Lengyel Balázs és Lontay László fordította, illetve dolgozta át*); Márdöll (*Lengyel Balázs és Lontay László fordította, illetve dolgozta át*); Az ostoba asszonyok (*Lengyel Balázs és Lontay László fordította, illetve dolgozta át*)

Islandische Märchen, Wien 1884. → Az aranyhajú Thorsteinn (*Lengyel Balázs és Lontay László fordította, illetve dolgozta át*); Kinek a férje butább? (*Lengyel Balázs és Lontay László fordította, illetve dolgozta át*);

Cor Bruijn. Nederlandse Sagen. Amsterdam, 1959. → A bolygó hollandi (*Beke Margit fordította, illetve dolgozta át*); A hattyús lovag (*Beke Margit fordította, illetve dolgozta át*); Stavoren asszonya (*Beke Margit fordította, illetve dolgozta át*); Brammert és Ellert, a két óriás (*Beke Margit fordította, illetve dolgozta át*)

Brüder Grimm: Deutsche Sagen, Berlin, 1956. → Elias és a hattyú (*Beke Margit fordította, illetve dolgozta át*)

Goyert-Wolter: Vlamische Sagen, Jena, 1917. → Liderik de Buck (*Bartócz Ilona fordította, illetve dolgozta át*); Hogyan került Flandria címerébe oroszlán? (*Bartócz Ilona fordította, illetve dolgozta át*); A flamand polgármesterek és a francia király (*Bartócz Ilona fordította, illetve dolgozta át*); Mese a legényről, aki a Mississippi partjáiig ment feleségért (*Bartócz Ilona fordította, illetve dolgozta át*); A seprűkötő fia (*Bartócz Ilona fordította, illetve dolgozta át*); Az öreg fonóasszony (*Bartócz Ilona fordította, illetve dolgozta át*); A pórul járt hegedűs (*Bartócz Ilona fordította, illetve dolgozta át*)